

KKTC
YAKIN DOGU ÜNİVERSİTESİ
EGİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EGİTİM YÖNETİMİ, DENETİMİ, EKONOMİSİ VE PLANLAMASI ANA BİLİM DALI

EGİTİM YÖNETİCİLERİ BAKIŞ AÇISI İLE AB ÜLKELERİ OKUL ÖNCESİ EGİTİM
SİSTEMLERİNDEKİ FARKLI YAKLAŞIMLARIN KKTC OKUL ÖNCESİ EGİTİM
YAKLAŞIMI İLE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SELEN DEMİRAG

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. MEHMET ÇAĞLAR

LEFKOŞA, 2009

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ SINAV TUTANAĞI

J T UJY10
LH3F<H100M
~& c}~?
~ t L1111<000y
~ ~ ~ ~ ~

Yakın Doğu üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Selen Demirağ'ın Eğitim Yöneticileri Bakış Açısı ile AB Ülkeleri Okul Öncesi Eğitim Sistemlerindeki Farklı Yaklaşımların KKTC Okul öncesi Eğitim Yaklaşımı ile Karşılaştırmalı Analizi başlıklı tezini değerlendirmek üzere Doç. Dr. Cem Birol başkanlığında, Eğitim Fakültesi'nde toplanan tez jürisi tarafından tez **sınavına alındı. Sınav sonucunda,**

Tezin;

- a) derece ile kabulüne
- b) Düzeltilmesine
- c) Reddine

Oybirliği / Oyçokluğu ile karar verildi.

Jüri Başkanı

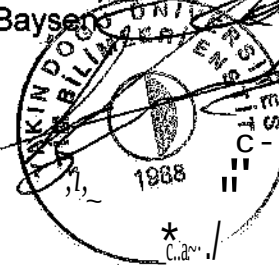
Doç. Dr. Cem Birol

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehmet Çağlar

üye

Yrd. Doç. Dr. Fatma Baysal

ÖNSÖZ

Öğretmenliğe başladığım 1990 yılından bu yana büyük bir mutluluk duyarak sürdürdüğüm mesleğimde, bir zaman sonra hem kendimi geliştirmek, hem de bilgilerimi tazelemek düşüncesiyle yüksek lisans programına katılmak istedim. Bu program çerçevesinde almış olduğum derslerden, yapmış olduğum ödevler, araştırmalar, sunumlar bana büyük keyif verdi. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü öğretim görevlilerine, göstermiş oldukları kılavuzluk için, yeni ufukları keşfetmeye yardımcı oldukları için öncelikle teşekkür etmek istiyorum.

özellikle 3-6 yaş grubu çocukları ile sohbet etmek bana hep eğlenceli gelmiş ve hep ilgimi çekmiştir. Dolayısı ile tez konumu seçerken, okul öncesi çocuklarının gelişimlerini, ilgilerini, eğitimlerini araştırmak, onlar için en doğru olabilecek eğitim imkanlarını öğrenmek, onlara sunmak benim için bulunmaz bir fırsat olmuştur. Bu araştırmamı gerçekleştirmemde bana yol gösteren, planlamada yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Mehmet Çağlar'a ve akademik yardımları, yönlendirmeleriyle tezimin şekillenmesine büyük katkı koyan Sayın Doç. Dr. Cem Birol'a teşekkürlerimi sunmak isterim.

Bu araştırmanın şekillenmesinde değerli zamanlarını bana ayırarak yardımlarını esirgemeyen, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İlköğretim Dairesi Başkanı Sayın Hatice Düzgün'e ve Talim Terbiye Dairesi Müdürü Sayın Hasan Alicik'e; ayrıca okul öncesinde yönetici pozisyonunda bulunan Sayın Süleyman Günsal'a, Sayın Mustafa Sezenay'a, Sayın Sevin Devecioğlu'na, Sayın Ahmet Şafakoğulları'na, Sayın Rahme Kavaz'a, Sayın Beyza Göktaş'a, Sayın Seklem Rıza'ya, Sayın Melek Baştaş'a ve Sayın Ayla Can'a da teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca araştırmam süresince bilgi ve yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Sayın ismet Korukoğlu'na ve Sayın Cenk Özdağ'a da teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için en uygun okul öncesi eğitim programını bulmak ve iyi bir planlama yapabilmek, Türkiye'de ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan okul öncesi eğitim programları, içerikleri, uygulama şekilleri, yaklaşımları hakkında mevcut durumu ortaya koyarak KKTC'de okul öncesi eğitim kurumlarına öğretmen yetiştiren okullar ve KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı için alternatif öneriler geliştirmektir.

Bu amaçla başlanan araştırmada; hem KKTC'de, hem de bazı ülkelerde okul öncesi eğitime bakış ile karşılaştırmalı analizlerinin yer alması yanında, okul öncesi eğitimde kullanılabilen yaklaşımlara da yer verilmiştir.

KKTC ve Türkiye ile birlikte seçilen bazı AB ülkelerinde uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programları analiz edilerek, KKTC'ninki ile karşılaştırılmış ve uyumluluğu araştırılmıştır. Bunun yanında okul öncesi eğitimde kullanılan yaklaşımların KKTC'de kullanma sıklığı ve dereceleri de araştırılmıştır.

Yine bu araştırmada okul öncesi eğitimin tarihçesine, kat ettiği yollara, öncülerinin kimler olduğuna ve öncülerinin düşüncelerine de yer verilmiştir. Bunun yanında öğrenmenin ne olduğu, nasıl gerçekleşebileceği üzerinde de durulmuştur.

Okul öncesi yaş gruplarının gelişimleri ve ihtiyaçları incelenerek, okul öncesi eğitim programlarının dayandığı ilkeler irdelenmiş, programlar hazırlanırken nelere dikkat edilip nasıl olması gerektiği, planlamada dikkat edilmesi gerekenler de araştırmada yer almıştır.

KKTC'deki okul öncesi eğitim programındaki konular, AB eğitim kriterlerine göre karşılaştırılarak bir değerlendirme yapılmış ve KKTC'de uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programının, bilgisayar dışında, büyük ölçüde uyumluluğuna karar verilmiştir.

Sonuç olarak, yapılan okul öncesi eğitim uygulamalarının analizlerinin, KKTC okul öncesi eğitim uygulamaları ile karşılaştırılmasından anlaşılan, teoride

programların büyük oranda uyumluluk göstermesine karşın, pratikte tam olarak uygulanmasında gecikmeler ve tereddütler olduğu da gözlemlenmiştir. Okul öncesi eğitimin belli bir yasasının olmaması, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı içerisinde ayrı bir birim olarak yer alamaması, okul öncesinde çalışan öğretmenlerin bazılarının bu programın uygulanışı ile ilgili tereddütlerinin ve bilgilendirme yetersizliklerinin olması, sebeplerin bazıları olarak düşünülebilmektedir. Bunun yanında programı önerilen şekliyle uygulamakta olan okullar ve öğretmenler de olduğu gözden kaçmamıştır. Programın içeriği incelendiğinde, ele alınan yaklaşımların KKTC'de, zaman ve imkanlar el verdiğince uygulandığı; ancak uygulanmasının çocukların gelişimleri için çok faydalı olduğu konusunda, okul öncesinde çalışan yöneticilerin fikir birliğinde oldukları da gözlemlenmiştir.

ABSTRACT

The aim of this study is to have an idea about the qualifications which a successful educational administrator needs to have in order to lead his / her institution properly, and to define the criteria while appointing the administrators in educational institutions.

In the study, the headings of total quality administration, team work, conflict resolution, motivation and leadership in administration have all been analyzed separately, and thus the importance of each item while administrating a school has been tried to be pointed out. Contemporary mentality of administration shouldn't be; doing the physical repairment of the school building, balancing the income and the expenses and creating a steady environment in which there is no conflict and no further steps in terms of development. On the contrary, the mentality should be creating a school culture which is continuously active and developing, discussing and producing projects, growing without ignoring academic and social aspects, and while doing all these, a structure should be created by searching the solutions, that are appropriate for the conditions of the country and that answers the needs and expectations of the society.

A good school administrator should focus on teaching - learning processes, and should work hard for the implementation of these in his / her institution. He / she should do all these as a result of the action plan which he / she will produce after considering students, teachers and other staff, education programmes and education processes. A school director works hard to establish both motivation and self development conditions in school. In order to reach the productivity that he / she aims in the school activities, he / she maintains the most efficient learning conditions for the students, set a harmony in the school, by cooperating with the teachers and parents. Moreover in the improvement procedure of the quality of the service given to the students and eventually to the society, he / she encourage and support the teachers to develop themselves academically and socially, and enable them to promote by taking the necessary measurements. In order to maintain all the above mentioned points a school director should firstly do all these personally, so that the staff could run after him in the way that he opens. An administrator who never

developes himself / herself could only fulfill his / her administrative duties to a certain extent with the present knowledge and experience. Unless he / she follows contemporary developments he / she gets old fashioned and could never create a continuously learning and developing school condition.

Education prepares the future of a country. Having this idea in our mind, the preparation of the environment that will increase the productivity and motivation of the teachers who maintain the educational activities in schools could only be achieved with a good administrator. In the running of present day institutional structures, the administrator shouldn't be in the ordering and controlling role but in the guiding, encouraging and supporting role. In the present day conditions, classical way to the success has been replaced by a mentality which is up - to date, focuses on human relations and team work, appreciates the importance of motivation and motivational management. In order to settle this mentality in our country's educational institutions, it has been aimed to show way to all the related groups the administrative qualifications that are included in this study.

İÇİNDEKİLER

Onay Belgesi	Sayfa No
nsöz	I
Özet	II
Abstract	III
İçindekile;	V
.....	VII
Bölüm I	1
Problem	1
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın önemi	3
Araştırmanın Sınırlılıkları	4
Tanımlar ve Kısaltmalar	4
Bölüm II	5
Yöntem	5
Araştırmanın Yöntemi	5
Araştırmanın Çalışma Grubu	5
Verilerin Toplanması ve Yorumlanması	6
Bölüm III	7
Okul öncesi Eğitimin Tarihçesi	7
Okul öncesi Eğitim Anlayışının öncüleri	8
John A. Comenius	8
John Locke	9
Jean Jacques Rousseau	10
Johann Heinrick Pestalozzi	11
Friedrich Froebel	12
John Dewey	13
Maria Montessori	14

Jean Piaget	29
Okul öncesi Eğitimde ve Öğrenmede Bazı Yaklaşımlar	35
High/Scope Eğitim Yaklaşımı	35
Head Start Yaklaşımı	39
Reggio Emilia Yaklaşımı	41
Çocuktan Çocuğa Eğitim Yaklaşımı	43
tAçık Okul öncesi Eğitim Yaklaşımı	43
Davranışçı Yaklaşım	44
Çoklu Zeka Kuramı	45
Ekolojik Kuram	47
Okul öncesi Eğitimin Tanımı	48
Okul Öncesi Eğitimin önemi	49
Okul öncesi Eğitimin Amaçları	52
Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri	53
Okul öncesi Eğitim Programının Temel İlkeleri	54
Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri	57
Okul öncesi Dönem Çocuklarının İhtiyaçları	67
Oyun	68
Öğrenme	77
Öğrenme Kuramları	90
Okul Öncesi Eğitim Programının Temel özellikleri	95
Program Hazırlanırken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar	98
Okul öncesi Eğitimde Programların Uygulama Esasları ve Planlaması	101
Okul öncesi Eğitim Programlarındaki Konular ve AB Eğitim Kriterlerine Göre incelenmesi	107
B:u.lgular ve Yorumlar	116
Bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki Okul Öncesi Eğitim	116
Finlandiya	116
İsveç	119
İngiltere	123
İspanya	127
Fransa	132
Almanya	136

Polonya	139
A.vusturya	143
Romanya	146
Yunanistan	150
GOneyKıbrıs	153
Türkiye'de Okul öncesi Eğitim	159
Türkiye	159
KKTC'de Okul öncesi Eğitim	166
KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı ilköğretim Dairesi Müdürlüğü	
48-72 Aylık Çocuklar İçin Okul öncesi Eğitim Programı	166
Programın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Noktalar ve izlenecek Basamaklar ...	167
Etkinlikler ve Eğitim Durumları	170
Eğitim Ortamının Düzenlenmesi	171
60-72 Aylık Çocukların Gelişimine Uygun Olan Kavramların Listesi	172
KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Eğitim Yöneticilerinin Bazılarının	
Okul Öncesi Eğitime Bakış Açısı ve Mevcut Durumu Değerlendirmesi	176
Okul öncesi Eğitimde Bazı Yaklaşımların KKTC'de Uygulanışı	178
High / Scope Eijitimi	179
Head Start Yaklaşımı	180
Reggio Emilia Yaklaşımı	181
Çocuktan Çocuğa Eğitim Yaklaşımı	181
Açık Okul öncesi Eğitim Yaklaşımı	182
Davranışçı Yaklaşım	183
Çoklu Zeka Kuramı	184
Ekolojik Kuram	185
Bölüm IV	186
Sonuç ve öneriler	186
Sonuç	186
Öneriler	187
Kaynakça	190
Ekler	194

Tablolar**Sayfa**

Tablo 1: 36-72 aylar arasındaki çocukların psikomotor, sosyal-duygusal, dil, bilişsel ve özbakım gelişimi.....	62
---	----

Tablo 2: Bazı AB ülkeleri ve KKTC ile Türkiye okul öncesi eğitim programlarının saptanan parametrelere göre karşılaştırılması	174
--	-----

BÖLÜM I

Problem

Yaşamının her dönemi için karmaşıklığını koruyan insanoğlu, yetişkinliğe geldiğinde pek çok gelişim evresini çocukluk döneminde edindiği yaşantıları yolu ile tamamlamış olur. İşte bu yüzden yetişkinlerden, gelişim özellikleri, davranışları, duygu ve düşünceleriyle farklı olan çocuk için onu hayata güzel hazırlayacak, mutlu yarınlara taşıyacak, onu doğru yönlendirecek bir eğitim alması çok önemlidir.

Bazı ebeveynler evde kendisinin ya da aile büyüklerinden birinin çocuğa verdiği eğitimin yeterli olduğunu düşünebilir. Oysa gelişiminin her safhası farklı olan çocuk için bulunduğu yaş grubuna göre eğitim almış kişiler tarafından, gelişimlerine, bireysel özelliklerine uygun, bilinçli bir eğitim alma olanağını sunmak, ebeveynler için çocuklarına verebilecekleri büyük bir kazançtır. Özellikle üç yaşından sonra ailenin dışındaki hayatı tanıma, dil gelişimi, grup oyunları ve kurallara uyma, arkadaş ortamı bulma gibi ihtiyaçları olacak olan çocuklarımıza okul öncesi eğitim şansını vermek, onları benmerkezci bir dünyadan sosyal duyarlılığa taşıyacaktır.

Bilinçli kişiler tarafından alacağı okul öncesi eğitimle, çocuğun yetenekleri, ilgileri, duygusal problemleri dikkatle gözlenecek ve bir sorunu varsa erken yaşta fark edilip ilerlemeden gerekli önlemlerin alınabile şansına sahip olacaktır.

Okul öncesi eğitimle çocuğa, bulunduğu çevreyi, yaşamı, toplumun kültürüne ve değerlerine uygun bir şekilde tanıma fırsatını verilirken; aynı zamanda kendini doğru ifade edebilme, duygu ve düşüncelerini anlatabilme, yeteneklerini keşfetme fırsatları da verilmiş olur.

Çocukları bir deniz süngerine benzetebiliriz. Normalde küçük gördüğümüz bu süngerler aldığı su ile şişer ve büyür. İşte bizim küçük çocuklarımız da tıpkı süngerler gibi, aldıkları eğitimle büyüyüp gelişirler. Önemli olan, alacakları ve onları büyütecek, geleceğe, yarınlara hazırlayacak olan eğitimin doğru, bilinçli yapılmış, çocuğun ihtiyaçları göz önünde tutulmuş olmasıdır. Çünkü çocuk ne öğrenirse, nasıl öğrenirse hayatı da onu yapacaktır. Çocuğun özelliklerini bozmadan, onun yaratıcılığını

geliştirerek verilecek eğitimin sağlayacağı yararlar tartışılmaz. Özellikle 3-6 yaş arası dönemde çocuğa kazandırılacak alışkanlıklar, onun gelişiminde önemli bir pay içerecektir. Bu dönemde edinilen deneyimler ise bireyin daha sonraki yaşantısının temelini oluşturacaktır.

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC'de) ve bazı Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ile Türkiye'de uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programlarının analizine, KKTC'deki eğitim yaklaşımlarına ve KKTC'de okul öncesi eğitimin en iyi nasıl uygulanabileceği konusu, bir problem durumu olarak hissedilmiş ve bir araştırma gereği olarak ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; KKTC'de, Türkiye'de ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan okul öncesi eğitim programları, içerikleri, uygulama şekilleri, yaklaşımları hakkında mevcut durumu ortaya koyarak, KKTC'de okul öncesi kurumlara öğretmen yetiştiren okullar ve KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı için alternatif öneriler geliştirmektir.

Alt Amaçlar:

1- Avrupa'da her bölgeye (kuzey, güney, doğu, batı ve orta Avrupa'dan) belli paralel yoğunluklar katarak seçilen Avrupa Birliği ülkelerinden Finlandiya, İsveç, İngiltere, İspanya, Fransa, Almanya, Polonya, Avusturya, Romanya, Yunanistan, Güney Kıbrıs ile Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti okul öncesi programlarının,

- a) yaş (okul öncesi eğitime başlama yaşları olarak incelenmesi),
- b) zorunluluk (okul öncesi eğitimin genel zorunluluk düzeyi olarak incelenmesi),
- c) genel sorumluluk (Eğitim Bakanlığı, Belediyeler veya başka kurumlardan hangisine ait olduğunun incelenmesi),
- d) sınıf sorumluluğu (öğretmen gücü açısından incelenmesi),
- e) yıllık eğitim döneminin süresi açısından incelenmesi,

f) katılım yüzdesi (okul öncesi eğitime katılım yüzdelerinin, bahsedilen ülke ve yaş için kaç olduğu),

g) programın amacının ne olduğu,

parametreleri yönünden karşılaştırılması ve seçilen bu ülkelerle Türkiye ve KKTC okul öncesi eğitim programlarının nasıl olduğu ve bu ülkelerin KKTC'de uygulanan okul öncesi eğitim programı ile uyumluluğunun veya anlamlı bir fark olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır.

2- Okul öncesi, eğitim için kullanılan bazı yaklaşımların uygunluğunun ve kullanımının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma;

- hem KKTC'de, hem de bazı ülkelerdeki okul öncesi eğitime bakışı,
- mevcut durum analizini ortaya çıkarması,
- KKTC'deki okul öncesi eğitim ile bazı ülkelerdeki okul öncesi eğitimi karşılaştırma yapabilme olanağı vermesi,
- yabancı ülkelerin örnek alabileceğimiz yönlerini ortaya çıkaracak okul öncesi eğitim programları ve uygulamalarıyla ilgili fikir sahibi olunması,
- KKTC'deki eğitimin nitel kalitesinin artırılması,
- eğitimde kullanılan bazı yaklaşımların okul öncesi eğitimde uygulama şeklinin öğrenilmesi,
- bu alanda okul öncesi eğitim öğretmeni yetiştiren kurumlara, akademilere, üniversitelere bir zemin hazırlayıp ışık tutması,
- KKTC'deki eğitim alanında öğretmen yetiştirmede karşılaşılan problemleri çözmeye katkı sağlaması,
- bu alandaki ortamlarla ilgili donanımları sağlayan dairenin ilgili kuruluşlarına mesaj vermesi ve KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile ilgili yerlere, sitelere donanımlarla ilgili fikir vermesi,
- KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na, yapacağı hizmet içi eğitimlerde bir ışık tutması, bakımlarından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; belirtilen amaçlara ulaşmak için, 1984-2009 arasındaki konu ile ilgili yazılı, basılı bilgi kaynakları, yapılan araştırmalar, internet alıntıları, 2008-2009 yılı itibarı ile okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan yöneticilerin eğitim yaklaşımlarına bakış açısı, yine aynı dönem içerisinde KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı ilköğretim Dairesi Müdürü ile Talim Terbiye Dairesi Mü,~ürü'nden ,okul öncesi ile ilgili alınan veriler ve 3-6 yaş grubu çocuklarını kapsayan okul öncesi eğitim kurumları ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar ve Kısaltmalar

Devlete bağlı okullar: Devletin sorumluluğunda olan okullar.

Okul Öncesi: Çocuğun okul çağına girmesinden önceki çağı (Türkçe Sözlük 2. s: 1102).

Okul Öncesi Eğitim: Çocuğun okul çağına girmesinden önceki çağ ile ilgili, bu çağa özgü (Türkçe Sözlük 2. s: 1102).

Özel okullar: Herhangi bir özel kurumun ya da kuruluşun sorumluluğunda olan okullar.

Yaklaşım: ~Jr/sorunuele alış, ona bakış biçimi (Türkçe Sözlük 2. s: 1582).

AB: Avrupa Birliği.

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, KKTC'de ve AB ülkeleri ile Türkiye'de uygulanan okul öncesi eğitim programları, içerikleri, uygulama şekilleri, yaklaşımları hakkında mevcut durumu ortaya koyarak, KKTC'de okul öncesi kurumlara öğretmen yetiştiren okullar ve KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı için alternatif öneriler geliştirmek, planlama [yapabilmek için literatür taraması yapılmıştır. Bu literatür tarama sürecinde kaynak (tarama yapıldığından, tanımlayıcı (descriptive) bir araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu KKTC'nin Lefkoşa bölgesinde 3-6 yaş arası, eğitim-öğretim faaliyetlerini devam ettirmekte olan okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Lefkoşa'da devlete ve özel kuruluşlara bağlı okul öncesi eğitim kurumlarından 9 anaokul içinden 8 tanesine ve Lefkoşa'ya bağlı Haspolat'tan da anasınıfına ulaşılarak toplamda 9 anaokul ve anasınıfına ulaşılmıştır. Bu yüzden büyük kitleye ulaşıldığı için yeterli kabul edilmiştir. Bu okullar; Haspolat İlkokulu Anasınıfı, Yeni Yüzyıl Anaokulu, Fazıl Plümer Anaokulu, Yenicami Anaokulu, Yakın Doğu Okul öncesi Eğitim Merkezi, Levent Okul Öncesi Eğitim Merkezi, Atatürk Meslek Lisesi Uygulama Anaokulu, SOS Okul öncesi Eğitim Merkezi, Can Yuva Anaokulu ve bu okulların 9 yöneticileridir.

Verilerin Toplanması ve Yorumlanması

Araştırmanın verilerini toplarken betimsel araştırma yöntemi ile görüşme tekniği kullanılmıştır. Literatür taraması sırasında; KKTC Milli Kütüphanesi, Yakın Doğu Üniversitesi Kütüphanesi ve Doğu Akdeniz Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki yazılı kaynak kitaplardan, makalelerden, internet üzerinden konu ile ilgili sitelerden ve kaynakçada belirtilen kitaplardan araştırmalar yapılmıştır. Ayrıca görüşme yöntemi ile KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'ndan konu ile ilgili yetkili kişilerin, KKTC'deki bazı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan yöneticilerin, bilgileri ve görüşleri alınmıştır.

Toplanan veriler, her bölgeye belli paralel yoğunluklar katarak seçilen Avrupa Birliği ülkelerinden Finlandiya, İsveç, İngiltere, İspanya, Fransa, Almanya, Polonya, Avusturya, Romanya, Yunanistan, Güney Kıbrıs ile Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti okul öncesi programlarının yaş, zorunluluk, genel sorumluluğun ve sınıf sorumluluğunun kimlere ait olduğu, yıllık eğitim döneminin süresi, katılım yüzdeleri ve programın amacının ne olduğu parametreleri karşılaştırmalı olarak incelenerek değerlendirilmiştir.

BÖLÜM III

Okul Öncesi Eğitimin Tarihçesi

Çocuk eğitimiyle ilgili düşüncelere, İlk Çağ düşünürlerinin yapıtlarında rastlanmaktadır. Eski Yunan düşünürlerinden Plato, 'Republic' adlı eserinde, bireyin yetiştirilmesinde mesleki yetenekleri ve uyumu konusunda, erken çocukluk yıllarındaki eğitimin önemini belirtmiştir. Yapıtında bireysel ayrılıklara değinen düşünür, her çocuğun kendine özgü yeteneklerini keşfetmek için, yapılması gereken işlemleri tartışmaktadır (Oğuzkan ve Oral,1987. s: 23).

Orta Çağ süresince önemsenmemesine karşın, İlk Çağ Roma imparatorluğu döneminde yaşamış, İspanyol asıllı M.F. Quintilianus (MS 35 - 96), okul yaşamında bedensel cezanın olumsuz sonuçlarına ve çocuklarla arkadaşça ilişkiler içinde olmanın yararlarına değinen eğitimcilerin öncülerindendir. Eğitimin, çocuğun dünyaya gelişle başladığına ve ilk eğitimcilerin 'süt anneler' olduğuna dikkat çekmiştir (Oğuzkan ve Oral, 1987). Quintilianus *"Yünlerin beyazlığına boyalarla verilen renk silinmez. Bu yüzden çocuğun ilk yıllarında, henüz tam bir biçim almamış olan zihnine verilecek bilgilerin ve örnek alacağı kişilerin özenle seçilmesi gerekir (Yavuzer, 2001. s:151)."*, diyerek eğitimin çocukluğun ilk yıllarından başlaması ve özen gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Asırlar sonra Erasmus'un (1467 - 1536), bedensel cezalarla ilgili olarak Quintilianus'un düşüncelerine katılmış ve eğitimin oyun içinde verilmesini, okul yaşamının yedi yaşından önce başlatılmasını savunan, öğrenmede 'ilgi' konusuna da dikkat çeken bir eğitimcidir (Sandstron; Oğuzkan ve Oral,1987).

Bununla beraber okul öncesi eğitim kavramı, çocuk gelişimi alanındaki ilk çalışmalarla birlikte ortaya çıkmıştır. Çocuk gelişimi konusunda ilk çalışmaları yapanlar tıp doktorları ve sosyal reformcular olmuştur. Orta Çağ Avrupa'sında doktorlar, beş yaşından küçük çocuklara bir şey yapılamayacağına inandıklarından dolayı bu küçük çocukların bakımını, sağlığını ebelere bırakmışlardır (Oğuzkan ve Oral,1987).

Çağdaş eğitim düşüncesinin temellerinin 16. yüzyılda ortaya çıktığı ve 20. yüzyıla kadar sistemli bir şekilde gelişerek devam ettiği söylenebilir. Avrupa'da 16. yüzyıl sosyal, dini ve ekonomik değişmelerin, kısmen Rönesans, kısmen de reform nedeniyle meydana çıktığı bir dönemdir. Çocuklara okuma - yazma öğretme işinde düzenli okullaşmanın üzerinde duran kişi ise reformasyonun öncüsü Martin Luther'dir. 17 ve 18. yüzyıllarda Luther'in başlattığı yolda ilerleyen Comenius, Locke, Rousseau ve diğerleri, çocuk eğitiminde bugün gelinen, çocuğa saygılı, onun özelliklerine uygun eğitim, anlayışının öncüleri sayılır (Oktay,2007).

Okul Öncesi Eğitim Anlayışının Öncüleri

John A. Comenius (1592 -1670)

17. yüzyılın en önemli düşünürlerinden biri olan Comenius'a göre insan, kendi içinde tanrısal özellikler taşır ve iyi olarak dünyaya gelir. Eğitimin görevi insandaki bu tanrısal iyi özellikleri geliştirmektir. Eğitim; özgürlük, neşe ve zevk içeren, pozitif öğrenme tecrübelerinden oluşmalıdır. Comenius'un bir başka temel prensibi de, eğitimin tabiatın yolunu izlemesidir. Tabiatdaki düzen, büyüme ve öğrenme için bir sıra oluşturur. Bu sıranın iyi gözlenmesi (çocuğun yapabileceğinden fazla zorlanmaması) veya öğrenme için gerekli olanlar öğretilmeden bir sonraki basamağa geçmekten kaçınılması gerekir (Oktay, 2007). Alman asıllı piskopos Comenius, zamarurı yaşam standardını yükseltmek için, tüm çocukların (kız - erkek, zengin - fakir) küçük yaşlardan başlayarak eğitilmesini savunan bir öncü idi (Oğuzkan ve Oral,1987). Comenius, çocukların bireysel özelliklerinin dikkate alınmasını, duyularının çeşitli uyarıcılarla geliştirilmesini öneriyordu. Dil eğitimindeki yanlış tutumları vurgulayan Comenius, duymanın görme ile elin konuşma ile birleştirilerek kullanımını sağlayacak düzenlemeler yanlısıydı. Büyük Didaktika adlı eserinde eğitimle ilgili görüşlerini açıklamıştır. 'Orbis Pictus'adlı resimli okul kitabı ise, çocuklar için yayınlanmış ilk yapıtlardan biridir (Oğuzkan ve Oral,1987). Bu kitabıyla, nesne ile resmin yan yana getirilerek öğretilmesini gerçekleştiren kişidir (Oktay, 2007)

Altı yaşından küçük çocukların evde anneleriyle bulunmalarının ve ailenin çocuk eğitimindeki rolünün önemi üzerinde duran Comenius, çocuğa erken yaşlarda somut bir şekilde ve nesneler gösterilerek öğretim yapılmasını önermektedir. 'Tabii Metot' kavramı ile insanın tabiatına dayalı bir eğitim metodu kavramı geliştiren Comenius, ancak bu metot yoluyla, öğrencilere verilecek bilgilerin açık seçik olmasının sağlanabileceği görüşündedir. Bunun için de Comenius, çocuğun ihtiyaçlarını tabiatla tam bir hürlik içinde gidererek büyümesini ister (Oktay, 2007).

John Locke (1632 - ~704)

İngiliz düşünürü John Locke'un, erken çocukluk eğitimi ile ilgili temel görüşü 'Boş Levha' teorisidir. Bu teoriye göre, insan zihni dünyaya geldiğinde boş bir levha gibidir. Doğumdan itibaren çevre ile kurulan ilişkiler sayesinde bilgi ve tecrübe sahibi oluruz. Çevre şartları insanın gelişiminde büyük rol oynar. Eğitimin amacı, çocuğa iyi bir çevre hazırlamak ve onun iyi tecrübeler edinmesini sağlamaktır. John Locke en iyi öğrenmenin duyuşal öğrenme olduğunu söyler; çünkü çocuğun çevreyi ve tecrübeleri algılaması duyuşlarıyla mümkün olur. Bu yüzden duyuşların eğitilmesi gerekir (Oktay, 2007).

17. yüzyılın sonlarına doğru, 'Eğitim Üzerine Bazı Düşünceler' adlı yapıtında, bir-eyin çocukluk yıllarında, yakın ve uzak çevre etkileri altında şekillendiğini, eğitimde dayanın sakıncalarını ve örnek davranışların 'boş bir levha' olan çocuğun üzerindeki etkilerini vurgulamıştır. Locke'a göre, eğitim ve öğretim yöntemleri, genel olarak çekici olmalı ve çocuğun ilk yaşlarında oyun biçiminde verilmek üzere planlanmalıdır (Kansu, 1952; (Oğuzkan ve Oral, 1987). Eğitimin entelektüel yanı kadar fiziksel ve ruhsal yanlarının da önemle üzerinde durulmasından yana olan John Locke, yaşamın ilki yıllarından başlayarak bireysel disiplinin, eğitimde esas alınması görüşünü savunmuştur (Oğuzkan ve Oral, 1987).

Görüşleriyle eğitimin ve psikolojinin pek çok alanını olduğu kadar erken çocukluk eğitimini de etkileyen Locke, kendinden sonra gelen Rousseau, Pestalozzi

ve özellikle Montessori'nin duylara dayalı eğitim anlayışını geliştirmesinde etkili olmuştur (.Oğuzkan ve Oral,1987).

Jean Jacques Rousseau (1712- 1778)

"Çocuğun kazanması gerektiğini düşündüğümüz geniş kapsamlı bilgiler yerine, çocuğun neyi öğrenebileceği ve neleri öğrenmeye ilgi duyduğu üzerinde yoğunlaşmamız gerekir(Oktay ve Unutkan, 2003. s:9)."

18. yüzyıl, insan düşüncesinin gelişmesinde insan aklına verilen değer yönünden Akıl Çağı veya Aydınlanma Çağı olarak adlandırılır. Bu çağda, tabiata uygun olarak verilecek ruh eğitiminde insanın yalnızca aklına değil, duygularına da önem verilmesi fikri ile Rousseau, eğitimde gerçekten büyük bir devrim gerçekleştirmiştir (Oktay, 2007).

Eğitimde, Natüralist (Doğacı) görüşün babası olarak kabul edilen Jean Jacques Rousseau, Fransa'da yaşamış reformcu bir düşünürdür. Yaşamı boyunca yönetsel, dinsel ve toplumsal baskılara karşı bireyin, dolayısıyla çocuğun hak ve özgürlüklerini savunmuştur. Eğitimdeki sert ve olumsuz tutumlarla, çocuğun iç eğilim ve yeteneklerinin yok edilmesi yerine, onun doğasında var olan gelişimsel güçlerin, özgürlük ortamında canlandırılması gerektiği görüşündeydi. 1762'de yayımlanan 'Emile' adlı yapıtında, eğitim yöntemlerinin, çocuğun gelişimindeki doğal aşamalara uygun olması gerekliliğini vurgulamıştır (Oğuzkan ve Oral,1987). Çocuğun yetişkinlerden farklı gelişim özellikleri olduğunu ve bunları belirleyerek her dönemdeki eğitimin o dönemin özelliğine uygun olarak yapılması gerektiğini ortaya koyan ve bunun nasıl yapılacağını dair örneklere 'Emile' adlı eserinde yer vermiştir (Oktay, 2007). Yaşamın ilk bir kaç yılı, bireyin gelişimine etki eden önemli, kritik bir dönem olarak gören Rousseau, fiziksel etkinliklerde özgürlüğü savunmuş, çeşitli araç ve gereç aracılığıyla, yaparak öğrenme yöntemini, eğitimin temel fonksiyonu olarak ileri sürmüştür (Oğuzkan ve Oral,1987). Rousseau, okul öncesi eğitimde günümüzde yaygın bir şekilde kabul gören, çocuğun ihtiyaçlarına uygun çocuk merkezli eğitim yaklaşımının, öncülerinden biri olmuştur (Oktay, 2007).

J. J. Rousseau da Comenius gibi insanın doğuştan iyi olduğunu; ama içinde yaşadığı çevre şartları ile bozulduğunu ifade eder (Oktay, 2007). Rousseau'ya göre tabiatta bir düzen vardır. Tabiata göre eğitim de, bir takım gereksiz sınırlamalar koymadan ya da gösterişe kaçmadan yapılan eğitimidir. Bu tür eğitim çocuğun gelişimine daha iyi yardım eder. Rousseau'ya göre eğitimle sosyal hayatı ve duygusal tecrübelerimizden gelen özellikleri kontrol imkanımız yoktur. Bu nedenle yapılması gereken şey, çocuğun gelişimini izlemek ve ona, uygun zamanlarda gerekli yardımı sağlamaktır (Oktay, 2007).

Rousseau'nun, o zamana kadar eğitim konusunda kabul edilenlerin tam aksinin yapılmasını öngören, çocuğun eğitimin odak noktası olarak kabul eden çocuk merkezli eğitim yaklaşımı, aralarında bazı farklılıkların bulunmasına rağmen kendisini izleyen Pestalozzi, Froebel, Montessori ve diğerleri tarafından da benimsenmiştir (Oktay, 2007).

Johann Heinrick Pestalozzi (1742-1827)

"Eğitimin merkezi çocuktur (Oktay ve Unutkan, 2003. s:11)."

19. yüzyılın ünlü İsviçreli eğitimcisi Johann H. Pestalozzi, Rousseau'dan çok etkilenmiştir (Oğuzkan ve Oral,1987). Her tür eğitimin duysal izlenimlere dayandığını ve bunlar yardımıyla çocuğun potansiyel özelliklerinin gelişeceğini ifade eder. Pestalozzi en iyi eğitimcilerin anneler olduğunu düşünür. Anne ve çocuk arasında sevgiye dayalı olarak kurulan ilişkide çocuğu eğiten anne, aynı zamanda çocukta kurduğu etkileşim sonucunda kendini de eğitebilmektedir (Oktay, 2007).

Sosyal sorunların ancak yeni bir eğitim düzeniyle çözümlenebileceğini düşünen Pestalozzi, kırsal bölgelerde, yoksul halk çocukları için, doğrudan deneyime ve el becerilerine dayalı okullar açmıştır. Öğrenmenin doğumla birlikte başladığı görüşünü benimsemiş, eğitim uygulamalarını 'yaşama hazırlık' ve 'yaşam eğitir' ilkeleri doğrultusunda yürütmüş; 'yaparak öğrenme' ilkesini eğitim dünyasında

günderne getirmiş bir önderdir. 1774'te, kimsesiz çocukları eğitmeye yönelmiştir. Bu eğitim uygulamasında, bir yandan onlara çiftçilik, iplik bükme ve dokuma becerileri kazandırırken, diğer yandan okuma - yazma, aritmetik ev yönetimi dersleri vermiştir. Eğitimde uygulanacak yöntemlerin, çocuğun gelişim özelliklerine uygun olması gerekliliğini ortaya atan, onların deneyler aracılığı ile keşfetme, uygulama, değerlendirme güçlerini geliştirmek isteyen eğitimcilerdendir (Oğuzkan ve Oral, 1987).

Pestalozzi'nin bütün söyledikleri bugün de okul öncesi eğitimde göz önünde bulundurulmuş temel prensiplerdir (Oktay, 2007).

Friedrich Froebel (1782-1852)

"Çocuğun bütünlüğü önemlidir(Oktay ve Unutkan, 2003. s:12)."

Okul öncesi eğitimin gerekliliğine inanarak ilk anaokulunu açan Alman eğitimci Friedrich Wilhelm Froebel'dir (Oğuzkan ve Oral,1987). Pestalozzi ile bir süre birlikte çalışmış olan Froebel, 1840 yılında Almanya'da "Kindergarten" adını verdiği ilk anaokulunu açmıştır (Başal, 2005). Froebel, uygulamalarında oyunu, eğitimin önemli bir ögesi olarak ele almış, öğretici oyuncakları, çocukların yeteneklerinin geliştirilmesi için kullanılması gereken önemli araçlar olarak görmüştür (Oğuzkan ve Oral,1983 ve 2000; Başal, 2005). İlk açılan anaokuldan sonra bu durum diğer ülkelerde de yaygınlaşarak bu günkü konumuna gelmiştir.

Froebel, eğitim üzerindeki düşüncelerini topladığı 'insan Eğitimi' (1826) adlı yapıtında, eğitimin, özgürlük ortamında, ilgi ve istekler doğrultusunda uygulanması gerektiğini savunmuştur. Öğretimde, sezgi ve buldurucu yöntemi, bireysel çabayı, bilinenden bilinmeyene gitmeyi öneren ünlü eğitimci, bireysel ayrılıklara dikkat çekmiş ve gelişimin devamlılığı ilkesini vurgulamıştır (Oğuzkan ve Oral,1987).

Günümüzde okul öncesi eğitimle ilgilenenlerin pek çoğu tarafından bilinen Froebel'in temel görüşleri kısaca şöyle özetlenebilir: Birey olarak, çocuğun

İhtiyaçlarına ve haklarına saygı gösterilmelidir. Oyun, çocuğun öğrenme tecrübesi kazanması ve gelişmesinde çok önemli rol oynar. Çocuklara yaş gruplarına göre farklı materyaller verilmeli, çevreyle eğitimleri bütünleştirilmeli ve doğadaki güzellikler çocuklara tanıtılmalıdır. Çocuğun eğitiminde müzikten yararlanmak da Froebel'in temel görüşleri arasındadır. Çocuğun eğitiminde masal, müzik, dans, eğlence ve öğrenme, Froebel'in kurumlarında son derece önemlidir. Froebel'in kendi bestelediği şarkılar, masallar ve oyunlar eğitimde kullanılmıştır (Oktay, 2007).

Froebel çocuğun gelişiminde, dilin ve oyunun önemini vurgulamıştır. Eğitici oyuncakları, çocukların yeteneklerinin geliştirilmesi için kullanılması gereken önemli araçlar olarak görmüştür. Öğretimde sezgici ve buldurucu yöntemi, bireysel çabayı, bilinenden bilinmeyene gitmeyi öğretir. Ayrıca gelişimin devamlı olduğunu vurgular. Ona göre, çocuk toplum için ve toplum da çocuk için gereklidir. Toplumun geleceği olan çocuklar için, gelişimlerinin en hızlı, en yoğun ve eğitime en çok ihtiyaçları olduğu dönemlerde eğitim almaları gerektiğini söylemektedir. (Oktay ve Unutkan, 2003).

Froebel'e göre doğa ile insan tabiatı arasında çatışma değil, aksine uyum vardır ve öğrenme, yaşama yoluyla, yaparak, diğerleriyle birlikte yaşayarak ve amaçlı yapılan işler yoluyla gerçekleşir (Oktay, 2007).

John Dewey (1859-1952)

"Eğitim, yaşama hazırlık değil gerçek yaşamın kendisidir (Oktay ve Unutkan, 2003. s:13)."

John Dewey, eğitim görüşleri ile hem kendi ülkesi olan Amerika'da, hem de dünyanın pek çok yerinde etkili olan ünlü bir eğitimcidir (Oktay, 2007).

Dewey'in ilerlemecilik (Progressivizm) diye adlandırılan eğitim görüşü, onulardan çok, çocuğun ilgilerini esas alarak, çocuk merkezli bir program ve çocuk merkezli bir okul fikrini ortaya atar. Progresif harekete göre, okul belirsiz bir geleceğe

hazırlamak yerine, bugünün gereklerine hazırlamalıdır. Eğitimde yaparak yaşayarak öğrenme prensibini benimseyen Dewey için çocuklar, fiziksel faaliyetlerle eşyaların kullanımını öğrenmeli, zihinsel faaliyetler ve sosyal etkileşimde bulunmalıdırlar (Oktay, 2007).

Dewey için çocuk merkezli yaklaşım çok önemlidir. Ona göre, gerçek eğitimin amacı, çocuğun içinde yaşadığı hayat şartlarına uymasına yardımcı olmaktır. (Oktay ve Unutkan, 2003).

Dewey, çocuğa problem çözme becerisinin kazandırılmasının önemi üzerinde durmaktadır. Ayrıca eğitimin bir toplumun sosyal ilerleme ve reformunu yansıttığını; çocuğun sosyal hayatının onun bütün eğitiminde ve büyümede temel oluşturduğunu, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının etkinliklerin hareket noktası olması gerektiğini savunmuştur (Oktay ve Unutkan, 2003).

Maria Montessori (1870 - 1952)

<http://www.okuloncesi.gen.tr/modules/sections/index.php?op=listarticles&secid=1>

(16 Temmuz, 2006)

"Çocukluk, yetişkinliğe geçişte geçici bir yol olmayıp insanlığın bir başka kutbudur (Oktay ve Unutkan, 2003. s:9)."

Montessori Metodunun kurucusu olan Maria Montessori 31 Ağustos 1870 tarihinde İtalya Chiaravalle'de doğmuştur. 1896 yılında İtalya'nın ilk kadın doktoru unvanını alarak tıp fakültesini tamamlamıştır. Montessori bir bilim insanı olarak sahip olduğu özelliklerin dışında, bir kadın olarak da zamanının değer yargılarının ilerisinde yaşamış ve kadın hakları için mücadele etmiştir. İtalya'nın ilk kadın doktoru olarak, 1896'da Berlin ve 1900'de Londra'da iki kadın konferansında İtalya'yı temsil etmek için seçilmiş ve bu konferanslarda kadınlara eşit ücret için çağrı yapmıştır. Üniversiteden mezun olduktan sonra asistan doktor olarak atandığı Roma Psikiyatr

İtaliyede zeka özürlü çocuklarla çalışmıştır. 1899 yılında ise Roma'da zeka geriliği olan tüm çocukların yollandığı yeni orthophrenic okuluna yönetici olarak atanır. Zihnen geri kalmış çocukların eğitim yöntemlerinde de büyük değişimlere neden olmuştur. Uzmanlık çalışmalarında zihnen geri kalmış çocuklarla ilgilenmiş ve uy(Qu)ladığı yöntemlerle, bu çalışmalarında büyük gelişmeler elde etmiştir. Aynı yöntemlerle, normal çocukların gelişiminde de, istenilen doğrultuda daha iyi sonuçlar alınabileceğini savunmuştur. 1896 -1907 yılları arasında sağlık, antropoloji, felsefe, psikoloji ve eğitim çalışmalarını devam ettirir. 1907 de, Roma'nın San Lorenzo bölgesinde çalışan ailelerin çocuklarından oluşan 60 kişilik grupla çalışmak için üniversitedeki kürsüsünden ve tıbbi uygulamalarından vazgeçer. Burada ilk Casadei Bambini'yi ya da Çocuklar Evi'ni kurar. 1907 yılından itibaren dünyanın birçok ülkesinde Montessori metodu hakkında çalışmalar yürütmeye devam eder.

Montessori felsefesinin temelinde Rousseau, Pestalozzi ve Froebel'in görüşleri vardır. Her üç düşünür de çocuğun iç potansiyeli ile özgür ve sevgi dolu bir ortamda gelişme yeteneği üzerinde durmuşlardır. Montessori, çocukların sahip oldukları potansiyeli açığa çıkarmak için uygun ortamların hazırlanması gerektiğini vurgulamıştır. Çocuklara araştırma, deneme, hata yapma ve hatalarını kendi kendilerine düzeltmeleri için fırsatlar tanınır. Duyu orqanları ile materyallerin, şekillerin ve renklerin bilinmeyen özelliklerini keşfetmeleri ve gelişimleri için çocuklara uygun, özgür bir ortam sağlanır. Hazırlanan bu uygun ortamlarda oluşan engeller asgariye indirgenerek çocuğun enerjisini kullanabileceği gerekli ortam sağlanır. Bu ortamlarda Montessori, çocuklara kendilerini ifade etme, gelişmelerini özgürce geliştirme fırsatının verilmesinin önemi üzerinde durmuştur. Bu özgür ortam içerisinde çocuklar yalnız başlarına, akranları ve yetişkinlerle birlikte yaşadığı deneyimler sayesinde anlama, öğrenme ve bilmenin zevkini tadar. Bu yaşantılar yoluyla yetişkinler de çocuklarla birlikte oynamanın, konuşmanın, düşünmenin ve bilinmeyenleri birlikte keşfetmenin zevkini yaşarlar. Montessori ayrıca, eğitim ortamında çocuğun kendi faaliyetlerini seçmekte olduğu kadar, hareket etmekte de serbest olmasını ister. Montessori sınıflarında, çocukların sınıf içinde istedikleri gibi dolaşmalarına izin verildiği gibi okuldan açık alanlara çıkmalarına izin verilir. Onun için iyi düzenlenmiş bir eğitim ortamı, doğada mevcut düzeni içermeli, çocukların kendi hızları ile gelişmelerini sağlayacak şekilde hazırlanmış olan materyal, bu ortamda düzen içinde yerini almalıdır. Montessori çevresinde, gerçeklik ve doğallık

büyük önem taşır. Sınıftaki araçlar çocuğun gerçekle yüz yüze gelmesini kolaylaştırmak amacıyla gerçek yaşamda kullanılan araçlardır. Bir şey içmek için gerçek cam bardaklar, ütü yapmak için gerçek ısınabilen ütü, sebzeleri kesmek için gerçek keskin bıçaklar, çeşitli boy, renk ve biçimlerde tahta malzeme, çitçitler, düğme ve ilikler vb. gibi çocuğun gelişim düzeyine uygun olarak hazırlanmış ve yerleştirilmiş malzeme, Montessori ortamının başlıca araçlarıdır. Montessori sınıflarında, çocuğun etrafındaki eşyalar, onun vücut yapısına ve gücüne uygun olmalıdır. Bunlar zamanla çocuğun kendisini pekiştirmesini, nezaket özelliğini kazanmasını da sağlayacaktır.

Montessori çevresinin doğa ile yakından bağlantılı olan unsurlarından biri de yaşama olumlu ve kendiliğinden tepki vermeyi teşvik eden güzellik ve atmosferdir. Bu nedenle Montessori sınıfı iyi ve çekici bir tarzda düzenlenmiştir. Sınıfın renkleri canlı, ilgi çekici ve uyumludur. Ayrıca sınıfın atmosferi rahatlatıcı, sıcak ve katılımı davet edici niteliktedir.

Montessori yaklaşımında öğretmen, çevreyi hazırlamaktan ve çocukların çevre ile ilişkiye geçmelerini saptamaktan/sorumludur. Montessori öğretmeni 'yönetici' adını almaz. Montessori'ye göre öğretmen, çocuklara potansiyellerini kullanma fırsatı tanır. Öğretmen, insan gelişimi ve büyümesi konusunda yeterli bilgiye ve liderlik becerilerine sahip olmalı, dış görüntüsü ve kişiliği ile çocuklar için iyi bir model olup saygı uyandırmalıdır.

Montessori yönteminde diğer önemli bir nokta da düzendir. Düzen, çocuğun materyalleri kullanarak bir etkinliği tamamlamasını sağlar. Çocuk istediği malzemeyi seçmekte serbesttir; ama kendisinden sonrakilerin de aynı malzemeden yararlanabilmeleri için malzemeyi aynen aldığı gibi yerine koymaktan da sorumludur. Böylece çocuk, sınıfta düzenin bir parçası olur. Çevrenin düzenli olması esasına rağmen her bir parçanın tam olarak aynı yerde bulunması gerekli değildir.

Çocuklar bilgi edinmede oyun, gözlem ve duyularını kullanırlar. Bilgilerini organize etmek için ipuçlarından yararlanırlar. Var olan açıklamalardan hareket ederler ve çevreyle etkileşimde bulunurlar. Böylece deneyim kazanırlar. Çocukların öğrenme sırasında en çok kullandıkları mekanizmalardan biri de algıdır. Çocuk bir

nesne ile karşı karşıya geldiğinde onu algılamak için duygularını kullanır ve onu temsil eder.

Montessori çocuğun yaşamını yeniden doğum olarak adlandırdığı kendine özgü ihtiyaçları olan dönemlere ayırır. Bu gelişim evreleri:

- Birinci Evre: 0-6 Yaş
- İkinci Evre: 6-12 Yaş
- Üçüncü Evre: 12-18 Yaş

Birinci Evre: 0-6 Yaş

Montessori, çocuğun doğumundan başlayarak 'emici' zihinsel bir güce sahip olduğu, kritik bir dönem olarak kabul ediyordu. Bu süreçte, çocuğun zihinsel etkinliğini artırmayı ve çevresine uyumda rehberliği, onu anlayabilecek kadar sevgi dolu bir yaklaşım içinde olmaları gereken yetişkinlerin, alçak gönüllü yardımlarından beklemekteydi.

Bu evre 0-3 ve 3-6 olma üzere iki evreye ayrılır. 0-3 yaş arası çocuk Montessori tarafından "ruhsal embriyo" olarak tanımlanır. Bu psiko-embriyonik aşamada çeşitli güçler birbirinden ayrı ve bağımsız olarak gelişir: kol ve bacak hareketleri, duyuusal hareketler, dil. İkinci alt dönemde (3-6 yaş) zihin yapısı hala aynıdır, ancak çocuk yetişkinden etkilenmeye başlamaktadır. Doğumdan 3 yaşına kadar bilinçsiz emici zihnin zamanıyken, 3-6 yaş arası bilinçli emici zihnin zamanıdır. 0-3 yaşında meydana gelen tüm ayrı embriyonik gelişimler son bulmalı; bireysel kişiliğe hizmet etmek için bütünleşmeli ve beraber işlemelidir. Montessori 3-6 yaş arasındaki bu periyodu karakterin biçimlenmesi için embriyonik periyot olarak tanımlar.

Ruhsal Embriyo

Ana rahmindeki gelişim sürecini tamamlayıp dünyaya gelen bebek Montessori'ye göre "ruhsal embriyo"dur. Bu Montessori metodunun temel unsurlarından birisidir. Ruhsal embriyonun gelişmesi için, fiziksel embriyoda olduğu gibi sevginin sıcaklığıyla hayat verilen, bütünüyle kabul edildiği ve asla ket vurulmadığı, dış bir çevreye ihtiyaç vardır. Yetişkinin yapması gereken bu ruhsal embriyoya saygı göstermek, fiziksel ve ruhsal olarak gelecek kişiliği belirleyen yaratıcı aşamada bilimsel araçların da yardımıyla çocuğun ruhsal ihtiyaçlarını anlamaya çalışmak, onun için hayati bir çevre hazırlamaktır.

Emici Zihin

Bebeklikten itibaren çocuğun öğrenmesindeki karmaşık süreçler, yetişkinin zihninde oluşan yolu takip etmezler. Küçük çocukta bilinçsiz bir zihinsel aşama vardır. Bu "emici zihin" olarak adlandırılır. Bu emici zihin istekli bir çabayla değil, "duyarlı dönem" olarak adlandırılan iç duyarlılıkların rehberliğine göre kurulur ve bu duyarlılıklar sadece belirli bir zaman için sürer. M. Montessori zekadaki farklılığı açıklamak için dilin kazanımı örneğini kullanır. Çocuk bir dili, yetişkinlerin bilinçli zihinsel yeteneklerinin çabasıyla öğrendiği gibi öğrenmez. Bilinçsiz zihin yetişkinlerin farklı dilleri öğrenmek için yaşadığı zorlukların hiç birini göstermez. Bütün dil birlikteliğinden ya da karmaşıklığından bağımsız olarak daima aynı zaman aşamasında kazanılır. Bilinçsiz etkinlik aşamasında, dil kalıcı olarak zihne kazınır ve bir karakteristik olur. Bir kişinin ana diline eklemek isteyeceği hiçbir dil ise bir karakteristik olamaz. Bu durum bilinçli zihniyle bir dil öğrenmek zorunda olan

yetişkinde oldukça farklıdır. Karmaşık bir dili öğrenen öğrenciler beş, altı, hatta sekiz yıl çalışırlar ve yine de mükemmelce öğrenemezler.

Duyarlı Aşamalar

- Hareket (0- 1 yaş).
- Dil (0-6 yaş).
- Küçük Nesneler (1-4 yaş).
- Düzen (International Montessori Council düzen için duyarlı dönemi 2-4 yaş olarak verirken, M. Montessori düzen için duyarlı aşamanın 1 yaşında başladığını ve 2 yaşında kesin olarak kendini gösterdiğini ifade eder. Bu dönemim aralığını ise 1-2 yaş olarak verir).
- Müzik (2-6 yaş).
- Zarafet ve kibarlık (2-6 yaş).
- Duyuların incelik kazanması (2-6 yaş).
- Yazı yazma (3-4 yaş).
- Okuma (3-5 yaş).
- Uzamsal ilişkiler (4-6 yaş).
- Matematik (4-6 yaş).

Çocuğun duyarlılık dönemlerinde çevresi iç ihtiyaçlarına uyduğu sürece, bütün bunlar sessizce ve hiç dikkati çekmeden olup bitecektir. Çocuğun iç işlerini destekleyen bir durum olduğundaysa yetişkinlerce "huysuzluk" olarak adlandırılan umutsuz yakınmalar ortaya çıkar. Bu durumun ortaya çıkmaması için yetişkinin yapması gereken çocuğun gelişiminin dış belirtilerine özenli bir saygı ve dikkat

göstermek ve çocuğa biçimlenmesi için kendi başına sağlayamayacağı gerekli araçları sunmaktır.

İkinci Evre: 6-12 Yaş

ikinci evre 6 yaşından 12 yaşına kadar olan dönemdir. Bu evrede çocuklar kavramsal kaşiflerdir. Hayal güçlerini ve soyutlama güçlerini geliştirir; bilgilerini dünyalarını genişletmek ve keşfetmek için kullanırlar. Soyut aklın organize edildiği tek biçimli gelişmenin durgun evresidir. Çocuğun zihinsel ve fiziksetufku açılır; eğer fırsat varsa ve koşullar uygunsa çocuğun keşfedebileceği değerlerin sınırı yoktur. Gelişimin bu düzeyi için M. Montessori kapsamlı bir eğitime, engin bir kültüre, geniş sosyal ilişkilere ve açık bir çevreye vurgu yapmıştır. Bu evrede çocuk bütün ahlaki sorunları keşfetmek ister, dünyanın doğa ve insanlık tarafından yapımını anlamak için isteklidir. Bu gelişim döneminde fiziksel olarak büyük değişimler geçirir, bağımsızlık kazanmak ister. Bu eğitim düzeyinde verilen materyaller yeterli olmamasına rağmen gereklidir. Eğitimin bir önceki aşamasında materyal bireysel kişiliğin temellerinin atılması için yardım ederken, bu aşamada kültürün kazanılması için yardım eder. Ahlaki düzeyde ise bu dönemdeki çocuk, adaletsizliğe karşı sivri bir duyguya sahiptirler.

Üçüncü Evre: 12-18 Yaş

Bu dönem 12-15 ve 15-18 olmak üzere 2 devrede incelenebilir. Önemli fiziksel değişimler yaşanır. Çocuklar sosyal konumlarını anlamaya çalışırlar ve topluma doğrudan katkı sağlamak isterler. Onları bir okul programına bağlayan çalışmalar bu aşamada verilemez. Kendileri araştırmak ve bizzat yaşamak isterler. Ergenler sadece çalışmamalı, ayıca kendi çalışmalarıyla para da kazanmalıdırlar. Bu şekilde öz saygı kazanırlar. Kültürel gelişimini, üretme, çalışma ve deneme metotlarıyla, onu cezbeden toplumun çeşitli yüzlerinin deneyimlerini yaşayarak sürdürmeli; kendini yaratabilmeli ve yönlendirebilmelidir.

Gelişim Boyutu

Montessori'ye göre üç ana gelişme boyutu çok önemlidir. Bunlar: Hareket, dil ve duyuların gelişimidir.

Montessori'ye göre hareket, çocuğun diğer etkinliklerinden ayrı bir şey değildir. Bu nedenle de eğitim programlarında çocuğun hareket edebilmesini sağlayıcı etkinlikler önemli bir yer tutar.

Duyuların eğitiminde ise hedeflediği üç süreç vardır:

- Benzerlikleri fark etme ve bunları eşleştirme yeteneği.
- Bir dizi nesne arasındaki zıtlıklar ve aşırılıkları ayırt etme yeteneği.
- Birbirine şekil, renk, doku, ağırlık vb. yönlerden oldukça benzeyen nesneler arasında ayırtlaştırma yapabilme yeteneği.

Hareket ve duyuların eğitiminin yanı sıra, Montessori'nin çocuğun eğitiminde önemle üzerinde durduğu bir başka konu da ana dilinin geliştirilmesidir. Bunu sağlamak için duyuların eğitime ilişkin alıştırmalar yapılırken ve bunlara ait yönergeler verilirken her çocuğun gelişim düzeyine uygun olarak dili kullanması için fırsatlar verilmelidir (Oktay, 1999; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002. S: 36)

Montessori Çevresi

özel hazırlanmış bir Montessori çevresi metodun saç ayaklarından birisidir. İyi hazırlanmış bir Montessori çevresinin sahip olması gereken genel özellikler ise şu şekilde özetlenebilir:

- Öğrenim etkinliklerinin ve kaynaklarının toplandığı (dil, matematik, fen, coğrafya, tarih günlük yaşam, resim, müzik) müfredat alanlarına göre düzenlenir.
- Materyaller cazibeli şekilde çocukların yaşına uygun olan açık raflarda sergilenir.
- Sandalyeler, masalar, tuvaletler, masalar ve diğer eşyalar her sınıftaki çocukların yaşına uygun bir boyuttadır.
- iyi hazırlanmış Montessori çevresi, duvar boyunca uzanan bir alfabe, düzinelerce aynı resim işleri, tebeşir tahtaları ya da geniş bildiri tahtaları gibi duvarlardaki gereksiz dikkat dağıtıcıları içermez.
- Oturarak ve yerde çalışma için alanlar
- Bireysel ve/küçük grup çalışmaları için alanlar
- „/Tüm sıruftm toplanması için bir alan
- Öğrencilerin paltolarını ve kişisel eşyalarını saklayabilecekleri alan
- Kütüphane koleksiyonu için bir sınıf
- Kimi yemekleri pişirme olanakları

- Öğretmenlerin gizli bilgileri güvenle saklayabilecekleri bir alan
- Yakında kullanılmayacak materyaller ve gereçler için yeterli bir depo alanı
- Bir akvaryum ve bir ya da daha fazla sınıf hayvanı
- Ve ideal olarak küçük bir sera, bahçe, marangozhane, tek yönlü bir aynayla gözlem odası ve küçük bir ofis.

Montessori çevresinin genel özellikleri verildikten sonra farklı eğitim kademelerindeki öğrenim çevrelerine değinmekte yarar görülmektedir.

0-3 Yaş Montessori Çevresi

Bu yaş grubu için Montessori Metodunda çevrenin özel olarak hazırlanması gerekmektedir. Çünkü çocuk 0-6 yaş arasında emici zihne sahiptir ve çevresinden öğrenir. Bu hazırlıkta çevrenin güvenlik, ışık, ses gibi tüm unsurları dikkate alınır. Metoda göre çevrenin özellikleri aşağıdaki şekilde tarif edilir:

öncelikle bu dönem için Montessori çevresinde hareket, bireysel çalışma ve grup çalışması için yerler vardır. Yemek yeme ve uyuma alanları diğer alanlardan ayrıdır, Her şey çocuk boyutlarına uygundur ve çocuk için güvenli ve estetik olarak hoş olacak şekilde tasarlanmıştır.

Bu yaştaki çocuk için çevrenin güvenliği oldukça önemlidir.' Çocuk portatif çocuk parkında, karyolada, salıncak ya da yürütçüde tutulmak yerine, özgürce hareket edebileceği ve keşfedeceği bir çevrede olduğunda, zihinsel, duygusal ve fiziksel olarak daha çok gelişecektir. Bu yaş döneminde çevrenin keşfi önemlidir ve bunun için çocuk özgür bırakılacağından, çevrenin oldukça güvenli olması gerekir. Çocuk doğmadan önce çevre hazırlanmalı, çocuğun odasının çevresinde, emekleyeceği yerlerde neye ulaşabileceği, neyin onun dikkatini çekebileceği görülmeli ve bunlar üzerinden çevre güvenli hale getirilmelidir.

Çocuk yaşamının ilk günlerinden itibaren aktif olarak izleyeceği ve dinleyeceği için görüntü ve ses dengesi sağlanmalıdır. İlk günlerde dahi çocuk aile yaşantısına katılmalıdır. Evin her bölümü çocuğu da içine alacak şekilde düzenlenmelidir. Bir defada çocuğun önüne birçok eşya yayılmamalı, oyuncaklar ve araç gereçler birkaç sepete koyulmalıdır. Oyuncakları, kitapları vb. sırayla vermek daha iyi bir fikirdir. Ancak çocuğun kimi şeyleri sürekli çevresinde tutmak isteyeceği de unutulmamalıdır.

Mobilyalar boyut olarak çocuğa uygun olmalıdır. Çocuğun her odada çalışmak, oynamak ve eşyalarını saklamak için tahta mobilyalara sahip olması çok iyi olacaktır. Yine çocuğun çizim yapması, oynaması, yemek yemesi için, ayakları yere değecek şekilde oturmasını sağlayacak tahta masa ve sandalyeler çok önemlidir. Bu sadece gelişimi için daha iyi bir duruş pozisyonu sağlamaz, bundan başka bu pozisyon onun daha iyi odaklanmasını sağlar.

Çocuğun kapı önünde ayakkabılarını çıkarması, banyoda pantolonunu çıkarması, banyo ve mutfakta lavaboya ulaşması için küçük tahta tabureler olması çocuğun bağımsızlığı için önemlidir. Çevrede nitelik yanında nicelikte düşünülmelidir. Dağınık raflar, duvarlardaki çok sayıda poster ve resimler görsel birer engeldir ve strese neden olacaktır.

Buraya kadar anlatılanlar iç çevrenin nasıl düzenlenmesi gerektiğiyle ilgilidir. Bunların dışında çocuk yaşamının ilk günlerinden itibaren açık havaya çıkarılmalıdır. Başlangıçta çok kısa olabilecek bu süre, zamanla bir yürüyüşe dönüşebilir. Bu yürüyüşlerde yetişkinler çocuğun hızına ayak uydurmalı, çocuk keşfederken, koklarken, görürken, iştirken ve dış dünyaya dokunurken onu takip etmelidir.

0-3 yaş Montessori öğrenim çevresinin özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Çeşitli Montessori materyallerinin, etkinliklerin ve deneyimlerin seti.
- Kesintisiz öğrenme zamanlarına izin veren program,
- Sosyal etkileşimi destekleyen sınıf ortamı
- Bireysel, küçük grup ve bütün sınıf etkinlikleri için yer.
- Hafif, orantılı, hareket ettirilebilir, çocuk boyutlarında eşyalar.
- Tanınabilir temel kurallar
- Estetik olarak hoş çevre

- Fiziksel etkinlikler için dış alan.

Montessori çevresini korumak ve sürdürmek için öğretmenlere düşen görevler ise şunlardır:

- Yaratılan düzeni sürdürmek. Her şeyin doğru yerinde olduğundan ve aletlerin her parçasının tam olduğundan daima emin olmak.
- Güzellik ve sadeliği sürdürmek. Çocukları aşırı uyarmamak, çocukların işleriyle duvarları çok fazla donatmamak.
- Topluluğun tüm üyelerine büyük saygı duyulduğundan emin olmak.
- Çocuğun konsantrasyonunu korumak ve kesintilere izin vermemek.
- Çocukları çevreyle etkileşime sokarak ve olayların nasıl yapıldığını göstererek harekete geçirmek. Ondan sonra kendileri için keşfetmelerine izin vermek.
- Tüm zamanlarda çocuğa yardım etmeye ve ihtiyaçlarını karşılamaya hazır olmak.
- Çocukları dikkatlice gözlemlemek, onların öğrenimlerini teşvik etmek ve devam ettirmek için yeni etkinlikler getirmek.
- Hiçbir biçimde şiddete izin vermemek. Kabul edilemez davranışları cezalandırmamak ve iyi işleri ödüllendirmemek.
- Sınıftaki nesnelerin, mobilyaların, öğrenim materyallerinin daima tasarlandıkları amaç için kullanılmasını sağlamak (Örneğin asla masalara oturulmaz ya da Montessori aletleri oyuncak olarak kullanılmaz).
- Çocuklar arasında yarışmayı teşvik etmemek.

3-6 Yaş Montessori Çevresi

Montessori çevresi çocuklar için canlı bir yerdir. Çocuklar etkinliklerini açık raflardaki öz kontrollü materyallerden seçerler ve ayrı çalışma alanlarında çalışırlar

(masa, halı, yer). Çocuklar yüksek konsantrasyon ve birkaç kesinti ile normalleşen bir toplulukta gelişirler. 3-6 yaş Montessori çevresi günlük yaşam, duyuşal, matematik, dil müfredat alalarına ayrılmıştır. Günlük yaşam alıştırmaları, öz bakım, çevre bakımı, zarafet ve kibarlık alıştırmalarını içerir. Fiziksel hareketlerin ve koordinasyonun geliştirilmesi aracılığıyla bilişsel düzen ve iş organizasyonunun gelişimini artırır. Duyuşal materyaller çocuğa düzen, sınıflandırma, duyuşal etkileri tanımlama imkanı verir, Montessori matematik materyalleri, somut manipülatif materyaller aracılığıyla çocuğun sayıları, sembolleri, ardışıklığı, işlemleri ve temel doğruların ezberlenmesini öğrenmesine izin verir.

Dil çalışması sözel dil gelişimini, yazılı ifadeyi, okumayı, gramer çalışmasını, yaratıcı dramaları ve çocuk edebiyatını içerir. Okumada ve yazmada temel beceriler zımpara kağıdından harflerin kullanılmasıyla geliştirilir. Ve çeşitli sunumlar çocukların zahmetsizce sesler ve semboller arasında bağ kurmasına ve düşüncelerini yazıyla ifade etmelerine izin verir. Çocuğa coğrafya, tarih, fen, müzik, sanat ve hareket eğitimi de gösterilir.

Neredeyse bütün çevrede yerde eliptik çizgiler vardır. Bu genellikle çocukların zarflığı, geliştirmelerine yardımcı olan çizgide yürümek etkinlikleri ve çocukların ses yapmadan oturdukları sessizlik oyunu ve geniş grup toplantıları için. Genellikle bir sınıf günde 1 ya da 2 defa geniş grup toplantısı yapar. Bir tanesi açılış toplantısı, diğer kapanış ya da bir sonraki etkinliğe geçmeden önceki grup zamanı olarak hizmet eder. Grup toplantıları, materyallerin büyük gruba sunumu, hareket, müzik etkinlikleri, grup kutlamaları, yemek araları, oyunlar ve tartışmalar için de kullanılabilir.

Sonuç olarak 3-6 yaş Montessori çevresinin genel özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Çeşitli Montessori materyallerinin, etkinliklerin ve deneyimlerin seti.
- Kesintisiz öğrenme zamanlarına izin veren program.
- Sosyal etkileşimi destekleyen sınıf ortamı.
- Bireysel, küçük grup ve bütün sınıf etkinlikleri için yer.
- Hafif, orantılı, hareket ettirilebilir, çocuk boyutlarında eşyalar.
- Tanınabilir temel kurallar.
- Estetik olarak hoş çevre.

- Fiziksel etkinlikler için dış alan.

Montessori İlkokul Çevresi

İlkokul Montessori çevresi sanat, fen, coğrafya, tarih ve dil alanlarının bütünleşmesini sağlar; çocuğun hayal gücünü ve soyutlama yeteneğini geliştirir. Bilginin geniş ölçekli bir hikayenin bir parçası olarak sunulması dünyanın, yaşamın, insan topluluklarının, imparatorlukların ve modern tarihin kökenlerinin açıklanmasıyla zamanla yaşamla bağlantılıdır. Zoolojinin, botanik, antropolojinin, coğrafyanın, jeolojinin... biçimsel bilimsel dilinin sunumu çocuğun zekasını ve ilgilerini yansıtan doğru ve düzenlenmiş bilgiyi çocuğa sergiler.

Zaman şeritlerinin, resimlerin ve diğer görsel yardımcılardan kullanılması, zoolojinin, antropolojinin, coğrafyanın ve jeolojinin dilbilimsel ve görsel bir bakış açısını sağlar.

Matematik müfredatı, aritmetik, geometrik ve cebirsel kavramları eş zamanlı olarak gösteren somut materyallerle sunulur. Montessori eğitilmiş yetişkinler bütün konuların eğitimini bütünleştirebilir.

Bu çevrenin genel olarak özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Montessori materyallerinin, etkinliklerinin ve deneyimlerinin setleri.
- Kesintisiz öğrenme zamanlarına izin veren program.
- Sosyal etkileşimi destekleyen sınıf ortamı.
- Bireysel, küçük grup ve bütün sınıf etkinlikleri için yer.
- İnceleme alanlarını içeren bütünleştirilmiş müfredat
- Multi medya araçlarıyla ve kaynak kitaplarla mevcut kütüphane.
- Tanınabilir temel kurallar.

- Estetik olarak hoş çevre.
- Fiziksel etkinlikler için dış alan.

Montessori Ortaöğretim Çevresi

Yaşamının son kısmında Maria Montessori tarafından kısaca tanımlanan Erdkinder çevresi, ergenin yaşamın uygulamalarını keşfedebileceği bir yer sağlamaya çabalamıştır. Gelişimin önceki aşamalarında olduğu gibi, hazırlanmış çevre çocuğa yardım etmek için tasarlanmıştır. Çevrenin unsurları topluluk yaşamı, akademik çalışma, toprak laboratuvarı ve dükkan çalıştırmaktır. M. Montessori ergenlerin durumunda bağımsızlığın, farklı bir düzlemde elde edilebileceğine inanıyordu. Bu aşamada da yalnız başıma yapmama yardım et ilkesi uygulanmaktadır. Erdkinder çevresinde üç temel unsur çiftlik, öğrenci yurdu ve dükkan oluşturur. Bunlar zengin, çok yönlü ve üretici olabilecek bir çevrenin saç ayaklarıdır. Bu çevre akademik eğitimle beraber sağlanır. Bu yaştaki çocuklar entelektüel başarının kaygısına mahkum edilmezler. Çocuklar zekânın aracı olan elin amaç kullanımını sürdürebilirler. Öylelikle sadece zekalarını değil, pragmatik olarak olanaklarını da zenginleştirirler. Öz güvenli kazanım, onların yaşamın değişiklikleriyle karşılaşmalarında dayanıklılıklarını ve itidallerini geliştirir. Ergen öğretmenlerinin nitelikleri, orta ve lise düzeyine öğretmek için gereken özellikler olmalı; okulda kendi alanlarında profesyoneller ve mesleki uzmanlarda bulunmalıdır. Bu bakış açısına göre, belirli Montessori eğitimi gerekmemektedir. Bu aşamada ergenlere bir okul değil, hazırlanmış bir çevre sağlanır.

Montessori Materyalleri

Montessori Metodunda özel olarak tasarlanmış materyaller kullanılır. Bu materyaller hatanın kontrolünü içerir ve bu öz kontrol oto eğitime yol açar. Montessori materyalleri oto eğitime yol açtığı ve ardıl etkinlikler aracılığıyla çocuğun zamanlaşmaya doğru yol almasına neden olduğu için metodun en önemli unsurlarından birisidir.

Montessori Programının Genel Amaçları

Montessori programlarının genel amaçları çocuğun okula karşı pozitif bir tutum edinmesi, öğrenme sevgisi göstermesi, öz disiplin göstermesi, öz motivasyonlu olması, bağımsız olarak hareket edebilmesi, tekrardan ve çalışmaktan keyif alması, kendine güven geliştirmesi, konsantrasyon alışkanlığı kazanması, kalıcı merakının beslenmesi, iç güvenin ve düzen duygusunu geliştirmesi ve oyun oynamak yerine çalışmayı seçmesi olarak sıralanabilir.

Montessori yönteminin temel dayanakları; çocuğa saygı, özümleyici akıl, hassas dönemler, hazırlanmış çevre, kendini eğitime şeklinde sıralanabilir.

Jean Piaget (1896 -1980)

"Düşünceler kelimelerin değil faaliyetlerin sonuçlarından gelişir (Oktay ve Unutkan, 2003. s:17)."

Jean Piaget, 1896 yılında İsviçre'nin Neuchatel kentinde dünyaya gelmiştir. Neuchatel Üniversitesi'nde biyoloji öğrenimi görmüştür. Yirmi bir yaşında zooloji alanında doktora yapmıştır. Daha sonra Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde zeka ile ilgili çalışmalara başlamıştır. Zeka testlerini uygularken, aynı yaştaki çocukların aynı tür yanlışlar yaptığını gözlemiş; bunun üzerine, "Büyük çocuklar küçük çocuklardan daha parlak zekalıdır, denemez. Küçük çocukların düşünceleri büyüklerinkinden nitelikçe farklıdır. Zekada çözülmesi gereken sorun, değişik yaşlardaki çocukların düşünürken kullandıkları farklı yöntemlerdir.", demiştir. Piaget'e göre, çocukların d(İnıyaları yetişkinlerden çok farklıdır. Çocukların tamamen kendilerine has zihinsel işleyişleri ve bakış açıları vardır. Küçük çocuklar büyüklerin bir minyatürü değildir (Oktay, 2007).

1921'de Rousseau Enstitüsü'nde çocukların düşünme kabiliyetlerini araştırmaya başlar. Burada yaptığı araştırmalarda dil gelişimi, nedensellik, ahlaki yorumlar, muhakeme yeteneği konularını, tatbik ederek, açıklamalarda bulunmuş ve daha sonra da bu konudaki görüşlerini beş kitapta toplamıştır. Piaget, yaşamın biyolojik gelişimi ve bilginin felsefi doğallığı kombinasyonu üzerinde çalışmalarda bulunmuş ve bu çalışmalar onu, kişinin kabiliyet gelişimini genetik veya biyolojik açıklamalara dayandırarak mantığa göre, bilimsel olarak araştırmaya götürmüştür.

Piaget'e göre zeka, tüm zihinsel yapıların yöneldiği bir çeşit denge durumudur, canlı ve etkin bir zihinsel işlemler sistemidir. Bireyin gelişmesi, bilişin gelişmesi ile açıklanır. Bilişsel gelişim ise, zihinsel gelişimin dış çevre ile etkileşimi sonucu sağlanır. Piaget'e göre zihinsel gelişimde özel psikolojik yapılar veya yaşla değişen şemalar vardır. Başlangıçta şemalar davranışımızı harekete geçiren mekanizmalardır. Zamanla daha amaca yönelik ve yaratıcı olurlar. Piaget şemadaki değişimleri açıklamak için iki önemli işlem belirlemiştir: Uyum (adaptation) ve örgütlenme (organization). Bu fonksiyonların özellikleri, yarattığı şemalardaki temel çeşitliliğe rağmen yaşam boyu aynı kalır (Oktay, 2007).

1930'larda sayı ve nicelik üzerine yaptığı araştırmalar onun belirli bilimsel kavramalara odaklanmasını sağlamıştır. Piaget çocuklar için, matematikte, sayı, uzunluk, hacim ve ağırlık konuları ile ilgili mülakatları içeren testler dizayn etmiştir. Bu testler, çocuklarla bire bir olarak yürütülmüştür. Ayrıca, Piaget'in pek çok kitabından

iki tanesinde, belirli bir şekilde incelediği fen konusu, ilkokul ve ortaokul çağındaki çocukların, bilimsel kavramların çocukların gelişimi ile olan ilişkisi idi. Otuz yıldan fazla çocukların düşünce doğaları, şekilleri konusunda çalışmalar yapmıştır. Çocukların davranışları ve düşünce şekilleri ile ilgili yaptığı araştırmaları, bugün yapılanların temelini oluşturmuştur. Bugün yapılan testler onun teorisinin çevresine örülmüştür. Piaget'nin iddiası, çocuklarda bilişin gelişmesi birbirini izleyen, değişmeyen bir sıraya göre ve tamamen biyolojik bir süreç olup, çocuktaki öğrenme miktarının kesinlikle hızlandırılmayacağıdır

<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm> (5.8.2007).

Piaget, bilişsel gelişimi etkileyen en önemli dört faktör üzerinde durmuştur.

Bunlar:

- 1- Olgunlaşma: Bu daha çok biyolojiktir. Özellikle de merkezi sinir sisteminin gelişimini ifade eder.
- 2- Fiziksel Deneyim (Tecrübe) : Çocuğun değişik nesneleri elleylebilmesi, karşılıklı etkileşimden bilgi edinmesidir. Piaget'e göre bilgi çocuğa verilmez. Çocuklar en iyi kendi somut tecrübelerinden öğrenirler. Doğal olarak, çocuklar devamlı hareket halindedirler (Oktay, Unutkan, 2003).
- 3- Sosyal Deneyim (Etkileşim) : Çocukların yaşlıları ve yetişkinlerle olan etkileşimidir.
- 4- Dengeleme: Organizmanın hem çevresini hem de çevresel değişiklikler karşısında kendi öz yapılarını değiştirip düzenlediği bir süreçtir. Denge varsa, zihinsel gelişim düzenli olur (Oktay, 2007).

Çocukların gelişimlerini takip etmek ve onlarla konuşmak, mülakat etmek Piaget'nin ortaya çıkardığı ve bilişin gelişmesinde onunla özdeşleşmiş bir bakış açısidir. Piaget, çalışmaları sonunda, bugün bile tüm dünyada kabul gören bilişsel gelişim kuramını ortaya koymuştur. Bu kurama göre bilişsel gelişim; refleks düzeyindeki tepkilerden yetişkin bir insanın tepkilerine ve düşünce düzeyine varana kadar geçen, birbirini izleyen ve etkileyen dört dönemlik bir süreçtir:

- 1- Duyu - hareket dönemi (0 - 2 yaş) : Piaget, 0 - 2 yaş arasındaki dönemlerinde, kendi çocuklarının davranışlarını gözlemlemiş ve kavram

gelişimi üzerine bir model oluşturmuştur. Bunlar gelişimin duyuşal motor aşamasıydı. Piaget yeni doğmuş bir bebeğin karmaşık ve değişik, fakat belirgin davranış biçimlerine sahip olduğuna, yakın çevresi ile çok ilgili bulunduğuna, her değişikliği çabucak öğrendiğine, istek ve ihtiyaçlarına uygun davranışları geliştirdiğine inanır. Öğrenme, algı ve hareketlerin organize hareket şeması ya da duyu hareket şeması şeklinde düzenlendiği dönemlerdir. Davranışlar refleks örüntülerle kısıtlanmıştır. Refleks egzersizler ve döner tepkiler şeklinde iki evreye ayrılabilen duyu-hareket dönemi ilk olarak duyuşların kullanılması ile başlar, altıncı aydan itibaren motor yetenekler eklenir, ikinci yılda ise birincil yeteneklerin koordinasyonu görülür. Son aşamalarda keşfetmenin yanında icat etme, zihinsel kombinasyonlar yoluyla yeni araçlar türetme başlar (Oktay, 2007).

- 2- işlem öncesi dönem (2 - 6/7 yaş) : Çocukta dil ve sembolik düşünce yeteneği gelişmeye başlamıştır; ancak bu semboller kesin kavram ve kurallar biçiminde düzenlenerek ifade edilememektedir. Mantıksal düşünme, tersine dönebilirlik ve değişmezlik için gerekli zihinsel kavrama henüz gelişmemiştir. Çocuğun nesnenin görünüşünün etkisi altında olduğu bu dönemde transdüksiyon (özelden özele yapılan benzetme) ve senkritizm (ilişkisiz nesne ve fikirler arasında ilişki kurma) görülür. Düşünce hala benmerkezcidir, öznel olanla nesnel olanı ayıramaz. Başka bir deyişle, çocuk gerçek olanla gerçek olmayanı ayıramaz. Piaget, ben merkezli düşüncenin çocuktaki animist (cansız nesnelerle canlı özellikleri atfeden görüş) düşüncenin de sebebi olduğunu-iddia eder. Güneşin kızdığı için bulutları kovaladığını söyleyen çocuk böyle bir düşüncüyü ifade etmektedir. Piaget'e göre benmerkezci düşünce, işlem öncesi dönemdeki düşüncüyü katı ve mantıksız yapar. Bu nedenle çocuklar olaylara kendi bakış açılarından bakarlar (Oktay, 2007).

Duyu-hareket dönemi (0-2 yaş) ve işlem öncesi dönemi (2-6/7 yaş) içine alan 4-7 yaş arası dönem, sezgisel düşünme basamağı olarak da düşünülebilir.

- 3- Somut işlemler dönemi (6/7 - 11/12 yaş): Piaget somut objeler kullanmanın kritik bir önem taşıdığını fark etti ve çocuklarla yaptığı mülakatlarında,

sadece sözlü yapmayı bırakarak somut objeler kullanma tekniğine başlamıştır. Bu dönemde mantıksal düşünme, sayı, zaman, mekan, boyut, hacim, uzaklık, tersine dönebilirlik ve değişmezlik kavramları yerleşmeye başlamıştır; ancak soyut düşünce henüz tam olarak gelişmemiştir. Bu dönemin sonuna doğru çocukta problemleri kendi kişisel girişimleri ile çözme yeteneği yüksek düzeyde gelişmiştir. Çocuk artık bu dönemde daha organize bir şekilde düşünebilir, mekansal kavramları daha iyi anlar, uzaklık ve yönleri doğru şekilde ifade edebilir. Ayrıca daha iyi organize edilmiş bilişsel haritalara sahiptir. Piaget'e göre beyindeki olgunlaşma, zengin ve çeşitliliğe sahip dış dünyadaki tecrübelerle birleşerek çocuğu soyut işlemler dönemine götürür (Oktay, 2007).

- 4- Soyut işlemler dönemi (12 yaş üstü) : Bu dönemde içselleşmiş düşünce başlamıştır. Çok yönlü düşünebilme ergene yeni bir düşünce esnekliği sağlar; birçok seçeneği gözden geçirip inceleyebilir, kuramlar biçimlendirebilir ve düşsel dünyaları kavrayabilir, çok sayıda probleme çözüm getirebilir. Bu dönemde mantıksal düşünme, yetişkinler düzeyine erişmiştir (Oktay, 2007).

Piaget, bilişin gelişimi teorisine ek olarak, öğrenmenin nasıl olduğu ile ilgili bir teoride kurmuştur. Ona göre öğrenme, bilişin gelişmesinden farklıdır. Bilişin gelişimi, aşamaları yerinde, güncel konular hakkında uygulanırsa gerçekleşir; ama bunun başarılı olması için de doğrudan çevreyle etkileşimi söz konusudur. Piaget düşünme ve öğrenmeyi, çevreye gereksiniminden ayn, zihinsel veya fiziksel ve yeniden kurmak olarak görülmelidir, diye açıklamıştır (Ataman, 2004).

Piaget öğrenmenin üç temel süreci olduğunu varsayar (Liebeck, 1984):

- 1- Zihinsel kavramların oluşması.
- 2- Deneyimlerinin ışığında bu kavramlara adapte olmak.
- 3- Kavramların yapılarını ilişkilendirmek.

Piaget iddia eder ki, öğrenmenin esas malzemesi adaptasyondur. Yani zeka, bir adaptasyon, çevreye uyum sağlayabilme yeteneğidir, tüm zihinsel yapıların

yöneldiği bir çeşit denge durumudur, canlı ve etkin bir zihinsel işlemler sistemidir. Sadece yaşayan organizmalar davranışlarını çevreye göre düzenler (Liebeck, 1984).

Piaget'e göre insanlar iki şekilde çevreye uyum sağlar (Liebeck, 1984):

Asimilasyon: Var olan kavramlarımıza yeni tecrübelerimizi uydurma sürecidir. Asimilasyonun zeka boyutu, tecrübelerimizin bütün verilerini içeren bir iskelet içinde olmasıdır.

Uyarlama: Bir düzeltme sürecidir. Bu düzeltme sürecini ise kavramlarımızı genişletme veya sınırlama ile yapabilmektir.

Piaget uyumun, öğrenmeyle beraber gelen bir gereklilik olduğu konusunda ısrar eder (Liebeck, 1984).

"Piaget'in Zihinsel Gelişim Teorisi'nde çocuğun çevreyle olan etkileşimi temeldir. Yetişkinlerin çocuklar için hazırladığı uygun ortam hem zihinsel hem de sosyal gelişimi olumlu yönde etkiler. Çocuk büyüdükçe etkileşimde bulunduğu çevre genişler, buna paralel olarak edindiği deneyimler sonucunda toplum kurallarını da zihinsel kapasitesi içinde yorumlayarak toplumda uyumlu sosyal bir varlık haline gelir", görüşü, günümüz okul öncesi eğitimcilerinin eğitim programları hazırlarken üzerinde sık sık durdukları bir konudur. Piaget teorisine uygun bir eğitim programı; / keşfetmeye dayalı öğrenmeyi, çocukların öğrenmeye hazır oluşlarına duyarlılığı ve bireysel farkların kabulünü öngörür. Bazı okullarda uygulanan High / Scope Programı buna bir örnektir. Bu program Weikart tarafından Piaget teorisinin okul öncesi eğitime uyarlanması ile oluşturulmuştur (Oktay, 2007). (Bak High/Scope Eğitim Yaklaşımı)

Piaget'e göre gelişim, büyüme ve öğrenenin, öğrenmek için çeşitli girişimlerde bulunması, bu girişimler sonucunda çevresinden çeşitli tepkiler alması ve bu tepkileri ileriki girişimlerinde tekrar kullanması sonucunda oluşur. Çocuklarla etkileşim halinde bulunan yetişkinin çocuğu desteklemesi okul öncesi eğitimde Piaget'den etkilenilen diğer bir noktadır (Oktay, 2007).

High/Scope Eğitim Yaklaşımı

High/Scope sözcüğü, sözlük anlamı olarak 'yüksek hedefler ve uzaklara uzanan görev' anlamına gelmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde, Dr. David Weikart tarafından geliştirilmiş, teori ve pratiği birleştiren bir eğitim sistemi olan okul öncesi eğitim programıdır. Bu programın ilk uygulamalarında zihinsel vurgu esas alınırken, zaman içerisinde sosyal ve duygusal amaçlara da yer verilmiştir. Bu programın temel öncüleri, kendi kendilerine planlayıp yürüttükleri etkinliklerden ders alan öğrencilerdir (Fetihi, 2003, s: 125).

High/Scope programı, Piaget'in gelişim teorisinden etkilenmiştir. Piaget'e göre gelişim, büyüme ve öğrenme için çeşitli girişimlerde bulunmadır. Bu girişimler, çocuğun çevresinden çeşitli tepkiler alması ve bu tepkileri ileriki girişimlerinde tekrar kullanması sonucunda oluşur. Piaget'ten etkilenilen diğer bir nokta da, çocuklarla etkileşim halinde bulunan yetişkinlerin çocukları destekleme görevidir.

High/Scope programının dayandığı temel ilke, etkin öğrenme ilkesidir. Etkin öğrenme; çocuğun yeni bir anlayışı, nesnelerle uğraşarak ve insanlarla, düşüncelerle, olaylarla etkileşime girerek zihninde yapılandığı bir öğrenme şekli, olarak tanımlanır (Hohmann ve Weikart, 2000 s.17; Fetihi, 2003 s.125). Etkin öğrenmenin gerçekleşebilmesi için her şeyden önce öğrenen bireyin önünde çeşitli materyaller olmalıdır. Öğrenen birey, önünde bulunan materyalleri dilediği gibi duyu organları ve vücudunu kullanarak inceleyebilmeli, malzemelerle ne yapacağına, nasıl yapacağına ve hangi malzemeleri kullanacağına kendisi karar vermelidir. Etkin öğrenme, yaparak öğrenmedir ve çocuklar materyalleri kullanarak çevrelerindeki dünyayla düşünerek etkileşime girerler. Bu öğrenme hem zihinsel, hem de fiziksel etkinliği içerir. Bu durum çocukların sadece seyretmekle kalmayıp, sürece etkin olarak, değiştirerek, hareket ederek, yaparak katılması anlamına gelir. Etkinlikler çocukların ilgilerine, hareketlerine dayanır. Çocuklar pasif alıcılar değil, kendi öğrenmelerinin aktif sorumlularıdır. Çocuklar oynayacakları materyalleri seçerler, materyallerle ne yapacaklarına karar verirler. Etkin öğrenme sürecinde çocuklar tüm duyularını kullanarak materyalleri tanır (Fetihi, 2003).

Öğrenme için istek, çocuğun içinden gelir. Etkin öğrenen çocuklar sorular sorarlar, keşifler yaparlar. Yetişkinler çocukları destekler, etkin öğrenmeyi teşvik eder. Bu yaklaşımda yetişkinler, çocuklara bir şeyi nasıl doğru olarak yapacaklarını ya da ne yapmaları gerektiğini göstermeye çalışmazlar. Bunun nedeni öyle bir yaklaşımın öğrenme ve keşfetme olanaklarından çocukları mahrum bırakmasıdır (Fetihi, 2003).

Çocuğa, kendine göre yeni sayılabilecek keşiflerde bulunmasını sağlayacak, materyalleri sunmak ve bu materyallerle ortaya çıkan, çocuğun kendi gayretiyle ve deneyimiyle yaratıcılığını kullanarak, yaparak-yaşayarak, keşfettiği ürününü anlatmasına fırsat tanımak, onun kendine olan güveninin artmasına yardımcı olması yanında, çocuk için kalıcı bir öğrenme olacaktır. Çünkü, çocuk burada adım adım kendisi, yaparak ve yaşayarak sonuca ulaşmış, ortaya çıkan ürünün her safhasında aktif olarak çalışmıştır. Burada yetişkinin rolü ise, sadece yol gösterici bir rehber durumundadır. Bu yüzden High/Scope yaklaşımının, okul öncesi programlar hazırlanırken düşünülmesi faydalı olabilecektir.

High/Scope yaklaşımında öğretmenlerin amacı, etkin öğrenmeyi geliştirecek bir ortam sağlamak ve çocuklara eylemleri hakkında düşünmeleri için yardımcı olmaktır. Yetişkinler, çocukların etkin öğrenciler haline gelebileceği bir ortam oluşturmak amacıyla, önceden bildirilmeyen hiç bir değişikliğin olmadığı tutarlı bir günlük program uygularlar. Programda özel amaçlar, dil, yaşantı, temsil, sınıflama, serileştirme, sayı, geçici ilişkiler ve zaman bölümleri bulunur. Program sene başında, sınıfta az sayıda etkinlik köşesi ve materyalle başlamayı, çocukların ilgi, istek ve ihtiyaçlarına göre, köşedeki materyal sayısını artırmayı öngörür (Weikart 1990; Büyükkaragöz, 1994; Hohman, 1997; Koçak, 1998; Hohman ve Weikart 2000; Aral, Kandir ve Can Yaşar, 2002).

High/Scope programında tutarlı bir günlük program sayesinde çocuklar gün boyunca olan olaylarla ilgili kontrol duygusuna sahip olurlar. Böylelikle günlük programın akışını çocuklar önceden kestirebilirler. Bu onlara güven verir. Planla-Yap-Hatırla (P-H-Y) döngüsü günün temel parçasını oluşturur (Fetihi, 2003. s:128).

P-Y-H, inisiyatifi, öz güveni, başarı duygusunu artırır. Gün boyunca küçük grup, büyük grup etkinlikleri ve açık hava oyunları için zaman ayrılmıştır. Bu programda

inanılan görüş, çocukların öğrenmek için düzene ihtiyaçları vardır. Çocukların planlarını yapmaları, planlarını gerçekleştirmeleri, hatırlayıp düşünmeleri etkinliklerini paylaşmaları, küçük grup ve büyük grup etkinlikleri ile uğraşmaları, kahvaltı yapmaları ya da yemek yemeleri, sınıfı toplamaları, bahçede oynamaları için yeterli zamanları vardır. Yetişkinler çocukların oyunlarına arkadaş olarak katılırlar. Çocukların oyunlarını yönetip denetlemezler. Çocuklarla kontrolü paylaşmak, çocukların güçlü yanlarına odaklaşmak, çocuklarla doğal, içten ilişkiler kurmak, çocukların oyun ile ilgili görüşlerini desteklemek, çocuklar arasında çıkan sorunlara problem çözme yaklaşımını uygulamak önemlidir. Bütün bunlar çocuklarla olumlu ilişki kurma stratejilerini oluşturur. Bu programda ezbere dayalı bilgiler, kağıt üzerindeki alıştırmalar, okuldakine benzer etkinlikler, ödül ve ceza kullanılmamaktadır. Çocuklar arkadaşlarından uzaklaştırılamazlar. Bunun yerine çocukların problemlerini tartışmaları teşvik edilir. Böylelikle çocuklar sosyal yeteneklerini geliştirirler ve davranışlarının başkaları üzerindeki etkilerinin farkına varırlar (Fetih, 2003).

High/Scope programı bir günü, etkinlik zamanlarına böler. Bunlar (Aral, Kandir ve Can Yaşar, 2002):

Planlama Zamanı: Günün başında on beş dakikalık bir zamanda çocuklar bir sraya getirilerek onlara, sırayla, o gün içinde ne yapmak istedikleri sorulur. Bu, çocukların yetişkinlere ne düşündüklerini açıklamak için bir fırsat zamanıdır ve çocuklar kendilerini, karar alıp uygulayabilen, bağımsız bireyler olarak hissederler. Yetişkinler, çocukların fikirlerini teşvik edip tepki göstererek, yeri geldikçe planlarını güçlendirip geliştirmeleri için yollar önererek, her çocuğun düşünme tarzını ve gelişme düzeyini anlayıp ölçerek, çocuklara yardımcı olur.

Çalışma Zamanı: Çocuğun, diğer etkinlik zamanlarına oranla en uzun zaman dilimi olan ve yaptığı planını uygulamaya koyduğu etkinlik bölümüdür. Burada yetişkinlere düşen görev, gözlemlemek, teşvik etmek ve yol göstermektir.

Toplanma Zamanı: Burada çalışma zamanında oynadıkları oyuncakları yetişkinlerle birlikte yerine kaldırırlar.

Hatırlama Zamanı: Yetişkinle çocuklar bir araya gelerek, planlama zamanında yaptıkları planlarını, çalışma zamanında nasıl uyguladıklarını hatırlayıp anlatırlar.

Küçük Grup Zamanı: Öğretmenin daha önceden malzemeleri öğrencilere yetecek kadar hazırlayarak planladığı bir konuyu, çocukların ihtiyaçlarına, yeteneklerine göre yönlendirmesinin gerçekleştiği etkinlik sürecidir. Çocuklar, öğretmenin ortaya koyduğu sorunları, kendi fikirlerinin katkısıyla, kendi bildikleri yollardan çözerler. Çocuklar araştırma, malzeme kullanma, tercihler yapma ve problem çözmeyle uğraşırken yetişkin de çocuğa açık uçlu sorular sorarak ve yeni problem çözme yolları oluşturarak düşüncelerini geliştirebilir.

Büyük Grup Zamanı: Yetişkin ile birlikte oyun oynama, şarkı söyleme, müzik aleti çalma, vücut hareketleri yapma, sohbet etme, hikaye anlatmak için bir araya gelinen zaman dilimidir. Bu zaman, her çocuğun büyük bir gruba katılmasına ve başkaları ile fikir alış-verişinde bulunmasına olanak sağlar.

Bahçe Zamanı: Bu zaman diliminde çocuk bahçeye çıkarak çeşitli oyunlar oynar.

High/Scope programında yetişkin, çocukları arkadaş olarak görmektedir ve yetişkinle çocuk eşittir. Yetişkin, çocuklara etkin öğrenme imkanları sağlamaya çalışır, onlara saygı gösterir ve destekler (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

High/Scope programında, çocuklar kendi kişisel ilgilerini ve amaçlarını gerçekleştirdiklerinde en iyi şekilde öğrenirler. Gün boyunca çocukların materyaller ve etkinlikler arasında seçim yapmaları teşvik edilir. Çocuklar gün boyunca keşifler yaparlar, sorularını sorup yanıtlarını bulurlar, problem çözerler, sınıftaki arkadaşları ile ve yetişkinlerle ilişki kurarlar. Tüm bu girişimler değerli hayat dersleridir. Ayrıca bu sayede duygusal zekaları da gelişmektedir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Bu programda inanılan görüşlerden bir diğeri de; eğer yetişkinler destekleyici ve sevecen olurlarsa, çocuklar da başkalarıyla kurdukları ilişkilerde destekleyici ve sevecen olmayı öğrenirler. Yetişkinler çocukları belli hedeflere ulaşmaları konusunda zorladıkça, çocukların endişe düzeyi artmakta ve savunmacı bir tutum

geliştirmektedirler. Oysa çocukların ilgilerini bulup geliştirmek, etkinlik planlarını bu doğrultuda yapmak, onları öğrenme ve gelişme için heveslendirecektir (Hohmann ve Weikart, 1995; Sevinç, 2003).

Bu programda çocuklar kendilerine saygı duymayı ve başkalarına saygı göstermeyi öğrenirler. Çocukta problem çözme, yaratıcılık, girişimcilik, görüşlerini rahatlıkla ileri sürme yetenekleri gelişir. Yetişkin desteği sayesinde çocukların kendilerine olan güvenleri, yeni şeyler deneme isteği artar. Ayrıca programdaki sınıf düzeni ve günlük plan sayesinde sorumluluk duygusu ve kontrol duygusu pekiştirilir (Büyükkaragöz, 1994; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Etkili okul öncesi eğitim programlara baktığımızda, aktif öğrenmenin, yetişkin desteğinin, çocuğa saygının, aile ile iş birliğinin, düzenli bir sınıf ortamının, tutarlı bir günlük programın, ekip çalışması yapmanın bu programların temelini teşkil ettiğini gönmekteyiz (Fetihi, 2003. s: 129).

Head Start Yaklaşımı

Head Start, 1965 yılında düşük sosyo-ekonomik koşullardan gelen okul öncesi çocukların duygusal, sosyal, psikolojik, sağlık ve beslenme ile ilgili ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, sekiz haftalık yaz programı olarak düşünülmüştür. Head Start; eğitim, sağlık, ebeveyn katılımı ve sosyal hizmetler diye dört ana bölümde incelenebilir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002):

* Eğitim: Her çocuğun bireysel ihtiyaçlarını karşılamak üzere, toplumun kültürel ve etnik özellikleri de dikkate alınarak hazırlanmıştır. Projeye dahil olan her çocuk zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini desteklemek amacıyla, özel olarak hazırlanmış öğrenme alanlarında, çok çeşitli öğrenme yaşantılarıyla karşı karşıya kalır. Çocuklar sınıf içi ve sınıf dışında çeşitli oyunlar oynar ve çeşitli etkinlikler yapar. Duygularını yaşamaları, güven kazanmaları ve başkaları ile iletişim kurabilmeleri için çocuklar cesaretlendirilir.

* **Sağlık:** Çocukların sağlıklı olmaları için ruh sağlığı, vücut sağlığı ve beslenmeyi içeren zorunlu sağlık programları hazırlanmış; ayrıca sağlık problemlerini **erken** teşhis etmenin önemi üzerinde de durmuştur. Ebeveynleri de dengeli beslenme, sağlıklı yiyecek seçimi konusunda aydınlatırlar.

* **Ebeveyn Katılımı:** Head Start felsefesine göre anne-baba çocuğun gelişiminde en önemli ve etken olan kişidir. Head Start programının en gerekli **bölümü** u ebeveynin, anne-baba eğitim programlarına katılımı oluşturur. Sınıftaki **etkinliklere** ve çocuk gelişimiyle ilgili çalışmalara etkin olarak katılır. Eğitimcilerin **el**ine yaptığı ziyaretler yoluyla ebeveyn, çocukların ihtiyaçları ve eğitim etkinlikleriyle **ilgili** olan pek çok bilgi edinir. Aynı zamanda birçok ebeveyn, Head Start'ta gönüllü **olarak** veya ücret karşılığında öğretmen yardımcısı, aşçı, bakıcı anne olarak çalışır.

* **Sosyal Hizmetler:** Ailelere çeşitli alanlarda yardımcı olmak, ihtiyaçlarını **nereden**, nasıl karşılayacakları konusunda bilgi vermek amacıyla kurulmuştur. Head **Start** programında çalışacak personelin çocuk gelişimi alanlarında eğitim görmeleri **veya** erken çocukluk eğitimiyle ilgili kurslara katılmaları sağlanır.

Head Start programları kurum ve ev merkezli olarak yürütülmektedir. Kurum merkezli Head Start programında genel amaç çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel ve **fiziksel** yönden kapasitesini en yüksek düzeye çıkarmaktır. Bu amaca erişmek için, **çeşitli** uyarıcıların bulunduğu ortamlar hazırlanarak çocuğun deneyim kazanması ve **deneyimler** yoluyla ilerlemesi sağlanır. Günlük planda çocuk ve öğretmenin **yönlendireceği** sosyal, bilişsel ve motor becerilerin kazanılmasına yönelik pek çok **etkinliğin** yer aldığı bu uygulamada çocuklar, yaratıcı düşünme becerisini geliştirir, **yaşantılar** yoluyla problem çözmesi için fırsat yaratılır, problemlere çözüm yolu **buldukça** güven duygusu kazanır, olumlu benlik tasarımı ve sosyal yeterlilik kazanır (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Ev merkezli Head Start programında, aynen kurum merkezli programda **olduğu** gibi beslenme, sağlık, psikolojik ve sosyal hizmetler vardır. Head Start **ebeveyni** çocuğu etkileyen birinci faktör, ev ortamını ise ikinci faktör olarak **düşünmektedir**. Burada çocuğun kendine özgü gelişim özellikleri dikkate alınarak, **çocuğun** tüm gelişim alanlarında aile eğitilir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Ebeveyni okul ortamının içine dahil etmek, onların okul ortamına daha objektif bir gözle bakmasını sağlayabilecek fırsatı vermek, çocuğun ihtiyaçlarını, eğitim etkinliklerini tanıtmak açısından değerlendirilebilecek bir programdır.

Reggio Emilia Yaklaşımı

Reggio Emilia Eğitim Projesi 1970 yılında okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla, italya'nın kuzey doğusunda bulunan Reggio Emilia'da başlatılmıştır. Bütün katılımcılar arasındaki yoğun ilişkileri içeren, işbirliğini destekleyen, bireysel ve grup olarak araştırmayı vurgulayan, sevgiyi pekiştiren, iletişimde iki yönlü süreci işleten bir yaklaşımdır. Okul öncesi sınıflarda çocuklar ve öğretmenin birlikte öğrendiği, konu ya da proje ağırlıklı bir program uygulanır.

Bu yaklaşıma göre büyüme sürecinde çocuk, gelişmesini engelleyen bir duvar ile karşı karşıyadır. Yetişkinlerce benimsenmiş, kalıplaşmış eski ve katı kurallar, güncelliğini yitirmiş kavramlar, davranışlar, tutumlar ve geleneksel eğitim metotları bu duvarı oluşturur (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Reggio Emilia yaklaşımında çocuk teoriler geliştiren, verileri elde etmede ve hipotez geliştirmede kendi yolları olan bir bireydir. Çocuk, bilgiyi üretme ve yaratmada kapasiteye, duygusal, sosyal ve zihinsel yönden birçok farklı kaynağa sahip olan bir varlıktır. Bu projede ortam, çok büyük önem taşır. Hatta ortam için 'öğretmenim kendisi' şeklinde ifadeler kullanılır. Ancak sadece fiziksel çevrenin değil, sosyal çevrenin de önemli olduğu vurgulanır. Bu nedenle yetişkinler ve çocuklar arasındaki sosyal alış-veriş kolaylaştırmak amacı ile bütün çocukların ve öğretmenlerin birlikte bulunabileceği büyükçe bir alan vardır (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Reggio okullarında duvarlar çocukların resimleri ile doludur. Bu tür görsel sunumlar ebeveynler, öğretmenler ve çocuklar arasındaki iletişimin şekillenmesinde önemlidir. Bu yaklaşıma göre okulların görevi yalnızca çocuk ya da öğretmenle ilgilenmek değil, aile kavramını ve aileye bakış açısını genişletmek olmalıdır. Bu görüşe dayanılarak toplum bir aile olarak kabul edilir. Çocuk için okulun asıl amacı,

toplumsallaşmayı kolaylaştırmaktır. Bütün çocuklar öğrenmelerinde, sosyal etkileşimlerinde, çevrenin getirdiği her türlü sorunu çözmede, gerekli olan ilgi, merak, potansiyel ve hazır bulunuşluğa sahiptir. Okul öncesi eğitim, çocuk ve ailesinin, sosyal dünya ile başa çıkmayı öğrenmesi için ilk fırsattır (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Bu yaklaşımda görülüyor ki, okulların görevi sadece çocuk ve öğretmenle sınırlanmıyor. Bu ikiliye aileyi de katıyor ve toplumu bir aile olarak kabul ediyor. Toplumu oluşturan aileler olduğuna göre, çocukların aile içi eğitimini, aile içinde çocuğun önemini ebeveynlere anlatmak, kabullendirmek istenilen yöne ailenin yönlendirilmesini de sağlayabilecektir. Çocuğun, okulda öğrendiği şeylerle evdekilerin çelişmemesi için, aile ile okulun iş birliği büyük önem taşımaktadır. Çünkü çocuk, ailenin temeli; aile de, toplumun temelidir. Aile ile okulun, eğitimde birlikte hareket etmesi, çocuk için onun gelişmesinde büyük önemi olan bir fırsattır, diye düşünülmektedir.

Reggio Emilia yaklaşımında çocuklara, keşifler yapmalarına fırsat tanımak için somut yaşantılar sunulur. Yine bu yaklaşımda, küçük gruplarda etkileşime çok önem verilir. Bu yaklaşımda küçük gruplarda etkileşime ilişkin görüşlerin bazıları şöyledir: Çocuklar, çevresi ve akranları ile iletişim kurarak öğrenirler. Çocuklar arasındaki etkileşim; sosyal, duygusal, iletişimsele ve bilişsel davranışları etkiler. Bu yaşantıların sonuçları, çocukların tek başlarına yaptıkları çalışmalarda ulaştıkları deneyimlerden farklıdır. Çocuklar arasındaki her bir etkileşim, kişiler arası ilişkileri dinleme, sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerinin gelişimini destekler. Küçük gruplardaki etkileşimin olumsuz sonuçları en aza indirgenir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Bu yaklaşımın en önemli özelliği, öğretmenlerin 'öğrenen' olarak görülmesidir. Diğer öğretmen ve personel ile kendi işleri, çocukların işleri hakkında sürekli tartışır ve yorum yapar. Bu karşılıklı alış-veriş, kalıcı, sürekli bir eğitimi ve teorik zenginleştirmeyi sağlar. Öğretmenler kendilerini, çocuklarla çalışmalarının dokümanlarını hazırlayan bir araştırmacı olarak görür. Reggio öğretmenleri çocuklar, ebeveynler ve diğer görevlilerle birlikte çalışarak çocukların daha önceden bildiklerini ortaya çıkarır. İlginin ne olabileceğini düşünür. Bu yaklaşımda programlar, ileri düzeyde yapılandırılmamıştır (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Çocuktan Çocuğa Eğitim Yaklaşımı

Çocuktan çocuğa yaklaşımı 1978 yılında Uluslararası Çocuk Yılı öncesinde tanıtılmış ve ilk çocuktan Çocuğa Programı Londra Üniversitesi'nde başlatılmıştır. UNICEF ve Dünya Sağlık Örgütü gibi kuruluşlar, bebek ve çocuk ölümlerinin ve hastalıklarının önlenmesi, sağlık eğitiminin verilmesi amacıyla çocuktan çocuğa eğitim yaklaşımını başlatmışlardır. Bu programda sağlık, beslenme, temizlik, zihinsel ve sosyal gelişim, kazalardan korunma konuları aktif katılımcı bir yaklaşımla işlenir. Aktivite ve materyaller, programın uygulandığı yörenin özelliklerini taşır (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Çocuklara verilen eğitimin küçük kardeşe ve diğer çocuklara (çocuktan çocuğa), aileye (çocuktan aileye) ve topluma (çocuktan topluma) yaygınlaşacağı düşünülmektedir. Kırsal ve gece kondu bölgelerinde çocukların küçük kardeşleriyle ilgilenmelerinin yoğun olması nedeniyle, çocuktan çocuğa eğitim yaklaşımının okul öncesi eğitimin yaygınlaşmasında önemli katkıları olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu yaklaşımın, geleceğin anne babaları olacak olan çocuklar için, onları geleceğe hazırlamasına yardımcı olacağı yönünde ve çocukların kullandığı yeni yöntem ve bilgileri arkadaşlarına, anne-babalarına ve toplumun diğer üyelerine aktarması da, onların toplumda aktif kılınmasına yararı olacağı düşünülür (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Açık Okul Öncesi Eğitim Yaklaşımı

Çocuklara, düzenlenmiş yaşantıları sunmayı hedefleyen bir okul yerleşimi olmayıp, belli zamanlarda toplanma esasına dayanan bir yaklaşımdır. Eğitimin her yerde yapılabileceğini (örneği; anne-babanın çalıştığı yerdeki bir odada) savunan bir sistem olan açık okul öncesi eğitim, okul öncesi ve ilköğretim seviyelerini kapsamakla birlikte diğer düzeylerde de başarılı olarak uygulanır. Açık sınıflarda çocuklar kendi kendilerine öğrenir, ilgi ve eğilimleri doğrultusunda istedikleri etkinliği seçerler. Açık eğitimde öğretmen iyi bir planlayıcı olmalıdır. Öğretmen nispeten pasif ve çocuğun aktif öğrenmesini kolaylaştırıcı bir kişi durumundadır. Öğretmen öğrenme ile ilgilenir.

Teşvik edici ve motive edicidir. Doğrudan olmamak koşuluyla çocuklara rehberlik yapar, Açık eğitim yaklaşımında öğretmenin en önemli niteliklerinden biri de sabırlı olmak ve saygı göstermektir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Açık okul öncesi eğitim, çocuk merkezli olup çocuklar belirli etkinlikleri gerçekleştirme için oyun alanlarına ve diğer açık alanlara gidebilir. Aynı şekilde toplumu oluşturan diğer bireyler de çocuklarla bilgi, beceri ve deneyimlerini paylaşmak için okula gelebilirler. Açık okul öncesi eğitim okul duvarlarını yıkmakta ve öğrenme dünyasını 'bütün dünya' olarak düşünmektedir. Açık eğitimde tüm dünyanın bir sınıf olduğu düşünülmektedir (Temel, 1993; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Davranışçı Yaklaşım

Davranışçı yaklaşım bir tek teorisyenin görüşlerini değil, değişik zamanlarda görüşler ortaya koyan farklı düşünürlerin görüşlerini içermektedir. Bu düşünürler arasında özellikle Skinner, Watson, Pavlov, Bandura sayılabilir (Oktay ve Unutkan, 2003. S. 21).

Davranışçı yaklaşıma göre insan davranışları ölçülebilir ve gözlenebilir hale getirilmesi önemlidir. Bazı davranışları gözlemleyip ölçemezlerse bunları yok sayabilirler. insanın duygu, düşünce, güdü gibi özelliklerinin doğrudan gözlenip ölçülemeyeceğini düşündükleri için de bilimsel olarak ele alınıp araştırılamayacağına inanırlar. Davranışçı yaklaşıma göre, organizmanın gözlenen davranışlarında bir değişiklik meydana gelmemişse öğrenme gerçekleşmemiş demektir. Onlara göre **öğrenmenin kuralları**, uyarıcı ve tepki arasındaki bağlantılara dayanır (Oktay ve Unutkan, 2003).

Diğer taraftan, sınıf ortamında bazı çocuklar, öğrendikleri halde sanki o konu hakkında hiç bir fikirleri yokmuş gibi de davranabilirler. Bunun nedeni pek çok şey olabilir, örneğin; öğretmene, aileye, hatta arkadaşına inat veya arkadaş ilişkilerinden dolayı öyle davranması gerektiğine inanıyor olabilir. Bu durumda her çocuğun

çevresiyle, ailesiyle, arkadaşları ile ilişkilerinin de incelenmesi gerektiği, öğrenmenin onlarla da bağdaşması gerektiği gerçeğini ortaya çıkardığı görülebilmektedir.

Çoklu Zeka Kuramı (Howard Gardner - 1943)

Gardner zekayı, "bir kişinin bir veya birden fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme, günlük yaşantısında karşılaştığı sorunları etkin ve verimli şekilde Çözebilme yeteneği" olarak tanımlamaktadır (1995). Ortaya çıkarılan bu ürün o toplumda değer verilen davranışlara uygun olarak çeşitlilik gösterir. Belirli bir toplum içinde değer verilen zeka türleri baskın olmakta ve diğerlerinden daha çok ve çabuk gelişmektedir. Zira model alma yoluyla, kabul gören ve uyum gerektiren davranışlar bireyi güdülendirmekte ve yönlendirmektedir (Sevinç, 2003. S: 71).

Howard Gardner'e göre; insanlar dil zekasına, mantık-matematik zekasına, müzik zekasına, mekan zekasına, beden-devinim duyum zekasına, kişiler arası zekaya, içe dönük zekaya, natüralist zekaya göreceli olarak sahiptirler. Hepimiz bu zeka topluluğuna sahibiz. Fakat hepimiz eşit güçler ve profiller sergileyemeyiz. Kalıtımsal olarak bazı bireyler bir zeka, diğerleri başka bir zeka açısından güçlüdür. Belirli bir zeka açısından güçlü olmak, başka bir zeka açısından güçlü ya da güçsüz olmayı gerektirmez. Bireyler, belirli zekalarını pratikte arttırabilir ve zeka bakımından güçlü ve zayıf yanlarını eğitime etkileyebilirler. Gardner'e göre zeka alanlarının gelişmesinde üç önemli faktör rol oynar (Oktay ve Unutkan, 2003):

- 1- Biyolojik Kalıtımsal Veri: Genetik faktörler doğumdan önce, doğum sırası ve doğumdan sonra beyinde oluşan hasarlar sonucunda ortaya çıkan durum.
- 2- Kişisel Yaşam Geçmişi: Aile içindeki deneyimler, öğretmenlerle, arkadaşlarla, yaşlılarla ilişkiler sonucu zekayı geliştirici ya da engelleyici durumlar.
- 3- Kültürel ve Tarihsel Temel: İçine doğduğumuz tarihsel durum, zaman ve mekan içinde büyüdüğümüz kültürel ve tarihsel gelişimin türü ve durumu.

Gardner'e göre, biyolojik ve kültürel geçmişleri, kişisel tarihleri ve özgün deneyimleri nedeniyle öğrenciler okula bir tek düşünsel başarı eksenini üzerinde tek boyutlu olarak sıralanabilecek bireyler ya da boş sayfalar olarak gelmez. Farklı güçleri, ilgileri, bilgi işleme biçimleri olan farklı zihinlere sahiptirler (Oktay ve Unutkan, 2003. S:24).

Gardner, geleneksel eğitimlerden 'konuların tek bir boyutta öğretilmemesi ve değerlendirilmemesi gerektiği' varsayımı yönünden ayrılmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin farklı pedagojik yaklaşımlar kullanarak öğrencilere daha etkili yöntemlerle ulaşılabileceğine de inanmaktadır (Oktay ve Unutkan, 2003).

Gardner'in kuramı çerçevesinde hepimizin zeka profilleri ayrı olduğuna göre eğitim sistemimizi de bireyselleştirip farklılıkları göz önünde bulundurarak programlar hazırlamak doğru olacaktır. Bu çerçevede bir çocuğun belirli bir zeka alanında güçlü, diğer alanlarda güçsüz olduğunu dile getirmek, ancak ona nasıl yardımcı olunacağına ilişkin bir ipucu vermelidir. Yoksa çocuğu yapabildiği kadarıyla değerlendirme yoluna gitmek yanlış olacaktır. Gardner çocukların ne yapabildiği değil, ne yapabileceği üzerinde odaklanmıştır. Bu nedenle gelişime açık bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda önemli olan soyut bilgilerin kazanımı değil, çocuğun öğrendiğini performansla (uygulamaya) dönüştürmesidir (Gardner, 1993; Sevinç, 2003. S:73).

Gardner çocuğun zekasının eğitimle etkilenebileceğine inanıyor. Bu durumda çocuğun hayattaki başarısında eğitimin ne denli önemli bir yere sahip olduğu görülebilmektedir. Çünkü çocuk aldığı eğitim doğrultusunda kendine yetebilecek, hayatını devam ettirebilecek bilgilere, kendi zekasına göre ve onu daha da geliştirerek huzurlu bir yaşam sürdürebilecektir. Gardner'in çoklu zeka kuramı, okul öncesi eğitimden başlayarak tüm eğitim kademelerimizde yerleştirilebilirse huzurlu, kendisiyle ve çevresiyle barışık bireylerin oluşmasıyla, yaratıcı, ülke geleceğinde doğru kararlar verebilecek, ufku açık kişiler yetişebilecektir.

Ekolojik Kuram

Ekolojik kuram, çocuğun gelişmesinin biyolojik temellerine önem verir. Çocuğun biyolojik yaratılışının, gelişimi biçimlendirmek için çevresel etmenlerle etkileşim içinde olması gerektiğini vurgular. Bu kurama göre çevrenin her tabakası çocukların gelişimi üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Oktay ve Unutkan, 2003 S:25). Urie Bronfenbrener, çocuğun gelişimine ilişkin bir çevresel geçiş ortaya koymuş olduğundan ekolojik kuram, onun aslında gelişime sosyal-kültürel bakış açısıdır. Urie **Bronfenbrener** bakış açısı ile ekolojik kuram beş çevresel sistemin sınırlandırılmasından oluşmaktadır. Bunlar (Santrock,1997 & Berk, 1997; Oktay ve Unutkan, 2003):

- 1- **Mikrosistem:** Bireyin içinde yaşadığı mikrosistemde, kişilerle sürekli etkileşim içindedir. Burada çocuk ortamın oluşumuna katkı koyan, pasif bir alıcı olmayan bir elemandır. Bronfenbrener'e göre bu ortamdaki çocuğun gelişimini anlayabilmek için akrabalık ilişkilerini bilmek gerekmektedir. Çünkü akrabalık ilişkileri çocuğun gelişimini olumlu veya olumsuz etkileyebilir.
- 2- **Mezosistem:** Bu seviye mikrosistemler arasındaki ilişkileri inceler. Örneğin; aile yaşantısında sorunları olan bir çocuğun okul ortamında olumlu ilişkiler kurmasını güçlendirmesi gibi.
- 4- **Ekosistem:** Bu seviyedeki çocuk aslında doğrudan bu sistemin içinde bulunmamaktadır. örneğin; çocuklar ve gençler için açılan parklardan sorumlu olan belediyeler bu ekosistemde yer alır. Çocuk dolaylı olarak da bu ekosistemden farkında olur.
- 5- **Makrosistem:** Bireyin içinde bulunduğu kültürden, yani geleneklerden, inançlardan, değerlerden, yasalardan,.. etkilenmesidir. Bir veya daha fazla kültür karşılaştırıldığında ise, çocuk gelişiminin evrenselliği hakkındaki bilgilerimiz oluşturulur.

6- **Kronosistem:** Bu sistem çevrede oluşan olayların sosyal-tarihsel koşullarla aktarılmasını anlatır. Ancak çocuğun gelişimi, ne çevre şartları ne de yaratılış tarafından kontrol edilebilir. Çünkü çocuk çevrenin hem ürünü, hem de üreticisi durumundadır.

Okul Öncesi Eğitimin Tanımı

Okul öncesi eğitim insan yaşamının temelini oluşturur. Bu dönemde çocuğun sağlığı ve beslenmesi kadar, aile ortamının ona sağladığı sevgi ve şefkat de son derece önemlidir. Bu dönemdeki yaşantılar çocuğun gelecekte hayata bakış açısını da önemli ölçüde etkiler. Sağlıklı, mutlu, yaratıcı insanlar yetiştirebilmek için bu dönemi tanımak ve en iyi şekilde değerlendirmek gerekir (Oktay, 2002).

Okul öncesi eğitim, "Erken Çocukluk Eğitimi" olarak da adlandırılmaktadır. Bu eğitim alanı, çocuğun doğumundan, ilkokula başladığı güne kadar geçirdiği yılları kapsamına alır (Oğuzkan, Oral, 1987). Bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişim düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanaklarını sağlayan, onların tüm gelişimlerini, toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir (Oğuzkan, Oral, 1987).

Bir başka tanıma göre ise, okul öncesi eğitim, 0-72 ay çocuklarının, tüm gelişimlerini, toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren, duygularının gelişimini ve algılama gücünü artırarak akıl yürütme sürecinde ona yardımcı olan ve yaratıcılığını geliştirir; kendini ifade etmesini ve öz denetimlerini kazanmasını sağlayan sistemli bir eğitim sürecidir (Aral, Kandır, Yaşar, 2002).

Okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, kişiliğin şekillendiği, ailelerde ve kurumlarda verilen eğitim süreci olarak tanımlanabilir (Oktay, 2002).

özetle okul öncesi eğitim, doğumdan ilkokulun başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan, bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanaklarını sağlayan, onların tüm gelişimlerini, toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda, en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir.

Günümüzde, okul öncesi eğitim çalışmaları, genellikle bu yaşlar arası çocuklar için planlanmış ve düzenlenmiş eğitim kurumları aracılığı ile yürütülmektedir. Ancak bir çatı altına bağlı olmadan yürütülen, çocuğa ve ailesine, aile ortamında yardım götüren çalışmalar da gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır (Oğuzkan, Oral, 1987).

Okul Öncesi Eğitimin Önemi

Toplumların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısını oluşturan özellikler eğitim yoluyla kazandırılır. Nitelikli, sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesi için, eğitime küçük yaşlarda başlanmasının gerekliliği bir gerçektir. Araştırmalar, okul öncesi eğitim alan çocuğun ileriki yıllarda okul yaşamındaki başarısının yaşlılarından farklı olduğunu ortaya koymuştur. Çocuğun öğrenmesinin 11 yoğun olduğu, temel alışkanlıkların kazanıldığı ve zihinsel yeteneklerinin hızla gelişip biçimlendiği dönem 0-72 ay arasındır (Aral, Kandır, Yaşar, 2002).

Sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip çocuklar yetiştirmek, onların gelişim özelliklerini ve bu özellikler doğrultusunda ihtiyaçlarının neler olduğunu bilmeye bağlıdır. Çocukların özelliklerini bilmeden verilen eğitim, hem güçtür hem de tamamen tesadüflere kaldığı için hata yapılmasına ve istemeyerek de olsa onların zarar görmesine yol açabilmektedir (Oktay, 2002).

Özellikle çocukların, temel eğitime başlayıncaya kadar geçirdikleri birçok kritik dönemi içine alan ve gelişim hızlarının çok yüksek olduğu okul öncesi dönem, bu bakımdan daha da fazla önem taşımaktadır. Bu dönemde çocuklar, henüz kendi gelişim özelliklerini, yeteneklerini, ilgi alanlarını ve gereksinimlerini tanımadıklarından,

duygu ve düşüncelerini ifade etme güçlüğü içinde olduklarından, onlarla ilgilenen yetişkinlerin çok bilinçli ve dikkatli olmaları gerekmektedir (Aral, Kandır, Yaşar, 2002).

Çocuklara, okul öncesi eğitim döneminde belli davranışları kazandırmak ve gelişimlerini desteklemek için gerekli eğitim yaşantıları evde ebeveynler, okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenler tarafından hazırlanmalıdır. Bu eğitim yaşantılarından yararlanamayan çocukların gelişimleri yavaş olmakta ve çocuklar bu olumsuz izleri yaşamları boyunca taşımaya mahkum edilmektedir (Oktay, 2002).

Çocukların geleceğini belirleyecek olan toplumsal ve ahlaki değerlerin aktarılması, yaşamın ilk yıllarında başlar. Temel bilgi ve beceriler bu dönemde kazanılır. Bu nedenle okul öncesi eğitimin önemi büyüktür. 3-6 yaş çocuklarının eğitimini gerçekleştiren okul öncesi eğitim kurumunu, annenin yokluğunu giderecek bir kurum olarak değil de, annenin tek başına çocuğun üzerindeki ilk yıllardaki rolüne katkıda bulunan ve bu rolü yaygınlaştıran bir kurum olarak değerlendirmek gerekir. Anaokulu, kurum olarak ailenin dışına atılan ilk adım olarak düşünülmelidir (Yavuzer, 2001: 151).

İlk çocukluk çağının insan hayatındaki önemine ilişkin bilgiler arttıkça, bu kurumların dünyanın çeşitli ülkelerinde giderek daha fazla önem kazandıkları da gözlenmektedir. Okul öncesi kurumlar, gelişen toplumlarda giderek resmi okul sisteminin bir parçası haline gelirken, devlet, yerel yönetimler, vakıflar, gönüllü özel kişi ve kuruluşlar okul öncesi eğitim kurumu açıp çalıştırmaktadırlar. Böylece çalışan kadının çocuğuna güvenli bir bakım ve eğitim hizmeti sağlanmasına yardımcı olurken; büyük şehirlerin apartman tipi konutlarında, giderek daha fazla çekirdek haline dönüşen aile ortamlarında azalan sosyal ilişki imkanlarını hem çocuğa hem de yer yer anneye sağlamak açısından çok önemli işlevler görmektedir. Bir başka deyişle okul öncesi kurumlar, çocuğun eğitimi konusunda aileye yardımcı olmanın yanı sıra, annenin veya ailenin eğitime ilişkin sorunlarına çözüm imkanlarını bulabileceği merkez(r) haline dönüşmektedir (Oktay, 2002).

Görülüyor ki, çağdaş ve demokratik toplumun gerektirdiği; duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, girişimci ve araştırmacı, öz denetimini sağlayabilen, kendisinin ve başkasının haklarına saygılı, yeteneklerini kullanma becerisine ve kültür değerlerine sahip, ruhsal ve bedensel özellikler yönünden sağlıklı

biyeyler yetiştirmek, ancak okul öncesi dönemdeki çocukların eēitimine gerekli önemi vermekle saēlanabilir (Kandır, 1991a-1999; Aral; Kandır ve Can Yaşar, 2002, S.15).

Okul ncesi eēitime önem verilmelidir. Çünkü;

- Erken ocukluk yıllarında fiziksel, zihinsel ve sosyal etkileşimdeki eksiklikler, sonraki yaşam süreci içinde, sosyal ve zihinsel fonksiyonlarda yetersizliklere neden olmaktadır (Harlow ve Harlow 1962; Bowlby,1952; Coopersmith 1964, SS, 4-8; Oēuzkan ve Oral, 1987, S.6).
- Erken duygusal destek ve evre - uyarıcı zenginliēi, çocukların zihinsel gelişiminde ve enerji düzeylerinde, anlamlı bir gelişim göstermelerine neden olmaktadır (Coopersmith, 1974, SS,4-8; Oēuzkan ve Oral, 1987, S.7).
- Yaşamın ilk yıllarında, kritik dönemler vardır. Temel bilgi ve beceriler, kendileriyle ilgili bu kritik dönemlerde, doērudan verilen zengin deneyimlerle kazandırılmazlarsa, ileriki yıllarada ērenilseler bile, varılan düzeyde eksiklikler görülür (Scott,1963; Harlow ve Harlow, 1962; Coopersmith, 1974, SS,4-8; Oēuzkan ve Oral, 1987, S. 7). Buna karşın, erken yaşlarda zengin deneyimlerle elde edilen temel bilgi ve beceriler, çocukların, daha ilerideki ērenmelerinde başarılı olma şansını arttırmaktadır.
- ocuēun ilk yıllarında ailesi içinde ve okul öncesi yıllarda aldıēı eēitim ve deneyimlerin, ileri yaşlarındaki ērenme yeteneēi ve akademik başarısıyla sıkı bir ilişki içinde olduēu görülmüştür (Mc Vicker ve Hunt, 1961; Coopersmith, 1974, SS, 4-8; Oēuzkan ve Oral, 1987, S. 7).
- Ergenin on sekiz yaşında ulařtıēı okuma düzeyi ve kelime zenginliēinin %50'sinin dokuz yaşına kadar elde edildiēi saptanmıştır (Hunt ve Bloom; Coopersmith, 1974, SS, 4-8; Oēuzkan ve Oral, 1987, S. 7).
- Bloom'un araştırma sonuçlarına dayalı analizlere göre, on yedi yaşına kadar olan zihinsel gelişimin %50'si dört yaşına kadar oluşmaktadır. Dört yaşından sekiz yaşına kadar %30'u; sekiz on yedi yaş arasında ise %20'sinin elde edildiēi saptanmıştır. On sekiz yaşına kadar gösterilen okul başarısının %33'

okul öncesi yıllarında gösterilen başarı ile açıklanabilmektedir (Fidan, 1977, S. 18; Oğuzkan ve Oral, 1987, S. 7).

Okul Öncesi Eğitimin Amaçları

Okul öncesi eğitimin evrensel amaçları olarak kabul edilebilecek görüşler, OİMEP'in (Dünya Uluslararası Okul öncesi Eğitimi Örgütü) uzun süre başkanlığını yapan ünlü eğitimci Mialaret tarafından üç grupta toplanmıştır (Aral, Kandır, Yaşar, 2002):

1- Toplumsal Amaçlar:

- * Çalışan kadınların çocuklarına bakmak,
- * Her çocuğa eğitim sağlamak ve onların bireysel gelişimlerine katkıda bulunmak,
- * Çocukların birbirleriyle ve başkaları ile ilişki içinde bulunmasına, sosyalleşmesine katkıda bulunmak.

2- Eğitici Amaçlar:

- * Çocuğun duyulanru eğitirmek,
- * Çocuğun çevreye olan duyarlılığını artırmak (renge, sese, estetiğe,...).

3- Gelişimsel Amaçlar:

- * Çocuğun doğal gelişimini temel alarak gelişimle ilgili tecrübelerine önem vermektir.

Öğrenme hızının çok yüksek olduğu okul öncesi dönem, yaşamın temelini oluşturmaktadır. Her yaş grubunun genel gelişim özelliklerinin ortak olmasına rağmen, her çocuğun kendine özgü olduğu da unutulmamalıdır. İnsan yaşamında önemli bir yeri olan okul öncesi eğitim, bazı temel ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkeler şu şekilde sıralanabilir (TC MEB talim Terbiye Kurulu, 2002):

- Eğitimde çocuğun etkin katılımı ve ilgisi önemlidir.
- Çocuğa verilen eğitim, onun gereksinimlerine uygun olmalıdır.
- Çocukların gereksinimlerini karşılamak için uygun eğitim ortamları hazırlanmalıdır.
- Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının yanı sıra, okulun ve çevrenin olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilmelidir.
- Her yeni öğrenme kendisinden önceki öğrenmelerle ilgilidir. Eğitim çocuğun bildiklerinden başlamalı ve deneyerek, kendi kendine öğrenmesine olanak tanımalıdır.
- Çocuklar için en uygun öğrenme yöntemi oyundur.
- Eğitim çocuğun, öz denetim geliştirmesine olanak sağlayacak demokratik bir ortamda gerçekleşmelidir. Çocukla iletişimde onun kişiliğini zedeleyici şekilde davranmamalı, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir.
- Okul öncesi eğitim, çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, yardımlaşma ve paylaşma duygularını geliştirmelidir.

- Çocuğun bağımsızlığı desteklenmelidir. Yardıma gereksinim duyduğunda, yetişkin desteği, rehberliği ve güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.
- Çocuğun kendisinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenmelidir.
- Okul öncesi eğitim, çocuklarda yaratıcılığı geliştirmelidir.
- Okul öncesi eğitimde çocuğun gelişimi ve program düzenli olarak değerlendirilmelidir.
- Eğitime ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır.

Ayrıca her çocuğun bir birey olduğu, okul öncesi dönemin insan hayatının temeli olduğu, çocuğun gelişiminde özel alıcı dönemler olduğu, bu gelişim dönemlerinin bütün yönlerinin birbirleriyle ilişkili olduğu ve bu nedenle eğitimin çocuğun bütünlüğünü oluşturduğu gözetilmelidir. Bununla beraber, çocuğun çevresindeki çocuk ve yetişkinlerle kurduğu ilişkiler gelişmesinde son derece önemli bir yer tuttuğu, sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinde tutum ve duyguların önemli olduğu ve çocuğun eğitiminin kalıtım, çevre, bilginin etkileşimi olduğu da okul öncesi eğitimin temel ilkeleri arasında yer almaktadır (Oktay, Unutkan, 2003).

Okul Öncesi Eğitim Programının Temel İlkeleri

Okul öncesi için eğitim programı hazırlarken, en başta çocuğun yaş grubu dikkate alınmalı, bu yaş grubunun genel olarak gelişimsel özellikleri düşünülmeli ve eğitiminin çocuğu tanımasına yönelik çalışmalar yapmasına olanak sunulmalıdır. Ardından ise eğitim etkinliklerinin yıllık-günlük planlarla belirtilmesi ve eğitim ortamlarının düzenlenmesi gelmelidir. Planlanan etkinliklerin uygulanabilmesi için, eğitim ortamları düzenlenirken, uygun eğitim materyallerinin de hazırlanması, verimli

bir eğitim için programda yer alması gereken bir ön koşuldur. Tüm bunların ardından ise; çocuğun gelişiminin, programın ve öğretmenin kendi kendisini değerlendirmesinin yapılabilmesi sağlanmalıdır. Her iyi programda olduğu gibi çocuğu her yönü ile tanıyabilme açısından ve çocuğun eğitiminin tam olması açısından aileyi de programa alan eğitim programları, iyi bir okul öncesi eğitim programının temel ilkelerini göz önünde bulundurmuş demektir. Tüm bunları belirttikten sonra okul öncesi eğitimin temel ilkeleri ve programda kullanımına daha detaylı bakacak olursak:

- Her çocuk bir bireydir. Buradan yola çıkarak, çocukların bireysel farklılıklarının dikkate alınarak, programdaki hedeflerin yaş gruplarına göre ayarlanması gerekmektedir.
- Okul öncesi dönem insan hayatının temelidir. Bu yüzden de verilecek eğitimin büyük bir titizlikle planlanarak okul öncesi eğitimin şansa bırakılmaması gerekmektedir.
- Gelişimde özel alıcı dönemler vardır. Bundan dolayı, yapılan programların çocukların hazır bulunuşluk düzeylerinin dikkate alınarak planlanması önemlidir.
- Eğitim çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı olmalıdır. Çocukların ilgi ve gereksinimleri ön plana alınması, konu merkezli olmaktan çıkması ve zaman çizelgelerinin esnek olması gerekmektedir.
- Gelişimin bütün yönleri birbiri ile ilişkilidir. Bu nedenle eğitim çocuğun bütünlüğünü gözetmelidir. Bunları yapabilmek için, yıllık planlarda tüm gelişim alanlarından hedefler seçilmeli ve günlük planlarda ise alınan hedefler doğrultusunda etkinlikler dengeli bir şekilde dağıtılmış olmalıdır.
- Çocuğun aktif katılımı ve ilgisi önemlidir.
- Her yeni öğrenme kendisinden önceki öğrenmelerle ilgilidir. Öğrenme çocuğun bildiklerinden başlamalı ve kendi kendine öğrenme desteklenmelidir. Bunları yaparken; yeni öğrenmeler, çocuğun eski bildikleri ile ilişkilendirilmeli ve öğretmen, çocuğun kendi kendine öğrenmesini destekleyici eğitim ortamını yaratarak, buna uygun tutum ve davranışlar sergilemelidir.

- Eğitim çocuğun kendi kendini disiplinlendirmesine olanak sağlayacak demokratik bir ortamda gerçekleşmelidir. Bunun için de, çocuğa dinlendiği ve gerektiğinde teşvik edildiği bir sınıf ortamının ve çocukları aktif kılacak, güven verici, kendilerini rahat ifade edebilecekleri eğitim ortamlarının sağlanması; öğretmen ve çocuğun sorumlulukları paylaştıkları bir eğitim ortamının oluşturulması; ayrıca programda sıklıkla çocuğun kendi başlattığı etkinliklere yer verilmesi gereklidir.
- Oyun çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Bu yüzden de okul öncesinde öğretimin değil eğitimin vurgulanması; eğitim etkinlikleri planlanırken oyuna öncelik verilmesi; çocuğa rahatça ve güvenle hareket edebileceği uygun ve zengin bir oyun ortamının hazırlanması; çocuğun yalnız başına olduğu kadar, diğer çocuklarla da birlikte olabileceği oyunlara yer verilmesi gereklidir.
- Çocuğun çevresindeki çocuk ve yetişkinlerle kurduğu ilişkiler, gelişmesinde son derece önemlidir. Bu yüzden de yıllık plana Aile Katılımı bölümünün eklenmesi ve aile katılımının öze~dirilmesi ve izlenmesi sağlanmalıdır.
- Sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinde tutum ve duygular önemlidir. Bundan dolayı, okul ve ailenin ortak doğrularda buluşarak kararlı ve demokratik bir tutum sergilemeleri; çocukların duygularını rahatça ifade edebilecekleri etkinliklere yer verilmesi ve çocukların yaşadıkları bütün duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilecekleri bir sosyal ortamın oluşturulması önem taşımaktadır.
- Çocuğun eğitimi kalıtım, çevre ve bilginin etkileşimidir. Bu yüzden çocuğun çok yönlü /d~ğerlendirilerek bulunduğu seviyenin doğru olarak tesbit edilmesi; programlar hazırlanırken, çocuğun yaşı, bireysel özellikleri, gelişim düzeyi, ilgi ve ihtiyaçları, içinde bulunduğu çevre dikkate alınarak programların bir bütünlük içerisinde hazırlanması; çocuğun kendi gelişim hızına uygun, birbiriyle uyumlu ve birbirini destekleyen öğrenmelerin oluşturulabilmesi için zengin uyaranlarla dolu, doğru ilişkiler kurabileceği eğitim ortamlarının oluşturulmasına dikkat edilmelidir (Oktay, Unutkan, /2003, s. 75-76).

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri (0-6 yaş)

0-6 yaş dönemini kapsayan dönem, insan gelişiminin kapsam, hız ve nitelik açısından en yoğun olduğu dönemdir. Doğumdan itibaren başlayan süreçte, bedense!, zihinsel, dil, sosyal ve duygusal gelişim açısından son derece önemli ve gıJeceği belirleyen özellikler kazanılmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında, çocuğun kapasitelerinin olabildiğince en üst seviyeye kadar açığa çıkarılması ve böylece yaşam süreci içerisinde kendini gerçekleştirme şansını bulabilmesi, ancak bu dönemin sağlıklı, bilinçli ve anlamlı bir şekilde geçirilmesine bağlıdır. 0-6 yaş arasındaki yaşantılar, alınan eğitim ve karşılaşılan tepkiler, kapasitede yer alan birikimin hangi boyutlarda gelişeceğini ve nasıl bir kişilik haline geleceğini belirler (A.ydm, 2003: 132).

Çocuğun gelişimi; hareket (psikomotor), duyular, zihin (beyin) ve dil ile sosyal-duygusal, özbakım becerileri alanlarında toplanabilir.

Çocuk gelişiminde; bedensel gelişim açısından, beyinde olan değişimler önemli bir yer tutar. Çünkü; dikkat, algılama, anlama, kavrama, düşünme, problem çözme, hafıza, soyutlama, hayal etme vb. gibi birçok zihinsel fonksiyon beyin tarafından üretilmektedir (Aral, Karıdır, Yaşar, 2002).

Çocuğun gelişimi, duyularının gelişimi açısından incelenirse, yeni doğan bir bebekte; görme, işitme, tat, koku, dokunma duyuları ile derinlik ve biçim algılarının türünün olmasının yanında bu duyularının gelişimi, keskinlikleri ve kalitesindeki artışın zaman içerisinde, aldığı eğitimle olduğu görülebilir (Aral; Kandır, Yaşar, 2002).

Hareket gelişimi, yani motor gelişim, fiziksel büyüme -ve merkezi sinir sisternlnin gelişmesine paralel olarak organizmanın isteme bağlı hareket edebilmesidir. Büyük motor gelişim, baş, gövde, kol ve bacak hareketleri; küçük motor gelişim ise el manipölasyonu, parmakların gelişimi, elin yakalama ve kavrama becerisindeki gelişim olarak ele alınmaktadır (Haktanır ve Aktaş, 1994:139; Aydın, 2003: 134).

Okul öncesi dönemde hareketlerdeki gelişme, çocuğun çevreyi tanınması, sosyal ilişkilerinin gelişmesi, isteklerini ge'ççekleştirmesi, yoğun öğrenme heyecanı duyması açısından da önemli sonuçlar doğurur. Buna paralel olarak, hareket kapasitesinin artması diğer gelişim alanlarındaki performansı da olumlu yönde etkiler (İnan, Aydın ve Aydın, 2000; Aydın, 2003:134).

Çocukların hareketleriyle ilgili olarak vurgulanması gereken bir başka noktada, biyolojik kaynaklı hareketliliğidir. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda hiç bitmez durmak bilmez bir enerji ile sürekli bir hareketlilik söz konusudur. Çocuğun bu davranışlarının temelini beyin gelişimi ile yakından ilgilidir. Beyin gelişimine bağlı olarak çocuğun davranışlarını kontrol edebilmesi, spontan isteklerini durdurabilmesi ve kendisinden istenenleri yapabilmesi daha çok okul öncesi dönemden sonraki süreçte gerçekleşebilir. Okul öncesi dönemdeki bu hareketlilik, ebeveynin hassas olmasını ve çocuğun güvenliği açısından dikkat etmesini gerektirir (Aydın, 2003: 135).

Okul öncesi dönemde çocuk, mantık kurallarına uygun olarak düşünemediğidir. Zihinsel gelişim açısından, bu dönemi çocuğun mantık öncesi dönemi olarak tanımlanabilmektedir (Oktay, 2002).

Sosyal ve duygusal gelişim açısından, güven duygusu, kişilik gelişimi açısından en temel kazanımlardan biridir. Sosyalleşme sürecinde ise bir yaşına doğru çocukta taklit davranışı görülür. 2-3 yaşlarında, çocukta, anne-babaları çok zorlayan negativizm, yani söylenenin tersini yapma durumu gözlemlenir. Yine okul öncesi dönemde, kişilik gelişimi için, özerkliğini kazanabilmiş çocukların önemi büyüktür. Özerklik derken, çocuğun kendi başına yapabileceği işlerini, örneğin özbakım, çantasını kendi taşıması, vb. gibi durumlar kastedilir (Oktay, 2002).

Okul öncesi dönemin genel karakteristiği, gelişimin oldukça hızlı olduğu şeklinde ifade edilebilir. İlk bir yılda çocuğun uyku, temizlik gibi temel yaşam faaliyetlerinin belirli bir düzene girmesi söz konusudur. Bunu izleyen yıllarda ise bu yaşamsal faaliyetlerin karşılanması ile ilgili alışkanlıklar kazanılır. Başlangıçta dış dünyayı annesinin gözü ile algılayan bebek giderek kendi bedeninin annesininkinden ayrılmayı başarabilir. Birinci yaşın sonunda yürüme, ikinci yaşın sonunda konuşma yeteneği işlevsel hale gelir ve böylece çocuk, yaşamı başkalarına bağımlı, her türlü ihtiyacı çevresindekiler tarafından karşılanan bir canlıdan çevresi ile ilgili, kendisine

ve sevgi gösterilmesini bekleyen, giderek kendisine ait işleri başarma konusunda gelişme kaydeden bir çocuğa dönüşür. Beş-altı yaşlarında ise artık başkalarının yanında olan, yetişkinlerle olduğu kadar yaşlıları ile bir arada olmaktan hoşlanan biridir (Oktay, 2002: 110-111).

Çocuk bir yaşına kadar büyük bir gelişim gösterir. Daha çok hareket eder. İlk bağımsız adımları, ilk sözcükleri, ilk yaratıcı oyunları bir yaş civarında başlar. Anlamlı iki veya üç sözcük söyleyebilen çocuk, konuşmaya başlamakla kalmaz, bunun yanında bağırarak, garip sesler çıkarmak, işaretler yapmak, gülmek, ağlamak gibi duygularını çeşitli şekillerde ifade eder. Küçük objeleri tutabilir. Basit soruları anlamaya başlar (Bruce,1992, Oktay,1999, Yavuzer, 1999; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002:53).

İki yaş çocuğu son derece meraklıdır. Dış dünyada gördüğü her şeye ilgi duyar. Gördüğü eşyaları ellemek, onlarla oynamak ister. Kendisine bu fırsat verilmeyişi veya yapmak istediği bir hareket engellendiği zaman kırıklığa uğrar. Bunu ağlama, tepinme davranışları ile gösterir. Özellikle iki yaşın ortalarında olumsuz tepkiler daha sık görülür. Gelişimin adeta doğal bir seyri olan bu durum bir anlamda çocuğun dış dünyaya karşı çaresizliğinin dile getirilmesi olarak yorumlanabilir. Çok kere annenin çocuğun dikkatini başka bir konuya yönlendirmesi ile çözümlenebilir. Çocuğun kırıklığını ifade eden ağlama, bağırma veya olumsuz tavırlarına karşı yetişkinin de cezalandırmacı bir tavır takınması, çok kere yetişkinle çocuk arasındaki ilişkiyi bozabileceği gibi, çocuğun isteklerini yaptırmak için olumsuz ifadeler kullanmayı öğrenmesine sebep olabilir. Bunun Herdeki davranış biçimi ise muhtemelen inatçıdır. Çocuklar inatçı doğmazlar, ama yaşam süreci içindeki belirli kritik zamanlarda, yetişkinle olan ilişkilerinde kendi güçlerini kanıtlamaya çalışmak zorunda bırakılırlarsa böyle olmayı öğrenirler (Oktay, 2002:115-16).

Üç yaşından itibaren oyun çağına giren çocuk, motor becerilerinin gelişmesiyle çevre üzerinde egemenlik kurmakta ve bunu giderek genişletmektedir. Sayı sayma, şarkı söyleme, şiir öğrenme ve çevresindeki dünya hakkında sorular sorma gibi konularda dil ve bilişsel yetenekleri ilerlemektedir. Büyük resimli kitaplara bakmaktan hoşlanır. Henüz çizme konusundaki becerisi çok sınırlı olmakla birlikte, renkli kalemlerle kağıtlara çizmeye de çalışır. Üç yaş çocuğu benmerkezcidir. Ancak aile

içinde geçerli olan bazı kuralları, yavaş yavaş paylaşmayı, isteklerinin yerine getirilmesi için sabırlı olmayı öğrenmeye başlar. Üç yaş, cinsel-benlik duygusunun başladığı, cinsel rollerin belirlendiği bir dönemdir. Genellikle neşeli olan üç yaş çocuğu, özellikle sevdiği insanlara karşı çelişkili duygular içindedir. Bu nedenle zaman zaman kızgın ve saldırgan davranışlarda bulunabilir (Rosser, 1993, Oktay, 1999, Yavuzer, 1999; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Dört yaş çocuğu, kendi kendine hareket edebilen, soru sorabilen, seçim yapabilen, kendisi hakkında bilgiler verebilen bir bireydir. Dört yaş çocuğu rahatça zıplar, koşar, yürür, her fırsatta hareket etme ihtiyacını belirtir. "Ne?", "Nerede?", "Niçin?", "Nasıl?" vb. gibi çok fazla sorar, kendisine yapılan açıklamaları ilgiyle dinler. Yalnız yapılan açıklamaları dinlemekle kalmaz, yetişkini gözler, yaptıklarını tekrarlamaya çalışır, onun toplumsal davranışlarını örnek alır. Zaman içinde yetişkinin çok tekrarlanan temel davranış özellikleri çocuk için de temel davranış örnekleri olmaya başlar. Anne baba sevgi dolu, sakin, yardımsever ve sorumluluk sahibi iseler, çocuk da onların bu davranışlarını benimseme eğilimi gösterir. Aksine anne babanın bencil, sürekli cezalandırıcı olduğu ortamlarda çocuğun da benzer tutumları benimsemesi son derece doğaldır (Oktay, 2002).

Toplumsal gelişim yönünden de büyük aşama kaydeden dört yaş çocuğu artık diğer çocuklarla olmaktan da daha fazla zevk almaya başlar. Diğer çocuklarla oynanan oyunlar sırasında her çocuğun kendi isteklerinin yerine getirilmesi ile ilgili talepleri dikkat çeker. Bu da zaman zaman çatışmalara neden olur. Ancak bu çatışmaların öğretici olma özelliği vardır, çünkü bunlar çocuk için son derece önemli toplumsal deneyimlerdir. Çocuk, oyundaki çatışmalar yoluyla diğer çocukların da kendisi gibi isteklerini tuttuğunu, onlarla birlikte olmak istiyorsa bu isteklerin bazılarının yerine getirilmesi gerektiğini, bunun için de kendi isteklerinin bazılarını vazgeçmesi veya onları ertelemesi gerektiğini öğrenir. Bu deneyimler onun toplumsallaşmasına büyük katkı sağlar (Oktay, 2002).

Dört yaş çocuğunun hala gerçekte hayali birbirine karıştırma konusunda sorunları vardır. Yaptıkları konusunda çok kere hayal ürünü olan hikayeler anlatmaktan hoşlanırlar. Bazı anneler çocuğunun bu tür anlatımları karşısında onun yalan söylediğini düşünerek endişeye kapılırlar. Oysa bu durum yalan değil, çocuğun

bilişsel gelişmesinin gereği, gerçekte gerçek olmayanın sınırını tam olarak ayıramamasından kaynaklanan geçici bir durumdur. Çocuk gerçekte gerçek olmayanın sınırlarını ayırt etmeye başardığı zaman bu durum kendiliğinden kaybolur (Oktay, 2002).

Beş yaş, çocukluğun ilginç dönemlerinden biridir. Çocuğun çevresine ilişkin yeni keşiflerde bulunduğu, çevresini giderek genişlettiği, yetişkin desteğine daha az ihtiyaç duyarak bazı sorumluluklar almaya hazırlandığı bir yaştır. Genellikle canlı ve neşelidir. Bu yaştaki gelişim ilk dört yıla kıyasla oldukça yavaşlamıştır. Davranışları genellikle kendine güvenli ve dostçadır, yetişkini memnun etmekten hoşlanır. Kendi yaşıtı çocuklarla küçük gruplar halinde oynar. Hala kendi isteklerinin yerine getirilmesi ile büyük ölçüde ilgili olmakla birlikte, diğer çocukların varlığının oyunu çok daha eğlenceli hale getirdiğinin farkına varmıştır. Bu nedenle gruptakilerin isteklerine uyma konusunda büyük çaba gösterir. Hikayeler dinlemekten zevk alan çocuk, kendisi de anlatmaktan hoşlanır. Eğer ev ortamı ona imkan sağlayabiliyorsa, artık kitaplara da ilgi duymaya başlar. Sayılar giderek daha çok ilgisini çeker. Bilebildiği sayılarla gördüğü her şeyi sayar. Resim ve müzik onun ilgisini çeken iki uğraş alanıdır. Renkli bilyalarla resim yapmaktan, basit melodileri dinlemek ve tekrarlamaktan hoşlanır (Oktay, 2002).

Altı yaş, okul öncesi dönemin sonu, okul döneminin başlangıcı ve gelişimin kritik dönemlerden biridir. Beş yaşında genellikle rahat, uyumlu ve sakin görünen çocuğun, bu yaşın ortalarında doğru değişmeye, daha hareketli ve uyumsuz bir görünüm almaya başladığı dikkati çeker. Bu yaşta son derece meraklıdır. Yeni deneyimler kazanma konusunda çok istekli olmasına karşılık, yetişkinin bu sıralarda yakın bir yerlerde olmasını da ister. Altı yaş çocuğu pek çok şeyden korkmaz, ama hayali durumlardan beş yaşındakilerden daha çok endişe duyar. Düşünce açısından realisttir, sık sık 'doğru mu?', sorusunu sorar. Çocuk kendisine bildirilen kurallar veya konulan yasaklar karşısında da sık sık 'neden?' sorusunu sorar. Mantıklı ve her şeyle ilgili olduğu için okuldaki görevlerden de hoşlanır. Artık yetişkine daha az bağımlıdır, arkadaşlarının beraberliğini daha çok arar. Öğretmen, özellikle yedi yaşına doğru onun hayatındaki en önemli kişilerden biri olmaya başlar. Oldukça değişken bir özelliğe sahiptir. Bu nedenle zaman zaman ev ve okuldaki davranışları arasında farklılıklar görülebilir. Okulda öğretmenin talimatına sessizce uyum sağlayan

Çocuğun evde yaramaz olduğu sıkça görülebilen bir durumdur. Yalnız başına oynamaktan hoşlanmaz, oyun oynadığı gruplar genişlemiştir. Oyunda kurallar çocuklar tarafından konur, kızlar ve erkekler arasında roller ve kullandıkları oyun malzemeleri konusunda farklılıklar görülür (Oktay, 2002).

Çocuğun genellikle evden çıkıp kreşe, yuvaya, anasınıfına başladığı dönem olan 36-72 aylar arasındaki psikomotor, sosyal-duygusal, dil, bilişsel ve özbakım gelişimi aşağıdaki tablo 1'de kısaca özetlenerek bu yaşların özelliklerine topluca bakılabilir. Son derece önem taşıyan okul öncesi bu dönem, çocuğun ileriki okul hayatının ve hayatı yaşam şeklinin de nasıl gelişeceği konusunda, özellikle bu yaş grubu ile çalışan öğretmenlere de, fikir verebilir.

Tablo 1: 36-72 aylar arasındaki çocukların psikomotor, sosyal-duygusal, dil, bilişsel ve özbakım gelişimi

7aşılar	Psikomotor Gelişim	Sosyal-Duygusal Gelişim	Dil Gelişimi	Bilişsel Gelişim	Özbakım Gelişimi
36-60 aylar	Çizgi ve çember üzerinde yürür.	Grup oyunlarına katılır.	Kendi kendine şiir, şarkı söyler	4-8 parçalı yap-bozu yapar.	Kendi kendine yemek yer.
	Atılan, yerden zıplayan topu yakalar. Yuvarlanan topa tekme atar.	Sırasını bekler. Duygularını ifade eder. 'Lütfen', 'Teşekkür ederim.', sözlerini kullanır.	Konuşmalarında sıfat, kişi ve işaret zamiri, yer bildiren ifadeleri kullanır.	1'den 10'a kadar sayar. Bire-bir eşleştirme yapar.	Düğmesiz, bağırsız giysileri yardımsız giyer giysilerin önünü arkasını bilir.
	20cm. yükseklikten atlar. Parmak ucunda yürür.	Kendi ile ilgili sorulara uygun cevap verir. Yetişkinlerin konuşmalarına katılır.	Çoğul eklerini, bağlaçları, cümlelerin temel öğelerini, olumsuz biçimleri kullanır.	Büyük-küçük, açık-kapalı, uzun-kısa, az-çok kavramlarını ayırt eder.	Ellerini yıkar, dişlerini fırçalar, burnunu siler.

Tablo 1'in devamı: 36-72 aylar arasındaki çocukların psikomotor, sosyal-duygusal, dil, bilişsel ve özbakım gelişimi

	Çift ve tek ayakla sıçrar.	Aldığı sorumlulukları yerine getirir.	Yaptığı günlük işler ile ilgili bilgi verir.	Bedeninin parçalarını bilir.	Kendine ait eşyaları toplar.
	Daire, üçgen, kare şekillerini çizer.	Oyuncaklarını paylaşır, basit kurallı oyunlar oynar.	Duygularını sözel olarak ifade eder.	Resmini gördüğü nesneyi tanımlar.	Giysideki büyük düğmeleri çözer, ilikler.
	Makasla basit şekilleri keser.	Kendinden küçüklere ilgi ve sevgi gösterir.	Neden, nasıl, kim gibi sorular sorar.	Neden-sonuç ilişkisi kurar.	Bağımsız olarak tualete gider.
	Oyun hamuru ile değişik şekiller oluşturur.	Yaptığı işin beğenilmesini ister.	Dün, bugün, yarın gibi sözcükleri doğru kullanır.	Objeleri özelliklerine göre gruplar.	Sofra kurmaya yardım eder.
	Sıvıları bir kaptan diğerine boşaltır.	Adını, soyadını, yaşını söyler.	Konuşması yabancılar tarafından rahatlıkla anlaşılır.	Eksik insan resimlerine kol, bacak çizer.	Masada kirlettiği kendine ait yeri temizler.
		Bir sorunu olduğunda yardım ister.	İki olayı oluş sırasına göre anlatır.	1'den 10'a kadar istenilen sayıdaki nesneyi verir.	Yardımla saçını tarar.
			Gelecekle ilgili olayları anlatır.	Renkleri tanır.	

Tablo 1'in devamı: 36-72 aylar arasındaki çocukların psikomotor, sosyal-duygusal, dil, bilişsel ve özbakım gelişimi

			Nesneleri nasıl kullandığını söyler. (Bardakla ne yapılır? gibi)	Cinsiyetini ayırt eder.	
			Malzemelerle uygun taklidi oyunlar geliştirebilir. (Piknik sepeti ile pikniğe gitmeyi canlandırır)		
Yaşlar	Psikomotor Gelişim	Sosyal-Duygusal Gelişim	Dil Gelişimi	Bilişsel Gelişim	Özbakım Gelişimi
60-72 aylar	Denge tahtasında yürür.	Duygularını belli eder.	Günlük deneyimlerini anlatır.	20'ye kadar sayar.	Ayakkabılarını bağlar.
	Başlama ve durma komutlarına uyarak tempolu yürür.	Kendini ifade etmede özgün yollar kullanır.	Üç emir tümcesinde, istenileni sırasıyla yerine getirir.	1'den 10'a kadar olan rakamları sıralar.	Tuvalet gereksinimini kendi başına karşılar.
	Ayak değiştirerek merdivenden iner, çıkar.	Yeni ve alışılmamış durumlara uyum sağlar.	Yeni ve bilmediği kelimelerin anlamını sorar.	1'den 10'a kadarki rakamlar ve nesne grupları arasında ilişki kurar.	Elini yüzünü yıkar ve kurular.

Tablo 1'in devamı: 36-72 aylar arasındaki çocukların psikomotor, sosyal-duygusal, dil, bilişsel ve özbakım gelişimi

	Tek ayak üzerinde 8-10 sn. durur.	Başkalarının duygularını anlar.	Bazı sözcüklerin eş ve zıt anlamını bilir.	Nesneleri kullanarak toplama ve çıkarma yapar.	Dişlerini fırçalar.
	Yardımsız bisiklete biner.	Kurallı oyunların, kurallarına uyar.	Birleşik cümleler kullanır.	Ya~açını bütünü gösterir.	tarar.
	Kendi bedeni etrafında döner.	Kendine güven duyar.	Basit şakalar yapar.	10-25 parçalı yap-bozu tamamlar.	Kendi kendine giyinir, soyunur.
	Yetişkin gibi kalem tutar.	Haklarını korur.	Bazı soyut ifadeleri anlar.	Haftanın günlerini sayar.	Yemeğini kendi kendine yer.
	Modele bakarak daire, üçgen, kare, dikdörtgen çizer.	Kendi arkadaşlarını kendi seçer.	Telefon numarasını ve adresini söyleyebilir.	Nesneler arasındaki benzerlik ve farklılıkları ayırt eder.	
	Kağıt üzerine çizilmiş basit şekilleri keser.	Aldığı sorumluluğu yerine getirir.	İsteklerini uygun cümlelerle ifade eder.	Aynı dokudaki 6-10 nesneyi eşleştirip gruplar.	

Tablo 1'in devamı: 36-72 aylar arasındaki çocukların psikomotor, sosyal-duygusal, dil, bilişsel ve özbakım gelişimi

	Baskı ve yapıştırma işlerini yapar.	Kendi cinsiyetine uygun davranır.	Üç veya beş bölümlük hikâyeyi birleştirip anlatır.	Bedeninin tüm parçalarının adını söyler.	
	İşaret parmağı ile diğer elinin parmaklarını sayar.		Sözcükleri tanımlar. (Masa nedir? Üstünde yemek yenir.)		
			'Dün' ve 'yarın' sözcüklerini anlamlı olarak kullanır.		

Okul öncesi yıllar, diğer yaşam dönemleri ile, kıyaslandığında gelişimin farklı yönlerinin birbirleri ile ilişkisinin en fazla olduğu dönemdir. Bu yıllar çocuğun gelişiminde kritik yıllardır. Bu yıllarda temeli atılan beden gelişimi, psikososyal gelişim ve kişilik yapısının, ileriki yıllarda yön değiştirmekten çok, aynı yönde gelişme şansı daha yüksektir. Araştırmalar, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve ağırlık yargılarını büyük ölçüde biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır (Oktay, 1999, Yavuzer, 1999; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002: 52).

Belli yaşlarla ilgili gelişim özellikleri üzerinde durulurken, her çocuğun bireysel ayrılıkları unutulmamalıdır. Onların, dizilişi tıpatıp aynı gelişim dönemlerine, birbirine benzemeyen yapısal ve çevresel özellikler içinde, farklı yaş ve düzeylerde ulaştıkları sık sık hatırlanmalıdır (Oğuzkan ve Oral, 1987: 51).

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İhtiyaçları

Bu dönemdeki eğitimin ana ilkesi, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bu doğrultuda, önde gelen temel ihtiyaçların bilinmesi ve tanımlanması son derece önemlidir. Zira ihtiyaçları karşılanmayan çocuğu eğitmekten söz etmek de son derece güçtür, Bunlar (Oktay, 2002: 123):

- İyi bakım, beslenme, sevgi ve şefkat: Çocuğun ilk temel ihtiyacı; sağlık kurallarına uygun iyi bir bakım, beslenme, sevgi ve şefkat dolu yetişkinlerdir.
- Güven: İlk yıllarda dış dünyayı yetişkinler aracılığı ile algılayan çocuklar için kendisini gerçekten sevenlerden gelen izlenimler, onun dünyaya bakışının olumlu olmasını etkileyecektir.
- Hareket: Çocuğun gelişmesi, kendi bedeni ve çevresini tanıyabilmesi, gelişmekte olan kaslarını çalıştırması için hareket gerekli bir temel ihtiyaçtır.
- Yetişkin desteği: Temel tecrübeler edinmek için katıldığı her yeni faaliyette, çocuğun onu destekleyecek bir yetişkine ihtiyacı vardır.
- Yaratıcılığı destekleyici ve estetik duygusunu geliştirici ortam: Çocuğun sanat etkinliklerine katılması, onları izlemesine olanak sağlanması, yaratıcılığının ve estetik duygusunun gelişmesinde ihtiyaç duyduğu bir gereksinimdir.
- Kendini tanıma, kanıtlama ve özgürlük: Çocuğun başarabildiği davranışları geliştirebilmesi için yetişkin desteğine ve çevresine zarar vermeyecek kadar özgür olmaya ihtiyacı vardır. Bu sayede çocuk, kendini tanıyabilecektir.
- Diğer çocuklarla birlikte olma ve oyun: Kendi yaşlıları ile olma ve oyun, çocuk için önemli bir ihtiyaçtır.

Bir yetişkin eğer bir çocuğu gerçekten seviyorsa ve çocuk da bunu hissedebiliyorsa, geriye yetişkin için, çocuğu tanımaya çalışıp, ona uygun eğitim olanaklarını ve ortamını sunma kalmaktadır. Ancak sevgiyi, çocuğun her istediğini anında yerine getirmek olarak algılamamalı ve ona bazı zamansız isteklerinde 'hayır'

d- diyebilmeliyiz. Çünkü çocuk yetişkini her durumda deneyebilir. Unutmamak gerekir ki isteyebileceklerinin ve alabileceklerinin sınırını çocuk kendi başına koyamaz. Örneğin; az sonra yemek yiyecek olan bir çocuk, o anda çikolata görüp onu yemek isterse, ona çikolatanın neden yemekten önce yenemeyeceği uygun bir şekilde anlatılarak, yemekten sonra yiyebileceğine dikkatçekilebilir.

Oyun

Çocuk için vazgeçilmez bir yaşam biçimi olan oyun kavramının çok çeşitli ve çok yönlü tanımları yapılmıştır. Uzun zaman oyuna gereksiz ve önemsiz bir gözle bakılması, oyunun yalnızca bir eğlence aracı olarak görülmesi, çocuk için çok önemli olduğunun göz ardı edilmesi oyuna gereken önemin verilmesini geciktirmiştir (Aral, Gürsoy ve Köksal,2001:8).

Oyun her kültürde ve tüm zamanlarda oynanan, üzerinde düşünülen, hakkında kuramlar geliştirilen, çocuğun çeşitli yönde gelişmesine katkıda bulunan bir etkinliktir. Ama oyun, temelde, okul öncesi çocukların içinde yaşadıkları toplumsal çevrelerini yeniden biçimlendirdikleri, yeniden ürettikleri ve sadece çocuğa özgü bir etkinliktir. Oyunun merkezinde, yaptıkları etkinlikleriyle olan ilişkileriyle, nesnelere ve olup bitenlere karşı takındıkları tavırlarıyla yetişkinler bulunur. Yaratıcı oyunda çocuklar, yaptıkları şeyler sanki gerçekmiş gibi hareket ederler (Yalçınkaya, 2003: 483)

Oyun, bize hem çocuğu tanıtan hem de kendi yeteneklerinden haberdar olmasını sağlayan çok önemli bir etkidir. Çocuk oyun malzemesiyle oynarken bir yandan da günlük gerilimlerden bu yolla arınma olanağı bulur. Sözelimi su ya da toprak gibi doğal oyun malzemeleri aşırı hareketli çocuğu sakinleştirirken, içe dönük çocuğu da rahatlatır. Oyun, çocuğu izleyen gözlemciye çocuğun zihin, kişilik ve yakın çevre özellikleri hakkında bilgi verirken bir yandan da çocuğa eğitsel tedavi işlevini sürdürür. Çocuk oyun içinde toplumu ve ailesini yaşar ve yaşatır. Kendisine zorla yemek yediren annesinin bu olumsuz tutumunu bebeğine uygularken rahatlar. Çocuk oyun içinde toplumu ve ailesini yaşar ve yaşatır. Kendisine zorla yemek yediren annesinin bu olumsuz tutumunu bebeğine uygularken rahatlamaya çalışır. Çocuk

Oyun dünyasında egemendir. Oyun çocuğun zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gelişimini büyük ölçüde etkiler. Oyun, çocuğa hiç kimsenin öğretemeyeceği konuları kendi deneyimleri ile öğrenmesi yöntemidir. Çocuğun gelecekte toplum ve ahlak kurallarına uyum göstermesinde de oyunun ve oyun kuralına alışık olmanın rolü büyüktür (Yavuzer, 2001).

Oyun, çocuklar için keşfetme, öğrenme, kendini ifade etme demektir. Oyun, çocukların çevreleri ile ilişki kurmasına, duygu ve düşüncelerini yansıtmaya yarayan bir araçtır. Çocuklar oyun oynarken, becerilerini geliştirirler, pek çok şeyi öğrenir, çevrelerini tanır ve insan ilişkileri bakımından denemelerde bulunurlar (Oğuzkan ve Oral,1987:185).

Buradan yola çıkarak oyunun çocuğun gelişiminde ne kadar önemli olduğunu anlayabiliriz. Onun için vazgeçilmez bir uğraş olan oyun sayesinde çocuk, çevresinde olup bitenlerin, toplum kültürünün, yaşantısının farkına varır ve kendi fark etmeden o toplumun bir parçası olur. Ayrıca oyun, çocuğa içinde var olan, henüz ortaya çıkmamış yeteneklerinin su yüzüne çıkmasında ve yetişkinin bunu fark etmesinde ve gerekli yönlendirmeyi yapmasında bir ipucu vermesi açısından da yardımcı olur. Örneğin, sürekli oyun materyali olarak arabaları tercih eden bir erkek çocuğunun, arabalarla oynarken en çok nereden hoşlandığı tespit edilir. Hızlı gidişleri mi makinesinin donanımı mı arabanın mühendisliği mi... gibi bir takım gözlemler yapılarak çocuğa doğru bir yönlendirme yapılabilir. Çocuğun, arabaların ilgilendiği yönü ile aileden veya başka bir şeyden etkilenip etkilenmediği araştırılıp kendi içsel arzusu olup olmadığı saptanır. Diyelim ki çocuk arabaların sadece hız yönü ile ilgileniyor ve araştırmalarımız da bize bunun birinden etkilenmeden olduğunu gösteriyorsa, biz yetişkinlere düşen görev, hızın ancak kontrollü olursa, sadece trafiğe kapalı yerlerde yapılırsa zararsız olacağına onu ikna etmek olmalıdır. Bu bilinçle yetişen çocuğun, büyüdüğünde de aklının bir köşesinde, küçükken öğrendiği her zaman bulunacak ve onun daha kontrollü hareket etmesine sebep olacaktır, diye düşünülebilir.

Oyunda doğru yapma ya da belli bir şekilde davranma endişesi yoktur. Çocuk düşüncelerini oyunda rahatça sergileyebilir. Bu, oyunun düzensiz olduğu ya da kendi kurallarının bulunmadığı anlamına gelmez. Oyunda, oynayanları zorlayan yapılar ve

kuralları vardır. Bu kurallar oyunu ilginç ve önemli yapar. Oyun, denenmiş ve çeşitli **deneyimler**le birbirine bağlanmış davranış parçalarından oluşmuştur (Aral, Gürsoy ve Köksal,2001:8).

Oyuncunun oyunda yer alması için herhangi bir zorunluluğu yoktur. Oyun bu **özelliğini** kaybettiği anda çekici ve keyif verici olmaktan çıkar. Oyunun önceden **belirlenmiş** kuralları ve zaman sınırları vardır. Oyunun nasıl gelişeceği veya nasıl **sonuçlanacağı** önceden belli değildir. Kurallı bir oyunda yeni bir şey üretilmez. **Gerçek** yaşamdaki kuralların oyunda hiç bir geçerliliği yoktur, sadece oyunun kuralları **vardır**. Oyunda, yaşamdan farklı bir konumda bulunma durumu vardır. işte tüm bunlar **oyunun** özelliklerini oluşturmaktadır (Aral, Gürsoy ve Köksal,2001:8).

Oyun oynayan çocuk sürekli olarak bir şeylerin içindedir. Doğal olaylar, **canlılar**, eşyalar hakkında bir yandan sorular sorar, bir yandan da öğrenmesini **pekiştirmek** için onlarla doğrudan temas etmenin, başka bir deyiş ile oynamanın **yolunu** arar durur. Bu deneyimlerini gerçekleştirirken kendisine ve çevresine **ver**ebileceği zararların farkında olmadığı için de bu konuda yardımcı olabilecek, yol **gösterecek** bir yetişkinin yardımına ve desteğine şiddetle ihtiyacı vardır (Oktay, 2002:254).

Oyun, çocuğun duyduklarını, gördüklerini sınavı dener ve pekiştirdiği bir **deney alanı** olarak tanımlanır. Oyun, geçmiş ile bağlantı kurar, gelecek için de bir **h**aynak oluşturur. Aynı zamanda oyun, yaratma, deneyim kazanma, iletişim kurma ve **y**etkinliğe hazırlanma aracıdır. Oyun özgürce ve kendiliğinden yapılan, haz veren, **m**utluluk kaynağı olan, çocuğun gelişimini destekleyen ve eğlendiren, yorgunluk ve sıkıntılardan kurtarabilen etkinlikler şeklinde de tanımlanır (Aral, Gürsoy ve Köksal,2001 :8).

Açıkça bilinmektedir ki, oyun oynama ve konuşma fırsatından mahrum olan çocuklar yeteri kadar gelişemezler. Oyun çocuğun işidir. Soru sorma ise sağlıklı gelişmenin en iyi göstergesidir. Çocuklar oyun oynama ve konuşma konusunda cesaretlendirilmezlerse, erken yaştaki öğrenmeler engellenmezse bile gecikebilir. Oyun çocuk için hem bir eğlence, hem de ciddi bir uğraştır. Oyunda bir hareket vardır, karşılıklı konuşma vardır, hatta çatışma vardır. Bunlar yoksa oyunun eğitici

değerinden söz edilemez. Bütün bunları bir 'arada yaşaması da çocuk için gerçek anlamda bir eğitimidir. Çocuk oyunda hareket eder, duygu ve düşüncelerini, memnuniyetini veya rahatsızlıklarını dile getirir. Oyuna katılan diğer çocuklar ve yetişkinlerle yaptığı işbirliği ve kurduğu iletişim, onun dünya ve insanlar hakkındaki bilgilerine kaynak oluşturur (Oktay, 2002. s:140).

Okul öncesi dönemdeki çocuğun en önemli faaliyeti oyundur. Bu açıdan ona, rahatça ve güvenli bir şekilde hareket edebileceği, uygun ve zengin bir oyun ortamı hazırlamak önemlidir. Bu ortamda çocuk diğer çocuklarla birlikte olabildiği kadar zaman zaman yetişkinle, zaman zaman da kendi başına oynayabilmelidir. Çocuğun kendi başına oyun oynaması, ihmal edilmesi ya da ilgisiz bırakılması demek değildir. Çocuğun tek başına iş yapabilen bağımsız bir birey olabilmesi için çocuğa bu olanağın verilmesi gereklidir. Sorumlu bir yetişkin, çocuğu denetleyerek belirli sürelerde çocuğa yalnız başına oynaması için uygun ortamlar yaratmalıdır. Oyun sırasında çocuk, gelişiminin her yönü ile ilgili yaşantılar kazanır. örneğin, oyun gereçleri ile oynarken zihinsel gelişmesine ilişkin deneyimler yaşayan çocuk, aynı oyuncu arkadaşları ile paylaştığında hem zihinsel-dilsel, hem sosyal, hem de çok kere duygusal deneyimler yaşar. Bazen grubun koyduğu kurallara uymakta güçlük çektiği için oyun dışı bırakılmanın üzüntüsünü yaşarken, bazen de grubun lideri olmanın hazzını duyar. Bazen bazı hareketlerde hem kendisinin hem de bazı yaşlılarının diğerleri kadar iyi olmadığını fark eder. Sevdiği ve sevmediği çocuklarla olan oyun tecrübeleri ona çeşitli sevinçler veya kırıklıklar yaşatabilir. Bütün bunlar ona davranışlarını düzenlemek için pek çok temel yaşantı kazandırır. Ancak önemli olan, çocuğun temel yaşam deneyimlerini kazanırken kendisini çok fazla baskı altında veya sınırlandırılmış olarak hissetmemesidir. Ama bu rahat ortamda aynı zamanda tehlikelerden, kendine ve çevresine zarar verebilecek etkenlerden korunması da son derece önemlidir. Bu da, yetişkinin ona sağlayacağı özgür, güvenli ve iyi düzenlenmiş ortamla gerçekleştirilebilir. Çocuğun hareketleri yetişkinin talimatı ile değil, eşya ve çevresinin doğal engeli ile sınırlandırılmalıdır (Oktay, 2002:140-141)

Çocuklar değişik yaşlarda, değişik tarzlarda oynarlar.1-2 yaşındaki çocuklar, diğer çocuklarla beraber olmak isterler; fakat çoğu zaman beraber oynayamazlar. Bu yaşlarda ya yalnız oynarlar ya da oynayan çocukları seyrederek. Bu döneme, 'yalnız oyun dönemi' diyoruz (Oğuzkan ve Oral, 1987: 185). Çocuklar bu dönemden sonra,

paralel oyun dönemine geçerler. Genellikle 2-3 yaşları kapsayan bu dönemde, çocuklar yan yana; fakat ayrı oyuncaklarla oynarlar. Aralarında iş birliği ya da iletişim görülmez. 3-4 yaşlarında, hayali oyun ya da dramatik oyun önem kazanır. Bu yaşlarda, oyuna ayrılan sürenin hemen hemen tümünü hayali oyun kapsar. Çocuklar bu yaşlarda, yaşlıları ile beraber oynama isteği duyar, onlarla aynı oyun ortamı ve oyuncakları paylaşmaya başlarlar. Çünkü onun gibi düşünen, onun gibi hissedebilen ve hayal gücünü kullanabilen kimseler ancak aynı yaştaki çocuklar olacaktır. Hayali oyun, büyük ölçüde taklide ve sınırsız bir hayal gücüne dayalı, çocukların çeşitli sosyal ilişkileri yansıttıkları, kendilerini ifade ettikleri bir oyun türüdür. Çocuklar 4 yaşmdan sonra, iş birliğine dayalı, kurallı oyun dönemine doğru gelişirler. Arkadaşları ile birlikte oyun oynama süresi önceki yıllara göre daha fazladır; ama hala oyun grupları oldukça gevşektir. Arkadaşları ile birlikte oyuna başlayan çocuğun bir süre sonra bu oyunu aynı oyun ortamı içinde tek başına sürdürdüğü görülür. 5. yaşındaki çocuk için ise arkadaşları ile birlikte olmak, onlarla oyuncakları, oyundaki rolleri paylaşmaktan çok hoşlandığı etkinlikler arasında yer alır. 6 yaşlarına geldiğinde ise çocuk artık arkadaşları ile işbirliği içinde birlikte olmayı; çok kere yalnız oynamaya, hatta sevdiği anne babası ile birlikte olmaya bile yeğleyebilir. Artık oyunlar daha uzun süreli, daha iyi düşünülmüş ve organize edilmiş bir durumdadır. Oynayacakları oyun hakkında oyunda yer alan çocuklar birlikte karar verirler, rolleri birlikte dağıtırlar, bu rollerin nasıl oynanacağı da yine grubun arzusuna bağlı olarak belirlenir. Ancak oyun kuralları henüz evrensel boyutlara ulaşmış değildir. 7-8 yaş çocuğu oyun kurallarına sıkı sıkıya bağlılık gösterirken, 11-12 yaşlarına doğru, kuralların değişebilirliğini kabul edebilecek bir bilişsel düzeye ulaşır (Oktay, 2002).

Oyun üzerinde inceleme yapan araştırmacılar, çocuğun duygu, düşünce ve gelişim düzeyini anlamanın en iyi yolunun, onu oyun sırasında gözlemek olduğunu kabul etmektedirler. Çocuğun oynadığı oyun türleri, oyunda aldığı roller, bu rolleri yerine getirme sırasında sergilediği davranışların hepsi, tecrübeli bir eğitimci için onu tanıma konusunda en iyi ipuçlarıdır. Oyun yolu ile duygu ve düşüncelerini ifade fırsatı bulabilen çocuk, çok kere yine oyun sırasında bize problemini nasıl çözebileceğimiz hakkında da faydalı ipuçları verir (Oktay, 2002).

Oyunun ne olduğu ya da ne olmadığı konusunda çok eski zamanlardan beri çok değişik görüşler ileri sürülmüştür. Birçok kuramcı oyunu çocuğun yaşamının

doğal bir parçası olarak düşünmüş ve kendi kuramlarına paralel bir şekilde oyunu farklı şekilde tanımlamıştır (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001).

Lazarus oyunun 'kendiliğinden ortaya çıkan, hedefi olmayan, mutluluk getiren bir aktivite' olarak belirtmiştir (Aral, Gürsoy, Köksal, 2001). Klasik oyun kuramcılarından olan Moriltz ve Lazarus, dinlenme kuramını geliştirmiş ve oyunun, tutucu bir çalışma döneminden sonra organizmanın belirli bir dinlenme etkinliğine gereksinimi olduğunda oynanıldığını belirtmiştir. Oyun, organizmanın az enerjiye sahip olduğunda enerjiyi artırmak için oynanır. Oyunun şekli ve içeriği önemli değildir (Aral, Gürsoy, Köksal, 2001).

Dinamik oyun kuramcıları klasik oyun kuramcılarından farklı olarak, çocuğun oyunu niçin oynadığını değil, çocuğun oyununun içeriğini anlamaya çalışır. Dinamik oyun kuramcıları Sigmund Freud ve Jean Piaget'tir (Aral, Gürsoy, Köksal, 2001).

Freud, oyunun işlevsel yönünü ele almış, çocuğun duygusal gelişimindeki etkisi üzerinde durmuştur. Freud'a göre oyun sayesinde kişi korkularının, engellenmesinin ve sosyal çatışmasının üstesinden gelebilir. Oyun, sosyal olgunlaşmada, öz benliği bulmada yardımcı olabilir (Aral, Gürsoy, Köksal, 2001). Freud oyunu, çocukların yasaklanan dürtülerini ifade etmeleri için güvenli bir fırsat olarak görmüştür. Sonraları ego işlevselliği üzerinde yoğunlaşmaya başladıkça, oyunun çocuğun önceki örseleyici olayların üstesinden gelmesine imkan tanıdığını iddia etmiştir. Freud'a göre çocukların oyunları şans eseri olmayıp, bireyin farkında olduğu veya olmadığı duygulan belirtir. insanların duyguları, arzuları denetimden uzak olan oyunda, düş ve fantezilerde ortaya çıkar. Ayrıca oyun çocuğun rahatsız edici olay ya da duruma karşı geliştirdiği hareket ve etkinliklerle duruma egemen olmasını sağlar. Bu da bozulan dengenin yeniden kurulmasında ve hazlara yönelmede önem taşır (Aral, Gürsoy, Köksal, 2001).

Psikanalitik kurama göre oyun, hoş olmayan deneyimlerin tekrarlandığı ve bu yolla çocuğun olaylara egemen olduğu bir faaliyet olarak açıklanır. Çocuk oyunda yetişkin rolü oynayarak hayal içinde kazandığı duygularını gelecekte kullanmak üzere saklar (Aral, Gürsoy, Köksal, 2001).

Piaget'in oyun kuramı ise bilişsel gelişime dayanır. Piaget oyunu yapısal olarak ele almıştır. Piaget'e göre oyun, 'dış dünyadan alınan uyarıları özümleme ve uyum sistemine yerleştirme yolu' olup çocuğun zihinsel gelişimini desteklemektedir. Piaget oyun gelişimi ile bilişsel gelişim arasında bir ilişkinin olduğunu savunur ve oyunun gelişimini farklı evrelerde inceler. Birbirlerini sıra ile takip eden oyun evreleri, çocuğun bilişsel gelişimi ile paralellik gösterir. Piaget oyunun gelişimini üç evrede inceler (Aral, Gürsoy, Köksal, 2001):

- 1- Alistirmali Oyun (0-2) : Motor faaliyetler en belirgin özelliklerdir. Bakma, emme, elleri açıp kapama ve diğer bedensel hareket türündeki basit davranışlar motor faaliyetleri oluştururlar. Bu faaliyetlerin doyum sağlaması, tekrarlanmasına neden olur. Burada insanın çevresine hakim olma güdüsü rol oynar. Bu ise, daha sonraki yıllarda görülen başarı güdüsünün temelini oluşturur.
- 2- Sembolik Oyun Dönemi (2-7 ya da 2-11 yaş) : Çocuk nesnelerin yokluğunda onları zihninden canlandırarak nesnelerin tüm evrenini ve aralarındaki ilişkiyi simgeler. Bu dönemde çocuk gerçekte olan önemli olayları oyunda kullanır. Bu olayların oyunda gerçeğe uyma zorunluluğu olmadığı için bunlar değişikliğe uğrar. Çocuktaki sembolleştirme yeteneğinin bilişsel gelişimle paralel olarak arttığı görülür. Sembolleştirme yeteneği yaşla orantılı olarak gelişir ve çok yönlü olur. Çocuk oyunlarında bilişsel faaliyetlerde bulunur. Zihin bu çalışmalar sonucu mantıklı düşünmeye geçer.
- 3- Kurallı Oyun Dönemi (11-12 yaş) : bu dönem daha ileri bir bilişsel düzey gerektirir. Piaget'e göre mantıklı düşünme sadece çocukların nesnelerle ilgilenmeleri ile olmaz, diğer çocuklarla oynamaları ile gelişir. Bu evrede oyun kadar, oyunun kuralları ve uymayanlara verilen cezalar da önemlidir. Çocuk oyun kurallarına uyarken ben-merkezci düşünce tarzından kurtulur. Oyunun kuralları gereği, çocuk sosyal normlara uygun davranır.

Çağlar boyunca düşünceleri ve yapıtları ile tanınmış bazı eğitimcilerin oyun ve çocuk oyunları konusundaki görüşleri ise şöyle özetlenebilir (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001):

Jean Jacques Rousseau, Emile adlı eseri ile çocuk eğitimine dair o güne kadar var olan anlayışı temelinden sarsmıştır. Rousseau'ya göre çocuk arı ve temiz bir şekilde doğar. Giderek toplumun etkisiyle yörüngeden çıkar. Rousseau, çocuğun tam bir özgürlük ortamında ve her türlü baskıdan uzakta yetiştirilmesini ister. Çocuk doğrudan kucağında yetiştirilmelidir. Çocuğun bütün özelliklerinin incelenmesi ve yeteneklerinin göz önüne alınması temeldir (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001).

Rousseau, el işlerinin çocuğun hesaplama ve düşünme yeteneğini geliştirdiğini ve tüm eğitimi etkileyen bir etkinlik olduğunu söyler. Rousseau, genel eğitim içinde beden eğitiminin önemine inanmıştır. Her okulda beden eğitimi çalışmaları için bir alan bulunmasını istemiştir. Bu konuda da şunları söylemiştir: "Çocuğun bedenini her zaman işletiniz. Bedenen güçlü ve sağlıklı olan bir çocuk fikren de gelişir ve akıllı olur." Rousseau'ya göre çocuğun gelişiminde hareket ve oyun önemli bir yer tutmaktadır (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001:20).

Friedrich Froebel, çocukluk döneminde oyunun önemini en iyi vurgulayan eğitimcilerin başında gelir. Froebel'e göre yetişkinler için iş, çocuklar için ise oyun, insanın çevre tarafından uyarıldığında içinde bulunan mevcut gücün ortaya çıkardığı bir etkinliktir. Oyun, Froebel'in eğitim görüşünün temelini oluşturur. Froebel'e göre çocuk oyun oynamak gereksinimindedir. Bu nedenle çocuğa her şey oyun yoluyla öğretilir. Oyun, çocuğun en içten, en gerçek davranış ve kendini anlatma biçimi olarak kabul edilir. Çocuk eğlenirken öğrenir, fiziksel, dil, zihinsel, duygusal, sosyal yönden gelişir. Yetişkinlerle oyun yoluyla iletişim kurduğunda iç dünyasını, duygularını onlara oyunla anlatır (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001).

Froebel, çocuğun oyununu çeşitlendirmek ve zenginleştirmek amacıyla, inşaat oyuncakları, geometrik cisimler gibi öğretici oyuncaklar geliştirmiştir. Çocuğun okul eğitiminden önce eğitici, öğretici oyun ve oyuncaklarla oynamasının gerekliliği üzerinde durur. Froebel, üç - altı yaşlar arasındaki çocuklara özgü bir okul açmıştır. Bu okulda dil gelişimine ve oyuna önem vermiştir. Bu okuldaki etkinliklerin kaynağı Alman köylü çocuklarının doğal oyunları olmuştur. Froebel'in eğitim yöntemi ve araçları bu günde güncelliğini korumaktadır (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001:21).

Maria Montessori, kendi eğitim ilkelerini uygulayacağı bir okul kurmuş ve bu okulda çocuklar için uygun ortamlar oluşturmaya çalışmıştır. Montessori çocuğun gelişmesine elverişli, serbestçe hareket edebileceği, kendi kendini eğitebileceği bir evde yaşaması gerektiğini savunur. Bu doğrultuda kurduğu 'çocuk evi' ile, çocuğa kendi kendini geliştirmesine yardımcı olacak bir çok materyal sunmuştur. Burada çocuklar tamamen özgür etkinliklere yönlendirilir. Buradaki eşyalar çocuğun boyuna uygundur. Raflar ise çocukların kolayca uzanabileceği yüksekliktedir. Bu ortamda öğretmen; çocuğun işine fazla karışmadan çocuğa çevreyi tanıtmak, gerekli olan araçları seçmesine yardımcı olmak, kullanılan araç - gereçleri tekrar yerine koymayı öğretmek, başkalarının çalışmasına saygı göstermeyi sağlamak, çocukların kendi kendilerine eğitim yapmalarına yardımcı olmakla görevlidir (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001).

Montessori oyunu, çocuğun işi olarak kabul eder ve çocuğun oyununa büyük önem verir. Çocuk kendini sürekli emek harcayarak yaratır. Çocuk araştırmalar ve hareketlerle deneyim kazanır. Kendi hareketlerini düzenler. Çocuk çalıştığında yaptığı işin dışında bir amacı yoktur. Çalışmasının bütün amacı çalışmanın kendisidir. Çocuğun çalışmasından bir kazanç ya da yardım beklenmemelidir. Çocuk işini kendi başına yürütmeli ve kendi başına bitirmelidir. Çocuk çalışmaktan usanmaz, çalışarak büyür, dolayısıyla çalışması gücünü artırır (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001:22).

Montaigne ise oyunu, 'çocukların en gerçek uğraşları' olarak tanımlamıştır (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001:9).

Bütün bu görüşlerin ortak noktası, oyunun çocuk için en önemli uğraş olduğudur. Yetişkin gözüyle oyun çocuğun eğlenmesine, oyalanmasına yarayan amaçsız bir uğraştır. İş olmayan ya da dinlenmek isteyen kişi tarafından oyun oynanır. Yetişkinler oyunu işin karşıtı olarak görür (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001:9).

Oysa insan yaşamında önemli bir yeri olan oyun, çocuğun gelişimi için yaşamsal bir önem taşır ve çocuğun gelişimini yansıtır. Bir çocuğun bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı gelişimi ve eğitimi için oyun, beslenme ve uyku kadar önemli bir ihtiyaçtır. Sevgiden sonra gelen en önemli ruhsal besindir. Çocuk yaşam ile ilgili deneyimleri oyun aracılığı ile öğrenir. Oyun sırasında çeşitli roller üstlenerek dünyayı

kendi duyuları ile algılamaya çalışır. Büyüdüğünde sürdüreceği uğraşlara, üstleneceği rollere oyun sayesinde hazırlanır. Eğitim bilime göre de önem taşıyan oyun çocukların eğitiminde en etkin yoldur. Kazanılan olumlu özelliklerin pekiştirildiği ve geliştirildiği bir ortam olan oyun, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirir. Çocuğa rahat konuşma ve düşüncelerini açıklama alışkanlığı kazandırır. Çocuk oyun aracılığı ile soru sormayı, yeni bilgiler edinmeyi, nesneleri tanımayı ve adlandırmayı, nesnelerin işlevlerini kavramayı ve onları kullanmayı öğrenir. Bunlar da çocuğun dil ve zihin gelişiminde önemli rol oynar. Oyunla eğitime etkin öğrenme, yaşayarak aktif öğrenme de denilmektedir (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001 :24).

En geniş anlamıyla oyun, belli bir amaca yönelik olan ve olmayan, kurallı ya da küralsız olarak gerçekleştirilebilen, her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı, fiziksel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal gelişimin temeli olan, gerçek hayatın bir parçası ve çocuk için en etkin öğrenme süreci şeklinde tanımlanır (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001 :9).

Bu yüzden de, özellikle okul öncesi öğretmenliğinde, çocuklara yaratılacak oyun ortamları, büyük bir dikkat ve özenle seçilip hazırlanmalıdır. Çocukları hayata hazırlama veya bir sonraki eğitim kurumuna hazırlamak için, içinde yetişkinin de bulunduğu, özenle seçilen oyunlar, çocuklara bu yaşantılar hakkında bir öngörü getirebilir. Burada yetişkine düşen görev, oyundaki yaşantının, doğru yanlarını, ürkütmeden, kabullenilebilir ve uygulanabilir şekliyle ortaya koyması olmalıdır, diye düşünülebilir.

Öğrenme

Eğitim bir değişim sürecidir. Değişim istenilen yön ve doğrultuda amaca yönelik olmalıdır. Etkili bir eğitim ancak uygun ortamda ve uygun araçlarla yapılabilir. Çünkü bu tür eğitim, öğrencilere bilgi ve yetenekleri doğrultusunda ilerleme ve öğrenme kaynağı ile doğrudan iletişim kurmasına olanak sağlar. Bireyin yaşamını dengeli ve verimli bir şekilde sürdürebilmesi için, yaşadığımız çağa ve topluma yapıcı ve yaratıcı bir üye olarak katkıda bulunması gerekmektedir. Çünkü

yaşadığımız dönem, bilginin güçle özdeş görüldüğü, daha güçlü olmanın ise daha büyük bilgi birikimine sahip olmak ve sahip olunan bilgi düzeyini aşmaktan geçtiği bir çağdır. Bilgi; bireyin bilgiyi algılama, yorumlama, kodlama, sınıflama, bellekte saklama gerektiğinde kullanma becerisinin bütünüdür. Bilgiler, karşılaştığımız problemleri çözerek yaşamımızı kolaylaştıran araçlardır. Ancak, bilginin etkili kullanımı, bilginin seçimine ve nasıl kazanılacağına bağlıdır. Öğrenene bilginin anlamlı gelmesi, deneyimlerine ve ön bilgilerine bağlıdır. Öğrenme sürecinde vurgulanması gereken önemli bir nokta da bireyler arası farklılıklardır. insanın beyin yapısı çeşitli olayları, düşünce, davranış ve nesnelerin ortak yönlerini bularak onları sınıflandırabilmektedir. Öğrenmenin önemli olmasının bir nedeni de, bireyin hayatta kaimasına yardım etmesidir. Konuşma, çeşitli tutum ve alışkanlıkları kazanma, yürüme, problem çözme gibi davranışlar öğrenilmiş davranışlardır. Öğrenmenin çok çeşitli tanımlarıyla karşılaşılmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir (<http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=5484&baslik=ogrenme&i=ogrenme>):

Öğrenme, tekrar veya yaşantı yoluyla davranışta veya düşünce düzeyinde meydana gelen kalıcı değişikliklerdir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1996).

Öğrenme, çevremizdeki önemli istek ve ihtiyaçlarımıza adapte olmayı sağlayan kabiliyetir. İnsanlar öğrenme sayesinde amaçlı ve amaçsız davranışlarını birbirinden ayırt eder. Bu sebeple öğrenme, hayatın tecrübelerini ve fırsatlarını tanımak açısından çok önemlidir. Öğretim planlaması yapılırken öğrenme olgusunun doğası ve işleyiş projesi önemli temel özellikler olarak değerlendirilmelidir. (Bridge, 1967).

Öğrenme, uyarıcı (stimulus) ile davranım (response) arasında bağ kurmaktadır. (Thorndike, 1913; Skinner, 1968)

Öğrenme, hem zekanın, hem güdülenmenin, hem de transferin ürünüdür (Werheimer, 1945; Bruner ve Goodnow, 1967; Ausubel, 1968).

Öğrenme, bilgi işlem sürecine benzer bir biçimde oluşur (Gagne, 1970; Bridge, 1967).

Öğrenme, kişinin yeteneklerini onun biyolojik ve kültürel gelişimini, içinde yaşadığı toplamdaki kültüre, güdülenmişliğe ve öğrenme havasına bağlıdır (Piaget, 1950). Bu sebeple öğrenme hayatın tecrübelerini ve fırsatlarını tanıma açısından çok önemlidir. Öğrenmenin daha iyi yapılabilmesi ve öğretimin en iyi şekilde planlanabilmesi için farklı öğrenme modelleri önerilmiştir.

Öğrenme, en geniş hatlarıyla bireyin davranışlarında ve bilgisinde, geçirmiş olduğu yaşantılara bağlı olarak ortaya çıkan uzun süreli kalıcı değişiklik (Goldstein, 1994 Woolfolk, 1998; Ataman, 2004), olarak tanımlanabilir. Öğrenmede esas olan, değişimin, çevreyle etkileşim içinde edinilmiş bir deneyimle ortaya çıkmasıdır (Ataman, 2004).

Genel anlamda, öğrenme kişinin çevresi ile etkileşimi sonucu oluşan düşünce, duyuş ve davranış değişikliğidir. Bu değişikliğin nasıl oluştuğu konusundaki kuramlar dört grupta toplanabilir. Bunlar; davranışçı, bilişsel, duyuşsal ve nörofizyolojik temelli öğrenme kuramlarıdır (Cullingford,1990, Hergenhahn & Olson, 1997; Ekici, 2004).

Davranışçı kuramcılar öğrenmenin uyarıcı ile davranış arasında bir bağ kurarak geliştiğini ve pekiştirme yoluyla davranış değiştirmenin gerektiğini kabul ederler. Bu kurama göre öğrenmede esas, yaparak yaşayarak öğrenme olduğu, öğrenmenin gerçekleşmesi için tekrarların ve güdülemenin çok önemli olduğu vurgulanmaktadır (Ekici, 2004).

Davranışçılar, insanların karşılaştıkları problemin çözümünde geçmişte yaşadığı benzer durumları göz önüne aldıklarını ileri sürerler. Yeni bir problemle karşılaşıldığında ise, bireyi deneme yanılma yolu ile çözümler ürettiği kabul edilir. Davranışçı yaklaşımlarda önemli olan gözlenebilen, başlangıcı ve sonu olan, dolayısı ile ölçülebilen davranışlardır. Bu kurama göre, öğrenci öğrenme sürecinde aktif tutulmalı, yaparak öğrenmelidir. Çünkü, öğrenci kendi yaptığı ile öğrenir (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Ayrıca, öğrenmede pekiştirme önemlidir. Pekiştirme, davranışların tekrar edilme sıklığını arttıran uyarıcıların verilmesi işlemidir. Davranışlar, onları izleyen sonuçlardan etkilenir ve onlarla değiştirilir. Becerilerin kazanılmasında ve öğrenilenlerin kalıcılığının sağlanmasında tekrar önemlidir. İnsan, konuşma, yabancı

dil, müzik aleti  alma vb. becerileri tekrar yapmadan   renemez. Tekrar,   renmede, gelişmeyi sağladığı sürece yararlıdır. Son olarak bu kuramda, öğrenmede güdülenmenin çok önemli bir yeri vardır. Öğrencinin bir davranışı   renebilmesi için o davranışı yapmaya istekli olması gereklidir. Bu nedenle, olumlu pekiştirme güdüleyici bir etkiye sahiptir (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Bilişsel kurama göre, öğrenme bireyin çevresinde olup bitenlere bir anlam yüklemesidir. Yine bu kurama göre öğrenme daha çok şey keşfetme değil, düşünce ve olgular yolu ile daha çok şey yorumlamak ve daha çok bilgi üretmektir. Bilişsel kuramcılar öğrenmenin bilgilenme değil, bilgi üretme olduğunu savunurlar (Ekici,2004).

  renme ile bireyin çevresine olan algısının de i ti i ve çevresi ile olan ilişkilerini yeniden d zenledi inin kabul edildiği bir kuramda öğrenme, kısaca "kişinin kendisini yeniden yaratmasıdır". Bilişsel kuram, öğrenmenin önceki öğrenmeler üzerine bina edildiğini, öğrenmenin bir anlam yükleme çabası olduğunu, öğrenmede öğrenciye bir uygulama  ansı verilerek, yaparak öğrenilmesi gerektiğini savunur (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Öğrenmenin anlama, düşünme ve yorumlama gibi bilişsel boyutlarını yurgulayan bilişsel kurama göre öğretimde dikkat edilmesi gereken başlıca hususlar şöyle özetlenebilir:

Yeni öğrenmeler öncekilerin üzerine bina edilir. Öğretmen, anlattığı konu hakkında öğrencinin daha önceden bildiklerinin farkında olmalı, bu bilgilere saygı göstermeli ve öğretme esnasında değerlendirmelidir. Yeni bilgiler öğrenciye bir şeyleri açıklayabilme gücü verdiği ve daha önceki bilgilerini geni letebilme olanağı sunabildi i oranda   renci/ için anlamlı olacaktır (Cohen, Mclaughlin ve Talbert,1993; <http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

  renme bir anlam yükleme çabasıdır. insanların kar ıla tıkları her şeye anlam yükleme çabası içerisinde oldukları düşünülerek, öğrenme derinliğine düşünebilme, konunun özünü kavrama olanağı sunacak şekilde düzenlenmelidir (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Öğrenme uygulama şansı tanımalı ve öğrenciye, öğrendiklerini kullanmak için **değ**-işik fırsatlar vermelidir. Aksi halde, öğrencideki anlam oluşturma mücadelesi **ka**.ybolur(Marshall,1992;<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazanzulfiye.htm>).

Öğretmen otorite figürü olmamalıdır. Öğretmen sınıfta bir otorite figüründen **ziyade** bir basketbol antrenörü gibi bütün öğrencilerin potansiyellerini sonuna kadar **ku**.Uanmada onlara rehberlik yapan kılavuz rolünde olmalıdır (Brooks ve Brooks, 1993; <http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Öğrenme, öğretmen ve öğrencinin karşılıklı etkileşimi ile gerçekleşir. Öğretim, **öğ**retmenin 40-50 kişinin karşısına geçerek bildiklerini aktarması ve daha sonra **bu**nların öğrenilip öğrenilmediğini anlamak için birkaçına öğrendiklerini tekrar **ett**irmesi değildir. Bu anlayışta eğitimin asıl amacı öğrencilerin daha yeterli, daha **kapsam**lı, daha güçlü ve daha doğru "anıamlar" üretebilmesidir (Newmann, 1994; <http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>). Bundan dolayı, bir **öğ**retim programının verimliliği öğrencilerin entelektüel başarısına bağlıdır. Newmann **ve** Wehlage'e göre bir öğrencinin bilgisi ve anlam üretmesi (deklare edilen bilgiyi **ü**:etmesinin aksine) gerçekleşiyorsa; öğrenci, bilgi ve anlam üretirken bilimsel **araştırma** yöntemlerini kullanıyorsa; öğrenci, çalışması sonunda bir tez, ürün ya da **performans** ortaya koyuyorsa, entelektüel öğrenci başarısını sağlamış demektir <http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Duyuşsal kavramlar, öğrenmenin doğasından çok sonuçları üzerinde dururlar. **Bu** kuramlar, sağlıklı benlik ve ahlak (moral) gelişimi gibi duyuşsal sonuçlarla ilgilenirler. Benlik gelişimi bireyin kendisini değerli bir insan olarak hissetmesini, kapasitesine güvenmesini ve farklılıklarına değer vermesini vurgular. Benlik gelişiminin somut hedefi kendini gerçekleştiren insandır. Ahlak gelişimi ise, kişinin toplumsal değer yargılarını edinerek içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayabilmesi amacıyla toplum kurallarına uyması fakat sonunda kendi ilke ve değer yargılarını oluşturmasını amaçlar (Ekici, 2004).

Benlik Gelişimi: Benlik gelişimi bireyin kendisini değerli bir insan olarak hissetmesini, kapasitesine güvenmesini ve farklılıklarına değer vermesini vurgular. Benlik gelişiminin sonul hedefi kendini gerçekleştiren insandır. Kendini gerçekleştiren insan, kendini ve başkalarını olduğu gibi kabul eder. Özerktir, yaratıcıdır ve

yaşamdan zevk alır. Kendisi ve çevresi ile barışıktır, demokratik tutumlara sahiptir. Okul ortamı küçük yaşlardaki çocukların benlik gelişimi üzerinde büyük etki yapar. Çocukların kendilerini değerli bir insan olarak hissetmeleri, kapasitelerine güvenmeleri ve farklılıklarına değer vermeleri aile ve çevrede olduğu kadar okulda karşılaştığı muameleye bağlıdır. Okul yıllarında benlik kavramı büyük zarar gören insanların sayısı hiç de az değildir. Çok zeki olduğu halde okulda kendilerine sürekli "sen adam olamazsın", "yaşından utan" ve "geri zekalı" gibi sıfatlar yüklenen çocukların kimi, okulda kendisine yakıştırılan bu benlik algısını değiştirmek için bir ömür boyu mücadele etmektedir. Kimileri de geri kalan ömürlerini hep bu benlik algısıyla geçirmektedir (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Kendini Gerçekleştiren İnsanın Özellikleri: "Kendini gerçekleştirme" kavramı ilk kez Maslow tarafından kullanılmıştır. Maslow, insanın değerli, kendine özgü ve iyiye yönelik bir özbeni sahip olduğuna inanmaktadır. Maslow'a göre fizyolojik, güvenlik, sevmeye sevilme, bir gruba ait olma, statü kazanma gibi temel gereksinimleri karşılanan insan sonunda kendisi olabilecektir, yani kendini gerçekleştirebilecektir. Maslow'un kendini gerçekleştiren insanların özelliklerine ilişkin belirlediği niteliklerden bazıları aşağıda sıralanmıştır (Erden ve Akman, 1997, s.95-96; <http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>):

1. Kendilerini, başkalarını ve doğayı olduğu gibi kabul ederler. Kuvvetli ve zayıf yönleriyle kendilerini ve başka insanların farklı duyguları ve düşüncelerini hoşgörü ile karşılayıp oldukları gibi kabul ederler.
2. Gerçeği olduğu gibi algılayıp, içinde bulundukları ortama kolay uyum sağlarlar. Eksik ve hatalardan aşırı düzeyde rahatsız olmazlar.
3. Daha derin ilişki kurabilirler. Kendilerine güveni tam olan bu insanlar herkese karşı sevgi ve saygı duyarlar.
4. Yaşamdan büyük zevk alırlar. Yapılacak işler onlar için birer "oyun" gibidir.
5. özerk bir yapıları vardır; çevrelerinden bağımsızdırlar. Düşünce ve davranışlarında özgürdürler. Neyin doğru neyin yanlış olduğuna kendi özerk değerler sistemine uygun olarak karar verirler.
6. Demokratik bir kişilik yapısına sahiptirler. Herkesten bir şeyler öğrenebileceklerine inanırlar.

7. Doğal, içlerinden geldiği gibi davranırlar; yapmacık davranma gereği hissetmezler.
8. Amaçlar ve araçlar arasında uygun ayırımı yapabilirler.
9. Yalnız kalabilme gücüne sahiptirler.
10. Güçlü bir mizah anlayışına sahiptirler. Ancak, yaptıkları espriler başkalarını küçültücü değildir.

Ahlak Gelişimi: Bilişsel kuramcılar benlik ve ahlak gelişiminin belirli dönemler i-nde ortaya çıktığını kabul ederler. Davranışçılara göre ise ahlaki yargılar dış etkenlere bağlı olarak ortaya çıkar. Onay gören ve pekiştirilen davranışlar doğru, hoş görülmeyen davranışlar da yanlış olarak kabul edilir. Ahlak gelişimi kişinin toplumsal değer yargılarını edinerek içinde bulunduğu çevreye uyumunu, fakat sonuç olarak kendi ilke ve değer yargılarını oluşturmasını amaçlar. Ahlak gelişimi toplumun adet, gelenek ve göreneklerinin içselleştirilmesi sürecidir. Toplum içinde nasıl davranması gerektiğinin farkında olmaktır. Birlikte yaşadığımız insanlara karşı görev sorumluluklarımızı öğrenme ahlaki gelişimin bir parçasıdır. Ahlak gelişiminin sonul hedefi kişinin evrensel ilkeler, doğru-yanlış, hak ve adalet kavramları doğrultusunda kendi doğrularını ve ilkelerini geliştirmesidir (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/...ramazan-zulfiye.htm>).

Ahlak gelişimi konusunda en çok kabul gören Piaget'in (1969) iki aşamalı gelişim modelidir. Piaget çocukların yaşlarına bağlı olarak yargılama sistemlerinde meydana gelen değişmelere ilişkin gözlemleri sonucunda ahlak gelişimi ile ilgili olarak "dışa bağlı dönem" ve "özerk dönem" olmak üzere iki dönem belirlemiştir. Dışa bağlı dönem bebeklikten 10 yaşa kadar olan dönemi kapsar. Bu dönemde çocuklar ahlaki yargılar açısından başkalarına bağımlıdırlar. On bir yaştan sonra başlayan özerk dönemde ise değerlendirmeler görelilik kazanmaya başlar. Bu dönemdeki çocukların yargılamalarında esneklik göze çarpar. Kohlberg (1969) tarafından geliştirilen ve Piaget'in ahlaki gelişim modeliyle büyük benzerlikler gösteren ahlaki gelişim modelinde ise üç evre bulunur (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>):

Geleneköncesi Evre: Çocukluğun ilk dokuz yılını kapsar. Bu dönemde okul öncesi çocuklarının ahlaki gelişimi için doğru ve yanlıştan daha önemli olan şey eylemlerin sonucudur. Dünya çocuğun kendisinden ibarettir. Bu dönemde ceza ve

it:aat eğilimi ağır basar. Daha sonra ise doğrular çocuğun bir ihtiyacını karşılayan v,eya ona ödül getiren eylemlerdir. Bu dönem çocukların çok çıkarcı davrandıkları y.aşlardır.

Geleneksel Evre: Dokuz ve on beş yaşları arası dönemi kapsayan bu evre çocukların sosyal baskıyı en yoğun şekilde hissettikleri zamanlardır. Bu evre çocukların çoğunluğa uyma, basmakalıp davranışlar gösterme, kurallara uyma ve beklentilere karşılık verme baskıları altında adeta boğuldukları yaşlardır. Eğitimin çocuklara bu evrede rehberlik etmesi çok önemlidir. Bu dönemde önemli olan iyi bir çocuk olmaktır. Bu dönemde çocuklar grup norm ve beklentilerine uygun davranmaya özen gösterirler. Bu gelişim dönemindeki temel güdü grup tarafından kabul edilmektir. Çocuk kendine düşeni yapmayı öğrenir. "Kurallar, uyulması için vardır." Bu dönemde gençlerin en büyük mücadelesi onurlarını korumak ve saygınlık kazanmaktır. Kohlberg bu dönemin temel güdüsünü de toplumsal düzeni korumak olarak ifade etmektedir. Yaşamları boyu bir türlü bu dönemi aşamayanlar hep kural ve düzen sendromu yaşarlar.

Geleneksonrası Evre: Bu evre, kişinin otoriteden bağımsız olarak evrensel değerler doğrultusunda kendi ilkelerini oluşturmaya, kendi doğru ve yanlışlarını belirlemeye başladığı evredir. Bu evrede kişinin yeni değer ve uzlaşmalar sonucu kuralların değişebileceğini gördüğü dönemdir. Birey toplum yararına olan kuralların çoğunluk tarafından korunmasının gerekliliğine inanır. Evrensel ilkeler, doğru yanlışlar, hak ve adalet kavramları doğrultusunda kendi doğru ve ilkelerini geliştirir. İnsana insan olduğu için değer verme bu dönemde kazanılan bir tutumdur.

Kohlberg ahlak gelişiminin değişmeyen ilkeleri olarak şunları ileri sürmektedir: (a) her çocuk aynı evrelerden geçer, (b) gelişim hep öne doğrudur, geriye dönüşü yoktur, (c) hiçbir gelişim evresi atlanamaz, (d) çocuk bir zaman diliminde sadece bir evrede olabilir. Kohlberg, bir üst gelişme düzeyine geçmenin kendinden bir üst evredeki birinin cazip, görüşleri ile karşılaşmakla gerçekleştiğini kabul etmektedir. Ahlaki gelişim açısından kendisinden daha ileri düzeyde olan birinin görüşlerini cazip bulan çocuk onun gibi olmak isteyecektir

(<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Nörofizyolojik kuram (Hebb Kuramı), 'öğrenme eğer canlı bir dokuya sahip olan beyinde gerçekleşiyorsa beynin öğrenmeden önceki ve sonraki yapısı arasında farklılık olmalıdır' düşüncesinden ortaya çıkmıştır (Ekici, 2004).

Bu konuda yapılan araştırmalar öğrenme sonucunda nöronlarda yeni akson terminalikçiklerinin oluştuğunu iddia etmektedirler. Buna göre her öğrenme yaşantısı yeni sinaptik bağlantıların kurulması demektir. Bu kurama göre, öğrenme sırasında beynin belirli bölgelerindeki (sağ/sol yarımküreler) beyin hücrelerinde biyokimyasal açıdan değişimler olmaktadır. Öğrenme ile hem doğrudan odaklanan noktalardan hem de yan noktalardan uyarıcılar sayesinde bilgiler alınır. Öğrenme faaliyetinde beyine yüklenen verilere, beyin çeşitli anlamlar yükler. Bu kurumda öğrenme, biyokimyasal bir değişim olarak da açıklanmaktadır. Araştırmalar biyolojik bilgi depoları nit:etiğindeki RNA'ların ergenlik yaşlarına doğru arttığını, öğrenme kapasitesinin az:alması ile birlikte, yaşlılıkta da azaldığını göstermektedir. Ayrıca, besin yoluyla kendilerine RNA verilen yaşlılarda yakın geçmişi hatırlamada önemli derecede artış olcluğu kaydedilmektedir (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Nörofizyolojik temelli öğretim ilkeleri beynin bir paralel işlemci olduğunu, öğ'renrieninfizyoloji bir olay olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgular. Bu kurama göre anlam yükleme örgütleme ile gerçekleşir. Duyguları örgütlemeye büyük bir önemi vardır. Beyin, parçaları ve bütünü aynı anda algılar. Yine bu kurama göre, öğ'renme kasıtlı ve kasıtsız süreçlerden oluşur. Öğrenme zihni zorlayan etkilerle artar, t:ehditle kenetlenir ve hiç kimsenin öğrenmesi diğerine benzemez (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Öğrenmenin herkes için doyurucu ve anlamlı olmasını savunan tam öğrenme akımında vurgulanan temel öğretim ilkeleri de şu şekilde sıralanabilir: Yüksek düzeyde düşünme; konunun özünün aktarılması ve derinliğine işlenmesi; öğrenilenlerin gerçek hayat ile ilişkilendirilmesi ve öğrenmenin karşılıklı etkileşim ortamı içerisinde gerçekleştirilmesi.

"Beyin temelli" öğrenme kuramı olarak da bilinen bu kuramı sistematik hale getiren Hebb, beyindeki devrelerin çalışma şekli bilinmeksizin öğrenmenin doğasının anlaşılamayacağını savunmaktadır. Beyin insan zekasının, güdülenmenin ve

öğrenmenin merkezidir. 'Öğrenme eğer canlı bir dokuya sahip olan beyinde gerçekleşiyorsa beynin öğrenmeden önceki ve sonraki yapısı arasında farklılık olmalıdır' düşüncesinden hareket eden Hebb öğrenme sonucu beyinde fizyolojik değişiklikleri araştırmıştır. Elde ettiği bulgular sonucu Hebb, bu değişiklik konusunda iki kavram ileri sürmektedir: Hücre Topluluğu ve Faz Ardışıklığı (Goldstein, 1994; <http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Hücre Topluluğu: Hebb'e göre bireyin karşılaştığı her nesne, beyinde hücre topluluğu olarak adlandırılan birbiriyle bağlantılı bir dizi nörondan meydana gelmiş karmaşık bir sistemi ateşler. örneğin, bir kaleme bakarken dikkatimizi kalemin bir ucundan diğer ucuna doğru kaydırırız. Dikkatimizi bir noktadan diğerine kaydırırken beynimizde bulunan milyarlarca nörondan sadece bir kısmı ateşlenir. Herhangi bir nesne için ateşlenen nöron paketi sadece o nesneye özgüdür. Başlangıçta birbirinden bağımsız olan nöronların, örneğin, kalemin bir ucuna bakıldığında bir kısmı ateşlenir. Bu nöron grubu gözümüz kalemin diğer ucuna kaydığında ateşlenen diğer nöron grubundan ayrıdır. Ancak, kalemin iki ucuna tekamül eden nöronların ateşleme zamanı arasındaki yakınlık nedeniyle nöron paketinin bu iki farklı bölümü birbiriyle ilişkili hale gelir (Özden, 2000; Ataman, 2004). Hebb, hücre topluluğunun tekamül ettiği nesneye veya olaya bağlı olarak büyük veya küçük olabileceğini belirtmektedir. Kalemle irtibatlı olan hücre topluluğu bir otomobil ile ilgili olan nöron topluluğuna göre daha az sayıda nöron içerir. Hücre topluluğu bir bütün olarak dış ve iç uyarıcılarla veya her ikisinin ortak etkisiyle ateşlenebilen bir nöron paketidir. Bir hücre topluluğu ateşlendiğinde, zihinde o topluluğun ilişkili olduğu nesne veya olay canlanır. Hebb'e göre hücre topluluğu bir fikrin veya düşüncenin nörolojik temelini oluşturur. Bundan dolayı bir kalemi, bir otomobili veya sevdiğiniz birini düşünmek için yanımızda olması gerekmez (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Faz Ardışıklığı: Faz ardışıklığı birbiriyle bağlantılı olan hücre topluluğu serisidir. Bir kez oluştuğunda, hücre topluluğunda olduğu gibi, iç veya dış uyarıcılarla ateşlenebilir. Bir faz ardışıklığında yer alan herhangi bir hücre topluluğu veya topluluklarının kendi aralarında yaptığı bileşimlerden biri ateşlendiğinde, zihinde belirli mantıksal sıra içerisinde düzenlenmiş bir düşünce serisi oluşur (Özden, 2000; Ataman, 2004).

Hebb, sevdiğimiz bir şarkıya ait bir mısranın veya bir parfüm kokusunun sevilen insanla ilgili hatıraları canlandırmasını faz ardışıklığı ile açıklamaktadır. Hebb'in vurguladığı başka önemli bir nokta çocukluk ve yetişkinlik dönemlerindeki öğrenmenin farklılığı ve birbiriyle ilişkisidir. Hebb'e göre bebeklik ve çocukluk çağlarındaki öğrenme hücre toplaşması sürecini kapsar. Yetişkinlikteki öğrenmeler sürecinde ise faz ardışıklığı, muhtemelen yeniden düzenlenir. Diğer bir deyişle çocuklukta öğrenme daha sonraki öğrenmeler için bir çerçeve oluşturur. Örneğin, dil öğrenme yavaş ve sıkıcı bir süreç olup, muhtemelen milyonlarca hücre toplulaşması ve faz ardışıklığını ihtiva eder. Ancak dil bir kez öğrenildiğinde şiir ve roman yazmada olduğu gibi öğrenilenler sayısız şekilde yeniden düzenlenebilir. Hebb, öğrenmenin önce çerçeve oluşturmakla başladığını, daha sonra içgörü ve yaratıcılık şeklinde geliştiğini kabul etmektedir (<http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>).

Bilişsel öğrenme kuramınca kabul edilen zihinsel deneyimlere, nörofizyolojik açıdan destek sağlayan, bu öğrenme kuramının öğretim ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır

(Caine ve Caine, 1990; <http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm>):

- * Beyin bir paralel işlemcidir. insan beyni birçok işlevi eş zamanlı olarak yerine getirebilir. Düşünce, duygu ve imgeleme gibi farklı işlevler aynı zamanda işleme sokulur. Etkin öğretimde aynı anda yapılması gereken işlemler ahenk içerisinde, dayandığı kuram ve yöntemler üzerine bina edilmelidir.

- * Öğrenme fizyolojik bir olaydır. Kalp, akciğer veya böbrek gibi beyin de fizyolojik kurallara göre çalışan bir organdır. Öğrenme, nefes alıp-verme kadar doğal bir işlev olup onu engellemek veya kolaylaştırmak olanak dahilindedir. Etkili öğretim stres yönetimi, beslenme, egzersiz ve sağlıkla ilgili diğer konuları da içermelidir.

- * Beyin, kendisine ulaşan verilere anlam yüklemeye çalışır. insan beyni yaşamını sürdürme arzusunun doğal bir sonucu olarak çevresinde olup bitenlere anlam kazandırmaya çalışır. Etkin bir öğrenme sağlanabilmesi için beynin yenilik, keşif, problem çözme gibi alıştırmalarla zorlanması gerekir. Bu yüzden, üstün yetenekli

çocukların öğretiminde kullanılan bu ve benzeri teknikler tüm öğrenciler için kullanılmalıdır.

* Anlam yükleme, örüntüleme (patterning) yoluyla olur. Beyin bir bakıma etrafındaki örüntüleri ortaya çıkarmaya çalışan bir sanatçı gibidir. Etkili bir öğrenme için anlamlı birbiriyle ilişkili bir örüntü oluşturulmalıdır.

* Duygular örüntülemede önemli bir yer tutar. Bireyin öğrenmesi beklenti, eğilim, ön yargı, öz saygı ve sosyal etkileşme ihtiyacı gibi duygulardan etkilenir. Öğretmenler öğrencilerin duygu ve tutumlarının öğrenmede önemli bir etmen olduğunun bilinci ile hareket etmelidir. Karşılıklı sevgi, saygı ve kabullenmenin mevcut olduğu bir ortamda öğrenme daha kolay olur.

* Beyin parçaları ve bütünü aynı anda algılar. Sağlıklı bir insanda matematik, mOzik veya sanat öğretiminde beynin her iki yarı küresi etkileşim halindedir. Bir konunun öğretilmesinde konunun bütünü ve parçaları karşılıklı etkileşimde bulunacak şekilde aynı anda verilmelidir.

* Öğrenme, hem doğrudan odaklanan, hem de yan uyarıcılardan algılanan bilgileri içerir. Beyin doğrudan farkında olduğu ve odaklandığı bilgiler yanında birinci derecede ilgi alanı dışında kalan bilgi ve sinyalleri de özümser. İlgi alanı içinde Qlmakla beraber bilinçli-olr şekilde dikkat edilmeyen çok hafif ve hassas sinyaller de (yan tarafta duran birinin gülümsemesi gibi) uyarıcı olarak beyne ulaşır. Etkili öğrenme ortamında sıcaklık, gürültü, nem gibi fiziksel koşullar yanında grafik, resim, tasarım ve sanat eserleri gibi görsel uyarıcılara da dikkat edilmelidir.

* Öğrenme kasıtlı ve kasıtsız süreçlerden oluşur. Bir öğrenme ortamında bilinçli olarak farkına vardığımız şeylerden çok daha fazlasını öğreniriz. Yan uyarıcılardan aldığımız sinyallerin çoğu beynimize farkında olmadan girer ve bilinçaltında etkileşimde bulunur. Etkili öğrenme ortamındaki tüm uyarıcılar öğrenme amacına hizmet edecek şekilde düzenlenmelidir.

* İki tip hafıza vardır. insanlarda deneyimleri tekrarlamaya gerek kalmadan hafızaya kaydedilen doğal bir uzaysal hafıza sistemi vardır. Dün akşam yediğimizi hatırlamak için tekrarlamaya gerek yoktur. Ancak birbiriyle ilgili olmayan bilgileri depolamak için tekrara ve ezbere ihtiyaç vardır.

• Olgular ve beceriler uzaysal hafızada depolandığında daha iyi öğrenilir. Uzaysal hafızayı harekete geçiren en etkili öğretim deneysel yöntemlerdir. Öğretim demonstrasyon, film, resim, mecaz, drama ve öğrencilerin aktif katılımını sağlayan sınıf içi çok yönlü etkileşim etkinlikleri içermelidir.

• Öğrenme zihni zorlayan (challenging) etkinliklerle artar, tehditle ketlenir. Beyin uygun düzeyde zorlandığında öğrenme optimum düzeye ulaşır. Tehdit ise öğrenme kapasitesini azaltıcı etki yapar. Etkili öğretim, öğrencinin zeka seviyesini belli bir oranda zorlayan ancak, tehditten uzak bir ortamda gerçekleşir.

• Hiçbir beyin diğerine benzemez. Öğretim bütün öğrencilerin görsel-işitsel ve duygusal tercihlerini ifade etmelerine olanak tanıyacak şekilde düzenlenmelidir.

Kendi deneyim ve gözlemlerime dayanarak, özellikle okul ortamındaki öğrenmede, çocuğa sevgiyle yaklaşmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Öğrenen kişi eğer sevildiğini hissediyorsa, öğrenmek için yeterli motivasyonu almıştır. Öğrenmenin motivasyonunun sevgi olduğuna inanılmaktadır.

Nörofizyolojik öğretim ilkelerinde olduğu gibi hiç kimsenin öğrenmesi diğerine benzemez; ama karşılıklı sevgi, saygı ve kabullenmenin olduğu ortamlarda öğrenme zemini hazırlanmıştır. Kendi ailesi içinde kabul gören, konuşmaları dinlenen ve sevildiğine inanç duyan çocuk, okul ortamına bu güvenle geleceğinden çevresiyle daha çabuk iletişim kurabilecek; aynı zamanda da sınıf ortamında daha kolay konsantre olup, öğretmenin sınıftaki yönlendirme ve rehberliği ile araştırmacı, yorumlayıcı bir güce sahip davranışlar sergileyebilecektir.

Sevgiyle, öğrenmenin motivasyonu sağlandıktan sonra ise, öğrenilmesi istenen şeylerde, davranışsa! öğretim tekniklerinin vurguladığı gibi, kalıcılığı sağlamak için pekiştirme ve tekrarın önemi göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, Çin atasözünün de dediği gibi "Dinlersem unuturum, görürsem hatırlarım, yaparsam öğrenirim.", öğrenilmesi istenen şeylerin yaparak-yaşayarak yapılması öğrenmenin kalıcı, hızlı ve zevkli olmasını sağlar. Aynı zamanda, bilişsel öğrenme tekniklerinin üzerinde durduğu gibi, öğrenmenin anlam kazanabilmesi için, önceki öğrenmeleri ile bağlantı kurabilmesinin gerekliliği unutulmamalıdır. Buna ek olarak, öğrenmenin gerçekleşebilmesi için, duyuşsal öğrenmenin üzerinde durduğu gibi, bireyin kendi

başarısızlığına güven duyması, çevresinde olup bitenlerden farkında ve uyumlu olmasının da sağlanması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

Tüm bu fırsatlar çocuğa verilebilirse, sevildiğini de hissederek çocuk için, öğrenme süreci adım adım gerçekleşerek sonuca ulaşılacaktır.

Ayrıca Rousseau, Pestalozzi ve Froebel'in görüşlerinin temel olduğu Montessori felsefesi, çocuğun iç potansiyeli ile özgür ve sevgi dolu bir ortamda, gelişme yeteneği üzerinde durmaktadır (Aral, Kandır ve Can Yaşar 2002. S. 34).

Öğrenme Kuramları

Bu günkü öğrenme kuramlarının anlaşılması için geçmişi hatırlamak önemlidir. İnsanın sahip olduğu bilgileri nasıl kazandığı, niçin böyle davrandığı, davranışlarına yön veren nedenlerin kendi iradesi mi olduğu, yoksa kendisinden daha yüksek bir iradenin mi var olduğu felsefecilerin cevap aramaya çalıştığı sorulardır. Descartes, bazı insan davranışlarının maddesel ve mekanik temelleri olduğunu öne sürmüştür. Hobbes ise bütün zihinsel faaliyetlerin mekanik prensiplerle açıklanabileceğini ileri sürmüştür, Hobbes'a göre hareketler haz tarafından yönetilmektedir (Arık, 1991; Yüksel, 2004:260).

Klasik şartlı öğrenme, genellikle Ivan Pavlov'un buluşu olarak kabul edildiğinden Pavlov tipi şartlanma da denir. Klasik şartlanmada, öğrenme çevresel olayların ardışıklığı sonucunda gerçekleşir. Tepki oluşturan bir uyarıcı ile sürekli birlikte verilen nötr bir uyaran bir süre sonra yalnız verildiğinde de tepki oluşturmaya başlar (Yüksel, 2004:262).

Bu arada Amerikalı araştırmacı John B. Watson ise insanın ne düşünüp ne hissettiğini değil, ne yaptığını çalışmak istiyordu. Watson'a göre davranış, gerçek nesnel ve uygulama için elverişli bir birimdir. Bilinç ise fantazi dünyasına aittir. Davranışlarımızı deneysel yöntem ve ilkelerle inceleyebiliriz ama diğer kavramlar için bu mümkün olmayabilir. Ona göre, "Psikoloji davranış bilimi olup, bilincin introspektif

te bakış) araştırılması değildir." Watson'ın çalışmaları doğrudan davranışla ilgili olduğu için davranışçılık olarak ele alınır. Watson'a göre davranışlarımız, şartlı tepkilerin, dolayısı ile klasik şartlanmanın bir eseridir. Ne yapıyorsak şartlanma yolu ile onu öğrendiğimiz için yapıyoruz (Yüksel, 2004:270).

Watson'a göre öğrenme, en iyi klasik şartlanma yolu ile açıklanır. Watson bu tür öğrenmeyi, tekrar ve sonyapılan tepki olarak açıklar. Uyarana verilen tepki ne denli sık ve hemen art arda yapılırsa öğrenme o denli güçlenir (Yüksel, 2004:271).

Davranışçı kuramın bir diğer önde gelen ismi ise E. W. Guthrie'dir. Guthrie'e göre, eğer belli bir durumda bir uyarana bir eylem takip ettiyse ikinci kez aynı durumla karşılaşıldığında aynı tepki verilecektir. Ona göre öğrenme, tek bir denemede kazanılır. Belirli özel bir uyarana, duruma yapılan tepkiden son şeyi öğreniriz. Yine Guthrie'e göre, ödül ve ceza öğrenmeye uygun değildir. Eğer öğrenme gerçekleştiyse on(Jan sonraki bir olaydan (ödül-ceza) etkilenmeyecektir (Yüksel, 2004:271).

E.L. Thorndike, da etki ve. egzersiz konularını ortaya atarak davranışçılığın gelişmesine büyük katkıda bulunmuştur.

E.L. Thorndike, 'bağlantıcılığın' öncüsü olarak bilinir. Kendi ifadesi ile, bağlantıcılığı şu şekilde açıklamaktadır: ".... Öğrenme bağlanmadır / bağlantının kurulmasıdır. Zihin insanın bağlantı sistemidir (Schultz, 1973, Arık, 1991; Yüksel, 2004:274).

Thorndike'e göre öğrenme için; hazır bulunuşluk, tekrar ve etki önemlidir.

Klasik şartlanma öğrenmeyi ele alan önemli bir yaklaşımdır. Klasik şartlı öğrenme, duyuşsal tepkilerimizin kazanılması açısından önemlidir. Yaşamımız boyunca diğer insanlara, durumlara ve nesnelere karşı tutumlarımızı nasıl kazandığımızı açıklamaya çalışan bir modeldir (Yüksel,2004:278).

Psikoloji araştırmalarının yalnızca gözlenebilir ya da ölçülebilir insan davranışları ile ilgilenmesi gerektiğini savunan psikologlara davranışçılar, bunların temsil ettiği psikoloji akımına da davranışçılık denilmektedir. Temellerinin Thorndike

tarafından atılan davranışçı kuram, Pavlov'un görüşleri ile bir kimlik kazanmış, Watson sayesinde nesnel bir yaklaşıma yönelmiş, Hull'ın görüşleri ile yüzeysellikten kurtulmuş, Guthrie'nin katkısı ile yalnızca dış değişkenlere değil, bireysel değişkenlere de duyarlı hale gelmiş, Skinner'in edimsel koşullanma görüşü ile yeni bir döneme girmiş, Bandura'nın gözlem yoluyla öğrenme görüşü ile de bilişçi kuramlara yaklaşmıştır (Kılıç,2004:282).

Skinner, davranışın iki türüne dikkat çekmiştir: Tepkisel davranış ve edimsel davranış. Tepkisel davranış, bir uyarana karşılık gelen, gösterilen davranıştır. Örnek vermek gerekirse, öğretmen sınıfa girdiğinde öğrencilerin ayağa kalkması tepkisel bir davranıştır. Oysa bir öğrencinin ders sırasında parmak kaldırarak, kendiliğinden söz istemesi ya da soru sorması edimsel bir davranıştır. Edimsel davranışa neden olan uyarı ya da uyarılar çok belirgin değildir. Günlük yaşamımızdaki davranışların çoğu edimseldir (Kılıç, 2004:284).

Thorndike'in de ortaya koyduğu gibi davranış sonucunda bireyin hoşuna giden bir durum ortaya çıkarsa bu davranış tekrarlanır. Davranış sonucu bireyde kötü bir etki bırakırsa bu davranış bir daha tekrarlanmaz. Sonuçta ödül ya da pekiştireç öğrenme için çok önemlidir (Dembo, 1988; Kılıç, 2004:284).

Edimsel koşullanmaya göre anında pekiştirilen davranış tekrarlanır ve pekiştireç ile davranışların meydana gelme olasılığı artar. Anaokuluna gelen öğrenciler ilk haftalarda farklı birçok tepki gösterirler. Arkadaşları ile konuşurlar, öğretmenlerine dikkat ederler, odanın içinde dolaşırlar ve arkadaşlarını rahatsız ederler. Öğretmen gülümseyerek belli tepkileri pekiştirmeye başladığında, pekiştirilen davranış tekrar edilir. Bu şekilde öğrenciler belli davranışları daha sık göstermeye başlarlar. Aynı şekilde öğretmenlerin pekiştirmedeği ya da hoşnutsuzluğunu ifade ettiği öğrenci davranışlarının ise azaldığı, tekrarlanmadığı görülür (Kılıç, 2004:284-285).

Edimsel koşullanmada, ödülün pekiştireç olarak kullanıldığını ve öğrenmede büyük önemi olduğunu görüyoruz. Oysa Edwards Deming ve Guthrie ödüle karşı olan araştırmacılar. Kendi gözlem ve deneyimlerine göre temel eğitim kademesinde eğitim gören çocukların öğrenmelerinin pekişmesinde ve motivelerinde ödülün önemli

yeri vardır. Ancak sınıf ortamında verilecek bu ödüllerin hiç bir çocuğu rencide etmemeden ve her çocuğun yeteneği doğrultusundaki başarılarının ödüllendirilmesine özenle yaklaşılmalıdır. Örneğin, matematikte üstün başarılar elde eden çocuğa yıldız verme gibi ödüllerle davranışını, öğrenmesini pekiştirirken; diğer bir çocuk en azından orta düzeydeki matematik başarısında o çocuğa ulaşamayabilecek durumda ise, ikinci çocuğu da bir başka şekilde, örneğin çok titiz ve özenli hazırladığı bir proje veya matematikte yaptığı başarılı bir etkinlik ile ödüllendirmelidir. Böylelikle öğretmen her öğrenciye çocuğa eşit davranmış, onları rencide etmemiş, aksine her birinin yaptığı işi takdir etmiş, sevgisini göstererek, öğrenmelerini pekiştirmiş, onları yüreklendirip motive etmiş, başarıya teşvik etmiş olur. Çocuklar arasında ise ezici rekabetten uzak, iş birliği ruhu, birbirini destekleme ve takdir etme duyguları gelişir.

Ancak, Edward C.Tolman'ın ortaya attığı gizli öğrenme kuramında olduğu gibi, ödülün öğrencinin güdülenmesine, performansının yükselmesine yardımcı olduğunu, öğrenmeyi garanti etmediğini de unutmamak gerekir (Oktay ve Unutkan, 2003).

Skinner, Watson, Pavlov, Bandura vb. düşünürlerin çalışmaları sonucu ortaya çıkmış olan davranışçı yaklaşımın temel görüşlerini özetlersek, davranışçılar; insan davranışının ölçülebilir ve gözlenebilir hale getirilmesinin önemi üzerinde dururlar. Bu yaklaşımda öğrenme, Klasik ve Operant Şartlanma olmak üzere iki kısımda ele alınır. İnsanın öğrenmesi diğer canlıların öğrenmesine benzer. John Locke gibi, insan zihnini boş bir levhaya benzetirler. insanın duygu, düşünce, güdü gibi özellikleri doğrudan gözlenemez veya ölçülemez. Bu nedenle de bilimsel olarak ele alınıp araştırılamaz. Öğrenmenin kuralları, uyarıcı ve tepki arasındaki bağlantılara dayanır. Yine davranışçılara göre, organizmanın gözlenen davranışlarında bir değişiklik oluşmamış ise, öğrenme de gerçekleşmemiş demektir (Oktay ve Unutkan, 2003).

Bir başka öğrenme kuramı da bilişçi öğrenme kuramıdır. Biliş, insanın dünyayı ve kendisini algılamada kullandığı işlemler bütünüdür. Biliş kavramından yola çıkan bilişçi öğrenme kuramları ise, uyarıcı ve tepki arasındaki içsel süreçlere odaklanarak, organizmanın bilgiyi nasıl edindiğini ve bu bilgiyi problemleri çözmek üzere nasıl kullandığını açıklamaya çalışmıştır. Bilişçi yaklaşım davranışçılığın aksine, öğrencilerin sadece uyarıları alarak tepkiler vermesi ya da belli edimlerin

koşullanması ile etkin olamayacağını; bireysel farklılıklarının dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir (Curzon, 1990; Karadeniz, 2004:298).

Bilişçi öğrenme kuramlarına göre öğrenme, bilginin bellekte düzenli ve anlamlı bir şekilde kodlanarak depolandığında gerçekleşir. Bellekteki bilgiler şemalar halinde düzenlenir. Şemalar; nesneler, durumlar, olaylar, hareketler vb. tüm kavramlar hakkındaki bilgilerimizdir. Öğrenme, bu şemaların değiştirilmesi veya yeni şemaların eklenmesidir. Bilişçi yaklaşıma göre öğrenmeyi, öğrencilerin bilgiyi zihinlerinde nasıl kodladıkları, depoladıkları, bu bilgileri nasıl geri çağırdıkları, bilginin nasıl sunulduğu gibi faktörler etkilemektedir. Davranışçı yaklaşımın öğrenmeye bakış açısında ise bu faktörler yer almamaktadır. Bu nedenle davranışçı öğrenme kuramları bir sınıftaki öğrencilerin aynı bilgileri aldıkları halde neden farklı düzeylerde öğrendiklerini açıklayamazken, bilişçi yaklaşım bunu öğrencilerin bireysel farklılıkları olarak açıklamaktadır (Karadeniz, 2004:299).

Bilişçi öğrenme kuramlarının öncülerinden olan Gestalt psikologları, Max Wertheimer, Kurt Kofka ve Wolfgang Köhler, Gestalt (Bütün) kavramını 1910 yılında ortaya atmışlardır. Gestalt psikologlarına göre bütün, kendisini oluşturan parçalardan farklı bir anlam taşır (Curzon, 1990, Tuckman, 1991; Karadeniz, 2004:300). Örneğin, öğrencinin bir durumda gösterdiği davranışı anlamak için sadece onun parçalarını değil, kendisini yani bütünü dikkate almak gerekir. Bu nedenle öğretmenler, resmin tamamına -öğretim sürecinin her bileşenine, öğrencilerin zihin yapısı vb.- bakmaları gerekmektedir, (Karadeniz, 2004).

Edward C. Tolman, davranışçı-bilişçi bir bilim adamı sayılmakla beraber bilişçi öğrenme kuramlarının başlangıç adımlarında, gizli öğrenme kuramı ile yerini almıştır. Gizli öğrenme kuramına göre, öğrenmenin gerçekleşmesi için pekiştireç verilmesine gerek yoktur. Ödül sadece öğrencinin güdülenmesine ve performansının yükselmesine neden olur, ama öğrenmeyi garanti etmez (Curzon, 1990; Karadeniz, 2004:301).

Gizli öğrenme kuramına yaşantımızdan bir örnek verecek olursak; her gün geçtiğimiz yolun üzerindeki dükkanlar, evler hakkında bir şey bilmezmiş gibiyiz. Arıcak o yolun üzerindeki bir dükkanın nerede olduğunu sorduklarında, farkında

olamadan öğrendiğimiz dükkanın yerini tarif edebiliriz. Aslında daha önce geliştirdiğimiz bilişsel haritaları kullanırız ve o anda öğrenmiş oluruz. Çünkü daha önce ne bildiğimizin farkında değilizdir (Karadeniz, 2004:301).

Bilişçi öğrenme kuramcılarının biri de Jean Piaget'tir. Piaget, genetik kavramını, biyolojik kalıttan çok gelişim açısından büyüme ile eş' anlamlı olarak kullanmaktadır (Karadeniz, 2004).

"
Piaget, çocukların zekalarının, zeka testlerinde verdikleri doğru cevaplarla belirlenmesine karşıdır. Ona göre zeki bir davranış, organizmanın, optimal düzeyde hayatını sürdürebilmesi için koşullara uyum sağlamasıdır. Diğer bir deyişle zeka; organizmanın, ortam ile etkili bir şekilde ilişki içine girmesini sağlar. Organizma ve ortam sürekli değişeceği için ikisi arasındaki zeka da değişmelidir (Herganhahn ve Olson, 1997; Karadeniz, 2004:302). Bu değişim çocuğun olgunlaşmasını sağlar. Olgunlaşma, çocuğun ortam ile etkileşim içine girerek, yeni deneyimler yaşayarak bilişsel gelişimini sürdürmesidir. Çocuk, değişen ortamlara cevap vermede ve uyum sağlamada kendi şemasını kullanmaktadır (Karadeniz, 2004:302).

Bilişçi öğretim kuramcılarının bir diğeri de Gagne'dir. Gagne'in Öğrenme Koşulları (Learning Conditions) Modeli, tüm disiplinlerin öğretim tasarımı da kullanılmış, genel kabul görmüş bir modeldir. Gagne'e göre öğretimin amacı, öğrencilerin problem çözme becerilerinin geliştirilmesidir. Öğrenmeyi, çevredeki uyarıcıların alınması, kısa süreli bellekte yapılan tekrarlar sonucu uzun belleğe kodlanması ve gerektiğinde bu bilgilerin alınarak davranışa dönüştürülmesi süreçleri ile açıklamıştır (Karadeniz, 2004:309).

Okul Öncesi Eğitim Programının Temel Özellikleri

Daha sonraki bölümlerde daha ayrıntılı bir şekilde verileceği üzere, Türkiye'de yürürlükte olan ve KKTC'de de Türkiye ile uyumluluk ilkesine göre uygulanan okul öncesi eğitim programının temel özellikleri, genel anlamda, AB üye ülkelerinkilerle özdeşleştiği düşünülmektedir.

36-72 aylık çocukların eğitim programları hazırlanırken bazı özelliklere dikkat edilmelidir:

- Çocuk merkezli olmalıdır. Çocuğun takvim yaşının değil, gelişimsel yaşının önemli olduğu unutulmamalı ve etkinlikler buna göre hazırlanmalıdır. Çocuk merkezli bir programda öğretmenin; çocuğun gelişiminin süreklilik isteyen bir değişme olduğunu, gelişimin belli yönler, izlediğini, belli evrelerden oluştuğunu, evrelerin birbiriyle ilişkili olduğunu, bu evrelerin basitten karmaşığa doğru bir yol izlediğini, gelişim hızının her yaşta aynı olmadığını ve gelişimde kritik dönemler olduğunu da göz önünde bulundurması önem taşımaktadır (Gürkan, 2003, s.84).
- Kazandırılacak davranışlar esas olmalıdır. Kazandırılacak davranışların seçilmesi sırasında özellikle gruptaki çocukların gelişim özelliklerine uygun olma ve gelişim alanlarının tümüne yer verme ilkelerine dikkat edilmelidir (Gürkan, 2003, s.85).
- Konular amaç değil araç olmalıdır. Amaç ele alınan konunun öğretimi değil, o konu yardımı ile hedef ve davranışların kazandırılmasıdır (Gürkan, 2003, s. 86).
- Esnek olmalıdır. Esnek olan bir program bireyselleştirmeye imkan tanır. Ayrıca esnek olan bir program okul öncesinde öğretmene ihtiyaç duyduğu özgürlüğü de tanır. Böylelikle her konu, her çeşit etkinlik, her ortam, her şey öğretmen tarafından hedef ve davranışları kazandırmak amacıyla kullanılabilir (Gürkan, 2003, s. 87).
- Yaratıcılık ön planda olmalıdır. Unutulmamalıdır ki yaratıcı çocukları yaratıcı öğretmenler yetiştirirler. Bu noktada öğretmenlerin öncelikle kendi yaratıcılıklarını, geliştirmeleri, daha sonra da çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek için uygun yöntem ve teknikleri işe koşmaları gerekmektedir (Gürkan, 2003, s. 87).
- Öğretmen planlı çalışmalıdır. Yıllık plan, öğretmenin bir yıl için seçtiği hedefleri, davranışları, kavramları ve diğer etkinlikleri toplu olarak görme açısından önemlidir. Günlük planlar hazırlanırken eğitim durumunda yer verilen etkinlikler; bir bütün olarak düşünülmeli, geçişler güzel kurgulanmalı, etkinlikler günlük yaşam deneyimlerinden seçilmeli, etkinlikler sıralanırken

aktif-pasif etkinlik dengesi dikkate alınmalı, bu etkinliklerde farklı ortamların, farklı köşelerin, farklı materyallerin ve farklı çalışma şekillerinin kullanılmasına özen gösterilmelidir (Gürkan, 2003, s. 88).

- Çocuğun özgürce deneyimler kazanabilmesine olanak tanıyan ortamlara önem verilmelidir. Seçilen eğitim ortamlarının çocuğun güven duyabileceği, rahat hareket edebileceği, farklı etkinliklere olanak tanıyan, tehlikelerden uzak, onlara gereksinimlere uygun olanaklar sunan, estetik ve hoş ortamlar olmasına da özen gösterilmelidir. Ayrıca problem çözme ve oyun yöntemlerini öne çıkarmalıdır. Bu amaçla çocuğa çeşitli seçenekler sunulması, yaratıcı problem çözümlerinin teşvik edilmesi önem taşımaktadır. Oyun çocuğun işi olduğuna göre, her türlü hedef ve davranış kazandırılırken oyunun temel etkinlik olarak kullanılması özellikle önemlidir (Gürkan, 2003, s.89).
- Günlük yaşam deneyimlerinin ve yakın çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanılmasını teşvik edici olmalı ve aile katılımına önem vermelidir (Gürkan, 2003, s. 89-90).
- Değerlendirme çok yönlü olmalıdır. Okul öncesi eğitimde sonuç değil, süreç önemli olduğundan sürecin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun da; çocuğun gelişiminin değerlendirilmesi, programın değerlendirilmesi, öğretmenin kendi kendini değerlendirmesi olarak üç farklı boyutta ele alınması gerekmektedir (Gürkan, 2003, s. 90).
- Son olarak ise, her program gibi okul öncesi eğitim programları da, yeniliğe ve geliştirilmeye açık olmalıdır (Gürkan, 2003).

Görülebileceği üzere, iyi bir program oluşturulurken öğretmene çok iş düşmektedir. Bu yüzden okul öncesi eğitimde çalışacak olan öğretmenlerin oldukça titiz, dikkatli, iyi ve önem vererek yetiştirilmesi gerekmektedir.

KKTC'de şu an uygulanan okul öncesi eğitim programında, yukarıda sayılan özelliklerin pek çoğuna yer verilmiş olduğu gözlemlenmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin bu programı iyice sindirip hakkı ile uygulayabilmeleri için sık sık hizmet-içi eğitim kurslarına yer verilmesinin de gerekli olduğu düşünülmektedir. Ancak hizmet-içi eğitim kursunu verecek olan eğitimcilerin de bu konuda uzman olmaları, bu programla çalışmış olmaları ve yaşanan tecrübelerle kulak vermeleri de, okul öncesi eğitimin gelişimi için vazgeçilmez bir gerekliliktir diye düşünülmektedir.

Program Hazırlanırken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Okul öncesi eğitim programlarının amacı, çocukluk dönemi ile ilgili genel durumu ve çocukların öğrenme alanları ile ilgili çerçeveyi çizmektir. Bu içerik çocuk için çok önemlidir. Öğretmen, çocuğa deneyimler kazanıp bu yeni deneyimlerle yeni bilgilere erişmesini ve bilgilerini genişletmesini sağlayacak bir ortam hazırlamalıdır. Ayrıca çocukların birbiri ile etkileşimi, yani çocuktan çocuğa bilgi aktarımı öğrenmede çok etkilidir. Bunlardan yola çıkarsak okul öncesi eğitim programının amaçları şöyle sıralanabilir: Çocukların sağlıklı gelişim, soru sorma yeteneği, araştırmacılık, kendi yeteneklerinin farkına varma, geliştirme yeteneği kazandırma; dili etkin bir şekilde kullanmalarına yardımcı olmak; hızla değişen dünyaya ait bilgi edinme, tanıma; değerlerimizi aşılama ve toplumun ihtiyaçlarını, taleplerini öğrenmesini sağlamak; diğer kültürlerle, insanlara, düşüncelere, tercihlere duyarlı olma ve başarıyı takdir etme; çocuğun doğası, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda hareket etmektir (Zembat, 2005).

Okul öncesi eğitim programları, planlanmış eğitimsel deneyimlerin küçük yaştaki çocuklar için uygun hale getirilmesidir (Edwards, Knight, 1994, s. 41-48 ve Zembat, 2005, s.33). Zembat'a göre program hazırlanırken nitelikli personel, uygun çevre, uygun grup çalışmaları, düzenli zamanlama ve velilerin katkısı faktörlerine dikkat edilmelidir. Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik programların içeriği ise, basitçe neyin öğretileceğinin tanımlanmasında çok, çocuğun gelişimini destekleyen bir ortamın yaratılması üzerinde durarak, yaşa uygun bir program planlaması için bir temel oluşturur (Zembat, 2005).

En etkili okul öncesi eğitim programlarının, çocuğun başlattığı etkinliklere daha fazla yer veren programlar olduğu kabul edilmektedir. Böyle bir programda çocuğun gelişmesini bir bütün halinde sağlayacak destekleyici bir çevre ve yetişkinler vardır. Burada öğretmenin rolü destekleyici ve iyileştiricidir. İyi ve etkili bir okul öncesi eğitim programında, çocuklarla çocuklar, öğretmenlerle çocuklar, öğretmenlerle anne babalar birbirleriyle sosyal, duygusal ve bilişsel gelişmeyi sağlayıcı bir etkileşim içinde bulunmalıdır (Oktay, 2002).

Okul öncesi eğitim programı hazırlanırken, eğitim ortamlarının uygun şekilde düzenlenmesine imkan tanınmalıdır. Çünkü küçük çocukların materyal kullanmak, tırmak, yaratmak ve problem çözmek, çevrede dolaşmak, neler yaptıklarını anlatmak, tek başına ve başkalarıyla birlikte çalışmak, kişisel eşyalarını saklamak, keşiflerini sergilemek ve yetişkinlerin onlara katılabilmesi için uygun mekana gereksinimleri vardır (Hohmann&Weikart,2000, s. 111 ve Oktay, 2005, s.28). Bunlar için gerekli olanlar ise zaman (çocukların çalışmalarını sürdürebilmeleri ve tamamlayabilmeleri için), alan (çocukların çeşitli deneyimler kazanabilmesi ve bitmeyen çalışmalarına ertesi gün de devam edebilmeleri için), materyaller (sadece satın alınan materyaller değil, öğretmenin kolaylıkla hazırlayabileceği, temin edebileceği ve çocukların çalışmalarını zenginleştirebilecekleri oyun hamuru, kil, kukla, heykel, kağıt, kozalak vb. materyallerin olması) ve atmosfer/koşullar (çocukların özgürce hareket ettiği, sevgi ve kardeşlik gördüğü gerektiğinde ortamı kapıştırabileceği, gerektiğinde yüksek sesle konuşabildiği, yetişkinlerin hataları kabul edici ve yönlendirici olduğu) eğitim ortamlarının çocuğa sunulmasıdır (Edward, Spingate, 1995, s. 3 ve Oktay, 2005, s.29).

Kaliteli okul öncesi eğitim programlarında aile katılımına da yer vermek önem taşımaktadır. Aile katılımının en önemli amacı çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişiminde ailenin desteklenmesidir (Zembat, 2005, s. 41). Aile katılımı; ailelerin desteklenmesi, eğitilmesi ve eğitime katılımlarının sağlanmasına, çocukların deneyimlerinin, evleri ile eğitim kurumları arasındaki iletişim artışı ve sürekliliği ile artırılmasına ve programların velilerin katılım ve katkıları ile zenginleştirilmesine sistematik bir yaklaşımdır. Aile katılımı, bilgi paylaşma ve ilişki kurma işlemidir, ~örünmeyen programın temel bir kurumu olduğu kadar çocukların dünyaları arasında ~a bir tutarlılık köprüsü oluşturur (Catron, 1993, s.173 ve Zembat, 2005, s.40).

Okul öncesi programları hazırlarken değerlendirme konusunu da gözden kaçırmamak gerekir. Çünkü değerlendirme, eğitim programlarının en önemli öğelerinden biridir. Etkin planlama ve değerlendirme birbirine bağlıdır ve birbirinin tamamlayıcısıdır. Planlama, ne öğrenildiği ve öğretildiğinin sistematik olarak değerlendirilmesiyle anlam kazanırken, değerlendirme ise ne planlandığının bilinmesiyle değer kazanmaktadır (Zembat, 2005, s.36).

Okul öncesi eğitim programlarının değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlerin belirli ve yapılaşmış olmalarının pek çok sakıncaları olduğu gibi, bazı durumlarda mümkün de değildir. Bu döneme ait programlarda, grubun genel olarak öğrenmesi gerekenler ve bireyin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Değerlendirmenin yapılması her şeyden önce program uygulayan öğretmenin neyi niçin yaptığını bilmesi ile de yakından ilgilidir. Uygulanan programın değerlendirilmesi, programı uygulayan eğiticiyi, yöneticileri, anne-babaları, çocukları daha etkin bir şekilde desteklemek konusunda sayısız yararlar sağlar (Oktay,1999, s.206-207 ve Zembat, 2005, s.37).

İyi bir okul öncesi eğitim programı ortaya koymak için dikkat edilmesi gerekenlere özen gösterildiği ve yapılan programın uygulaması takip edilebildiği zaman, eğitim adına ileriye doğru bir adım atılmış olduğu görülecektir. Program hazırlanırken; okul öncesi eğitim programlarının temel özellikleri (çocuk merkezli, esneklik, yaratıcılık,...), yaşadığımız toplumun ihtiyaçları, beklentileri, var olan imkanlar ve bunların ne ölçüde geliştirilebileceği de göz önünde bulundurularak, varılmak istenene doğru bir çizgi izlenebilir.

Programın içeriğinde, uygun eğitim ortamlarının sağlanmasına, çocuğun bilişsel, sosyal-duygusal, dil, özbakım becerileri ve psikomotor gelişimini destekleyecek olan etkinliklere yer verilmesine özen gösterilebilir. Çocuğa; problem çözmeye yönlendirici, yaratıcılığı ortaya çıkarıcı ve gelişimini olumlu yönde etkileyecek materyallerle donatılmış bir eğitim ortamı ve etkinlikler sağlanabilir.

Ayrıca program; aile katılımını teşvik edici olmalı, uygun değerlendirme şartlarına sahip olmalı ve okul öncesi ile ilgili eğitim almış öğretmenlerle ortaya konulmalıdır, diye düşünülmektedir.

Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular adlı kitabın, 127. sayfasında, Doç. Dr. Çağlayan Dinçer'in, 'Kelebek' isimli yazısının, çocuklarımıza davranışlarımızı, çocuklarımızla olan iletişimimizi düşünerek okunması gerektiği düşünülmektedir:

'Bir gün bir kozada küçük bir delik açıldı ve bir adam bedenini bu küçücük delikten çıkarmaya çalışan kelebeği saatlerce seyretti. Sonra kelebek sanki daha

fazla ilerlemek istemiyormuş gibi durdu. Sanki ilerleyebileceği kadar ilerlemişti ve **artık** daha fazla ilerleyemiyordu. Adam kelebeğe yardım etmeye karar verdi. Eline bir **makas** aldı ve kozayı keserek deliği büyüttü. Kelebek kolayca dışarı çıktı. Fakat **bedeni** kocaman ve kanatları kuru ve buruşuktu. Adam kelebeği izlemeye devam etti. **Çünkü** zamanla kanatlarının büyüyüp bedenini taşıyabilecek kadar **genişleyebileceğini** umut ediyordu. Fakat bu olmadı!... Gerçekte kelebek ömrünün **geri kalanını** o kocaman bedeni, kuru, buruşuk kanatları ile etrafa sürünerek geçirdi. **Uçmayı** hiç başaramadı. Adamın bu aceleci iyiliği içinde anlayamadığı, bu kısıtlayıcı **kozanın** ve kelebeğin o küçük delikten dışarı çıkmak için verdiği mücadelenin **kelebek için gerekli** olduğuydu. Çünkü bu, kelebeğin yaşam sıvısının bedeninden **kanatlarına doğru** akmasını sağlamak içindi. Böylece kelebek kozadan kurtulduğu **anda** uçmaya hazır olabilecekti...

Okul Öncesi Eğitimde Programların Uygulama Esasları ve Planlaması

Okul öncesi eğitim programı,,0~12 aylık çocukların kurumlarda okul öncesi eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere; belirlenen hedefler doğrultusunda kazanılması beklenen davranışlara uygun, planlı ve sistemli eğitim yaşantıları düzenleyerek, sonuçta hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını gösteren değerlendirmeyi de içine alan çalışmalar bütünüdür (Anonim, 1994; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Eğitim sistemi içinde hazırlanan eğitim programları doğrultusunda eğitim-öğretim etkinliklerinin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuğa gerekli bilgi, beceri, tutum ve temel alışkanlıkların kazandırılması ve çocukların toplumun değer yargılarını öğrenip, uygulayabilmesi planlı bir eğitim ve rehberlik hizmetleriyle sağlanabilir. Bu rehberlik görevi de belli bir 'eğitim programı' dahilinde öğretmene düşmektedir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Hangi düzeyde ve nerede olursa olsun eğitimde çocuğun gelişim durumunu, ilgilerini, ihtiyaçlarını, yeteneklerini ve içinde bulunduğu çevre şartlarını bilmek ve karşılaştığı problemler hakkında fikir sahibi olmak gerekmektedir. Ancak bu durumda

etkili bir eğitimden söz edilebilir (Winter,1994/1995, Herzog ve Kontos, 1997; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Eğitim-öğretim kurumlarında yapılan her tür etkinlik bir program doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu eğitim programı, en geniş anlamıyla, bir eğitim kurumundaki öğrencilerin yaşantılarını düzenleme olarak tanımlanabilir. Herhangi bir ülkede sürekli gelişmeyi sağlamak için, her şeyden önce, eğitim sisteminin ve bu sistemi ayakta tutmada önemli bir rolü olan eğitim programlarının sürekli bir biçimde geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim programlarının geliştirilmesinin temelinde, sosyo-kültürel, bilimsel ve teknolojik dinamizmin her geçen gün, daha nitelikli insan gücü yatmaktadır. Çeşitli alanlardaki dinamizm, eğitim programlarının da dinamik olmasını gerektirmektedir. İşte bu gereklilik, program geliştirme ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır (Gürkan, 2003).

Türkiye'de 2002-2003 tarihinden beri uygulanan, geliştirilmiş şekli ile 'Okul Öncesi Eğitim Programı' aslında eskisinden çok da farklı olmamakla birlikte var olan program, uygulamada, bilimsel yöntemlerle geliştirilerek, bir eğitim programının taşınması gereken çağdaş ve evrensel özelliklere kavuşturulmuştur (Gürkan, 2003).

Bu program hazırlanırken; bilimsel yöntem ve verilerin izlenmesi, çocuğun programda merkeze alınması, çocuğun tüm gelişim alanları ile bir bütün olarak ele alınması, bireysel özelliklerinin göz önünde tutulması, aile katılımının yapısının oluşturulmasının yanı sıra devletin ve toplumun görüş ve isteklerine uygunluk, uygulanabilirlik, işlevsellik, esneklik, bilimsellik, ekonomiklik, verimlilik, uygulayıcılara rehberlik, geliştirilebilirlik gibi bazı temel özellikleri göz önünde bulundurmaya çalışılmıştır.

Bu programın özellikleri:

- 36-72 aylık çocuklara yöneliktir.
- Çocuk merkezlidir: Çocuğun takvim yaşından çok gelişimsel yaşının önemli olduğu unutulmamalı ve etkinlikler çocuğun gelişimsel özellikleri, ilgi ve gereksinimleri, bireysel özellikleri ve farklılıkları, yakın çevre özellikleri dikkate alınarak seçilmelidir.

- Kazandırılacak davranışlar esastır: Kazandırılacak davranışların seçilmesi sırasında özellikle, gruptaki çocukların gelişim özelliklerine uygun olmasına, bir gün içinde belirlenen hedef ve davranışların farklı gelişim alanlarından seçilmesine dikkat edilmelidir.
- Konular amaç değil araçtır: Bir hedef kazandırılırken farklı konulardan yararlanılabilir. Her şey konu olabilir.
- Üniteler yer almamaktadır.
- Esnektir.
- Öğretmene özgürlük tanır.
- Yaratıcılık ön plandadır.
- Çocuğun çok yönlü gelişimi esastır: Program bu yönü ile çoklu zeka kuramı ile de tutarlıdır.
- Öğretmenin planlı çalışmasını gerektirir: Öğretmen yıllık ve günlük planlar yapmalıdır.
- Çocuğun özgürce deneyimler kazanabilmesine olanak tanıyan ortamlara önem verir.
- Problem çözme ve oyun yöntemlerini 'öne çıkarır.
- Günlük yaşam deneyimlerinin ve yakın çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanımını teşvik eder.
- Aile katılımına önem verir.
- Değerlendirme çok yönlüdür: Program, okul öncesi eğitimde sonuç değil, süreç önemli olduğundan, sürecin değerlendirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Buna göre okul öncesi eğitim programının değerlendirme süreci; çocuğun gelişiminin (her çocuk kendi içinde ve öğretmenin sürekli gözlemi ile tutulacak günlük notlar ile), programın ve öğretmenin kendi kendisini değerlendirmesi boyutlarında ele alınır.
- Özel gün ve haftaların belirlenmesinde yaş grubunun özelliklerini dikkate alır.
- Program geliştirilmeye açıktır (Gürkan, 2003).

Bu maddelerden de anlaşılacağı gibi çocuk, eğitim etkinlikleri içinde tam odaktadır. Yapılacak olan tüm etkinlikler, varılmak istenen hedefler her çocuğun bireysel gelişimine göre planlanmalıdır. Konularda çeşitlilik sağlamaya imkan vererek alışlagelmişlikten, tekdüzelikten program çıkarılmış ve çocuğu, aynı zamanda

öğretmeni daha aktif, canlı tutabilmek için esneklik getirilmiştir. Bu da, çocuğu, yaratılan uygun ortamlarda yaratıcılığa yönlendirmiştir. Yine bu program, aile katılımına önem vererek çocuğun ev yaşantısını öğretmene, okul yaşantısını aileye gösterme imkanı vermiştir. Böylelikle çocuğun aile ile okul arsında yaşayabileceği ikilemlerin ortadan kaldırılmasında, bu gelişme, büyük önem kazanmıştır.

2005 yılında, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi tarafından çıkarılan Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi kitapçığında, yeni eğitim sistemimiz açıklanmıştır. Buna göre; KKTC'de yeni eğitim sistemi, Avrupa Birliği standartları ve Türkiye ile uyumu; ayrıca kendi kendini sürekli yenilemeyi ilke olarak kabul etmektedir. Bu doğrultuda ilerleyen KKTC, okul öncesi eğitim programları ile öğrencilerin; sağlıklı, mutlu, sosyal çevresi ile uyumlu, kendini ifade edebilme yeteneğine sahip, yaratıcı, meraklı, sorgulayıcı, bilgiye ulaşma yollarını deneyebilen, kendine ve çevresine saygılı, okul ve oyun ortamına uyumu öğrenebilen, oyun yoluyla ve takım etkinliklerle sosyalleşebilen, doğayı sevip koruyabilen, arkadaşlığa, uzlaşmaya ve dayanışmaya önem veren bireyler olarak yetişmeleri hedeflenmektedir.

Yine bu kitapçıkta, KKTC'nde yeni program anlayışına göre, eğitim-öğretim faaliyetleri planlanırken, bilginin ezberlenmesi ve hatırlanması yerine, beceri ve anlayışı geliştirmeye; ayrıntılar yerine kavram ve yaşama dönük; düz anlatım yerine yapılandırıcılığa; öğretmen ve program merkezli öğretim yerine bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmuş öğrenci merkezli öğretime; programların katı bir şekilde uygulanması yerine esnek uygulamaya; yarışmacı ve bireysel öğrenme yerine işbirlikli öğrenmeye; bilgisayar kullanım becerilerini geliştirmeye ve yaratıcı bir şekilde kullanmaya yönelik olarak değişime uğramaktadır. Bu planlamayı yaparken de kullanılan öğretim yöntemleri arasında oyun, deney, işbirlikçi, buluş, gezi-gözlem-inceleme, proje, problem, gösteri, soru-cevap, araştırma, tartışma gibi yöntemler gösterilmektedir.

Program içinde adı geçen yaratıcılık ve serbest zaman etkinliklerinin açıklaması yapılacak olursa, bu unsurların okul öncesi eğitim için önemini daha iyi anlaşılacağı düşünülebilir. Böylelikle programın temel özellikleri dikkate alınarak, eğitim ortamlarının düzenlenmesinde, materyallerin hazırlanmasında ve etkinliklerin uygulanmasında dikkat edilmesi gereken temel noktalar daha iyi açıklanabilir.

Eğitim açısından yaratıcılık daima ilgiyi üzerine çekmiş konulardan biridir. Taylor'un tanımlamasına göre yaratıcılık, yeni ve geçerli fikirlerin yaratılması ile sonuçlanan fikir sürecidir. Yaratıcılık bireyi yeni fikirlere götürür. Ancak yeni demek y-oktan var olmuş demek değildir. Yeni bir fikir çoğu kez ya bilinen fikirlerin bir bileşimidir ya da bir fikrin yeni bir çerçeveye ya da şekle sokulmuş halidir. Yaratıcılık özelliğinin her insanda var olduğu kabul edilmektedir. Ancak insanlar arasında yaratıcılığın ortaya konulduğu alanlarda ve derecelerinde farklılık olmaktadır. Her insanın her alanda yaratıcı olamayacağı gibi, aynı alanda yaratıcı olanların aynı derecelerde yaratıcı olmaları beklenemez. Yaratıcılık kendi içinde farklı boyutlarda ve farklı derecelerde ortaya çıkabilir. Yaratıcılık; sorunlara karşı duyarlılık (ki, karşılaştıkları sorunları kolayca fark edip, soruna çok ve çeşitli çözüm getirebilen kişiler), esneklik (ki, esnek düşünen ve içinde bulunduğu duruma, zamana uyum sağlayıp, çözüm yolları bulabilen kişiler), orjinalite (ki, önceden tahmin edilmeyen, özgür düşünebilen kişilerin meydana getirdiği, kişiye özgü, benzeri olmayan yeni ürünler), yeniden tanımlama ve düzenleme (ki, çevresindeki öğelerin fonksiyonlarını alışlagelmişten farklı olarak görebilen ya da bunları değişik şekilde kullanan kişiler), olayları derinliğine görme ve birleştirme (ki, ayrıntılara inerek özü yakalayabilen ve önemli kısımları önem derecelerine göre ayırıp, en uygun şekilde kullanabilen kişiler) olarak beş farklı boyutta düşünülebilir. Her çocuk yaratıcı olduğu alanda desteklenmeli ve değerlendirilmelidir. Okul öncesi dönem, çocukların henüz düşünmede belli kalıplar içine girmediği, özgür düşündüğü, yeniliğe ve farklı olana ulaşmaya istekli olduğu bir dönemdir (Oğuzkan, Demiral ve Tür, 2001).

Okul öncesinde uygulanan programda yaratıcı etkinliklere yer verilmelidir. Bu etkinliklerden en önemlisi çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda yaratıcılıklarını ortaya koyabildikleri serbest zaman etkinlikleridir. Serbest zaman etkinlikleri, çocuğun yaratıcılığını geliştirme, kendisini ifade etmesini sağlama, sorumluluk alma, karar verdiği bir işi tamamlama sabrını gösterme, paylaşma ve el becerilerinin geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu etkinliklerin en önemli özelliği çocuklara ilgi duyabilecekleri çok sayıda seçeneğin sunulmasıdır. Çocuklar, bireysel ilgilerine göre, planlanmış, öğretmenin rehberliği sonucu, uyarıcı ortamın düzenlemesi, yine çocukların kendi istekleri doğrultusunda karar verme ve uygulamaya yönlendiren etkinlikleri, serbest olarak seçmesiyle aktif hale gelir. Öğretmen etkinlikleri çocuklara tanıtabilir, onların

etkinliği seçmesine rehberlik edebilir; ancak ęocuęun hangi etkinliğe katılacağına asla karar vermemelidir. Çocuklar bu etkinliklere tek başlarına ya da grup olarak katılabilirler. Zaman zaman ğretmen çocukları küçük gruplarla proje çalışmaları için teşvik edebilir. Çocukların birlikte düşünüp karar vermeleri ve ortak bir ürün oluşturmaları yaratıcılığın yanı sıra grupla çalışabilme ve uyum sağlamada deneyim kazanmaları için oldukça faydalıdır. Ayrıca serbest zaman etkinlikleri sırasında ğretmen çocukları sürekli gözlemlemeli, yardım istediklerinde, karşılaştıkları problemi kendi kendilerine zebilmelerini sağlayacak kadar yardım etmelidir. Hiç bir zaman çocuğun çalışmalarını onun yerine yapmamalıdır (Oğuzkan, Demiral ve Tür, 2001).

Serbest zaman etkinliğinde oluşturulan ilgi köşeleri, çocuğun gelişmesi ve özellikle yaratıcılığa yöneltilmesi açısından çok önemlidir. Okul ncesi dönemde çocukların öğrenme ihtiyaçları çok kuvvetlidir ve bu nedenle her şeyi merak ederler, öğrenmek isterler ve pek çok yeni konuya ilgi duyarlar. Çocuklar ihtiyaçlarını, ilgilerini doyurabildikleri sürece rahatlar, mutlu olurlar v~ yeni olumlu davranışlara yönelirler. Çocuğun gelişiminde, tespit edilen amaçlara yönelik davranışların kazanılması uyarıcıların ihtiyaçlara cevap vermesine bağlıdır. Bunun için de oyun odasının iyi düzenlenmiş bir uyarıcı ortam içinde, çocukların ilgilerine ve ihtiyaçlarına göre çeşitli faaliyetlere yönelebilecekleri, yaratıcı güçlerini kullanabilecekleri zengin araç, gereç ve materyalle donatılmış olması gerekir. Düzenleme yapılırken oyun alanının ekonomik bir şekilde kullanılması, çocukların tehlikelerden uzak olması, oyun sırasında köşeye ayrılan ve köşelerin dışındaki ortak alanın yeterli olmasına dikkat edilmelidir. Çocuklar için hazırlanabilecek ilgi köşeleri arasında evcilik köşesi, blok köşesi, kitap köşesi, kukla köşesi, müzik köşesi, masa oyuncakları köşesi, fen ve doğa köşesi yer alabilir (Oğuzkan, Demiral ve Tür, 2001).

Serbest zaman etkinliği içinde bazı temel elişi etkinliklerine de yer verilir. Bunlar; çeşitli boyalarla, yoğurma maddeleri ile kağıt işleri, artık malzemenin değerlendirilmesi ile yapılan çalışmalardır. Elişi etkinlikleri çocukların; yaratıcı düşüncesini geliştirir, kendini ifade etmesini kolaylaştırır, duygusal rahatlamayı sağlar, kendilerini tanımlarına ve öz güvenlerinin gelişmesine yardım eder, estetik duyarlılık kazandırır, zihinsel tasarım yapabilmelerini kolaylaştırır, problem çözme yeteneklerini geliştirir, başkalarını anlama ve hoşgörü geliştirmelerine yardım eder, iyi

Çalışma alışkanlıkları ve sorumluluk duygusunu geliştirir, mutlu olmalarında önemli rol oynar ve son olarak da öğretmene çocukları anlama ve yardım edebilmede fırsatlar sağlar (Oğuzkan, Demiral ve Tür, 2001).

Okul öncesi eğitimde, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, materyallerin hazırlanması, etkinliklerin uygulanmasındaki temel noktalar, programın özellikleri dikkate alınarak ortaya konulmaktadır. Rengin Zembat'a göre, eğitim ortamları düzenlenirken; çocukların ihtiyaçlarına göre, kazalardan korunaklı, rahat bir hareket alanına, estetik açıdan göze hitap edecek, huzur ve güven verecek, iç ve dış mekanı ile bir bütün oluşturacak, çocuğun kendisini tanımasına ve aynı zamanda sergilemesine olanak tanıyacak şekilde ve çeşitli köşelerin oluşturulmuş olmasına dikkat edilmelidir.

Yine Rengin Zembat'a göre, eğitim materyalleri hazırlanırken güvenli, sağlam ve ihtiyaçları karşılayabilecek çeşitlilikte olmasına, çeşitli etkinliklerde kullanmaya uygun ve doğal çevreden sağlanabilen, çocukların gelişim aşamalarındaki farklılıkları karşılayabilen, ilgi ve dikkat çekici, yaratıcı, problem çözmeyi destekleyici olmasına dikkat edilmelidir. Eğitim etkinlikleri planlanıp uygulanırken ise; planlamada çocukların katılımının sağlanmasına, çocuğun yapabildiği etkinliklerle, önceleri tüm duyu organlarına hitap eden gerçek nesnelerle ve etkinlikler arası geçişin sağlanmasına dikkat edilmesine; uygulamada ise, aktif katılıma, aile işbirliğine, bireysel ve grup çalışmalarına yer verilmesine, bazı etkinliklerin günlük yaşam deneyimlerine göre oluşturulmasına, gerekli görüldüğünde ise planlanan etkinlik sıralarının değiştirilmesine olanak tanınmasına dikkat edilmelidir.

Okul Öncesi Eğitim Programlarındaki Konular ve AB Eğitim Kriterlerine Göre İncelenmesi

insan çevresinde olup bitenlerle her zaman ilgili olmuştur. Genelde bir çocuk da aynı şekilde çevresinde oluşan olaylara, gelişen durumlara karşı merak içinde olur. Okula gitmediği zaman, çevresiyle ilgili aklına gelen soruları, en yakınındakilerle tartışır. Ancak çocuğun yaşı büyüdükçe, sorduğu sorular da daha gelişmiş, daha

karmaşık ve cevapları bilinçli kişiler tarafından yönlendirme isteyebilecek sorular olabilir. Bu durum çocuğun temel eğitim yaşından önce de okula gitmesinin ne kadar önemli olduğunu düşünmemiz açısından bir örnek olabilir. Çocuklar matematik, fen, yabancı dil farkındalığı, okuma gibi konularla; müzik, sanat, bilgisayar, grup oyunlarını, gelişimini olumlu yönde etkileyecek her türlü etkinlikleri, bu konuda eğitim görmüş eğitimcilerle yapma şansına sahip olabilirse, gelişiminin ve özellikle ilkokula hazırlığının da, daha bilinçli tasarlanıp kontrollü olacağına inanılmaktadır.

Avrupa Birliği tek bir Avrupa için eğitimde 16 standart ölçüt belirlemiştir. Bunlar; matematik, okuma, fen bilgisi ve iletişim teknikleri, yabancı dil, bilgiyi ölçme, vatandaşlık, okul bırakma oranları, yüksek öğretime geçiş oranları, eğitimde yönlendirme ve değerlendirme, veli katılımı, öğretmen yetiştirme, okul öncesi eğitim, bilgisayar başına düşen öğrenci sayısı, öğrenci başına düşen eğitim bütçesi, arka plan (çalışma grupları, konferanslar, AB Eğitim Bakanlığı) işleyişi.

27-30 Haziran 2006'da gerçekleştirilen AB Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Bugünü ve Geleceği Sempozyumu'nda, İlköğretim Daire Müdürü Sn. Hatice Düzgün, KKTC'de okul öncesi eğitime katılımın %100'e yakın olduğunu belirtmiştir (devlete bağlı ya da özel kuruluşların anasınıfları ve anaokulları dahil). Buradan da anlaşılacağı üzere, KKTC'de, okul öncesi eğitime katılım oranı olarak AB standartları düşünüldüğünde oldukça iyi bir yerde olduğu söylenebilir. Ayrıca KKTC'deki velilerin, okul öncesi eğitime büyük önem verdikleri de katılım oranının yüksekliğine bakıldığında gözlemlenebilir.

Bunun yanında okul öncesinde çalışan eğitimcilerin, bu dalda yetişmiş eleman olması için KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, öğretmen yetiştiren bir kurum olan Atatürk Öğretmen Akademisi'nde Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü ile hizmet verdiğini de yine bu sempozyumda İlköğretim Daire Müdürü Sn. Hatice Düzgün belirtmiştir (Cilt 1, s.14). Bunun yanında okul öncesinde çalışan Atatürk Öğretmen Akademisi mezunu öğretmenlerin yanında, başka üniversitelerin okul öncesi eğitim bölümlerinden mezun olan öğretmenlerin de, çalıştığını dile getirmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere KKTC'de okul öncesi eğitim için sadece bu konuda yetişmiş elemanların çalışması, AB okul öncesi eğitim, öğretmen yetiştirme kriterleri ile tamamen uyumluluk gösterdiği görülebilir.

Ancak ne yazık ki devlette okul öncesine giden bir çocuğun, eğitim bütçesinin bir ders yılında sadece 154 TL (2006-2007 itibarı ile) olduğu düşünüldüğünde bu oranın AB ile uyum sağlamadığı da söylenebilir. Bu oranın yeterli olmadığının bilincinde olduklarını ve yukarıya çekilebilmesi için çalışmalarının olduğunu da ilköğretim Daire Müdürü Sn. Hatice Düzgün sempozyumdaki konuşmasında belirtmiştir.

AB eğitim kriterlerine göre, bizim ülkemizde uygulanan okul öncesi eğitim programı incelendiğinde; okul öncesi eğitim programlarında yer verilmesi gerekenlerden olan matematik eğitiminin uygulanışının AB ile uyumlu olduğu görülebilir. Nitekim; KKTC'de 60-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programında matematik, fen-doğa ve okuma etkinlikleri programı içerisinde yer alan, kavramlar listesine göz gezdirildiğinde bu uyumluluk görülebilir. Bu kavramlar listesi aşağıdaki gibidir:

Renk kavramı (ana renkler, ara renkler ve siyah, beyaz, kahverengi, pembe, gri)

Şekil kavramı (daire, üçgen, kare, dikdörtgen),

Boyut kavramı (büyük-küçük, uzun-kısa, dar-geniş, kalın-ince),

Miktar kavramı (az-çok, dolu-boş, yarım-bütün, biraz-hepsi, hiç),

Mekan kavramı (içinde-dışında, üstünde-altında, önünde-arkasında, ortasında-yanında, yukarıda-aşağıda, sağ-sol),

Zaman kavramı (gece-gündüz, sabah-öğle-akşam),

Sayı kavramı (1'den 20'ye ritmik sayma, nesneler arası bire bir ilişki kurma, nesne resimleri arasında bire bir ilişki kurma, yakın çevresindeki 1'den 10'a kadar olan nesneleri sayma, 1'den 9'a kadar rakamları tanıma, 1'den 10'a kadar sayıları sıralama, 10 içindeki nesneleri kullanarak toplama yapmak, 5 içindeki nesneleri kullanarak çıkarma yapmak),

Zıt kavramlar (sıcak-soğuk, yaşlı-genç, eski-yeni, sivri-küt,...)

Matematik; aritmetik, geometri, cebir, uzunluk, kütle, hacim, grafik, sayılar gibi matematiği oluşturan kavramlar ve bunların birbiriyle ilişkilerini ve sembollerini kapsayan bir bilim dalıdır (Güven, 2003, s. 205).

Çocuklar günlük oyunları sırasında matematikle ilgili pek çok kavram ve terimolojiyi öğrenirler. Örneğin; bir çocuğun diğer bir çocuğa 'ben senden büyüğüm, çünkü ben 5 yaşımdayım.', demesi gibi. Çocuklar terimleri doğru olarak kullanmasalar, matematikle ilgili kavramları anlamasalar da öğretmenlerin onları matematikle ilgili düşünceleri anlayabilme ya da alışkanlık geliştirebilme yönünde güdülemeleri gerekmektedir. Çocuklar, öğretmenleri matematikten hoşlandığı ve matematikle ilgili etkinliklere olumlu yönde yaklaştıkları zaman daha iyi öğrenmektedirler (Metin,1994, s. 74).

Okul öncesi dönemindeki çocuklar için matematikle ilgili etkinlikleri içeren programlar planlanırken şu özellikler dikkate alınmalıdır (Metin,1994, s. 74):

- Çocukların Gelişim Düzeyi: Çocukların nasıl öğrenecekleri, bildikleri mevcut kavramların neler olduğu, hangi kavramları ve etkinlikleri öğrenmeye hazır olmaları;
- Beceri Eğitimi: Çocukların matematik etkinliklerinde başarılı olabilmeleri için hangi becerileri kazanmış olabilmeleri gerektiği, çocukların kazanmış olduğu mevcut becerilerin neler olduğu, hangi becerilere ihtiyaçları olduğu;
- Çocukların Gelişim Düzeyine Uygun Beceriler: Çocuklar için hangi tür matematik etkinliklerinin eğlenceli ve ilginç olacağı, neler yapılabileceği, hangi etkinliklerle uğraşabilecekleri gibi.

Bu sorulara verilecek cevaplar ışığında, okul öncesi dönemdeki çocukların matematik eğitimleri, daha uygulanabilir bir şekilde ve daha doğru bir yaklaşımla planlanabilmesi mümkün olabilir.

Fen; kontrollü gözlem sonuçlarına dayalı mantıksal düşünme yolunda giderek olguları izah gücü taşıyan hipotezler (açıklayıcı genellemeler) bulup bunları doğrulama metodudur. Fen; bireylerin dünyayı anlamasına, sağlıklı bir şekilde şüpheli olmasına, iletişim becerilerini ve araştırma yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olur. Fen eğitimi gören çocuk; araştırmayı, anlamayı, grup çalışmalarına katılmayı öğrenmişse, aldığı eğitim ona hayatı daha çok sevmesine katkı sağlamışsa, öz güven bilgi-beceri kazandırmışsa, doğayı insanı sevdirmişse, hayatını kolaylaştırmışsa fen eğitimi amacına ulaşmış demektir (Şahin,2007, s.189).

Küçük çocuklar sürekli olarak etraflarındaki dünyayı araştırırlar. Onların dokunma, görme, işitme ve tatma arzuları fiziksel dünya hakkında kendilerine bilgi kazandırır. Fiziksel bilgi, gözlenebilen objeler hakkında bilgidir ve fen eğitimi kapsamındadır (Akman,1994, s. 63).

Okul öncesinde fen ve doğa programının hedefleri şöyle sıralanabilir:

- Çocukların çevrelerindeki nesne ve olay çeşitliliğini araştırma ve keşfetmelerini sağlama,
- Çocukların bilimsel süreçleri aktif olarak kullanmalarını destekleme,
- Çocukların karşılaştıkları olay ve durumlara karşı bilimsel bir bakış açısı geliştirmelerine yardımcı olma,
- Çocukların mekanlarını, ilgilerini ve öğrenme isteklerini destekleme,
- Olaylara dayalı bazı bilgileri deneyerek öğrenmelerine ortam hazırlama,
- Fen alanına ilişkin olumlu bir bakış açısı geliştirme (Şahin,2000,Avcı, 2002; Avcı,2003, s. 360).

Yukarıda yazılmış olan fen-doğa kavramlar listesi, olması gereken fen-doğa programı ile karşılaştırıldığında büyük oranda incelenen bazı AB ülkeleri ile uyumlu olduğu gözlemlenmesine karşın, var olan fen-doğa etkinliklerinin biraz daha desteklenip artırılmasına ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Bilgisayarların yaşantımızın pek çok alanına girdiği günümüz ortamında çocukların bu araçla karşılaşmaları kaçınılmazdır. Sonuçta bu aracı tanımaları, sevmeleri ve kullanabilmeleri önem kazanmaktadır. Bilgisayarın eğitimde en önemli kullanım alan, bilgisayar destekli eğitimidir. Bilgisayar destekli eğitim programlarının amacı, kendi düşünme yeteneklerini geliştirmeleri için küçük çocuklara yardım etmektir. Bilgisayar destekli eğitimde, bilgisayar amaç değil araçtır. Bilgisayarla eğitim, çocuğun oyun içinde öğrenmesini sağlamaktadır (Pekçağlayan, 1994, s. 80).

Çağdaş eğitim, eğitimde teknolojinin yakın takibiyle mümkündür. Bu sadece eğitimde kullanılan araçlar yönüyle değil, eğitimin içeriğini de kapsamalıdır. Bilgisayar destekli eğitim, öğretmensiz eğitim demek değildir. Aksine daha vasıflı eğitmen gerektiren bir eğitimidir. Bilgisayar öğretmenin yardımcı aracıdır ve çocukları motive eder (Pekçağlayan, 1994, s. 80).

Her bir gelişim alanında çocuğu teknoloji ile desteklemek için neler yapılabileceği aşağıda sıralanmıştır (İnan, 2003, s. 212):

- Öğrenmeyi Öğrenme; çocuklar, birçok özellikleri nedeniyle okulda başarılı olabilirler. Meraklılık, yaratıcılık, bağımsızlık, işbirliği yapabilme ve ısrarcılık, erken yaşlarda öğrenmeyi ve gelişimi artıran yaklaşımlardan bazılarıdır. Bilgisayarda çalışırken çocuğun tüm duyularını kullanması için gerekli önlemler alınmalıdır. Örneğin, eğer müzik yazılımı kullanılıyorsa, çocukların çeşitli enstrümanları, elektronik dünyadaki yaşantılarının yanı sıra, gerçek dünyada da tanımları sağlanmalıdır. Gerçek bir enstrümandan gelen müzik dinletilmeli, farklı enstrümanların ağırlıklarını, şekillerini, tellerini, tuşlarını, dokularını hissetmeleri sağlanmalıdır.
- Sosyal Gelişim; çocuklarla sohbet, onların sosyal ve dil becerilerini geliştirir. Bir yetişkin tarafından gösterilen ilgi ve dikkat, çocuğun kendisine güven ve değerlilik duygusunu artırır. Anne-babalar çocukların bilgisayarda geçirdikleri süreyi, onlarla konuşma zamanı olarak kullanmaları, bu süre içinde anne-babalar onlara soru sorabilir, programları birlikte keşfedebilir ve yaşantılarını karşılıklı olarak paylaşabilirler.
- Dil Gelişimi; yetişkinler ve diğer çocuklarla yapılan sohbetler, çocuklara kitap okuma, öykü anlatma, dramatik oyunlar, şarkı söyleme veya şiir okuma gibi yöntemlerle desteklenir. Üç boyutlu oyuncaklarla yaşantılar, harf ve rakam sembolleri ile gerçek dünyadaki kavramlar arasındaki bağlantıyı sağlar. Çoğu alfabe ya da rakam yazılım programları dil gelişimi için gerekli olan bu bağlantıyı kurmazlar. Bu programlar ayrıca destekleyici olarak kullanılmalıdır.

Çağımızda teknolojik önemi tartışılmaz bir konumda olan bilgisayarın, ne yazık ki ülkemiz okul öncesi eğitim kurumlarının pek çoğunda istenilen düzeyde, AB kriterlerine uyum sağlayacak şekilde kullanılamadığı gözlemlenmektedir. Bunun nedeninin, ekonomik durum yüzünden yeterli sayıda bilgisayarın okullarda bulunamaması olabileceği gibi bilgisayar eğitiminin, okul öncesi düzeyde ele alınabilmesini sağlayacak eğitim programının da olmaması olduğu düşünülmektedir.

Okul öncesi için vazgeçilmezlerden biri olan müzik eğitiminin çocuk açısından önemini ve AB ile uyumuna bakılacak olursa:

Müzik sanat dalları içinde çocuğa en yakın olanlardan biridir. Müzik, içinde birbirleriyle ilişkili ama birbirinden farklı birkaç etkinliği barındırır. Bunlar; dinleme, dans etme, şarkı söyleme ve enstrüman çalmadır. Ayrıca bunların yanına yeni bir beste yapma ya da yaratma süreci de eklemek olasıdır. Bu etkinlikler her yaş ve beceri düzeyindeki çocuğun katılımına olanak sağlar (Özkardeş, 2005, s. 265).

Okul öncesi dönemdeki müzik çalışmaları ile çocukların tüm gelişim alanları desteklenmektedir. Bu dönemde eğitimciler, müziği bir amaç değil, tüm gelişim alanlarının desteklenmesi için bir araç olarak kullanmalıdırlar. Okul öncesi dönemde müzik eğitimi denince pek çok kişinin aklına sadece şarkı söyleme ve rontlar gelmektedir. Oysa okul öncesi dönemde müzik eğitiminde pek çok çalışma bir arada kullanılmalıdır. Bunlardan en sık kullanılanları:

- Ses dinleme, ayırt etme ve ses üretme çalışmaları,
- Nefes açma ve şarkı söyleme çalışmaları,
- Yaratıcı hareket ve dans çalışmaları,
- Ritim çalışmaları
- Müzikli öykülerdir (Artan,2003, s.273).

Ayrıca müzik eğitimi kadar aynı şekilde önem taşıyan sanat eğitiminin de okul öncesi programlar içinde yer alması çocuğun gelişimine sağladığı olumlu katkı ile özdeşleşmiştir. Sanat eğitiminin temel amacı, çocuğun algısal, duyusal, estetik, yaratıcılık ve hayal gücü ile ilgili becerilerini geliştirmek, görsel kültürün inceliklerinin daha iyi anlaşılmasına ve yakından tanınmasına yardımcı olmak, kültürel özelliklerin nesilden nesle aktarılabilmesini sağlamaktır. Sanat eğitimi; görsel algılama, estetik değerlendirmeler yapabilme, hayal gücünü kullanabilme, yaratıcı düşüncüyü geliştirebilmeye yardımcı olmanın yanı sıra konuşma, okuma ve yazma gibi becerilerin de geliştirebilmesine yardımcı olmaktadır (Darıca,1994, s.95).

Müzik ve sanat eğitimlerinin, okul öncesi dönemde önemini iyice kanıksamış olan KKTC'de, müzik ve sanat eğitimi, okul öncesi eğitim programının içinde, AB eğitim kriterleri ile uyumluluk gösterecek şekilde yer aldığı düşünülmektedir.

Yabancı dil eğitiminin son yıllarda iyice öneminin vurgulandığı ülkemizde, İngilizcenin yabancı dil olarak okul öncesi eğitim programlarına 'farkındalık' adı altında girdiği ve çocukta eğlenceli bir kulak doygunluğu yaratılmayı hedeflediği bilinmektedir.

Erken yaşta çok dilli eğitim öğretim programları ve bu programları başarı ile uygulayan okulların sayısı uluslararası eğitim platformunda gittikçe artmaktadır. Avrupa Birliği'ne baktığımızda, Avrupa ülkeleri son 10 yıldır ciddi olarak yabancı dil eğitimi üzerine yoğunlaşmıştır ve bu konuyu çeşitli proje ve araştırmalar bazında irdelemekte ve uygulamaktadırlar. Avrupa Birliği Komisyonu 1993 yılında aldığı bir karar ile temel eğitim programı kapsamında iki yabancı dili zorunlu tutmuştur. Bu nedenle birinci yabancı dile daha erken başlanması bir gereksinim olmuştur. Ancak, AB ülkeleri, beklenenin dışında ve istisnalar olmakla birlikte, yabancı dil eğitimi ve öğretimi programı kapsamında tanımladıkları hedeflere henüz ulaşamamışlardır (Akdoğan,2005, s.213)

Programda yer alan bir diğer olması gerekenlerden biri de oyundur. İnsan yaşamında önemli bir yeri olan oyun, çocuğun gelişimi için yaşamsal bir önem taşır ve çocuğun gelişimini yansıtır. Bir çocuğun bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı gelişimi ve eğitimi için oyun, beslenme ve uyku kadar önemli bir ihtiyaçtır. Sevgiden sonra gelen en önemli ruhsal besindir. Çocuk yaşam ile ilgili deneyimleri oyun aracılığı ile öğrenir. Oyun, eğitim bilim açısından da önem taşımaktadır. Eğitim bilime göre oyun çocukların eğitiminde en etkin yoldur (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001, s. 24).

İşte oyunun eğitimde bu kadar etkin olduğu düşünülürse, özellikle okul öncesi eğitim programında yer alması gerektiği düşünülmektedir. Bu önemi de iyice anlayıp değerlendiren KKTC'de, okul öncesi eğitim programında oyuna büyük önem verilmiş ve oyunla eğitim çok güzel bağdaştırılıp AB ile uyumlu bir durumda olduğu gözlemlenebilir.

Programdaki etkinlikler konusu irdelenecek olunursa; programda yer alan tüm konuların, varılmak istenen tüm hedeflerin etkinliklerle işlenmesi ve tüm gelişim alanlarına hitap etmesi gerektiği düşünülmektedir. Psikomotor alan, sosyal-duygusal alan, dil alanı, bilişsel alan ve özbakım becerilerinin kazandırılmasında, etkinliklere yer veren KKTC okul öncesi eğitim programının, AB ile bu yönde uyumlu olduğu gözlemlenebilir.

60-72 aylık çocuklar için programda belirlenen dil gelişimi ve bilişsel alan içerisinde yer alan hedefler ve kazanılması beklenen davranışlara bakılacak olunursa okumaya (Türkçe dilinin kullanımı) verilen önem de gözlemlenebilir. Örneğin;

Hedef: Gözlem yapabilme.

Kazanılması beklenen davranış: Gözlemlediklerini söyleme. Gözlenen durumla ilgili sonuçları söyleme.

Hedef: Türkçeyi dilbilgisi kurallarına uygun olarak kullanabilme.

Kazanılması beklenen davranışlar: Tümcelerinde öğeleri doğru olarak kullanma. Türkçedeki ekleri doğru kullanma.

Hedef: Dili etkili bir şekilde kullanabilme.

Kazanılması beklenen davranışlar: Nesne, durum ya da olayı anlaşılır bir şekilde açıklama. Aynı anlama gelebilecek düşünceleri farklı sözcüklerle açıklama.

Yukarıda incelenen tüm konular ışığında söylenebilir ki; KKTC okul öncesi eğitim programı büyük oranda (bilgisayar dışında) AB ülkeleri eğitim standartlarına göre uyumludur sonucuna varılabilir.

Bulgular ve Yorumlar

Bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki Okul Öncesi Eğitim

Finlandiya (2007-08)

Temel Eğitim Yasası'na göre 1 Ağustos 2001 yılından başlayarak her çocuk zorunlu eğitime başlama yılının bir önceki yılında (yani çocuğun altıncı doğum gününde) okul öncesi eğitime kabul edilme hakkı vardır. Belediye, okul öncesi eğitimin nerede yapılacağına karar verebilir. Bu yerler okul, bakım merkezleri, aile bakım merkezler veya diğer uygun yerler olabilir. 2007 yılında, yaklaşık yüzde 80 okul öncesi eğitim çocukları eğitimlerini bakım merkezlerinde almışlar.

Finlandiya'da öğrenimin amaçlarının tavsiye edilemeyeceğini yani reçete gibi hazırlanamayacağı düşünülmekte ve formal bir değerlendirme yapılmamaktadır. Esas olan çocuk olup bağımsız bir öğrenci olarak düşünülür. Çocuk ilişkiler ve etkileşim yolu ile öğrenir ve ECEC (Early Childhood Education and Care Finlandiya modeli) kurumları da aileler, çocuklar ve pedagogların beraber çalıştığı bir toplum olarak kabul edilir. ECEC kurumları sosyal geçmişin ve şartların azalması için önemli birer fırsat olarak algılanır ve çocuklara kendi potansiyellerini ortaya çıkarmalarında eşit fırsatlar tanımaktadırlar. Çocuğun ihtiyaçlarına göre alacağı eğitim belirlenir. ECEC kurumları çocuğun güven içerisinde büyümelerini, gelişmelerini ve öğrenmelerini temel ilke olarak kabul eder, ayrıca çocukların oyun oynamalarına ve farklı faaliyetlere katılmalarını sağlayacak ortam yaratmaktadır. Kültür, dil, din ve inançlarından doğan ihtiyaçlara göre çocuklara özel destek verilir.

1960 yılında okul öncesi çalışmalar başladı. Sonraki 10 yılda ise kurulan çalışma grupları ve komiteler uygun okul yaşı ile okul öncesini ele aldılar. Aynı dönemde okul öncesi eğitim kavramı kabul edildi. Fin Milli Eğitim Kurulu, 19 Aralık 2000 tarihinde Okul öncesi Eğitim Ulusal Ana Müfredatını teyit etti. Bu müfredat Eğitim Bakanlığı, Sosyal İşler ve Sağlık Bakanlığı, Yardım ve Sağlık için Ulusal Araştırma ve Geliştirme Merkezi, Finlandiya Yerel ve Bölgesel Yönetimler Birliği, Eğitim Sendikası, Finlandiya Kitap Yayımcıları Birliği ile yerel yönetimler ve yerel

yönetimlerin bakım merkezleri ile okullarının katılımı ile hazırlanmıştır. Temel Eğitim Yasası ve ilgili Kararname, okul öncesi eğitimde uygulanan temel eğitimin genel amaçlarını belirlemektedir.

Okul öncesi eğitimin başlıca görevi çocukların iyi, olumlu bir büyüme ve gelişme sağlamak ve onların öğrenme fırsatlarına kavuşturulmalarınıdır. Okul öncesi eğitim fırsat eşitliğini teminat altına almaktadır. Okul öncesi eğitim çocukların gelişimi ve öğrenimini etkileyen sorunları belirleyip çözüm bulmayı başlıca amaçları arasına alır.

Tüm belediyeler okul öncesi eğitim hizmeti sunmakla mükelleftirler. 2007 yılında 6 yaşındaki çocukların yüzde 97'si okul öncesi eğitime dahil olmuşlardır. Herhangi bir çocuğun okul öncesi bir eğitim kurumuna belediye tarafından dahil edilmemesi halinde, veli ilgili eyalet makamına şikayette bulunabilir. 2004 Güz döneminden itibaren, okul öncesi eğitim veya bakım merkezleri ile evleri arasındaki mesafe 5 kilometrenin üzerinde veya ulaşımın zor ve tehlikeli olduğu hallerde, belediyeler çocukların ulaşımını sağlamak zorundadırlar. Bu durumda, çocukların ulaşımı ücretsizdir. Nerede verildiğine bakılmaksızın okul öncesi eğitim ücretsizdir. Okul kitapları, diğer materyaller ile günlük yemek de ücretsizdir.

Yasaya göre okul öncesi eğitim grubunun büyüklüğü bir kararname ile belirlenebilir. Ancak bu yetki bugüne kadar kullanılmamıştır. 16 Haziran 2000 yılında Eğitim Bakanlığı bir tavsiye yayımlayarak okul öncesi grupları 13 öğrenciden fazla olmaması gerektiği yönünde tavsiyede bulunur. Yine de özel durumlar dikkate alınarak bir asistan, nörs veya uygun eğitimi almış birinin çoğu zaman grup çalışmalarına katılması koşuluyla, gruplardaki öğrenci sayısı en fazla 20 olabilir.

Okul öncesi eğitimin temelini faaliyetler oluşturur. Bakım merkezlerinde faaliyetler genellikle çocukların yaş gruplarına göre düzenlenirler (Örnek: 3 yaş altı veya 3 ile 6 yaş arası). Büyük bakım merkezlerinde 6 yaşındaki çocukların okul öncesi eğitimleri ayrı gruplar halinde yapılır.

Yemek saatleri de Okul öncesi eğitimin bir parçasıdır. Azami süre günde 5 saattir ve bunun planlaması eğitimciye bağlıdır.

2002 Ağustos ayında yürürlüğe giren okul öncesi eğitim ana müfredatı bütünsel bir yaklaşımı ele alır ve farklı konuları belirlemeye çalışmaz. Çocuğun kendileri hakkında bilgi edinmeleri ile dünyaya ilişkin görüşlerinin geliştirilmesine çalışılmaktadır. Başlıca konu alanları dil ve etkileşim, matematik, ahlak ve felsefe, doğa ve çevre, sağlık, fiziksel ve motor gelişimi ile sanat ve kültürdür.

Çalışma yöntemleri oyun grubu ve bireysel rehberliğe dayalıdır. Hayal gücü ve oyunu ele alan faaliyetler düzenlenir. Faaliyetlerin amaçları olurken aynı zamanda çocuğa cazip gelmeleri gerekmektedir. Yöntemler çeşitlilik arz etmelidir.

Okul öncesi eğitim, çocuğun merakını ve ilgisini uyandıracak, öğrenme motivasyonunu artıracak bir öğrenme ortamı yaratmaktır. Bunun için ise en gerekli unsur öğretmen ile her çocuk arasındaki etkileşim ve çocuklar ile yöntemler arasındaki etkileşimdir. Öğretmenler öğrenmeyi desteklediği ve çocuklar üzerinde öğrenimin farkındalığını kolaylaştırdığı sürece öğretim yöntemlerini ve materyallerini seçmekte özgürdürler. Öğretmen çocukların öğrenmelerine, deney yapmalarına, faal katılımlarına ve bilgiyi emmelerine ayrıca sorunları çözmelerine yardımcı olurlar.

Ana müfredata göre, sanat ve faaliyet ile büyümeye ve dile önem veren farklı pedagojik yöntemler seçmek mümkündür. Bunlar yabancı dilde eğitim veya Steiner ve Montessori yöntemler olabilirler. Bu metodolojiler hakkında velinin yeterli bilgisi olması gerekmektedir.

Okul öncesi eğitimde değerlendirme çocuğun genel büyüme ve öğrenme sürecine önem verir.

Öğrenme zorluğunun fark edilmesi, önlenmesi ve iyileştirilmesi özel destek ile aşılr. Başlıca gerekli görülen, çocuğun kendine ilişkin olumlu düşüncelerinin sağlıklı özgüvenin gelişmesine destek vermek ve grubun eşit üyesi olmasını anlamasına yardımcı olmaktır. özel ihtiyaçlı çocuklar için veliler ile birlikte ayrı bir plan yapılması gerekmektedir.

Bir yaşından beş yaşına kadar çocuklar için kurulan okul öncesi eğitim alanında okul öncesi förskola, familjedaghem adı verilen günlük bakım evleri ve özellikle çalışan veya eğitim gören ailelerin çocukları için öpen förskola olan açık okul öncesi okullar bulunmaktadır. Altı yaş çocuklar ise förskoleklass adlı okul öncesi sınıflarda gönüllü katılım ile eğitim görürler. Haftada on beş saate eşit olmak kaydı ile okul öncesi sınıflara ve okul öncesi kurumlara devam eden dört yaş ve üzeri öğrenciler için ücret alınmaz.

Okul öncesi faaliyetler 1998 yılından beri Eğitim Yasası altında düzenlenir. 1 Ocak 1998 yılından itibaren okul öncesi sınıf okul sistemi ile birleştirilerek altı yaş çocukları için eskiden mevcut olan özel faaliyetlerin yerini almıştır. Zorunlu okul ve okul öncesi sınıf ayrıca sosyal etkinlik merkezleri ortak müfredatı takip ederler. Altı yaş çocuklarının yaklaşık yüzde 94'ü okul öncesi sınıflara devam ederken, bu yaştaki öğrencilerin yüzde 4 de zorunlu okula kayıt yaptırır.

Eğitim Yasası'na göre, belediyeler ebeveynleri çalışan veya eğitim gören 1 ve 5 yaş arası veya okul öncesi eğitime gereksinim duyan çocuklara okul öncesi faaliyetler sunmakla yükümlüdürler. Ebeveynleri işsiz veya izinli olan çocukların günde 3 saat veya haftada 15 saat olacak şekilde okul öncesi eğitim hakları vardır. 4-5 yaş çocuklar için okul öncesi eğitimden yararlanması dikkate alınarak evrensel ölçütler uygulanmaktadır. Bunlar arasında çocuğun ücretsiz eğitimden yararlanma ve özel eğitime ihtiyaçlı çocukların okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim alması gibi konular sıralanabilir.

Okulların iyileştirilmesi için, İsveç Milli Ajansı okul öncesi ve ilk eğitim konularını iyileştirmek için Mart 2003 tarihinde kurulan bir kurumdur. Çocuk bakım kurumları, okul öncesi kurumlar ile zorunlu okullar arasındaki bütünleşmeyi arttırmak hedeflenmektedir.

Okul öncesi förskola bir müfredat ile düzenlenir. Bu müfredat İsveç Parlamentosu'nun belirlediği çerçeveye bakılarak hükümet tarafından kararlaştırılır. Mevcut müfredat uzmanlar tarafından birçok araştırma yapılmış ve ilgili kurumlar ile

yapılan istişareler sonucunda hazır hale gelmiştir. Genellikle belediyeler müfredatta yer alan hedefleri takibini yapan mercilerdir. Müfredat okul öncesi eğitimin temel değerlerini belirlerken hedeflere nasıl ulaşılabileceğine ilişkin spesifik yöntemler vermekten uzaktır. Hedefler ve çerçeve aşağıdaki alanlar için verilmektedir;

- Normlar ve değerler
- Gelişim ve öğrenme
- Çocuğun etkisi
- Okul ve veli işbirliği
- Okul öncesi sınıf, okul ve sosyal etkinlik merkezleri arasındaki işbirliği.

Hedefler okul öncesi eğitimin odak noktasının ne olması gerektiğini ve çocuğun öğrenimi ile bireysel gelişimde okul öncesi eğitimin ne amaçladığını belirler.

Müfredat ayrıca aile günlük bakım evlerine de uygulanmaktadır. Eğitim için İsveç Milli Ajansı aile günlük bakım evleri, sosyal etkinlik merkezleri ve açık okul öncesi eğitim kurumlarının temel çerçevesini formüle eder.

İsveç eğitim sisteminin en temel ilkesi, cinsiyet, ikametgah ve bireysel, sosyal ve mali şartlara bakılmaksızın tüm çocuk ve gençlere eşdeğer eğitim olanağı sağlamaktır. Nerede olduğuna bakılmaksızın her okul eşdeğer eğitim vermek ile yükümlüdür. Eğitim, öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmak, aile ile işbirliği içerisinde öğrencilerin toplum içerisinde sorumlu bireyler olarak uyumlu bir gelişim göstermesini hedef alır. Eğitim özel ihtiyaçlı öğrencileri dikkate almaktadır. Tüm okul faaliyetleri temel demokratik değerlere göre yürütülmektedir. Okulda çalışan herkes diğerlerinin şahsi değerlerine ve ortak çevresine saygı gösterir. Özellikle, okulda çalışan herkes cinsiyetler arası eşitliği cesaretlendirirken kabadayılık ve ırkçı yaklaşımlar gibi istismar içeren davranışlara karşı önlem alır.

Dört yaşına gelen her çocuk okul öncesi kurum olan evrensel förskola'da eğitim görmeye hak kazanır. Belediyeler tarafından verilen evrensel okul öncesi eğitim ücretsiz olup okul dönemi içerisinde günlük 3 saat olmak kaydı ile, yılda ise en az 525 saati kapsamaktadır. Ebeveynleri ödeneksiz izinli veya işsiz olan çocuklara haftada 15 saat eğitim verilmesi gerekmektedir. 4 yaştan küçük çocukların bakımı için

de aynı kural uygulanmaktadır. Bir çocuk bir okul öncesi kuruma yerleştirildiği zaman, anne-baba bu karara karşı çıkma hakkına haiz değildirler. Her belediye kendi bölgesi içerisindeki çocukların okul öncesi faaliyetlerinden sorumludurlar. Bireyler de bu faaliyetleri düzenleyebilirler. Çocuk bakımı için belediye velilerin de isteklerini dikkate alırlar. Belediyeler 6 yaşındaki tüm çocuklar için okul öncesi sınıfta yılda 525 saat eğitim vermekle yükümlüdürler. Ancak katılım zorunlu değildir. Aileler çocuklarının hangi okul öncesi sınıfa ve zorunlu okula gideceğini seçer. Eğer seçilen okulda yer yok ise, belediyenin seçeceği okula göndermek zorunlu olur. Okul öncesi eğitim ücretleri genellikle aile gelirine bağlı olup belediyeler arası farklılıklar göstermektedir. Günün belli bir saatinde çocuk bakımından belediyenin sorumlu olduğunu gösteren bir anlaşma veliler ve belediye arasında imzalanır.

Sınıfların büyüklüğü konusunda herhangi bir milli yönetmelik yoktur. Altı yaşa geldikleri takvim yılının sonbaharından başlayarak hemen hemen tüm çocuklar okul öncesi sınıfa kayıt yaparlar. 2005/2006 akademik yılında okul öncesi eğitime **başlayan çocukların** yüzde biri 5, diğer bir yüzde biri de yedi yaşına basmış çocuklardır.

Sosyal etkinlik merkezleri genellikle 7:30-17:30 pazartesten cumaya kadar olmaz üzere açık bulundurulurlar. Okul saatleri içerisinde sosyal etkinlik merkezi çalışanları okul sınıflarında da çalışmaya devam ederler.

Müfredat 1998 yılında benimsenmiştir. Okul öncesi eğitimde, içerik ve yöntemler resim, şarkı ve müzik, drama, ritim, dans ve hareket vasıtası ile yaratıcılık ve iletişimi geliştirme, sözlü ve yazılı dil eğitimi kapsamaktadır. Şekillendirme, planlama ve farklı materyal ve teknikler kullanma müfredatın bir parçasıdır. Okul öncesi eğitim çevre ve tabiatın korunması gibi konulara özel vurgu yapmaktadır.

Belediyelerin yaklaşık altıda biri, evde İsveç dilinden başka bir lisanda konuşan çocuklara ana dilde eğitim vermektedir.

Okul öncesi sınıfta ders programı ve zaman çizelgesi yoktur. Okul öncesi Förskola'da çalışanlar, müfredatın amaçlarına hangi yollar ile ulaşılacağını belirler. Müfredat, okul öncesi yaşta olan çocukların kendi faaliyetlerini uygulamaları sırasında

öğrenmeyi hedefleyen bir anlayış üzerine hazırlanmaktadır. Konu başlığına bağlı yöntem kullanmak vasıtasıyla çocuğa keşif yapma, araştırma ve deney yapma imkanı yerilir. Müzik, drama, sanat ve el işi, oyun, diyalog, şarkı söyleme gibi yollar ile de çocuklar deneyimlerini hazmederler ve adım adım bilgi biriktirirler. Günlük öğretim, tüm çocuk grubu ile kendiliğine oluşan aktivite gruplarından yararlanılmasını zorunlu kılar. Çocuğun gelişimi ve öğrenimi okul ve ailenin yakın işbirliği ile desteklenmelidir. Oyunun her türü okul öncesi yaştaki çocukların öğrenim ve gelişimi için çok önemli bir unsurdur. Grup, çocuğun birbirilerinden öğrenme ve diğerlerine karşı sorumluluk taşıması ile onları hesaba katması konularında çok dikkate alınması gereken bir husustur. Okul öncesinde, birçok yolu kullanan çocuk belirli bir konuda keşiflerde bulunup o konuda bilgi sahibi olur. Duygular, kitaplar, oyunlar, rol almalara ve hikayeler dinleyerek bunu yapabilirler.

Her okul kendi öğretim materyalini kendi belirler ve bu materyal çocuklara ücretsiz verilir. Okulların iyileştirilmesi için İsveç Milli Ajansı ve İsveç Tüketici Ajansı gibi merkezi idareler okullara materyalleri bedava tedarik eder.

Farklı yaştaki çocuklar, okulların sunduğu pedagojik faaliyetlere katılmaya başlar. Okul öncesi; okul, çocuğun ailesi ile okul arasında çocuğun gelişimi ve öğrenimi hususunda düzenli bir iletişim kurar. Aile ve çalışanlar arasındaki temasa ek olarak, okulda yılda iki kez düzenlenen veliler toplantısı yapılarak çocuğun gelişimi ve ilerlemesi hakkında görüş alışverişinde bulunulur. Veliler görüşme için başka zamanlarda da talepte bulunabilirler. Öğretmenler öğrencilerin gelişimini yakından takip eder ancak bunun nasıl yapılacağına ilişkin herhangi bir yönetmelik yoktur.

Okul öncesi sınıf (förskoleklass) bir yıl sürer ve çocuğun yedi yaşına geçtiği yılın yaz ayında sona erer. Herhangi bir değerlendirmeye tabi olmadan, aynı yılın güz döneminde çocuk zorunlu eğitime başlar.

Küçük yaştaki çocukların eğitimi ve bakımları için organize hazırlıklar 19. yüzyılın sonlarında görülmüş ve gönüllülük temeline dayanmaktaydı. Okul öncesi eğitim Robert Owen, Rousseau, Pestalozzi, Froebel ve Montessori'nin ideallerinden etkilenmiş ve bu idealler küçük çocukların öğretmenlerinin eğitimlerine dahil edilmiştir.

Nisan 1999'dan itibaren tüm dört yaş çocuklara günde 2.5 saat olmak üzere okullarda eğitimlerine imkan tanındı ve Nisan 2004'te boş yerler için müracaat yaşı da 3'e indirilmiştir. Buna ek olarak, 1 Nisan 2008 tarihinden itibaren, İngiltere'deki yerel yönetimler, anne-babanın çalışmasına imkan vermek için yeterli çocuk bakımını sağlamak zorunluluğundadırlar.

EYFS (Early Years Foundation Stage), çocukların bakım, öğrenme ve gelişmelerini ele alan bir çerçevedir. EYFS'yi destekleyen dört konu ve prensip vardır. Bunlar;

- Emsalsiz çocuk - Her çocuk doğumundan itibaren bir öğrencidir.
- Olumlu ilişkiler - Çocuklar güçlü ve bağımsız olmak için öğrenirler.
- Çevreyi etkinleştirme - Çevrenin çocukların gelişim ve öğrenimlerini destekleyen anahtar rolü vardır.
- Öğrenme ve gelişme - Çocuklar farklı yollar ve derecelerle gelişirler ve öğrenirler. Her öğrenim ve gelişme alanı eşit derecede önemlidir ve birbiri ile ilişkilidir.

EYFS erken öğrenim amaçlarını, aşamanın sonunda ulaşabileceği beklentileri belirler. Bu alanlar;

- Kişisel-sosyal ve duygusal gelişim,
- iletişim, dil ve okuma yazma
- Problem çözme, muhakeme

- Bilgi ve dünyayı anlama

-Fiziksel gelişim

- Yaratıcılık gelişim

EYFS profili her aşama sonunda her çocuğun gelişim ve öğrenim başarılarını toplamını bulmaya yarayan bir yöntemi amaçlamaktadır. Yukarıda verilen 6 öğrenme ve gelişme alanları konusunda pratisyenlerin yapacağı gözlem ve değerlendirmelere dayanacaktır.

2002'de Eğitim Kanunu ile değiştirilen 1998 Okul Standardı ve Çerçevesi Kanunu, mecburi okul yaşına gelmeyen çocuklar (beşinci yaş günü sonrası dönemi) için tam gün ve yarım gün kreş eğitiminin uygunluğunu tanımlayan bir kanundur. Bazı kreşlerde veliler veya gönüllü veya özel kişiler tarafından sağlanabilir.

Ekim 1996'dan beri İngiltere'de OFSTED adı verilen deneticiler kurulu kamu tarafından finanse edilen 3-4 yaş kreş eğitimi veren bağımsız, özel, gönüllü kuruluş ve yerel yönetimleri denetlemektedir. Eylül 2001'de, OFSTED Okul Öncesi Eğitim Müdürlüğü yerel yönetimlerden üzerine aldığı yetki ile yerel yönetimler kreşleri de dahil olmak üzere bakım ve okul öncesi eğitim veren kurumların kaydını ve denetlemesini de yapar. OFSTED eğitim kalitesinin yanında güvenlik de dahil olmak üzere bakım kalitesini de değerlendirir.

İngiltere ve Galler'de aileler çocukları için bir okul öncesi eğitim kurumunu tercih etme hakkına sahiptirler. Aileler önce yerel yönetime başvurarak yerler hakkında bilgi alırlar. 1998 Okul Standardı ve Çerçeve Kanunu, yerel yönetimleri yeterli okul öncesi eğitim imkanını bölge çocuklarına sağlamak zorunda tutar. Bu yf3rler, yerel yönetimin sağladığı eğitim kurumları olabilir veya özel ve gönüllü kuruluşlarca çalıştırılan eğitim kurumları olabilir. Nisan 2004'ten itibaren, tüm 3 ve 4 yaş çocuklar için yarım gün bedava yerler yeterince bulunmaktadır.

İngiltere ve Galler'de okul öncesi okul ve sınıflarda olan çocuklar 4-5 yaş, Kuzey İrlanda'da 3-4 yaşları arasındadırlar. Sınıfın büyüklüğüne ve öğrenci sayısına göre yaşa bağlı olarak gruplar haline gelebilirler.

İngiltere ve Galler'deki okulların sınıflarında çocuk başına erişkin yaşına ilişkin herhangi bir yasal gereklilik yoktur. Ancak, 1989 Çocuk Kanunu, 26 kişilik okul öncesi sınıflarda en az iki tane personel, öğretmenin başka idari görevleri olması halinde ise 20 kişilik sınıflar için en az iki personel olmasını tavsiye eder. Her iki durumda da, bir personel vasıflı bir öğretmen diğeri de vasıflı bir kreş asistanı olmalıdır. Benzer kural özel okul öncesi eğitim kurumlarında da uygulanır.

İngiltere'de 3-4 yaş çocuklara parasız yarım gün okul öncesi eğitim veren ve devlet tarafından finanse edilenler, aileleri daha az istemedikleri sürece her ehil çocuğa her hafta en az beş devre okul öncesi eğitim sağlamak zorundadırlar. Her devre en az 2.5 saat olmalıdır.

Devlet tarafından finanse edilen bu kurumlar genelde daha uzun ders saatleri sunarlar. Genellikle saat 09:00-15:30 arasındadır. Örneğin kreşler gibi diğerleri 8:00-18:00 arasında açıktırlar. Çalışan aileler daha fazla para ödeyerek haftada on iki buçuk saatten daha fazla okulda tutabilirler.

2002'ye kadar, İngiltere'de Milli Müfredat okul öncesi eğitime uygulanmazdı. Okul öncesi eğitim amaçları okul öncesi eğitim veren kurumlara rehberlik eden ama zorunlu olmayan tavsiye edilen müfredatın önemli bir parçası idi. Bu, okul öncesi eğitimi de içine alacak şekilde Milli Müfredatın 2002 Eğitim Kanunu tarafından yürürlüğe girmesiyle değişti ve okul öncesi eğitim amaçlarını kanuni kılmıştır. Öğrenme alanları olarak da adlandırılan okul öncesi eğitim amaçları temel aşamanın bir parçası olup aşağıda belirtilen 6 alanı kapsamaktadır;

- Kişisel, sosyal ve duygusal gelişim ki bunlarda "hal ve tutum" "sosyal gelişim" ve "duygusal gelişim" olarak ayrılırlar

- İletişim, dil, okuma yazma, "iletişim ve düşünme için dil, "sesler ve harflerle", "okuma ve yazma ile"
- Matematiksel gelişim - ki bu da sınıflandırma, sayma hesaplama, şekil, boşluk ve ölçüler için rakamlara bölünür
- Bilgi ve dünyayı anlama
- Bedensel gelişim
- Yaratıcılık gelişimi

Her alan için ne kadar zaman harcanacağı belirlenmemiştir. Müdür ve personel zaman çizelgesi ve sınıf düzeni için birlikte karar verirler.

Devlet mali desteği alan her okul öncesi eğitim kurumundaki müdür ve personel eğitim metodu ve kendi bütçelerinden aldıkları eğitim malzemesini seçme konusunda özgürdürler. İngiltere ve Galler'de, yerel yönetimler öğretimin düzenlenmesine ve programına ilişkin tavsiyede bulunabilirler ama öğretim metodunu empoze etme yetkileri yoktu.

Devletten mali destek alan okul öncesi eğitim ve bakım kurumlarının özel eğitimsel ihtiyaç politikaları ve bunun için de Özel Eğitim İhtiyaç Koordinatörü olması gerekmektedir ve Özel Eğitim ihtiyaç Kanununu dikkate almalıdır. Bu kanun gerekli ilerlemeyi göstermesi beklenen ama uygun bir ilerleme göstermeyen çocuklar için gerekli önlemlerin alınmasını belirtmektedir.

İngiltere'de, Sure Start Programme çerçevesinde' Okul ve Aileler Çocuk Bölümü ilgili destek hizmetleri, çocuk bakımı ve okul öncesi eğitim verilmesine ilişkin çocuk merkezleri ağı geliştiriyorlar. Bu merkezler aile desteği, çocuk ve aile sağlık hizmetleri doğum öncesi gibi hizmetleri vereceklerdir. Başlangıç olarak bu merkezler mağduriyet yaşanan bölgelerde kurulmaktadır ve Okullar ve Aileler Çocuk Bölümü 2010 yılına kadar her kazada bir tane açılmasını hedeflemektedir.

Okul öncesi eğitim İspanyol eğitim sisteminin ilk aşamasını temsil eder ve zorunlu değildir. Okul öncesi eğitim çocuğun doğumundan zorunlu eğitim yaşı olan 6 yaşına kadar devam eder. Zorunlu olmamasına karşın, yapısal ve müfredat açısından verilen eğitim diğer aşamalarında verilen eğitim gibi tamdır. 3 yıllık eğitim 2 döngüye bölünerek hazırlanır; birincisi 3 yaşa kadar, ikincisi ise 6 yaşa kadar. İkinci döngü kamu okullarından ve Centres Concertados denen kurumlarda ücretsizdir. Eğitim otoriteleri birinci döngüde de kamu kurumlarının sayısını artırmaya yönelik çalışmaktadırlar. İspanya'da, okul öncesi eğitim okul öncesi eğitim okullarında, ilk eğitim okullarında, ilk ve zorunlu orta eğitim okullarında ve mesleki eğitim kurumlarında verilir.

1936-70 yılları arasında okul öncesi eğitim sadece çocuk bakımı ve ilk okula hazırlık olarak görülmüştü. Eğitimin bu aşamasının doğru değerlendirilmemesi, kendi gerçekliği ile ele alınmaması, başta resmi programların hazırlanması ve bu eğitim aşamasına uygun öğretmen yetiştirilmemesini doğuran ciddi bir ihmal olmuştur. Eğitim Sisteminin Genel Yapılanmasına ilişkin 1990 tarihli yasa, bu seviyedeki eğitimi düzenlemiş, ilkokul öncesi eğitim (preprimary) olarak adlandırmış, 0-3 yaş ile 3-6 yaş arası döngüler belirlemiş ve böylece eğitim-öğretim sistemi çocukların gelişimine göre ayarlanmış oldu. Bu yasa ile bu eğitim aşaması normal bir eğitim aşaması olarak kabul edilerek çocuklar için yeterli okul ve münhalların çocuklar için hazır olmasını teşvik etmektedirler.

2002 tarihli Eğitim Kalitesi Yasası yine okul öncesi eğitimin yapılandırılmasını düzenlerken ayrıca yeni bir aşama oluşturdu. Buna okul öncesi (preschool) dendi ve buna göre 0-3 yaş arası çocukların eğitim ve bakımlarını hedef almıştır. Diğerisi ise ilk okul öncesi eğitim (pre-primary) 3-6 yaş arasındaki çocukların fiziksel, entelektüel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimini hedeflemekteydi. Mayıs 2006'da, Eğitim Yasası geçti. Okul Öncesi (Preprimary) tek bir eğitim aşaması olarak iki döngüye ayırdı. Her iki döngüde duygusal gelişimi, hareket ve fiziksel kontrol alışkanlıkları, dil ve iletişim, birlikte var olma ve sosyal gelişimin temel unsurları ile çevrenin fiziksel ve sosyal özelliklerini keşfetmeyi içermesi bulunmaktadır.

"Birlikte yaşama, diğerleri ile birlikte yaşama" eğitimin ana amacı olmasının yanında bugün İspanyol eğitim sisteminin karşılaştığı en önemli konudur. Ancak, Öğretmenler arasındaki yaygın görüşe göre okullarda tedricen artan birlikte var olma sorunları vardır. Her ne kadar çatışma, disiplin eksikliği ve taciz okullarda her zaman varsaydı da, son zamanlarda bu konuların önem kazandığı gözlemlenmektedir. Bu fenomenin gerek öğretmenlerin çalışmalarına gerek motivasyonlarına gerek ise sınıfın atmosferi ile çocuklar arası ilişkiye olumsuz yansımaları kaçınılmazdır.

Genel Amaçlar: İlk Okul öncesi eğitim (preprimary) çocukların fiziksel, duygusal, sosyal ve entelektüel gelişimine aileler ile işbirliği içerisinde katkı koymaya çalışmaktadır. Bu aşamanın her iki döngüsünde de duygusal gelişim, beden hareketi ve motor, iletişim ve sözlü ifade, birlikte var olmanın temel çizgileri ve sosyal ilişkiler ile çevrenin sosyal ve fiziksel keşfine özel önem verilir. Olumlu ve dengeli bir imaj ile bireysel özerklik edinme ayrıca cesaretlendirilir. (İspanyada preprimary ile preschool arasında önemli bir ayırım var.) Bu aşamada çocukların kendi ve diğerlerinin vücutlarını ve kapasitelerini bilmelerine, farklılıklara saygı duymayı öğrenmeye, doğal ve sosyal çevreyi ve ailelerini gözlemlemek ve öğrenmelerine, faaliyetlerinde ilerici bir özerklik elde etmelerine, duygusal kabiliyetlerini geliştirmelerine, diğerleri ile sosyalleşmelerine, sosyal ilişkiler ve birlikte var olmanın temel çizgileri ile çatışmaları barışçıl yollardan çözümlemelerini öğrenmelerine, ifade çeşitleri ile farklı lisanlarda iletişim kabiliyetlerini geliştirmelerine, mantıksal matematik becerileri, okuma yazma, hareketler ve ritimler geliştirmeye başlamalarına yardımcı olunur.

Birçok ilköğretim öncesi ile ilk okul eğitimlerini birleştirirler ve böylece çocukları 3 yaşından itibaren kabul ederler. 2006/07 okul yılında, 4 yaşında olanlar tamamen katılmakta, 3 yaşında okula başlayanların oranı yüzde 95 ve daha küçüklerin ise yüzde 17.3 olmuştur.

Kentlerde, kaynakların iyi kullanılmasının sağlanması için doğum oranı eğitim hizmetleri konusunda planlamayı gerektirir. Okul nüfusundaki her yıl görülen artış göçmen çocuklarının sayısının artması ile sanayileşmiş şehirlerdeki yerleşimleri çoğalmasından dolayı açıklanabilir. Bu da okul sayısının artırılması ve sınıfların uygun dağılımı ile ortadan kaldırılabilir.

Devlet tarafından finanse edilen okullara kayıt kabulünün tek şartı çocuğun yaşıdır. Eğer velilerin seçtiği kamu okulları ile centro concertado okullarında yeterli yer yok ise çocuğun kabulü tüm Devlette öncelik kabul şartına maruz kalır.

Eşit haklar garanti etmenin en temel yöntemi sosyo ekonomik olarak yetersiz durumda olan öğrencilere eğitim hibesi ve mali katkı sağlamaktır. Hibe özellikle zorunlu olmayan eğitim seviyelerinde ve temel eğitimin tamamlayıcı hizmetlerinde önemlidir.

ilkokul öncesi eğitim İspanyol eğitim sisteminin birinci basamağıdır. iki aşaması vardır; 0-3 yaş ile 3-6 yaş arasındır. Tüm döngü süresince, hedef, aynı öğretmen okul tarafından istihdam edilmeye devam ettiği sürece, aynı sınıfı bu öğretmene vermeye çalışılmaktadır. Sınıf grupları genelde çocukların yaşlarına göre kurulurlar. Yine de her okul her döngüde en tavsiye edilir gruplaşmayı yapar. Okullar akademik özellikleri ve özel sosyol/demografik bölgeleri de içerdiğine göre gruplar farklı seviyelerde ve sınıflarda kurulabilir. Yürürlükteki yasaya göre, her ilkokul öncesi eğitim okulu, kamu olsun özel olsun, tesis, materyal öğretmen/öğrenci oranı gibi asgari gereklilikleri karşılaması gerekmektedir.

Okul takvimi her özerk belediye (Community) tarafından belirlenir. Yine de okullar arasında uyum olması için bazı standartlara uyulması gerekmektedir. Yine de her kasabanın spesifik özellikleri dikkate alınır.

Birinci döngüde olan (0-3 yaş) ilk okul öncesi okullar, diğer tatilleri hariç eylül ayının ilk haftası açılır ve temmuz ayının son haftası kapanır. Tatiller, ağustos ayı ile birer hafta olan Kristmas ve Easter tatilleridir.

ikinci döngüde olanlar (3-6 yaş) bağımsız veya ilk okullar ile birlikte hareket ederler. ilkokul eğitim yılı ile denk düşer.

Genellikle özerk belediyeler pazartesi ve cuma olmak üzere teneffüsler de dahil 25 saat haftalık çizelge belirler. Sabah ve öğle seansları, tercihen 09:00-17:00, ya bir seans ya da iki seans olarak düzenlenir. Kreşlerin çizelgeleri ise özel oldukları için bağımsızdır. Okulların çizelgeleri özel veya kamu olmak üzere ayrılan okulların tipine göre değişir. İlkokul eğitimi öncesi okullarda çizelge 35 saattir (pazartesi-cuma,

günde 7 saat), öğle yemeği, dinlenme, kestirme de dahil. Velilerin işlerine bağlı olarak, okul saatleri velilerin isteği üzerine uzatılabilir. Yine de 9 saatten fazla kalınmasına genelde izin verilmez. Bu çizelge, aile birlikleri, okulların kendileri veya dış kurumlar tarafından düzenlenen ders dışı gönüllü faaliyetler için uzatılabilir.

Ispanyol Devleti, müfredatın temel yönlerine eşdeğer olan temel müfredatları hazırlamakla sorumludur. Bu temel müfredatların başlıca amacı Ispanyol eğitim sistemi içerisinde tüm öğrencilere ortak bir eğitim sağlamaktır. Bu temel unsurları başlangıç noktası olarak, farklı özerk belediyeler amaçları, içeriği, değerlendirme şartlarını ve çizelgeleri benimseyerek kendi özelliklerini de dikkate alarak bölgeleri için müfredatlarını hazırlarlar. Netice olarak, özerk belediyeler içerik ve yapılanma, ayrıca eğitim saati bakımından birbirlerinden farklılık arz ederler. Her okul, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına bakarak, müfredatı oluşturur, metodoloji kriterlerini belirler ve değerlendirme süreci için en uygun kararları benimser.

Konular: Çocuğun deneyim ile gelişimine ilişkin olarak eğitimin içeriği yapılandırılır. Bu yapılanma gerçekten ayrılmış görüşleri ima etmemekte bilakis küresel ve entegre bir perspektif dikkate alınarak konular (dersler) belirlenir. Çocukların anlamlı deneyimler elde etmesi için geliştirilirler. Bu ise planlama yaparken daha spesifik amaçlar takip etmesini engellemez. Seviyenin entegre olmasına rağmen, deneyim alanlarına ilişkin veya konulara yaklaşım her iki döngüde farklı olmalıdır. Birincisinde (0-3 yaş) hareket gelişimi, vücut kontrolü, başlangıç aşaması iletişim, dil, kişisel kimliğin gelişimi ve uyumlu ilişkilerin temel çizgileri önem arz eder. ikinci döngü (3-6 yaş), dilin bir idrak aracı olarak gelişmesi hedeflemekte ve bu döngüde bağımsız kişilik geliştirme, olumlu ve dengeli bir kişi olma konuları öne çıkmaktadır.

ilkokul öncesi öğrenciler için okul dışı birkaç etkinlik vardır. Fiziksel eğitim ve spor, sağlıklı gelişim, sanat, kütüphane, bilgisayar ve basın yayın, yabancı diller, konferans, seremoni gibi etkinliklere katılım ve aile eğitimi konuları vardır.

Okul öncesi eğitim müfredatının temel yönlerini geliştiren tüzükler belirli bir metot yerine bazı genel metodolojik prensipleri belirler. 2006 tarihli Eğitim Kanunu okulların kendilerinin okul öncesi eğitimi oluşturan iki döngünün belirli niteliklerini bir

pedagoji önerisine dahil etmeleri gerektirmektedir. Bahsedilen genel metodolojik prensipler, okul öncesi eğitimin içeriğinin çocukların ilgisini çekecek ve onlar için anlamlı olacak genel faaliyetlere önem vermektedir. Bu prensipler yeni ile hala hazırda öğretilenin ilişkisinin bir ürünüdür. Öğrenciler arası etkileşim hem bir eğitim amacıdır hem de birincil metodolojik kaynaktır. Çünkü entelektüel, duygusal ve ahlaki terakiyi cesaretlendirir. Yine de bu aşama çocuğun uyum sürecindeki ilerleme hızına ve faaliyetlerin yürütülmesine bağlı olarak esnekliği gerektirir. Böylece, hem sınıf atmosferi hem süre çocukların faaliyet, dinlenme, beslenme, rahatlama gibi ihtiyaçlarına bağlı olarak düzenlenir. Okul öncesi eğitimin iki döngüsünün eğitim metodolojisi deneyim, faaliyet ve oyuna dayalı olmalı, güven ortamında yürütülmeli, böylece haysiyet ve sosyal bütünleşme başarılmış olur. Öğretim üyeleri metodoloji stratejileri ile belirli metotların hazırlanmasından sorumludurlar.

Ayrıca, bu aşama ilkökul eğitimi ile koordinasyon içerisinde yürütülmeli ve ikisi arasındaki geçiş dönemini kolaylaştırmak da amaçlanmalıdır. Bu koordinasyon okul öncesi eğitimi ilköğretim karşısında ikinci dereceye koymamakta, bilakis bağ kurma-edeftenmektedir. Böylece hem devamlılık, hem değişim hem de farklılıklar bir aşamadan diğer aşamaya geçişte yaşanmış olur.

Ders kitabı, eğitim kurumları tarafından basılan yazılı materyaller, referans kitapları, internet ve dijital, görsel-işitsel materyaller müfredat ve öğretici kaynaklar arasında yer alır. Bilgisayar, yazıcı, fotokopi, ses sistemler, videolar, projektörler de kullanılan kaynaklardır. Video ve bilgisayar kullanımı okul çağına geldikleri dönemde onlara yardımcı olunması dikkate alınarak okul öncesi eğitime kadar genişletilmiştir.

Maestrolar; ,öğretim sürecini, eğitim tatbikini, okul öncesine ilişkin amaçlara kıyasla çocukların öğrenme becerilerinin gelişimini değerlendirirler.

Sınıf öğretmeni çocuk grupları ile çalışan herkesten bilgi toplamakta ve bu bilgi çocuğun değerlendirme raporunu hazırlamasına yardımcı olmaktadır. Sözü edilen rapor sürekli yapılan değerlendirmelerden elde edilen sonuçların kullanılması ile hazırlanmaktadır. Bunu müteakip, bu rapor ilk okulun ilk döngüsündeki (6-8 yaş arası) sınıf öğretmenine sunulur ve öğrenim sürecinin devamlılığına yardımcı olmaya çalışılır. Okul öncesi ile ilk eğitim aşamalarında, sınıf öğretmenleri çocuk rehberliği

(danışmanlığı) de yapmaktadır. Bu görevleri sırasında sınıf öğretmenleri özel hizmet yardımı da almaktadır. Bu ekipler okullar, öğrenciler ve aileler ile danışma ve işbirliği içerisindeyler. Bu ekipler 1) Okullara okul projelerini hazırlamalarında, özellikle de çeşitliliğe önem verilmesi planlanmasında tavsiyede bulunurlar. 2) Çocuklara ilişkin olarak genel ve bireysel ihtiyaçların belirlenmesinde işbirliği yaparlar, özellikle önleme, ortaya çıkarma ve özel ihtiyaçlı çocukların psikopedagojik değerlendirmesine önem verilerek müdahale önlemleri önerirler. 3) Ailelere ihtiyaçları olabilecek tavsiyelerde bulunurlar. Bu ekipler okul öncesi eğitim (0-6 yaş) için genel danışmadan sorumludurlar. Bazıları doğumda ve bazıları büyüme çağında olmak üzere birçok yetersizlikler bu aşamada görülmektedir. Okulda ortaya çıkabileceği gibi aileler okula müracaat etmeden önce de bu yetersizlikten haberdar olabilirler. Her iki durumda da, Bakım Ekipleri aileye yetersizlik hakkında ilk bilgileri sağlarlar ve en uygun psikoeğitim müdahalesini salık verirler. Bu eğitim aşamasında çocukların gelişimlerini yakinen takip etmekten de sorumludurlar.

Bu ekipler, motor, görsel ve işitme zaafiyetleri veya ciddi gelişim bozukluğu gösteren çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan ekiplerdir. Eyalet seviyesinde çalışırlar ve çalışmaları okul öncesi, ilkokul, zorunlu orta eğitim ve zorunlu ileri eğitim aşamalarını kapsar. Okul öncesi eğitim hususunda bu ekipler Genel ve Küçük Çocuk Bakım ekiplerinin işlevlerini tamamlayıcı rol üstlenirler.

İspanya eğitim sisteminde okullar özel veya devlet okulları olabilir. Eğitimsel anlaşmalar ile devlet tarafından finanse edilen özel okullara centros concertados denir. Bu okullar her seviyede ve aşamada eğitim sunabilirler. Ayrıca, okul öncesi özel eğitim okulları özel anlaşmalar ile ikinci döngü (3-6 yaş) eğitimi verebilirler ve böylece sadece kısmen devlet yardımlarından yararlanabilirler.

Fransa (2007-08)

İlkokul öncesine temel öğrenim döngüsü 'basic learning cycle' denir. İlköğretimin bir parçasıdır. Normalde 3 yaştan başlar; ama anasınıfın olduğu

yerlerdeki boşluklara göre 2 yaştan da başlatılabilir. Okul öncesi eğitim zorunlu değildir.

Okul öncesindeki pedagoji takımı: Okul müdürü (Esas olarak eğitim takımında olmasma rağmen pedagojik takımda da yer alır.), öğretmenler ve uzman öğretmenlerden oluşur. Pedagojik takım eğitim takımından ayrı çalışır.

Eğitim takımı: Öğrenci veya öğrenci gruplarına karşı sorumluluğu olan kişiler. Bunlar okul müdürü, 1 veya 1'den fazla öğretmen ve ilgili velilerden oluşur. ilgili veliler (2006'daki kararla işlevleri, yerleri belirlenmiştir.), zorluk çeken çocuklara yardımcı olan uzmanlar ekibi, doktor, okul hemşiresi ve sosyal işçi de bulunur.

Okul öncesinde çalışan öğretmenlere, bölgede kurulmuş olan acenteler çalışmalarında yardımcı olur. 1977'den itibaren okul öncesinde erkek öğretmenler de çalışmaya başlar.

1771 yılında, 4-7 yaş arası çocukların el maharetlerini geliştirmek için örgü okulları açılır. Burada çocuklar, dokuma, örgü, işleme, bağlama, kağıt kesme, alfabeyi okuma, yazı, şarkı söyleme, ezbere eğitim, zihinsel matematik, tarih, dinsel hikaye gibi aktivitelerde bulunurlardı. 1837'de kabul edilen yönetmelikler gereği, 2 ve 6 yaş arası çocuklar "asylum rooms" adı verilen bakım evlerine kabul edilmişlerdi. Bu evlerde çocuklara iyi alışkanlıklar, temizlik ve karşılıklı saygı gibi hususlar öğretilerek, onların başta Hristiyan hayata hazırlanmaları hedeflenmişti. Pauline Kergomard'ın öncülüğünde, bu bakım evleri 1881 yılında okul öncesi eğitim okullarına dönüştürülerek bugünkü eğitim sisteminin esasını oluşturmuştur. Bu okullar çocukların fiziksel, entelektüel ve ahlak becerilerini geliştirmelerini sağlayacakları kurumlar olmuştur.

Çocuklar okul öncesinden ayrılınca, ilkokulda daha komplike cümleler kurabiliyor, hikayeler anlatabiliyorlar ve bir objeyi veya bir olayı tarif edebilecek duruma gelebiliyorlar. Çünkü pre-schoolda konuşma lisanına ağırlık veriliyor. Kendini ifade edebilecek konuma gelen çocuklar ilkokulda okuma-yazmayı öğrenmeye hazır oluyorlar. Bu sınıflarda çocuklarla düzgün konuşabilen yetişkinler olmalıdır. Oyunun

içerisine lisansı getirip, oyun içinde lisansı erişkinler yardımıyla doğru ve güzel kullanabiliyorlar.

1989'da 3 yaşına gelen her çocuk, ailesi istemesi halinde, evine en yakın bir okul öncesi eğitim kurumuna kabul edilmesi gerekir.

2 yaşındaki çocuğa bakma, sosyal olarak avantajı olmayan bölgelerdeki /okullara öncelik olarak verilir. Bu kentlerde, dağlık kesimlerde veya köylerde de olabilir.

2005 yılında kabul edilen bir yasanın 23. maddesine göre okul öncesi eğitim misyonu temel bilgiyi esas alır. ilkokulda verilecek temel eğitime çocukları hazırlamayı, toplumdaki hayatın ve toplumdaki hayat prensibini çocuğa öğretir.

Fransa'da okul öncesi, her çocuk için başarılı bir okul deneyimini sağlamayı amaçlar. Okul öncesi, eğitimin temelini oluşturur. Eğitimin temelinde de öğrenim becerileri geliştirilir. Bunu da oyun, faaliyet, bağımsız araştırma ve duygusal deneyim ile yapıyorlar. Okul öncesinde 2 sorumluluk var:

- 1- Tüm öğrencileri temel eğitim döngüsüne katarak temel öğrenim döngüsünü tamamlamak. Bu temel eğitim döngüsü, öğrenmenin hayatlarının bir parçası olduğunu keşfetmelerine yardımcı olmak.
- 2- Okul öncesi çocukların karşılaştığı eğitim sorunlarını değerlendirmek ve belirlemek. Bu şekilde ilkokulda, ilgili çocuğun ihtiyaçlarının neler olabileceğini ortaya çıkarmak.

Hemen hemen 3-6 yaş arası tüm çocuklar okul öncesine gidiyor (%97-%100). 2-3 yaş arası çocukların da %'ü okula gidiyor.

ilkokul ve okul öncesi eğitim kurumları söz konusu olduğunda okul sektörünü belirlemek belediye başkanının uhdesindedir. Okul sektörü dendiğinde belediye hudutlarındaki okullar için o belediyeye ait olan kişilerin çocukları belirlenen okullara gidebilir.

19.yüz yıldan beri çocuklar 3-6 yaşa kadar okul öncesinde kalır ve 6 yaşta zorunlu olarak ilkokula başlar. Sağlığı, fizyolojik ve psikolojik gelişimi toplumsal hayata hazır olan çocuklar da 2 yaştan itibaren okul öncesine başlayabilir. istisna olarak, bu 2 yaşına gelen çocuklar okul yılının başlamasından ve 31 Aralık'tan önce olmak kaydı ile aynı şartlarda okula kabul edilebilirler.

Okul öncesi için burs verilmez. Ancak veliler belediyelere bağlı sağlık ya da sosyal hizmetlerden yardım alabilir.

Okul öncesi, temel öğrenim olan birinci okul döngüsü (first school cycle) anlamında olup ilköğrenimin temelini oluşturmaktadır. önceleri her yıl ulaşılması beklenen hedefler, artık üç yılı kapsayan dönemlerde yakalanmasına çalışılmaktadır.

Genel kural olarak, çocuklar yaşları itibarıyla üç gruba ayrılırlar; "2-4 yaş arası "küçükler grubu", 4-5 yaş arası "orta grup" ve 5-6 yaş arası "büyükler grubu". Ancak, bu gruplama çocuğun olgunluk, beceri gibi özelliklerine bağlı olarak farklılık gösterebilir. Çocuğun yaşının uygun olmaması halinde dahi, aileler ile mutabakata varan pedagoji takımı çocuğu, ihtiyaçlarına en iyi cevabı verecek gruba dahil ederler.

Günde en fazla 6 saat olmak kaydıyla, haftalık ders saati 26 ile sınırlıdır. Öğretmenler zaman çizelgesi ve konu dağılımları ile sınırlı kalmayıp, çocukların ihtiyaçlarına ve kazanılması istenilen becerilerine göre bağımsız günlük faaliyetler hazırlarlar.

Okul öncesi, çocuğun gelişimine katkı koyduğu gibi onu ilkokula da hazırlamaktadır. Oyunlar yaratıcılık, hayal gücü, taklit, gözlem vs.'nin gelişmesinde önemli rol oynar. Öğrencinin farklı durumları ve kültürel dünyayı keşfetmesine öğretmen ekibinin yardımı önemlidir. Okul öncesinde kitap, oyuncak gibi materyallerin yanında çocuğun dijital destek de verilmesi önemli bir husus olarak kabul görmektedir.

2007 ulusal programına göre, okul öncesi program beş ana faaliyeti içerir:

1- Dil: Dilin sözlü olarak kullanımı çocuğun alfabenin nasıl çalıştığını öğrenmesine yardımcı olurken okuma ve yazmayı öğrenmesini de kolaylaştırmaktadır. "Büyükler grubunda" ise yabancı veya bölgesel bir dil öğretilmektedir.

2- Birlikte yaşama, yeni ilişkiler kurulmasına, sözel iletişim becerilerinin gelişimine yardımcı olmaktır.

3- Hareket ve kendilerini ifade etmeleri farkındalığın ve fiziksel becerilerin geliştirilmesinde yardımcı olacak çevreyi tanımasına yardımcı olmaktır.

4- Dünyayı keşfetmesine yardımcı olmak.

5- Hassasiyet, yaratıcılık ve hayal gücü vasıtasıyla ortak bir kültürün temellerinin atılması çocuğa memnuniyet verecektir.

Çevreyi keşfetmeyi içeren faaliyetler ve oyunlar okul öncesi pedagojide önemli yer tutmaktadır. Öğretmenler, öğrencilerin davranış ve başarılarını yakında izler ve ihtiyaçlarına göre yardımcı olurlar. Öğretmen, öğretim metodolojisini ve pedagojik materyalleri seçmekte tamamen hürdür. Okul kitaplarının basımı hususunda devlet kontrolü yoktur. Devlet her seviye için ulusal pedagojik içerikli programı hazırlar. Bu düzeydeki eğitim için donatım için ulusal politika yoktur.

Çocukların bilgilerinin düzenli olarak değerlendirilmesinden öğretmen ya da pedagojik eğitim almış kişiler sorumludur. Velilere, çocukları hakkında bilgi verebilmek için her çocuk için rapor tutulur.

Almanya (2006-2007)

Almanya'da okul öncesi çalışmalar ilk kez 19. yüz yılın başlarında endüstri alanında işçi olarak çalışanların çocuklarının bakımları için kurulmaya başlayan ve

onları ilkokula hazırlayan okul öncesi enstitüler açıldı.

3 Ekim 1990 tarihinde doğu ve batı Almanya'nın birleşmesiyle doğu Almanya eyaletlerindeki okul öncesi eğitim kurumları, batı Almanya eyaletlerindeki okul öncesi eğitim kurumlarının seviyesi ile kıyaslanabilir bir noktaya geldi. Sayısal olarak da ihtiyaç duyulan arz-talebi, tam gün olarak karşılayabilir duruma geldi.

Almanya'da, 3 yaşından itibaren çocuğun dil yetenekleri gelişimi konusuna özel ilgi gösterilmektedir. Tüm eyaletlerde eğitim planlarının ve eğitim kavramlarının geliştirilmesi ve uygulanmasında (özellikle göç etmiş ailelerin çocukları için) dil gelişimine yönelik özel çalışmalar yapılmaktadır.

Okul önceki eğitim kurumlarındaki kaliteyi artırmak için pedagojik kavramlar ile değerlendirme ölçütleri kullanılır.

Amaç: Okul öncesi eğitim, bakım merkezleri eğitim sisteminin başlıca parçası olarak görülür. Çocukları ve gençleri koruma için çıkarılmış bir yasaya göre (The Child and Youth Welfare Act 1990) çocuk bakım merkezlerinin çocukların, toplumun birer sorumlu ve özerk üyesi olarak gelişmesini cesaretlendiren kurumlar olarak anılırlar. Çocukların zihinsel, duyuşsal, fiziksel gelişimleriyle de ilgilenir. Aile içinde çocukların gelişimini destek olacak şekilde planlanmıştır. Pedagojik ve organizasyon anlamında verilecek olanlar çocuğun ve ailelerin ihtiyaçlarına göre belirlenir. Çocuklar beceri ve yeteneklerini oynayarak geliştirecek bir dünyayı keşfetmeleri gerekir. Çocuklar da marifetli, vasıflı personel tarafından desteklenir. Çocukların ilkokula geçişlerinin sorumluluğu, gelişim seviyelerine bağlı olarak anaokulların uhdesindedir.

2005 yılında yapılan bir yasa ile, okul öncesi eğitim kurumları, ilköğretim arasındaki ilişkinin devamını sağlamak açısından benimsenen bir çerçeve, yürürlüğe girmiştir.

Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğunda olan (sadece 5-6 yaş arası) okul öncesi eğitim, 3-6 yaş arasını kapsamaktadır. Bu yaş grubunun eğitim almaya yasal hakkı olmasına karşın okul öncesi eğitim zorunlu değildir.

3 yaşın altındakiler aslında kreşlere gider; ama 3-6 hatta 12 yaşa kadar olan, karışık yaş gruplarıyla da aynı eğitim merkezlerinde eğitim görebilirler.

Okul öncesinde aileler belli bir ücret der; ama bu velilerin mali durumlarına ve aile ye sayısına göre belirlenir. Okul ncesi, seviye gruplarına göre değil, yaş gruplarına göre organize edilir. Her gruba okul öncesi eğitimde uzmanlaşmış en az bir ğretmen ve en az bir yardımcı ile eğitim verilir.

The Child and Youth Welfare ofislerine bağlı olarak okul öncesi kurumları, haftalık ve günlük zaman izelgesi ortaya koyar. Bu izelgede okulun başlangıç ve bitiş ayları, saati o bölgenin durumuna göre, ailelerle iştişare edilerek belirlenir.

Okullardaki gibi ders, ders süresi ve müfredat okul öncesi eğitim içerisinde yer alan hususlar değildir. 3-6 yaş arasındaki çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal becerilerinin geliştirilmesini cesaretlendirmeyi hedefleyen alanlar ve faaliyetler, Eyaletlerin benimsediği ortak ereve içinde belirlenmektedir. Buna göre çocuklar için; dil, yazı, iletişim, kişisel-sosyal gelişimi, değerler ve din eğitiminin gelişimi, matematik, tabi bilimler, bilişim teknolojisi (IT), güzel sanatlar, medya aracılığı ile güncel olaylara ilişkin eğitim, vücudunu tanıma, hareket gelişimi, sağlık, doğayı ve kültürel çevresini tanıması yönünde eğitim çalışmaları yapılır.

Eyaletlerin okul öncesi için 2004'te benimsedikleri ortak çerçeveye göre eğitim çalışma metotları belirlenir. zerinde esas durulan konu proje çalışmasıdır. Konular ocuğun ilgilerine ve çevresine göre belirlenir. ğrenim şekli; çocuğa takım çalışmasını hatalardan öğrenmesini, deney yapmasını, kendi başına öğrenmesini, yaratıcılığını geliştirmek için özgürlüğünü, araştırmayı, cesaretlendirir.

Anaokullarda eğitim çalışmaları çocukların durumları, ihtiyaçları ve ilgilerine göre belirlenir. Bundan dolayı pedagogların, çocukları çok iyi gözlemesi ve ailelerle düzenli olarak görüşmesi gerekmektedir. Çocukların performansları değerlendirilmez. Çocukların durumları hakkında rapor hazırlayıp aileler bilgilendirilir (Grup içinde çocuğun karşılaştıkları problemleri, çocukların durumları,.. gibi).

6 yaşında zorunlu eğitime başlaması gereken ocuk eğer hazır değil ise normal ilkokula değil de bu tip çocuklar için açılmış, ilkokul ile bağlantısı olan

enstitülere gider. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için ayrı okullar olabildiği gibi normal okulların bünyesinde de bu tip çocukların gidebilmesi için düzenlemeler yapılmıştır.

Polonya (2006 - 2007)

Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Polonya'da da okul öncesi eğitimde önemli gelişmeler 1940'ların sonlarında olmuştur. Kadınların profesyonel hayata girmesi, tek-nesil ailelerin artması, kırsal alandan kentlere olan büyük göçler ile yakından alakalıdır.

Polonya'daki okul öncesi eğitim 3 ile 6 yaş arası çocukları kapsar (daha küçükler sağlık Bakanlığının denetimine olan kreşlere gidebilirler.) 1991 tarihli Okul Eğitimi Kanuna göre, tüm okul öncesi okullar rece okullar olarak kabul edilirler. Polonya'da okul öncesi eğitim sözcüğü hemen hemen hiç kullanılmamakta, onun yerine ya "okul öncesi bakım ve yetiştirme" veya "okul öncesi yetiştirme" olarak kullanılır.

2. Dünya Savaşı'ndan beri, devlet müfredatının girişinden sonra, bakımdan çok eğitime özel önem verilmeye başlandı. Temel okuma ile yazma becerilerinin kabulünden sonra, okul öncesi eğitimin görevleri eğitim ve bakım verme olarak iade edilmektedir.

1980'lerin sonundan sonra, okul öncesine kayıt yaptıran 3-5 yaş arası çocukların sayısında azalma olmuştur. Bu kısmen harç getirilmesindendi. Ancak okul öncesi okullardaki bir yıllık hazırlık sınıflarına kayıt yaptıran 6 yaş çocukların sayısında ise görünür bir artış olmuştur. özellikle kasaba ve şehirlerde, sınıf başına 25 çocuk kuralı sık sık ihlal edilmektedir. Bir takvim yılında 6 yaşında olan tüm çocuklar anaokullardaki (kindergarten) hazırlık sınıfına veya ilkokullarda olan okul öncesi eğitim sınıfına gitmek zorundadırlar. 3-5 yaş arası çocukların okul öncesi

eğitime dahil olmaları velilerin kararına bağlıdır. Polonya'da çocuklar zorunlu eğitim olan ilkokula 7 yaşında başlarlar.

Özerk yönetim (özerk yönetimden kasıt yerel yönetimlerdir ki özerktirler bu hususta) okul öncesi eğitim kurumlarının; işlevlerinden, yatırım ve tamirlerinden, idari ve mali hizmetlerinden, öğretim yardımı ve gerekli teçhizattan, rekabet temeline dayalı müdürlerin atamalarından ve görevlerine son verilmelerinden, yıllık çizelgelerin gözden geçirilmesinden sorumludurlar.

Okul öncesi eğitim kurumlarının pedagojik denetiminden bölge eğitim şefi sorumludur. Hem yerel yönetim hem bölge eğitim şefi okul müdürleri ve öğretmenlerine örgütsel ve müfredat gibi konularda karar alabilecek faaliyet alanı bırakarak sadece yasalar çerçevesinde okul öncesi okulların faaliyetlerine müdahale edebilir. Bu da demektir ki birçok konuya ilişkin karar okulda alınmaktadır.

Okul öncesi eğitim, çocukların potansiyeline, sosyo-kültürel ve doğal çevrenin sağladığı gelişim olanaklarına göre, çocuğun gelişimini ve gelişimini yönlendirmeyi hedefler.

Okullardaki okul öncesi sınıflar ve anaokullar, çocuğu okula hazırlayacak ortamı yaratırlar. Velilere çocuğun gelişim becerileri de dahil olmak üzere çocukların gelişimine ilişkin destek ve tavsiyede bulunurlar, hatta erken uzman müdahalesini dahi sağlayabilirler.

iyi ve kötü okul öncesi eğitime erişebilirliklik ayırımı kırsal alanlar ve seyrek nüfuslu bölgeler ile kentsel gelişmiş ve büyük şehirler olarak yapılabilir. Seyrek nüfuslu bölgelerde okulöncesi eğitim okulları ve okullar kurmak genellikle mümkün değildir. Okul öncesi eğitim de dahil olmak üzere, farklı seviyedeki eğitime erişim• demografik ve coğrafik unsurlara bağlıdır.

Okul Eğitimi Kanunu'na göre, 6 yaş çocukları için çocuğun evi ile okul arasındaki mesafe 3 km'yi geçiyor ise, yerel yönetim okul öncesi eğitim sınıfı olan yerel ana okula veya okula kadar bedava ulaşım sağlamak zorundadır. (Bu yükümlölük sadece 6 yaş çocuklar için geçerlidir.)

Okul Eğitimi Kanuna göre, okul öncesi eğitim temel müfredat çerçevesinde komün okul öncesi kamu eğitim kurumlarının kurulması, işletilmesi, günde beş saati geçmeyen ücretsiz sınıfların sağlanmasından sorumludurlar. 5 saati geçen ekstra müfredat faaliyetleri aileler tarafından ödenir. Çocukların yemeklerini de öderler. Komün ödenecek miktarı belirleyecek kuralları koyar. Örneğin tam veya kısmi ücret feragati veya mali ve materyal desteği gibi farklı usullerle her komün mali olarak sıkıntıda olan küçük çocuğu olan ailelere yardımcı olabilirler.

Velilerin beklentilerini de dikkate alarak okul müdürü zaman çizelgesini belirler. Okul bahçesinde oyun vaktinin bir kısmının geçirilmesine ilişkin kural genellikle her gün uygulanır. Genel çizelgeyi ve çocukların ihtiyaç ve ilgilerini dikkate alarak sınıf öğretmeni kendi grubu için bir çizelge hazırlar.

Okul öncesi eğitim kurumlarında asgari çalışma saati 5'tir. Genellikle 9 saat çalışılır ve haftada 5 gün açıktırlar. Gün içerisinde çocuklar öğretmen tarafından organize edilen faaliyetlere katılırlar ve sınıf veya bahçede spontane oyunlar oynarlar. Faaliyetlerin süresi çocuk yaşına göre değişir; 5-6 yaş - yaklaşık 30 dakika. Daha küçükler için (3-4 yaş) yaklaşık 15 dakikadır.

Milli Eğitim ve Spor Bakanlığının 26 Şubat 2002 tarihli tüzüğü okul öncesi eğitim kurumlarında ve ilkokullardaki okul öncesi eğitim sınıflarında uygulanacak okul öncesi yetiştirme temel müfredatı içermektedir.

Çocuklar ve öğretmenler için aşağıdaki faaliyet alanları belirlenmiştir.

- Bilgi edinme ve kendini ve dünyayı anlama
- Faaliyetler sayesinde beceriler kazanma
- Grup ve toplum içerisinde yer bulma
- Değerler sistemi geliştirme

Kendi kişiliğini geliştirme için yaratıcı olan 3-6 yaş arasındaki çocuğun beklentilerine ve gelişim ihtiyaçlarına göre her faaliyet alanı için öğretmenler vazifelerini yerine getirirler. Bu belge "yazarın kendi müfredatı" da denen bireysel

müfredatın hazırlanmasına temel teşkil eder. Böylece öğretmen çocuklar ile faaliyetleri organize eder.

Müfredat, öğretmenlerin faaliyetlerini, çocukların büyükler ve arkadaşları ile olan etkileşimlerini yönlendiren bir unsur olarak görülmektedir. 5 Şubat 2004 tarihli tüzüğe göre Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim müfredatını gözden geçirir ve kabul eder. Şu an anaokullar ve okul öncesi sınıflarda kullanılan 25 farklı müfredat mevcuttur. Hem anaokullar hem okul öncesi eğitim sınıfları ana müfredatı temel alarak ya Bakanlığın kayıtlarında bulunan ya da bir öğretmen veya öğretmen grubu tarafından hazırlanan müfredatı takip ederler. Seçilen müfredat okul aile birliği ve pedagoji konseyinin fikrini alan okul müdür tarafından kabul edilir.

Okul öncesi eğitimde okul sisteminde yer alan konular yoktur. Eğitim bir bütün olarak kabul edilir ve ana faaliyet olan oyuna dayanır. Özellikle altı yaş çocuklarına ilişkin olarak anaokulların en önemli görevi okumayı ve yazmayı öğretmektir. Çocuklar oyunlara ve alıştırmalara katılarak konuşma, görsel ve işitsel becerilerini geliştirirler. Çocuklar oynarken gayri ihtiyari ve rastgele öğrenirler. Temel okuma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik faaliyetler çocuğun metinlere ilgisini sağlar ve bu becerilerini geliştirmesini motive eder.

Okul öncesi eğitim temel müfredatı çerçevesi içinde öğretim ve yetiştirme ücretsizdir ve bu müfredat için ayrılan zaman ise günde 5 saatten az olamaz. Bazı eğitimcilere göre, okul öncesi eğitim için en yararlı metot global (genel) yöntemlerdir. Çocuklara çekici gelen bu metotlar öğrenme aşamasının başı için de tavsiye edilir. Bir resim ile bir kelimeyi ilişkilendirmek çocuğa okuyorum intibasını uyandıracak.

Polonya'da uygulanan genel metotlar; Glen Doman's metodu ve Doğal Dil Öğrenim Modelidir (Yeni Zelanda eğitimcilerinin deneyimlerine dayanmakta). Ancak en popüler olarak kullanılan yöntem analitik-yapay-görsel yöntemidir. Hazırlık oyunları aşamasından sonra, öğretmenler kelimeyi tanıtır, sonra kelime okuma başlar, sonra ise okunup anlamaya çalışılır. Okumayı başaran çocuk doğal olarak yazmaya da çabalar. Öğretmen yazı modelini vererek ve yazmaya yönelik iyi bir ortam hazırlayarak çocuğun ilgisini artırır.

Okul öncesi eğitimden mezun olan bir çocuk bilgisini ve becerilerini gösteren değerlendirme de dahil olmak üzere hiçbir belge almaz. Bunun tek istisnası, 6 yaş çocuğun ilk okula alınması ile ilişkilendirilmiş olan bilançodur (Okullar gelecekteki öğrencilerine ilişkin bilgileri bir yıl önceden peşinen alırlar). Bu bilanço çocuğun sadece sağlık ve fiziksel gelişimini ilgilendirir. özel eğitime ihtiyacı olan çocukların seçimini amaçlamaktadır.

Kamu anaokullarında öğretmenler çocukların sürekli denetimi ve izlemesinden sorumludurlar. Müfredata ilişkin olarak birçok alternatif eğitim örneği bulunmaktadır. Okul öncesi eğitim öğretmenleri Montessori ve Waldorf anaokullarında uygulanan yöntemleri uygular. Bu yöntemler için seçici davranılıp uygulanır ve mahalli durum ile ihtiyaçlar cevap verebilecek şekilde yeni fikirlerin yaratılmasına da zemin hazırlamaya yönelik olmalıdırlar. Wroclaw School of Future alternatif eğitimlerin bir örneğidir. Okul öncesi eğitim söz konusu olduğunda, bu öneri geleneksel bilişsel modelin ötesine geçer. Birçok çalışma yöntemi "hayal gücü modeli" içerisinde yer alır.

2003 yılında bakanlık bir grup uzmanı (araştırmacılar ve öğretmenler) görevlendirerek 3-6 yaş arası çocukların okul öncesi eğitimi ile ilk okul başlangıç eğitimi olan 1,2,3. sınıfları birbirine bağlayan temel eğitim için yeni ana müfredatın hazırlanmasını istedi. Bu belgenin taslak versiyonu şimdilerde sadece bu alandaki uzmanlar tarafından değil, geniş bir kamuoyu tarafından tartışılmaktadır.

Avusturya (2006-2007)

Avusturya'da ilk gözetim evleri 1830 yılında kuruldu. Okul sisteminin bir parçası olmayan bu evler mali destek alamadıkları için gönüllü bağışlarla ayakta duruyorlardı. Esas amaçları eğitim olmayan bu evler, temel koruma sağlamaktaydılar. 1863 yılında kurulan anaokullar ile birlikte gözetim evlerindeki çocuklar ile anaokula devam eden çocuklar arasında sosyal farklar derinleşmeye başlamıştır. 1870'den beri Avusturya eyaletlerinde özel anaokullar mevcuttur. Bu özel anaokulların başlıca görevi eğitim yanında yaratıcı, sosyal ve bilişsel dürtü de vermektir.

1920'lerde gözetim evleri tedricen gerileyerek yerini Montessori eğitimi veren anaokullara bıraktı. Dr. Julşus Tandler'in Sosyal Yardım icra Görevini yürüttüğü sırada, Viyana'daki anaokul sayısı en yüksek noktaya çıktı ve dünya başşehirlerini geride bırakmıştı. Daha uzun saatler açık olan "halk anaokulları" da vardı. Eğitim faaliyetleri ihtiyatla planlanır, yaşa göre eğitimsel oyunlar sağlanır ve oyunlar farklı köşelerde (bebek köşesi gibi) çocukları için hazır edilirdi.

Avusturya'nın 9 eyaletinin de farklı kurumları ve görevlerini, içsel ve dışsal düzenlemeler ile denetim ve personel alımı gibi konuları düzenleyen kendi Anaokul Eğitim Kanunları vardır.

Anaokullar;

- Aile içerisindeki eğitimi destekler ve tamamlarlar (anne-baba veya veliler ile işbirliğine özel önem verir).
- Akranlarıyla olan sosyal etkileşim ve uygun önlemler ile bireysel gelişimi teşvik ederler.
- Temel din ve ahlak eğitimi verirler.
- Anne-baba ve okulu da katarak çocukları okul çağına hazırlarlar.

Deneyler ile kanıtlanmış bilimsel ve terapi eğitim metodlarına göre ortho-therapeutic anaokullar özel ihtiyaçları olan çocuklara bakım sağlarlar (Gelişim bozukluğu ve kısmi olarak yaşından küçük becerileri olan).

Her yerel bölgede anaokullar vardır. Eğer uzak bölgelerde iseler okul otobüsleri veya özel ulaşım tedarik edilir. (Örneğin; aileler dönüşümlü olarak bu işi yapabilirler. Aynı okullar için de geçerlidir)

3 ile 6 yaş arası çocuklar için çocuk bakımı olanakları oldukça yoğundur. Anaokul (Kreş) katılımı zorunlu değildir. Ancak, her öğrencinin anaokulda bir yer hakkı yoktur. Ailenin isteği ve kapasiteye bağlı olarak çocuklar okula kabul edilirler. Kabul şartları Eyaletin Anaokul Eğitim Kanunu'nda belirtilmiştir. Kural olarak, anaokullar 3 yaş ile okul yaşına gelen her çocuğa açıktır. Fiziksel, zihinsel ve psikolojik uygunluk, aranan şartlardır. Ortho therapeutic anaokullarda özel yönetmelikler uygulanır.

Ne eyalet seviyesinde ne bölgeler seviyesinde anaokullarının zaman çizelgesini belirleyen katı kurallar yoktur. Genellikle gün, çocukların kendi aralarında oynayacağı bir periyot ile başlar. Sabahın ilerleyen saatleri hikaye anlatma, şarkı söyleme, spor gibi grup faaliyetleri ile çizim, boyama, el işi gibi bireysel faaliyetlere ayrılır. Öğle ve akşam üstü vakitlerde de açık olan anaokullarda çocuklar önce dinlenir sonra biraz daha oyun oynarlar.

Duruma bağlı olarak anaokullar eylülde başlar yazda biter. Günlük açış saatleri değişir. Tüm gün anaokullarında sabah 7 akşam 7 aralarında olup bu süreleri aşamaz.

Öğretmenler duruma bağlı olarak hareket etseler de, faaliyetlerini orta ve uzun vadeli olarak hazırlarlar. Zorunlu milli bir müfredat yoktur. Charlotte Bühler Talime Yönelik Okul Öncesi Araştırmaları Kurumunun rehberliğindeki bir uzmanlar grubunun başarılması gereken eğitim amaçları çerçevesi hazırlamıştır.

Bazı anaokullar Rudolf Steiner, Montessori gibi sadece bir eğitim metodolojisi benimserler. Genelde, tüm bu yaklaşımlar anaokul öğretmenlerinin eğitiminin ve anaokul eğitiminin bir parçasıdır. Okul tipi değerlendirme yoktur. Uygun eğitim önlemlerini almak için öğretmenler izlemeye, analize ve ilerlemeyi optimize etmeye önem verirler. Bu önlemleri almak için de

- Kendi çalışmalarını gözlemlerler veya anaokul teftiş kurulunun kılavuzluğuna başvururlar.
- Personel veya idare toplantılarında değerlendirme yaparlar ve görüş alışverişinde bulunurlar.
- Veliler ve okul ile işbirliği yaparlar.
- Sağlık kontrolleri yaptırırlar.
- Yeni bilimsel veriler benimserler ve bu verileri bilim adamları/araştırmacılar ile ele alırlar.
- Tıbbi ve terapi uzmanları ile yakın işbirliği yaparlar.

Bazı anaokullar (kreş okulları) müzik ve yaratıcı becerilerin geliştirilmesine, yabancı lisan eğitimi ve diğer konulara yönelik program sunarlar. Özel ve entegre anaokullarda terapistlerle işbirliği içerisinde müzik terapisi, ergoterapi ve hippoterapi

gibi uygun önlemleri hayata geçirirler. Eğitim konseptine bağlı olarak, çocuk grupları insancıl pedagoji, doğal eğitim gibi fikirlerin gelişmesine yardımcı olurlar.

Genel anaokullara (kreş okulları) ek olarak orthoterapi anaokulları veya hususi anaokullar da denen okular vardır. Zihinsel ve bedensel özürlü olan ve özel yardım isteyen çocuklar ayrıca sosyo psikolojik ihtiyaçları olan çocuklar bu okullarda özel öğretmenlerce bakılırlar.

Kamu sektöründe bulunan federasyon, eyaletler, özel sektör olarak kabul edilen toplum birlikleri veya kilise dini toplumlar, özel ve tüzel kişiler, gerekli şartları yerine getirmeleri halinde anaokul (kreş okulları) çalıştırabilirler. Çocuk grupları velilerin girişimi tarafından oluşturulur ve özel kişiler tarafından devam ettirilir.

Romanya (2006-2007)

Okul öncesi eğitim 3-6 yaş arası çocuklar için normal, uzatılmış ve haftalık programlar olmak üzere aynı ya da farklı anaokullarında verilir. Çocuklar yaş gruplarına göre ayrılırlar; düşük (3-4 yaş), orta (4-5 yaş) ve yüksek-hazırlık grubu (5-6 yaş). Programa ve çocuk sayısına bağlı olarak (10'dan az 20'den fazlaya olmayan ortalama 15 çocuktan oluşan gruplar) 1 veya 2 öğretmen ile çalışır. Ancak bazı durumlarda, Vilayet Okul Müfettişleri en az 7 kişilik sınıfları da onaylayabilirler. Eğitim, Araştırma ve Gençlik Bakanlığı, izole bölgeler gibi özel durumları dikkate alarak yüksek, hazırlık grubu asgari ve azami sayıların üzerinde öğretim vermesini onaylayabilir. Okul öncesi eğitimde şu an öncelik özellikle mahzurlu (avantajsız) ve çok küçük çocukların eğitime erişimine verilmiştir. Aynı zamanda, 6 olan okul yaşına gelmeden hazırlık sınıfında okuyan çocukların ilkokulda derslerini daha iyi takip etmelerini temin eden müfredat gözden geçirilmektedir.

Phare projesi olarak başlatılan programın amaçları;

- Erken kayıtların teşvik edebilmek için okul öncesi eğitimi elverişli hale getirmeyi ve şartları iyileştirmeyi,
- Çocukların zorunlu eğitimi başarmalarını sağlamayı (başarısızlığı önlemek),
- Zorunlu eğitimi tam alamayanlar için ikinci eğitim şansı tanımayı kapsamaktadır.

Çocuğun uyum ve ihtiyaçlarına göre, okul öncesi eğitim çocuğun kişiliğinin serbest, yekpare ve uyumlu bir gelişim göstermesini sağlamaya çalışır. Çocuğun yaşına kişilik özelliklerine bakılarak, eğitim çocuğun farklı özelliklerine göre, onun entelektüel, sosyal ve psikosomatik gelişimini tamamlamasını hedefler. Okul öncesi eğitim, özel eğitime veya rehabilitasyona ihtiyacı olan çocuklar dahil, gerek özel eğitim kurumlarında, gerek normal kurumlarda olsun tüm çocuklara eşit olarak verilir. Okul öncesi eğitime devam etmek, okula hazırlık için tüm çocuklara eşit imkan tanımaktadır.

Okul öncesi eğitim müfredatı, Eğitim Araştırma ve Gençlik Bakanlığı tarafından hazırlanır. Yürürlükteki müfredat aşağıdakileri dikkate alır:

- Çocuğun normal ve tam gelişimini sağlar, çocuğun psikolojik ve fiziksel potansiyeli ile uyum ve ihtiyaçları dikkate alınır ve bu eğitim grubu için en temel faaliyetin oyun olduğu kabul edilir.
- Çevre ve diğerleri ile etkileşim kapasitesini geliştirmesine katkıda bulunulur.
- Olumlu bir imaj geliştirme ve kendi kimliğini keşfetmelerine yardımcı olunur.
- Genel hayatta ve okulda ihtiyaç duyacağı davranış, beceri, anlama ve bilgi edinmesini desteklenir.

Kentlerdeki birçok kamu anaokulu spor, yabancı dil gibi çalışmalara ilişkin zengin programlar geliştirmişlerdir. Konuya bağlı olarak bu okullar ek öğretmen istihdam ederler. Kırsal alanda seçenekler fazla değildir. Genellikle her köyde normal bir program sunan en az bir ana okul vardır.

üç okul öncesi eğitim tipi şunlardır:

1- Normal program (günde beş saat): Çocukları sosyal hayat ile okula yeterince hazırlamak için eğitim faaliyetleri sunarlar.

2- Uzatılmış programlar (günde 10 saat): Çocukları sosyal hayat ile okula yeterince hazırlamak için eğitim faaliyetleri sundukları gibi çocuklara sosyal koruma da sağlarlar (yemek, gözetim ve dinlenme).

3- Haftalık programlar: Çocukları sosyal hayat ile okula yeterince hazırlamak için eğitim faaliyetleri sundukları gibi dezavantajlı bölgelerden veya ailelerden gelen çocuklara sosyal koruma da sağlarlar (denetim ve haftanın çalışma günlerinde tam yerleşme/yatırma).

Okul yılının teşkilatlandırılması Bakanlık Emirnamesi ile olur. Okullar, yaklaşık olarak 15 Eylül gibi açılıp 15 Haziran gibi tatile girmektedir.

Uzatılmış ve Haftalık programlarda öğleden sonra çocuklar ile hazırlanan programlar öğretmenler tarafından denetlenir ve eğlence, dinlenme, yetenek gelişim, yardımcı eğitim gibi konuları kapsar.

Aşağıdaki genel açıklamalar öğretim yöntemlerini hususunda dikkate alınır:

1-Sözlü iletişim yöntemleri açıklayıcı (hikaye anlatma, tarif, açıklama) ve konuşma (konuşma, buluşsal konuşma, özel bir konuyu irdelemek) yöntemleri olarak sınıflandırılır. Öğretmenler ayrıca sondaj öğretimi yöntemleri de kullanırlar (sistemik ve bağımsız gözlem, küçük deneyler) veya bunu dolaylı da yaparlar (film veya resimler ile kanıtlama, gösterme).

2- Birçok faaliyet sırasında, öğretmenler çocuğun gönüllü davranışlarını temel alan yöntemleri kullanırlar veya taklide dayalı uydurma hareketler ortaya koyarlar (öğretici oyunlar, sahne yaratarak öğrenme).

3- Okul öncesi eğitimde oyun, çocuğu formal öğrenmeye hazırlayan ve zihinsel ve bedensel kapasitesini teşvik eden başlıca unsurdur.

Öğretim için kullanılan doğal maddeler (bitki, böcek, taş), teknik objeler (ölçüm aletleri, ev aletleri), sezgisel maddeler (döküm kalıbı ve kil), temsili materyaller (resim, atlas, harita, albüm, video görüntüleri) ve basılmış materyaller (çocuk

kitapları) vardır. Basılı materyaller okul tarafından alınabilir veya öğretmenin tavsiyesi üzerine veliler tarafından alınır. Enformasyon ve iletişim teknolojisi vasıtasıyla eğitim, gerek donanım gerek eğitimli insan kaynağı yokluğundan düşük seviyelerdedir.

Çocuğun durumunun değerlendirilmesine ilişkin temel unsurlar okul öncesi eğitim müfredatı tarafından belirlenmektedir (değerlendirme puan ile yapılmaz).

* Okulun ilk iki haftasında çocuğa ilişkin veri toplanır ki bu başlangıç değerlendirmesidir. Öğretmenler çocukları günlük programın farklı anlarında gözlemler, her çocuğun psikosomatik gelişimini, bilgisini, anlama ve becerilerinin tam gelişmesini sağlamak için onlar ve aileleri ile konuşurlar. Okul devam ederken kayıt yaptıranlar için de durum aynıdır.

* Çocuğun değerlendirmesi sürekli ve okul yılının yapısı ile belirlenmez. Gözlem, diyalog, küçük projeler gibi farklı yöntemler kullanarak öğretmen sürekli bir değerlendirme yaparak okul yılı içerisinde çocuğun ilerleme göstermesini amaçlar. Duruma bağlı değişen faaliyetler, yardımcı eğitim gibi düzeltici önlemler, öğretmen tarafından özgürce uygulanır. Öğretmen çocuğun durumuna ilişkin aileleri bilgilendirir ve çocuk gelişimi konusunda uzman yerel hizmetler ile yakın çalışma içerisinde olur (Psiko-pedagoji merkezleri vardır).

* Zorunlu olmasa da iki haftalık final değerlendirilmesi tavsiye edilir. Böylece çocuğun okul yılı veya tüm okul öncesi eğitim dönemindeki ilerlemesi/durumu değerlendirilir. Bu dönem içerisinde farklı değerlendirme yöntemlerinin kullanılması resmi tavsiyedir. Bu final değerlendirmesine bağlı olarak öğretmen, bir sonraki yılın eğitim stratejisini belirler ve/veya çocuğun ilkokula hazır olduğunu salık verir.

Eğitim Yasasına (Yasa 84/1995) göre, gerçek veya tüzel kişiler bir akreditasyon sürecini müteakip Vilayet Okul Müfettişleri ile mutabakat içerisinde anaokul kurabilirler.

Yunanistan (2005-2006)

Anaokulların da dahil olduğu okul öncesi eğitim ilk eğitim içerisinde yer almaktadır. 4 yaş çocuklarına yönelik okul öncesi eğitim 2 yıl sürer. Kayıt yılının 31 Aralık tarihi itibarıyla 5 yaşı tamamlayan her çocuk için ikinci yıl zorunludur. Birçok anaokul devlet okulu olup bedavadır. özel okul sayısı ise oldukça sınırlıdır. En az sekiz saat olan tam gün anaokulları uzatılmış bir zaman çizelgesine göre eğitim vermekte ve çocukları yaratıcı faaliyetlere yönlendirmektedirler.

özel olarak hazırlanmış eğitim materyalleri ile desteklenen bir eğitim faaliyeti olan "Esnek Bölge" kurumlarının yaygınlaştırılmasına özel önem verilmektedir. İlk ve orta dereceli eğitime aktif katılımı sağlayarak bilgiye yönelik inter disiplinler (birden fazla bilim dalı ile ilgili) gelişimi geliştirmeyi hedeflemektedir.

Okul öncesi eğitim ilkokula eğitimine bağlıdır ve ilk eğitim için büyük oranda yürürlükte olan yönetmeliklere tabidirler. İlk ve Orta dereceli eğitimin geniş amaçları çerçevesinde, anaokullar çocuklara kendilerini fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal olarak geliştirmelerini temin etme fırsat sunmayı hedeflemektedirler. Anaokullar özellikle küçük çocuklara:

- * Duygularını geliştirmeye, motor ve zihinsel faaliyetlerini düzenlemeye,
- * Sosyal ve fiziksel çevreden ortaya çıkan deneyimlerini zenginleştirmeye, etkileşim ve ilişkileri birbirinden ayırt etme yeteneğini elde etmeye,
- * özellikle matematik, dil ve sanat alanlarında ve genellikle sembollerle kendilerini ifade etme ve anlama yeteneklerinin gelişmesine,
- * Toplum hayatına tedricen ve uyumlu bir şekilde entegre olmalarına yardımcı olacak kişiler arası ilişki geliştirmeye,
- * Organize çevre içerisinde kolayca ve özgürce inisiyatif alma yönlerini geliştirmeye, kişiler arası ve gruplar arası al-ver ilişkisine alıştırmaya, yardımcı olur.

Öğrencilerin ulaşılabilir bölgelerde veya nüfusları az olan bölgelerde yaşamaları halinde, otobüs veya diğer ulaşım araçları ile yardımcı olunur. Masrafı ise devlet tarafından karşılanır.

Bir çocuğun anaokula (Okul öncesi eğitim kurumuna) kayıt yaptırabilmesi için çocuğun yasa tarafından hükmedilen yaşta olması, ilgili okulun bulunduğu bölgede yaşıyor olması gerekmektedir. Her okul öncesi eğitim kurumu, ortak olan binalar hariç, belirli bir okul bölgesinde bulunur. Ailelerin istemesi halinde çocuk tam gün okul öncesi eğitim kurumuna herhangi bir seçim şartına tabi olmadan devam edebilir.

Kamu okullarındaki çocukların kitap ve diğer eğitim yardımları bedavadır. Okul bölgesinden uzakta yaşayan çocukların okul ulaşımı devlet tarafından karşılanmakta veya eğer çocuk okulun bulunduğu bölgede yaşayacaksa iade ve ibatesi onlara hizmet olarak sunulur. Eğer hem ulaşım hem de iade-ibate şartları mevcut değil ise, o zaman ilgili makamın mali durumunun da müsait olması halinde çocuğa aylık bir tahsisat verilebilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında ya bir öğretmen (bir öğretmen bir kesimli sınıf) veya iki öğretmen (2 öğretmen iki kesimli sınıf) vardır. Birincisinde 7-25 arası, ikincisinde ise 26-50 arası öğrenci bulunur. Öğretmen başına öğrenci sayısı 25 olarak belirlenmiştir. Bir erkek veya bir bayan öğretmenli okullarda, her iki yaştaki çocuklar tek kesimli sınıfta birlikte olmalıdırlar.

Milli Eğitim ve Din işleri Bakanlığı okul zaman çizelgesini hazırlamaktan sorumludur. Okul öncesi eğitim okul yılı 1 Eylül'de başlar ve diğer yılın 31 Ağustos tarihinde biter. Eğitim yılı ise 1 Eylül'de başlar ve bir sonraki yılın 21 Haziran tarihinde biter. Dersler ise 11 Eylül'den 15 Haziran'a kadar devam eder.

Günlük program ise Bakanlık kararıyla belirlenir. Pazartesi'den cumaya olmak üzere sabah 8:30'dan öğle 12:15'e kadar devam eder. Tam gün okul öncesi eğitim kurumları ise 16:00'a kadar devam eder. Öğretmenler yarım saat önce gelmelidir ve çocukların ayrılmasından 15 dakika sonra ayrılmalıdırlar.

Müfredatlar Pedagoji Enstitüsü tarafından hazırlanır ve eğitim görevinin yerine getirilmesinde el kitapçığı olarak kullanılır. Müfredatlar her seviyedeki eğitimin genel

ve özel amaçlarına uygun olarak her dersin net bir şekilde formüle edilen amaçlarını, çocuğun özümseme becerisine ve zaman çizelgesine orantılı ve tekabül eden her seviyedeki kursun amacına göre seçilen konuyu, her birim ve başlığın öğretim yöntemi ve yollarına ilişkin yol gösterici talimatları içerir.

Bilgi, sosyal ihtiyaçlar ve eğitim bilimlerindeki gelişmelerin yansıtılabilmesi için müfredatlar hazırlanır, deneysel olarak test edilir, değerlendirilir ve gözden geçirilir.

Okul öncesi eğitim müfredatları, çocuğun eğitimi ve çocuğun motor gelişimini, sosyal, duygusal, zihinsel, ahlaki ve dini gelişimini hem bireysel hem de kolektif seviyede geliştirmeyi amaçlar. Okul Öncesi eğitim faaliyet kitaplarına göre, yeni müfredatın temel ilkesi eğitimcinin rehberliğinde çocuğun etrafındaki başarılarla faal katılımın sağlamaktır. Onları eleştirci düşünceye iten durumlara dahil edilmesi, çocuğu sezinleme, araştırma, deney yapma, mukayese etme, ilişkileri keşfetme, sınıflandırmaya cesaretlendirir ve zihinsel olarak gelişimini sağlar. Aynı zamanda da bilgi edinmek için de gerekli mekanizmalar geliştirilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında günlük program hazırlanır ve öğretmenlerin doğrudan dahil olmadan çocukların gayriihtiyari olarak "faaliyet köşelerine" girmelerini ve öğretmenin önceden belirlediği amaçlara ulaşılmasını hedefleyen veya planlı ve gayriihtiyari ortaya çıkan faaliyetlere çocukların katılmasını içerir. Bu durumda öğretmen aşağıdaki usule uygun davranır.

Müfredattaki evrimsel pozisyona ve çocukların gelişme seviyesine dayalı bir veya birden fazla gelişim alanlarından bir veya birden fazla amaç seçilir. Genel amaçlarla uygunluğu sağlayarak faaliyetleri seçilir ve düzenlenir. Faaliyetlerin içeriği benzer veya farklı deneyim ve bilgi alanlarından seçilir. Çocukların faaliyete katılmalarına yardımcı olunur ve cesaretlendirilirler. Çabanın sonuçları değerlendirilir.

Okul öncesi eğitim kurumu çocuğun gelişiminin kontrolünü ve değerlendirilmesini şu temelde yapar;

* Çocuğun büyüme, aile içindeki ve genel çevre içindeki davranışlarına ilişkin bilgi ve değerlendirme aileden alınır.

* Okul içersinde ortaya çıkan çocuğun davranışları sürekli gözlemlenir.

Resmi müfredatın spesifik amaçlarına yönelik çocuğun tepki derecesinin değerlendirilmesi yapılır. Her üç ayda bir eğitimciler toplantı düzenleyerek çocuğun gelişimi değerlendirilir ve okulun çalışmalarına yönelik genel talimatlar kararlaştırılır. Buna ek olara, eğer belirli bir çocuğun özel bir sorunu varsa, Tanı, Değerlendirme ve Destek Merkezleri ile Özel okulların bilim adamlarının yardımı istenir.

özel okul öncesi eğitim okullar, kendi bölgelerinde bulunan ve Milli Eğitim ve Din işleri Bakanlığı'na bağlı olan idari kurumlar tarafından teftiş ve kontrol edilir. Yani Bakanlık özel okullardan da sorumludur.

Güney Kıbrıs (2007-2008)

Okul öncesi eğitim 3 yaş ile 5 yaş 8 aya kadar olan çocuklara eğitim temeline dayalı anaokullar tarafından verilir. 3 yaş altındaki çocuklar için okul olarak kabul edilmeyen kreşler vardır. Eğitimden ziyade amaçları çocukları korumak ve bakmak olan bu okulların bu nedenle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlıdırlar. Hem anaokullar hem de kreşler karma okuldurlar.

Üç çeşit anaokul vardır; kamu, toplum ve özel.

1- Kamu Anaokulları: Bunlar 4 yaşında 8 aylıktan beş yaş sekiz aylığa kadar öğrenci kabul ederler. Ek olarak, 1 Eylül'den önce üç yaşında olan çocuklar yeterince boş yer varsa kayıt yaptırabilirler. Kamu anaokulları Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından okul aile birlikleri ve yerel yönetimler ile işbirliği içerisinde kurulurlar. Öğretim kadrosu Eğitim Hizmeti Komisyonu tarafından atanır ve devlet ekipmanı sübvansiye eder, cari hesapları kapar, bina inşaatı ile bakımını yapar ve diğer yardımcıların ücretlerini öder.

2- Toplum (Belediye) Anaokulları: Kamu anaokullarının yeterli olmadığı bölgelerde faaliyet gösterirler. Okul aile birlikleri, yardım kuruluşları veya yerel yönetim tarafından kurulurlar ve Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na kayıtları yapılır. 3 yaştan 5 yaş 8 aylığa kadar kayıt yapılır. Toplum anaokulları kar amacı gütmeyen okullar olup devlet tarafından okul öğretmeninin maaşının bir bölümünün ödenmesi şeklinde sübvansiyeye edirlirler. Toplum anaokulları, özel okul ve kurumlara ilişkin çıkan yasalara göre düzenlenirler. Okul aile birliği, yardım kuruluşu veya yerel yönetim ekipman, bina okul asistanlarının işe alınışı ve ödeneklerinden sorumlu olur. Öğretmenler, Okul Teftiş Kurulu Başkanı, en yakın okulun müdürü ile anaokul yöneticisinden oluşan Tayin özel komitesi tarafından atanırlar. Eğitim Hizmeti Komisyonu tarafından onay alan ancak bekleme listesinde olan öğretmenler arasından tayinler yapılması giderek yaygınlaşmıştır. 2007-2008 döneminde 78 tane faal toplum anaokulu bulunmakta idi.

3- özel Anaokullar: Kar amaçlı olan özel anaokullar Eğitim ve Kültür Bakanlığının onayı ile özel kişiler tarafından kurulur ve çalıştırılır. Özel okullar Özel Okul ve Kurumlara ilişkin çıkarılan kanunlar ile düzenlenirler. 2007-2008 döneminde 148 tane özel anaokul bulunmakta idi.

Tüm kategorilerdeki anaokullar Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın denetimine tabidirler.

Kıbrıs'taki okul öncesi eğitim tarihi boyunca, anaokullar ve kreşler arasında bir ayırım genelde yapılmamıştı. Bugüne kadar, özellikle kırsal alanda kreş ile anaokullar birbirlerine bağılırlar. Bu bağlamda, okul öncesi sözcüğü ayırım yapılmayan yerlerde kreş ve anaokul diye tarif edilecektir. Ayırım yapılan yerlerde ise, kreş veya anaokul sözcükleri kullanılacaktır.

Kıbrıs'ın ilk eğitim geleneğinin uzun olmasına karşın, okul öncesi eğitimin durumu biraz farklıdır. Osmanlı döneminde insanların yüzde 80'ninin okuma yazması yoktu ve diğer eğitim tarzları gibi okul öncesi eğitim de yoktu. Okul öncesi eğitim 19. yüzyılın sonunda ve 20 yüzyılın başında İngiliz döneminde Kıbrıs'ta ilk kez görülmüştür. Başlangıçta çok küçük ölçekte olup özel sektör içerisinde kök salmıştı. Okul öncesi eğitim İngiliz idaresinin hemen başında Josiah Spencer'in raporunda ilk kez yer almıştı. Raporu 41 öğrencinin kayıtlı olduğu Larnaka'daki bir okul öncesi

kuruma atıf yapmakta idi. Aynı zamanda, kayıtlarda yer aldığına göre Lefkoşa'daki Phaneromeni Kızlar Okulu başöğretmeni okulun bir parçası yapmak amacıyla üç sınıfı içeren bir okul öncesi eğitim müfredatı hazırlamıştı. 19. yüzyılın sonuna doğru, ilkokul için müfredat hazırlanması hususunda gelişmeler olmuş ve ilki 1886 yılında basılmıştır. Yunanistan'dakine çok benzemektedir ve Başpiskopos tarafından onaylanmıştır. Yine Yunan modeline benzeyen 1898'de revize edilmiş olanı hazırlanmıştır. Yunan Eğitim Konseyi tarafından da onaylanmıştır. Sonrakilerde, okul öncesi eğitim müfredatına da atıf olmasına karşın içeriği hakkında herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

1904/1905 yıllarından itibaren koloni yönetimi tarafından eğitim konusunda hazırlanan yıllık raporlarda Limasol'da iki öğretmen tarafından kurulan bir okul öncesi kurumdan bahsedilmektedir. Öğretmenlerin Yunanistan'da eğitim gördükleri ve Fröbel eğitim metodolojisini takip ettikleri belirtilmekteydi. Raporda bu okulun çok iyi bir örnek teşkil ettiği belirtilmekteydi. Koloni idaresi de bu dönemde okul öncesine ilgi göstermemişti. Bu dönem içerisinde, 1935 yılında ilk öğretim için basılan 105 sayfalık müfredatın 2 sayfasında öğretmenler için yönlendirmeler ile okul öncesi sınıfların içeriği, ve metodolojisine ilişkin bilgiler yer almaktaydı. Konular konuşma, 1'den 10'a kadar sayılar, duyguların harekete geçirilmesi, fiziksel zindelik, iyi beslenme alışkanlığı, şarkılar oyunlar vs içermektedir. Fröbel ve Montessori metodolojilerine ve çalışmalarına atıflar da yapılmakta idi. Zamanın siyasi durumunu da yansıtmakta olan müfredattaki en önemli değişiklik Yunan modeli terk edilerek Filistin, Yeni Zelanda ve Seylan modellerinin temel alınmasıydı. Bu durum sürekli bu şekilde değişikliğe uğrayarak (yani sürekli müfredatta değişiklik ve okul öncesinde çalışan kişinin istenen nitelikleri) bu günkü şekline geldi.

1975/76 planında, Kıbrıs Pedagoji Akademisi okul öncesi eğitim öğretmenleri için diploma kursları düzenliyordu (Bu kurum sonradan kapatılmış ve görevi 1992'de kurulan Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Bölümü tarafından üstlenilmiştir.) İlk girişlerde 27 öğrenci vardı (1987/88 yıllarında Kıbrıs Pedagoji Akademisi kayıtları iki katına çıkarmış olsa da talebi karşılayamaz durumda idi. Bu nedenle, SEKAP tarafından da tanınan üçüncü derece kurumların (yüksek okul) üç tanesi kreş ve anaokul öğretmenliği için kurslar başlattılar. Aynı planda, iki tane bakanlığın okul öncesi eğitim kurumlarını düzenlemesinden doğan soruna değinilmiştir. Çünkü üç yaşına kadar (sanki bu üç yaş yanlışmış gibi) olan çocuklar için olan kreş, özel ve belediye

(toplum) okulları eğitim kurumları olarak düşünülmemekteydi ve daha çok bakım konusu ile alakalı oldukları için Sosyal Güvenlik ve Çalışma Bakanlığı Sosyal Yardım Hizmetleri Bölümü altında ele almmaktaydılar. 1979'da Bakanlar Kurulu 4.5-5.5 yaş arası 7500 çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması için okul öncesi eğitimi 300 kamu okul öncesi eğitim sınıfına çıkaracak olan bir planı yürürlüğe koymayı onayladı.

ABD uzmanlarının yardımlarıyla hazırlanan ve 16 sayfası okul öncesi eğitime ayrılan yeni müfredat 1981 'de basılmıştır. 1994'de gözden geçirilmiş ve tekrar bastırılmıştır. Yeni yasaya göre, belli yaştaki çocuklar kamu, belediye (toplum) ve Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na kayıtlı olması gereken özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmeleri gerekmektedir. 3 yaş sekiz aylık ve 4 yaş sekiz aylık çocuklar kamu okullarına kayıt olabilirler ve Maliye Bakanlığının belirlediği ücret kayıt için ödenir. Bu reforma ilişkin doğan masraflar devletin sorumluluğunda olup aynı zamanda belediye okul öncesi eğitim kurumlarını da sübvansiyeye etmeye devam eder.

Kıbrıs'ta okul öncesi eğitimin başlıca amacı çocuğun en temel ihtiyaçlarını karşılamaktır. Amaç ve genel hedefler Okul Öncesi Müfredat'ta da belirtildiği üzere, aşağıdaki gibidir;

Çocuğu okul ortamına kolayca hazırlamak, topluma güvenlik içerisinde ve rahatça hazırlamak, mümkün olduğu kadar ve ulaştıkları olgunluk safhası da dikkate alınarak sağlık ve zihinsel, sosyal, duygusal, ahlaki, dini, estetik psikokinetik gelişimlerini sağlamak, korumak ve cesaretlendirmektir.

Başlıca hedefler aşağıdadır;

- Sağlıklarını korumak ve geliştirmek.
- Kinetik ve duygusal becerilerini geliştirmek.
- Yaratıcı ifade ve düşünceleri cesaretlendirmek.
- Zihinsel (Fonksiyonlar ile bilimsel yöntemler kullanarak zihinsel becerileri geliştirmek).
- Kavram ve düşünme yollarını geliştirme.
- Bir üst eğitim aşamasına - ilkokula - geçmeyi hazırlamak.

Esas hedeflerin yanındaki alt hedefler ise şunlardır:

- iyimserlik, güven, deneme isteği, direnme ve girişimcilik gibi kişisel özellikleri geliştirme.
- Rıza, anlayış, haysiyet gibi tutumları geliştirmek.
- ifade ve yaratıcılık becerilerini geliştirme.
- Dil, muhakeme, eleştirel ve matematiksel becerileri geliştirme.
- Okul ortamına alıştırma ve öğrenme, çalışma, insan ilişkileri, haklar ve görevler, doğal çevre ve sağlığa yönelik bilinç geliştirme.
- Sosyal, ahlaki, milli, kültür ve dini hayata ilişkin bilinç geliştirme.

Bu genel hedeflerin dahil olduğu 217/1993 ile 213/1994 yönetmelikleri (üstte) çocuğın fiziksel, sosyal, duygusal ve entelektüel yönlerinin gelişmesine önem vermektedir. Ayrıca, bu alanlarda çocuğın gelişimi için kreşlerin uygun oyuncaklara ve donanıma sahip olmasını da gerektirir.

Okul öncesi eğitim okulları 15 ten fazla çocuğın yaşadığı her kasaba ve şehirde vardır. Bölgesel okul öncesi eğitim kurumları gerekli kriterleri karşılamayan köy ve kasabaların ihtiyaçları için kurulmuştur ve bölge okullarına ulaşım devlet tarafından karşılanmaktadır.

1 Eylül 2004'ten itibaren, okul öncesi eğitim her 4 yaş ve 8 aylık çocuk için zorunludur. Bu yaş çocuklarının velileri okul öncesi eğitim kurumunun ne tip olacağını ve yerini seçme hakkına sahiptir. Veliler kendi tercihlerine göre kreşleri seçmekte özgürdürler. Kararlarını genelde kalite, yerleşim ve ücrete göre verirler. Belediye veya özel okullarda kabul şartları yoktur. Günlük kreşlerde asgari ya da azami aylık ücret yoktur. Yönetici ücreti belirlemekle mesuldür ve bu ücretin de Sosyal Yardım Hizmetlerinden Bölge Yardım sorumlusu kişi tarafından onaylanması gerekmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 3 yaş ile 5 yaş 8 aylık çocuklar 3 gruba ayrılırlar:

* Grup 1- 3 yaş ve 3 yaş sekiz aylık çocuklar. Azami 20 öğrenci kayıt yaptırabilir.

* Grup 2 - 3 yaş sekiz aylık ile 4 yaş sekiz aylık arası çocuklar. Azami 26 öğrenci kayıt yaptırabilir.

* Grup 3 -4 yaş ve sekiz aylık ile 5 yaş ve sekiz aylık çocuklar. Bu grup genellikle Kabul Sınıfı olarak anılır. Azami 30 öğrenci kayıt yaptırabilir.

Eğer üç yaş grubu bir sınıf karma ise - ki genellikle küçük okullarda durum budur- azami 25 öğrenci kayıt yaptırabilir.

Bakanlar Kurulunun 16 Mayıs 2007 tarih ile 65.536 sayılı kararına göre ilk okullarda ve okul öncesi eğitim kurumlarındaki her karma yaş sınıflarındaki öğrenci sayısı 2010-2011 akademik yılında 20'ye indirilecektir.

Her sınıftaki asgari öğrenci sayısı 15'dir. Ancak, okul öncesi eğitim kurumu özellikle çok uzak bir yerde ise, bakanlar kurulunun onayından sonra 10 veya daha az öğrenci ile de çalıştırılabilir.

Okul öğretim görevlileri eylülün ilk pazartesi çalışmaya başlar ve hazıranda sondan bir önceki cuma çalışmayı bırakırlar. Dersler ise eylülün ikinci pazartesi başlar ve hazıranda bir önceki cuma sona erer.

Akademik yıl üçe ayrılır;

* Birinci dönem - Eylülün birinci pazartesinden Kristmas tatiline kadar. Kristmas iki hafta sürer.

* İkinci Dönem - Kristmas tatili sonunda başlar ve Easter tatiline kadar sürer. Easter tatili 2 hafta sürer.

* Üçüncü Dönem - Easter tatili bitimini müteakip akademik yılın sonuna kadar sürer.

Gerek kamu, gerek milli veya dini tatiller olmak üzere okulun kapalı olduğu 12 gün vardır.

Çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarına pazartesinden cumaya saat 7:45 ile 13:05 arası giderler. Belediye okulları ise öğretmenler ve okul aile birliği arasında çalışan ailelere yardımcı olmak maksadıyla yapılacak bir anlaşmayla sabah 7:30'dan öğleden sonra üzerinde mutabık kalınacak bir saate kadar uzatılabilir.

İlk ve okul öncesi eğitim okullarının müfredatları ilköğretim Müdür ile Eğitim Şubesi şefleri, ilköğretim Müfettişleri, Pan Kıbrıs Öğretmenler Sendikası temsilcileri ve Pedagoji Kurumu Müfredat Geliştirme Birimi yetkilileri tarafından hazırlandı. Müfredatın hazırlık aşamasının sonunda, Orta Eğitim Müdürlüğü temsilcileri, İlk Eğitim Müfettişler Birliği ve Pan Kıbrıs Okul öncesi Veliler Birliği temsilcilerin de katkısı alındı. Müfredatın gözden geçirilmesi ise ilköğretim Müdürü ile Pedagoji Enstitüsü Müfredat Geliştirme Birimine bırakılmıştı.

Kreşler için müfredat yoktur. Kreş müdürleri yaşa göre değişen ve amaçlara ulaşılması gereken yükümlülükleri yerine getirerek kreşlerin faaliyet planlarını çıkarır.

Okul öncesi müfredat çocuk merkezli hazırlanır ve deney yapmayı cesaretlendiren problem çözme faaliyetlerine ağırlık verir. Öğretmenler, çocukların paylaşmayı ve sosyal becerilerini geliştirmek için grup çalışmaları ve beraber öğrenmeyi teşvik ederler. Öğretim, çocukların ihtiyaçlarına ve becerilerine göre farklılık gösterebilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretim metodu bilişsel, duygusal ve psikomotor dengesini gözetir ve sosyal eğitime özel ilgi gösterir. Öğretmenin rolü çocukları farklı çevresel etkileşimleri ortaya çıkaracak çeşitli faaliyetlere yönelmelerine ve istedikleri faaliyetleri seçmelerine izin vererek yapı ile akıldaki özgürlük arasındaki dengeyi gözetip programı hazırlamaktır.

Türkiye'de Okul Ön-Eğitim

Türkiye (2006-2007)

Türkiye'de okul öncesi eğitimle ilgili ilk yasal düzenleme Osmanlı Devleti zamanında 23.9.1913 yılında çıkarılan Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanunu'dur. Bu kanunla

anaokullarının açılması zorunlu hale getirilmiş ve bu okullar ilköğretime bağlanmıştır. 1915 yılında da Ana Mektepleri Nizamnamesi yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur. 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda Türk Milli Eğitim Sisteminin genel yapısı içinde, okul öncesi eğitime örgün eğitim sistemi içinde yer verilmiştir. Okul öncesi eğitim 1981'de yeniden gözden geçirilmiş ve okul öncesi eğitim kurumlarının sayıları giderek artmıştır. Okul öncesi eğitime verilen önem ve hizmetteki yaygınlaşma nedeniyle, 1992 yılında 3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunla Okul öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve okul öncesi eğitim kurumları bu genel müdürlük çatısı altına alınmıştır.

Günümüzde okul öncesi eğitim kurumlarının işleyişleri 2004 tarihinde çıkarılan ve 2007 yılında bazı maddeleri değiştirilen Okul öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ile sağlanmaktadır. Bu yönetmeliğe göre, okul öncesi eğitim kurumları anaokulu, ana sınıfı, uygulama sınıfı olarak gruplandırılmaktadır. Türkiye'de okul öncesi eğitim temel gerekçesini "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz" cümlesi ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'ndan alır. Okul öncesi eğitimle ilişkili diğer yasal düzenlemeler aşağıda verilmiştir.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 19. maddesine göre okul öncesi eğitim isteğe bağlı örgün eğitim kurumları içinde yer alır. Bu kurumların açılması ile ilgili ilkeler bu yasanın 21. maddesinde yer almaktadır. İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 13. maddesinde okul öncesi kurumlarında zorunlu öğrenim çağına gelmemiş olan çocuklar eğitilir ifadesi yer almaktadır.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 20. maddesinde de belirtildiği üzere Okul öncesi eğitimin amaçları, Türk Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak,
- Çocuklara sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi davranışları kazandırmak,
- Çocuklara hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışlarını kazandırmak,

- Çocukları ilköğretime hazırlamaktır.

Türkiye'de okulöncesi eğitim kurumlarına katılım zorunlu değildir. Okul öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 10. maddesine göre, çocukların, ailelerinin ikamet ettikleri yere en yakın okul öncesi eğitim kurumuna kaydedilmeleri esastır. Ancak, belgelendirilmek kaydıyla çalışan anne babalar çocuklarını, boş kontenjan olması ve Çocuk Yerleştirme Komisyonunca uygun bulunması durumunda iş yerine en yakın okul öncesi eğitim kurumuna da kayıt yaptırabilirler. Okul öncesi eğitim kurumlarına kayıt-kabulde yaş sınırlaması vardır. Bu bağlamda; anaokulu ve uygulama sınıflarına, kayıtların yapıldığı yılın Eylül ayı sonuna kadar 36 ayını dolduran ve aynı yılın aralık ayı sonuna kadar 72 ayını doldurmamayan çocuklar kaydedilir. Ana sınıflarına, Aralık ayı sonuna kadar 60 ayını dolduran çocuklar ile aynı yılın Aralık ayı sonuna kadar 72 ayını doldurmamayan çocuklar öncelikle kaydedilir. Bu yaş grubu çocukların sayısı yeterli olmadığı takdirde, 48-60 ay çocukların da ana sınıflarına kayıtları yapılabilir.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 10. Maddesine göre, Rehberlik Araştırma Merkezlerinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca düzenlenen rapor sonucunda okul öncesi eğitim kurumlarına yerleştirilmeleri uygun görülen 36-72 aylık çocuklar, ağır ve çok ağır düzeyde zihinsel ve birden çok yetersizliği olmamak şartıyla 10 çocuk bulunan sınıflarda ikiden, 20 çocuk bulunan sınıflarda ise birden fazla olmayacak şekilde kaydedilirler."

Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumları, 36-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla açılan okulları kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları olarak nitelendirilen anaokulu, ana sınıfı ve uygulama sınıflarındaki öğrenciler gruplanarak sınıflar oluşturulur. Belirtilen yaş grubunda olan çocuklardan 36-72 ay arasında olanlar ana okuluna, 60-72 ay arasında olanlar anasınıfına ve 36-72 aylık çocuklar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitimle ilgili program uygulayan eğitim-öğretim kurumları bünyesinde açılan uygulama sınıflarına devam edebilirler. Bir gruptaki çocuk sayısının 10' dan az, 20' den fazla olmaması esastır. Çocuk sayısı fazla olduğu takdirde ikinci grup oluşturulur. Ancak, her bir grubun azami çocuk sayısı dolmadan yeni grup oluşturulamaz. Tek ana sınıflarında ve uygulama sınıflarında ise sınıf kapasitesi dikkate alınarak çocuk sayısı 25 e kadar çıkarılabilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında yer alan çocuklar gelişim özelliklerine göre anaokulu ve ana sınıfı olarak gruplandırıldıklarından, programlarda yer alan etkinlikler de çocukların gelişim özelliklerine göre hazırlanmıştır. Kazanımlar ve etkinlikler 36-72 Aylık Çocuklar için Okul Öncesi Eğitim Programı Öğretmen Kılavuzunda belirtildiği üzere 36-48 ay çocukları, 48-60 ay çocukları ve 60-72 ay çocukları için hazırlanan yıllık planlara göre yürütülür.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin 8. maddesinde yapılan değişikliğe göre; Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır. Ancak, 180'inci iş gününün haftanın ilk üç iş gününe rastlaması durumunda, eğitim yılı bitim tarihi, bir önceki haftanın son iş gününe alınarak kısaltılabilir. Kurumların eğitim öğretim yılı içinde eğitime açılması ve zorunlu olarak eğitime ara verilmesi durumlarında bu süre aranmaz." Okul öncesi eğitim kurumlarında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretim kurumlarındaki iş takvimi esas alınır. Okul öncesi eğitim kurumları bakanlığa bağlı diğer kurumlarda olduğu gibi Eylül ayının ikinci haftasında açılır ve sonraki yılın Haziran ayı sonuna kadar sürebilir.

36-72 Aylık Çocuklar için Okul öncesi Eğitim Programı; 1994 yılından bu yana uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programı okul öncesi eğitimde 36-72 aylık çocuklara yönelik olan program "gelişimsel" bir programdır. Program anlayışı olarak bütüncül, programlama yaklaşımı olarak da sarmal bir programdır. Programda gelişim alanları dikkate alınarak 2002 programındaki ana yapıya bağımlı kalınmış amaçlar ve kazanımlara yer verilmiştir. Program; çocuk merkezlilik, amaç ve kazanıma dayalı olma, gelişim özelliklerinin yaş grubuna göre düzenlenmesi, esneklik, öğretmene özgürlük, aile katılımına açıklık, çok yönlü değerlendirme, geliştirilmeye açıklık ve yaratıcılık ilkelerine göre düzenlenmiştir. Programda tam gün, yarım gün ve ikili eğitim yapan okul öncesi. eğitim kurumlarında uygulanacak etkinliklerin listesi ile etkinlik listesinin altında bu etkinliklerle ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Bu etkinliklerin hepsine aynı gün içinde verilme zorunluluğu bulunmamaktadır. Birkaç etkinlik birleştirilerek bir etkinlik şeklinde de planlanabilir.

Programın konuları aşağıdaki biçimde özetlenebilir;

Serbest Zaman: Serbest zaman etkinlikleri programın ilk etkinlikleridir. Diğer etkinliklere ve güne hazırlık amaçlıdır.

Türkçe: Türkçe etkinlikleri içinde tekerlemeler, parmak oyunları, şiir, bilmece, sohbet, resimli kitap okuma, öykü anlatma, taklit oyunları, pandomim, dramatizasyon, öykü tamamlama etkinlikleri vb. yer almaktadır.

Oyun ve Hareket: Öğretmen ya da çocuklar tarafından yapılandırılmış, kuralları olan ve grupça oynanan etkinliklerdir.

Müzik: Müzik etkinlikleri günlük planda yer alan diğer etkinlikler sırasında da kullanılabilen etkinliklerdir. Ses dinleme ve ayırt etme çalışmaları, şarkı söyleme, ritim çalışmaları, müzik eşliğinde dans hareket vb etkinlikleri içerir.

Fen ve Matematik: Çocukları gözlem yapmaya, araştırma, inceleme ve keşfetmeye yönelten etkinliklerdir.

Okuma-Yazmaya Hazırlık Çalışmaları: Okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları çocukların ilköğretime geçişini kolaylaştırmak, hazır bulunuşluk düzeylerini artırmak amacıyla yapılan etkinlikleri içermekte, asla okuma ya da yazma öğretmek amacını taşımamaktadır.

Drama: Bu çalışmalar çeşitli kaynaşma-ısınma çalışmaları, pandomim, rol oynama, doğaçlama, öykü oluşturma, dramatizasyon gibi etkinliklerden oluşur.

Alan Gezileri: Çocukların ilgisini çekecek, yöresel, kültürel, mesleki ve güncel önem taşıyan her mekan çocuk için doğal öğrenme alanıdır. Bu alanlar tarihi mekanlar, müzeler, atölyeler, iş yerleri vb. olabilir.

Sanat: Sanat çalışmaları gün içinde çeşitli formlarda çocuklar için etkili bir öğrenme fırsatı olarak da kullanılabilir.

Türkiye'de okul öncesi eğitimi ile ilgili politikalar, programlar, okul öncesi eğitim kurumlarının kuruluş ve görevleri devlet tarafından belirlenir. Bu kurumların işleyişi ile özel Yasal metinler mevcuttur. Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği gibi. Okul öncesi eğitimde Bakanlık tarafından hazırlanan okul öncesi eğitim programı

uygulanmaktadır. özel okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanacak öğretim programı ise, resmi kurumlarda uygulanan program usul ve esasları çerçevesinde belirlenir. Bu kurumlarda Bakanlıkça uygun bulunması durumunda farklı öğretim programları da uygulanabilir. Kitapların seçimi, etkinliklerin düzenlenmesi Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ve Okul öncesi Eğitimi Programı ile belirlenmiştir. Eğitim programının uygulanması sırasında öğretmenler, çocuğun tanınması, eğitim etkinliklerinin planlanması, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, eğitim materyallerinin sağlanması, eğitim etkinliklerinin uygulanması, eğitimin değerlendirilmesi, ailenin çocuğun eğitimine katılımının sağlanması ilkelerine dikkat eder. Okul öncesi eğitimde öğretmenler programı, Okul Öncesi Eğitimi Programı Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda belirtildiği şekliyle 36-48 aylık çocuklar, 48-60 aylık çocuklar ve 60-72 aylık çocuklara göre hazırlanan Yıllık planlar çerçevesinde günlük planlar hazırlayarak uygularlar.

Öğretmenler eğitim ortamlarını çocukların gelişim özelliklerine uygun, güvenli, çok amaçlı, problem çözme becerilerini geliştiren yaratıcılığı destekleyen etkinlik köşeleri, evcilik köşesi, blok köşesi, müzik köşesi, fen ve matematik köşesi, kitap köşesi, manipülatif oyuncaklar köşesi, sanat etkinliklerinin yapıldığı alan oyun alanları ve bahçe düzenlemesi ile zenginleştirilir. Etkinlikler için gereken eğitim materyallerini hazırlar. Araç-gereç ve eğitim materyallerinin korunmasını, bakım ve onarımını sağlar.

Değerlendirme okul öncesi eğitim sürecinin en temel öğelerinden biridir. Öğretmen, çocuğu değerlendirirken onun kazanılması beklenen davranışlarındaki gelişmesini, eğitim süreci içinde inceler. Bu değerlendirmeyi sadece tek bir etkinliğe yönelik olarak değil, gün içinde değişik etkinlikler sırasında gözlem şeklinde yapar ve daha sonra bu gözlem sonuçlarını gözlem kayıt formlarına geçirir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gelişim, eğitim ve sağlık durumları ile ilgili olarak her çocuk için bir gözlem-gelişim dosyası, her çocuk için tutulan gözlem-gelişim dosyası bilgileri doğrultusunda da bir öğrenci dosyası tutulur. Okul öncesi eğitim kurumlarında ailelere her yarıyılıda gözlem sonuçlarına dayanarak hazırlanmış en az bir gelişim raporu verilir. Gelişim raporlarında gözlem sonuçları

somut örneklere dayandırılarak sunulur. Bu rapor; iyi, orta, zayıf ya da güzel, katıldı, katılmadı şeklinde karne biçiminde hazırlanır.

Okul öncesi eğitimde çocukta istenen davranışların geliştirilmesi için okul aile işbirliğinin sağlanması önemlidir. Bu nedenle eğitim yılı başında kurum yöneticileri ve öğretmenler bir araya gelerek, aileleri programa ne şekilde katabileceklerini kararlaştırırlar. Öğretmen, her çocuğun evine bir yarıyıl da en az bir kez ev ziyareti yapmaya özen gösterir. Ev ziyaretlerinde; evdeki rutin işlerin öğrenme yaşantısı olarak nasıl kullanılabileceği ailelere gösterilebilir. Çocuk ve ailenin birlikte oynayabileceği oyun ya da etkinlikler planlanabilir. Çocuk ve ailesi ev ortamında gözlemlenebilir. Ailelerle, okulda ve evde neler yapılabileceği konuşulur, ailelerin planlama ve uygulamalara etkin katılımı sağlanır.

Çocukların psikolojik açıdan sağlıklı gelişimleri ve ortaya çıkabilecek sorunlarının çözülmesi amacıyla okul öncesi eğitim kurumlarında bir psikologun bulunması esastır. Okul psikologunun bulunmaması durumunda, çocukların psikolojik sağlık hizmetleri konusunda il/ilçe olanaklarından yararlanılır. Psikolog; çocukların psikolojik açıdan sağlıklı gelişimleri için gerekli önlemleri alır. Gereken testlerin yapılmasını ve kayıtlarının tutulmasını sağlar. Varsa özel eğitim gerektiren çocukların entegre eğitimlerine katılarak yapılan eğitime destek verir. Okul öncesi eğitim kurumlarında, kaza ve acil durumlarda kullanılmak üzere ilk yardım ve sağlık setleri bulundurulur. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuk sağlığı konusunda uzman bir doktorun bulunması esastır. Okul doktorunun bulunmaması durumunda sağlık hizmetleri konusunda yakındaki sağlık kurumlarından yararlanılır.

KKTC'de Okul Öncesi Eğitim

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İlköğretim Dairesi Müdürlüğü 48-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı

Programın Tanıtımı

Program 48-72 aylar arasındaki çocukların bilişsel, dil, psikomotor, sosyal-duygusal gelişimlerinin desteklenmesi ve özbakım becerilerinin kazandırılmasını esas almaktadır. Program 48-72 aylık çocukların geleceğin yaratıcı, üretken, çevreyi koruma bilincine sahip, birbirine saygılı ve sevecen toplum bireyleri olarak yetişmesinde gerekli alt yapıyı oluşturmayı amaçlamaktadır.

Bu program geliştirilirken 1994 yılından bu yana uygulanmakta olan anasınıf programı ve TC Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2002 yılında hazırlanmış olan 36- 72 Aylık Çocukları İçin Okulöncesi Eğitim Programı temel alınmıştır. Ayrıca değişik yaklaşımlar incelenerek, yenilikler benimsenmiş ve ülkemizin şartları, toplumumuzun kültürü ve özellikleri dikkate alınarak KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı amaçlarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Programın Özellikleri

1. Program gelişimsel gereksinimleri karşılayıp gelişim alanlarının birbiri ile dinamik etkileşimini destekleyerek çocuğun bütün gelişim alanlarındaki davranışlarını daha üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir.
2. Programda psikomotor, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişim alanlarına ilişkin hedeflere ayrı başlıklar altında yer verilmiştir. Ancak özbakıma yönelik davranışlar bir gelişim alanı olmamakla birlikte bu dönemdeki çocukların mutlaka kazanması gereken becerileri kapsadığından ayrı bir başlık altında yer almıştır.
3. Program, çocukların kendi ilgi alanlarının farkına varmasına, beceriler geliştirmesine, olanak tanımalıdır. Bunun yanı sıra ilgi ve motivasyonları

birbirinden farklı olan çocukların bireysel özelliklerinin göz önüne alınmasına da olanak sağlamalıdır.

4. Program, özel eğitime gereksinim duyan çocuklar için de öğretmen tarafından gerekli düzenlemeler yapılarak kullanılır.
5. Öğretmen programını hazırlarken birden fazla etkinliği bir araya getirerek seçtiği hedeflerin ışığında kendi içinde bütünlüğü olan Eğitim Durumları hazırlamalıdır.
6. Etkinlikler, çocuğa yalnızca bilgi kazandırmamalı onu araştırmaya, incelemeye, denemeye yönlendiren özelliklere sahip olmalıdır.
7. Etkinlikler uygulanırken öğretmen, çocukta ilgi ve merak uyandırmalı, sezdirerek öğrenme ön plana çıkarılmalıdır.
8. Hedeflerin ve kazanılması beklenen davranışların geliştirilmesinde, hiçbir zaman konu merkezli öğrenim benimsenmemelidir.
9. Her hedefin kısa sürede ve bir hedefin her çocuk tarafından aynı sürede kazanılmayacağı dikkate alınarak hedefler yıl içerisinde tekrarlanmalıdır.
10. Öğretmen, eğitim süresi içinde hedef ve davranışların kazanılıp kazanılmadığını sürekli gözlemlemelidir.
11. Öğretmen her çocuk için gözlediği davranışlar hakkında not tutmalı, daha sonra bu notları davranış değerlendirme formlarına kaydetmeli, böylece çocukların gelişim özellikleri de izlenmiş ve değerlendirilmiş olmalıdır.

Programın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Noktalar ve İzlenecek Basamaklar

A) Programın uygulanmasına geçilmeden önce sınıftaki çocukların gelişim seviyelerinin, çevresel özelliklerinin, ilgi ve ihtiyaçlarını neler olduğunun öğretmen tarafından bilinmesi büyük önem taşımaktadır. Okula uyum sürecindeki başlangıç etkinlikleri çocukların gözlenmesine, seviye, ihtiyaç ve özelliklerinin genel olarak belirlenmesine olanak sağlayacaktır. Programın ekleri arasında yer alan 48- 72 Aylık

Çocukların Gelişim özellikleri Listesi çocukların gelişim seviyelerinin değerlendirilmesinde yardımcı olacaktır.

B) Programın uygulanmasında yıllık ve haftalık olmak üzere iki çeşit plan kullanılacaktır.

1- Yıllık Planın Hazırlanması

Yıllık plan, bir yıl içerisinde gerçekleştirilecek hedefler, kazanılması beklenen davranışlar, kavramlar, konular, özel gün ve haftalar, gezi ve gözlemlerin dağılımını gösteren plandır.

Yıllık planın hazırlanmasında öncelikle kavramlar, özel gün ve haftalar, konular, gezi ve gözlemler şartlara ve takvime uygun şekilde yerleştirilirler.

Kavram listeleri her yaş grubu için ayrı olarak verilmiştir. Her *kavram* plana yerleştirilirken ilgili olduğu diğer kavramlar ile birlikte düşünülmeli ve buna uygun olarak yerleştirilmelidir. Kavramların plana yerleştirilmesinde basitten karmaşığa ilkesine ve bazı kavramların tekrarının yapılmasına olanak sağlanmasına özen gösterilmelidir.

Gelişimsel hedeflerin kazanılmasına yönelik hazırlanan bu programda konular hedef davranışların çocuğa kazandırılmasında bir araç olarak kullanılmaktadır. Yıllık plan hazırlanırken, konular, çocuğun kafasında bir bilgi dağarcığı oluşturmak üzere değil eğitim yaşantılarını düzenleme ve hedeflere ulaşmada araç olarak kullanılmalıdır. işlenebilecek konu listeleri her yaş grubu için ayrı olarak verilmiştir.

Yıllık planda özel gün ve haftaların dağılımı takvime uygun olarak yerleştirilir. ilgili olan hedef ve kazanılması beklenen davranışlarda özel gün ve haftalar ile birlikte plana yerleştirilirler.

Yıl içinde yapılması planlanan gezi ve gözlemler yıllık planda konulara uygun olarak gösterilir. Bu planlanan gezi ve gözlemler için ön hazırlık yapılmasına olanak sağlayacaktır.

Yıllık planın hazırlanmasında, hedeflerin ve kazanılması beklenen davranışların dağılımının yapılması ancak, çocukların gelişim özelliklerinin ve öğrenme hızlarının nasıl olduğunun süreç içinde belirlenmesi ile mümkün olmaktadır. Ayrıca haftalık ve günlük planda yer alacak etkinliklerin neler olacağı belirlenmeden hangi hedef ve kazanılması beklenen davranışların kazandırılacağı da tespit edilemez. Bu nedenle hedef ve kazanılması beklenen davranışların yıllık plana yerleştirilmesi çocukların tanınmasının ardından haftalık planların süreç içinde planlanması ile mümkün olacaktır. Hedef ve kazandırılması beklenen yıllık plana yerleştirilmesi çocukların tanınmasının ardından haftalık planların süreç içinde planlanması ile mümkün olacaktır. Hedef ve kazandırılması beklenen davranış listeleri her yaş grubu için ayrı olarak verilmiştir. Bu listeler bir çizelge halinde uygulandığı tarihin yazılabileceği boşluklar bırakılarak hazırlanmıştır. Böylece öğretmenin her bir hedef ve kazanılması beklenen davranış hangi sıra ve sıklıkla planına yerleştirdiğini izleyebilmesine olanak sağlanmaktadır.

2- Haftalık Planın Hazırlanması

Haftalık plan bir hafta süresince çocuğa kazandırılması planlanan hedef ve davranışları, öğretilecek kavramları, özel günleri, gezi ve gözlemleri, etkinliklerin hazırlanmasında yararlanılacak konuları, konu analizini ve uygulanacak etkinlikleri göstermek amacıyla hazırlanan plandır.

Programdaki hedef ve kazanılması beklenen davranışlar çocukların gelişim alanlarına göre göstermesi gereken yeterlilikleri içeren 'gelişimsel hedef davranışlardır'. Bir hafta süresince çocuklara kazandırılması planlanan hedef ve davranışların değişik gelişim alanlarından olmalarına özen gösterilmelidir. Seçilen hedef ve davranışların 48-60 ve 60-72 aylık çocukların eğitimleri için belirlenen hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için kazanılması beklenen davranışlar listelerinde tarihi belirtilerek işaretlenmesi hangi davranışların ne sıklık ile üzerinde durulduğunu veya hiç çalışılmadığının gözlenmesine imkan sağlayacaktır. Böylece farklı etkinlikler

planlama ve uygulama ihtiyacı duyularak programın çocuk merkezli olma özelliği işlerlik kazanacaktır.

Etkinlikler ve Eğitim Durumları

Haftalık plandaki etkinliklerin yeterli sayıda ve çeşitte olması çocukların deneyimlerinin artmasına yardımcı olacaktır. Etkinlikler, yaparak ve yaşayarak ilkesini esas alarak hazırlanmalıdır. Ayrıca çocuğun aktif olarak, birden fazla duyu organını kullanabileceği biçimde düzenlenmelidir.

Haftalık planda yer alan etkinlikler, dil gelişimi etkinliği, fen ve doğa etkinliği, bilişsel gelişim etkinliği, yaratıcı sanat etkinliği, köşe etkinliği, oyun etkinliği, müzik etkinliği ve yaratıcı dramadır.

1) Dil gelişimi etkinliği, çocukların tüm gelişim alanları açısından çok önemli olan ve her gün uygulanması gereken, öğretmen rehberliğinde yapılan bir grup etkinliğidir. Konu ile ilgili sohbet, bilmece, tekerleme, parmak oyunu, şiir, değişik teknikler kullanarak hikaye anlatma, dramatizasyon, pandomim ve benzeri etkinlikler dil gelişimi etkinliği olarak adlandırılmaktadır.

2) Fen ve doğa etkinliği, çocukları incelemeye, araştırmaya, gözlem yapmaya yönelten bir etkinliktir. Bu etkinlik gezi, gözlem ve deney ve benzeri etkinlikler düzenlenerek uygulanabilir.

3) Bilişsel gelişim etkinliği, çocukların kavramları öğrendikleri, nesneleri renk, boyut gibi belli özelliklerine göre eşleştirme, gruplama problem çözme gibi becerileri kazandıkları önemli bir etkinliktir. Bilişsel etkinlikler üç aşamalı olarak yapılmaktadır. Birinci aşamada kazandırılmak istenen kavram üç boyutlu nesneler kullanarak etkinlik düzenlenir, ikinci aşamada resimli kartlar ile oyun ve etkinlik düzenlenir, üçüncü aşamada ise kitap veya çalışma sayfalarının uygulanması ile ilgili kavramın kazandırılacağı bilişsel etkinlik tamamlanmış olur.

4) Yaratıcı sanat etkinliği, çocukların yaratıcılıklarının geliştiği, kendilerini ifade edebildikleri, duygusal yönden rahatladıkları ve tüm gelişim alanları açısından önemli olan bir etkinliktir. Her çeşit boya, kağıt, yoğurma maddesi ve artık malzemenin kullanımı ile yapılabilecek sanat etkinliğidir. Bu etkinliğin amacına ulaşması aşırı süre sınırlaması yapılmamasını gerektirmektedir.

5) Oyun etkinliği, çocukların özellikle psikomotor ve sosyal gelişimlerine destek olan ve tüm gelişim alanları açısından büyük önem taşıyan bir etkinliktir. Sınıf içinde ve açık havada oynanabilen üç aşamalı oyunlardır. Bu aşamalar ısınma hareketleri- hareketli oyun- dinlendirici oyun şeklinde-dir.

6) Müzik etkinliği, çocukların ritim duygularının geliştiği, özellikle duygusal ve sosyal gelişimlerinin desteklendiği önemli bir etkinliktir. Ayrı bir etkinlik olarak düzenlenmesinin yanı sıra her etkinlikte müzik vardır olmalıdır.

7) Yaratıcı drama, çocukların merak ettikleri bir konuyu öğretmenin liderliğinde kendi yaratma güçlerini kullanarak grup olarak öğrenme ortamları yarattıkları bir etkinliktir. Doğaçlama, öykü oluşturma, pandomim yaratıcı drama etkinlikleridir.

8) Köşe etkinlikleri, serbest zaman etkinliğinde çocukların istedikleri ilgi köşesini seçip özgürce oynadığı etkinliktir. Çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinde büyük önem taşımaktadır. Sınıf ortamında olması gereken köşeler; evcilik köşesi, kitap köşesi, masa oyuncakları köşesi, kukla köşesi, blok köşesi, fen ve doğa köşesi, müzik köşesi, dramatik etkinlikler köşesi, alışveriş köşesi vb.

Eğitim Ortamının Düzenlenmesi

Eđitim ortamı düzenlenirken çevrede bulunan artık materyallerden, günlük yaşamda kullanılan gerček materyallerden yararlanılmalıdır. Ortam düzenlenirken ilgi köşeleri oluşturulmalıdır. Ortam tehlikelerden uzak olmalıdır.

Köşeler oluşturulurken ailelerin katılımı sağlanarak çocukların evden artık materyaller ve gerçek malzemeler getirmeleri sağlanabilir.

Duvarlarda yeterince pano bulunmalıdır. Bu panolar öğretilenlerin asılmasının yanı sıra çocukların yaptıkları çalışmaların sergilenmesinde de kullanılmalıdır.

60-72 Aylık Çocukların Gelişimine Uygun Olan Kavramların Listesi

Renk Kavramı

Ana Renkler (kırmızı, sarı, mavi)

Ara Renkler (turuncu, mor, yeşil)

Diğer Renkler (kahverengi, pembe, gri, siyah, beyaz)

Şekil Kavramı

Daire, Üçgen, Kare, Dikdörtgen, Oval

Boyut Kavramı

Büyük- Küçük

Uzun- Kısa

Dar- Geniş

Kalın- İnce

Miktar Kavramı

Az-Çok

Dolu- Boş

Yarım- Bütün

Biraz- Hepsi

Hiç

Mekin Kavramı

içinde- Dışında	Ortasında
üstünde- Altında	Yukarıda- Aşağıda
Önünde- Arkasında	Sağ-Sol

Zıt Kavramlar

Sıcak-Soğuk	Sert- Yumuşak	Canlı- Cansız
Yaşlı- Genç	Hızlı- Yavaş	Islak- Kuru
Eski- Yeni	Mutlu- Üzgün	Temiz- Kirli

Sayı Kavramı

1'den 20'a kadar ritmik sayma

Nesneler arası bire bir ilişki kurma.

Nesne resimleri arasında bire bir ilişki kurma.

Yakın çevresindeki 1'den 10'a kadar olan nesneleri sayma.

1'den 10'a kadar olan nesne resimlerini sayma.

1'den 9'a kadar rakamları tanıma.

1'den 10'a kadar sayıları sıralama.

1'den 10'a kadar olan nesne gruplarıyla toplama ve çıkarma yapma.

1'den 10'a kadar olan nesne grubu resimleriyle toplama ve çıkarma yapma.

Tablo 2: Bazı AB ülkeleri ve KKTC ile Türkiye okul öncesi eğitim programlarının saptanan parametrelere göre karşılaştırılması

Ülkeler	Yaş	Zorunlu / Değil	Genel Sorumlu	Sınıf Sorumlusu	Yıllık Eğitim Dönemi	Katılım%	Amaç
Finlandiya (2007-08)	6-7	Zorunlu değil.	Eğitim Bakanlığı	Uygun eğitim almış kişi, asistan, nörs	Heryıl 700 saat	97	Çocukların fırsat eşitliğiyle iyi, olumlu büyüyüp gelişmesini sağlamak ve öğrenme fırsatlarına kavuşturmak.
İsveç (2006-07)	1-516	Zorunlu değil.	Eğitim Bakanlığı ve belediyeler	Öğretmen	Eylül-Haziran	94 (1998 yılı itibarı ile)	Değerler ve normlar çerçevesinde sosyal etkinlik merkezleri, okul, okul öncesi sınıf ve veli işbirliği ile çocuğa uygun eğitim ve öğrenme.
İngiltere (2007-08)	3-5	Zorunlu değil.	Yerel yönetimler	Vasıflı 1 öğretmen ve vasıflı 1 kreş asistanı	38 hafta. Eylül-Temmuz	49 (Unesco 1991 yılı araştırmasın a göre.)	Kişisel, sosyal, duygusal, bedensel gelişim, iletişimi dil, okuma, yazma, matematik, bilgi ve dünyayı anlama, yaratıcılığının gelişimi.
İspanya (2007-08)	0-6	Zorunlu değil	Eğitim Bakanlığı	Öğretmen	Yerel yönetimler duruma göre belirlir.	3 yaş-+95 ve 4 yaş-+100 (2006-07)	Duygusal-sosyal gelişim, hareket ve fiziksel kontrol alışkanlıkları, dil, iletişim, birlikte var olma ve çevreyi keşfetmek.
Fransa (2007-08)	12/3-61	Zorunlu değil	Eğitim Bakanlığı	Öğretmen, okul müdürü, ilgili veli	Eylül başı - Haziran sonu	97-100	Her çocuk için öğrenim becerilerini geliştirmek, başarılı bir okul deneyimi sağlamak ve ilköğretime hazırlamak.
Almanya (2006-07)	3-6	Zorunlu değil	Eğitim Bakanlığı	En az 1 öğretmen ve en az 1 yardımcı	The Child and Youth Welfare ofisi düzenler.	5-6 yaş için 92.5 (2002 yılı)	Fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal becerilerinin geliştirilmesini cesaretlendiren, toplumun sorumlu ve özerk üyesi olarak gelişimi ve ilkokula hazırlanması.
Polonya (2006-07)	3-6	16 yaş zorunlu, öncesi zorunlu değil.	Yerel yönetimler	Yetişmiş öğretmen	Okul müdürü düzenler.	3-5 yaş 58. 4; 6 yaş 100 (2005-06)	Çocukların potansiyellerine, sosyo-kültürel ve doğal çevrelerine göre gelişimlerini yönlendirmeyi hedefler.
Avusturya (2006-07)	3-6	Zorunlu değil	Yerel yönetimler	1 çok defa 2 öğretmen veya 1 öğretmen 1 yardımcı	Duruma bağlı olarak düzenlenir.	70 (Oktay,2007)	Aile katılımını da sağlayarak aile içi eğitimi destekleyip tamamlamak, temel din ahlak eğitimi, bireysel gelişimi, akrabalarıyla sosyal etkileşimdir.
Romanya (2006-07)	3-6	Zorunlu değil	Eğitim Bakanlığı	1 veya 2 öğretmen	15 Eylül-15 Haziran	100 (2005-06)	Çocuğun kişiliğinin serbest, uyumlu bir gelişim göstermesini sağlamak.
Yunanistan (2005-06)	4-6	5-6 yaş zorunlu	Eğitim Bakanlığı	7-25 öğrenciye 1; 26-50 öğrenciye 2 öğretmen	1 Eylül-21 Haziran	100	Çocukların kendilerini fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal, ahlaki-dini gelişimlerini hedefler.

Tablo 2'nin de\Jamr. Baz.\ /:\B üll<..eler\ \Je 't<..'t<..C lle ,ür<..'\Je ol<..ul cmces\ eğ\llm ?togram\anmn
saptanan parametre\ere göre karşı\laşt\m\mas,

G. Kıbrıs (2007-08)	3-5 yaş 8 aylık	4yaş 8 aylıktan itibaren zorunlu	E\itim BakanlıQı	ôQretmen	Eylülün ilk pazartesi- Haziranınson, cuması	100	ÇocuQun en temel ihtiyaçlarını karşılamak, saQlık, zihinsel, sosyal, duygusal, ahlaki, dini, estetik gelişimlerini saQlamak, korumak, cesaretlendirmek.
Türkiye (2006-07)	3-6 (36-72 aylık)	Zorunlu deQil	E\itim BakanlıQı	ôQretmen	En az 180 iş günü (Eylül- Haziran)	38.84 (60-72 aylık için)	Çocukların psikomotor, dil, sosyal-duygusal ve bilişsel gelişimlerini, öz-bakım becerilerini kazandırmak, ilköQretime hazırlamak.
KKTC (2004)	4-6	5-6 yaş zorunlu	E\itim BakanlıQı	1 ôQretmen (5 yaşta)	15 Eylül- 15 Haziran	100	Yaratıcı, üretken, çevre-yi koruma bilincine sahip, birbirine saygılı ve sevecen bireyler yetiştirmek, ilköQretime hazırlamak.

Yukarıdaki tablo 2'de de görüldüğü gibi genelde 6 yaşa kadar olan okul öncesi eğitim, pek çok ülkede zorunlu değildir. Buna rağmen katılım oranı oldukça yüksektir. incelenen ülkeler arasında KKTC, Güney Kıbrıs, Yunanistan ve Polonya'da ise okul öncesi eğitim zorunlu eğitim kapsamı içinde olmasından dolayı katılım %100 oranındadır.

Yıllık eğitim dönemlerine bir bakacak olursak ise; KKTC'nin yıllık eğitim döneminden pek farklı olmadığı göze çarpmaktadır. Aynı şekilde, uygulanan okul öncesi eğitim programları karşılaştırıldığında, büyük oranda bir uyumluluk gözlemlenmektedir. Güney Kıbrıs, Yunanistan ve Avusturya'da farklı olarak dini eğitime de yer verilmektedir.

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Eğitim Yöneticilerinin Bazılarının Okul Öncesi Eğitime Bakış Açısı ve Mevcut Durumu Değerlendirmesi

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın okul öncesi eğitim uygulamalarındaki amacı; farklı sosyo-kültürel yapılardan gelen çocukların ilkokul birinci sınıfa başladığında, bu farklılıklardan doğan yansımaları ve aile kökeninden kaynaklanan olumsuzlukları ortadan kaldırmak, temel bir takım becerileri kazandırarak ilkokula hazırlamaktır. ilkokula hazırlanmaya çalışılan çocuk hakkında, ilkokul 1. sınıftaki öğretmene rapor tutulması çalışmalarının olduğunu ancak henüz tamamlanmadığını da dile getiriyorlar. Çünkü hazırlanması düşünülen raporun çocuğu 'yaftalayacak' nitelikte değil, sadece 1. sınıf öğretmenine ışık tutacak nitelikte olması gerektiğini savunuyorlar. Ayrıca rapor tutulmasının da rehber öğretmenler gözetiminde daha doğru olacağına inanıldığını; ancak KTÖS'ün (Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası), ilköğretim kapısının, Atatürk Öğretmen Akademisi dışındaki başka üniversitelerden mezun olmuş branş öğretmenleri için de açılacağı gerekçesiyle bunu uygun bulmadıklarını belirttiler.

Bakanlık olarak okul öncesinde 4 yaşın da zorunlu olmasını desteklediklerini; çünkü velilerin buna hazır ve istekli oldukları belirtildi. Bizdeki okullaşma oranının çok yüksek olduğu ve bu durumun dünya ülkelerini bile hayrete düşürdüğü söylenmektedir. Ancak velilerin okul öncesine bakış açılarının henüz programla uyumlu olmadığı, aile katılımının yeterli olmadığı ve programın tanıtılmaya ihtiyacı olduğu da vurgulanmaktadır.

5 yaşta maddi imkansızlıklarla ilgili sorunların olduğunu; ayrıca okul öncesi ile ilgili bir yasanın olmaması, ayrı bir bütçenin oluşturulmaması ve Eğitim Bakanlığı içinde ayrı bir birim olarak yer almaması olduğunu da söylemektedirler. Yasallaşan tek şeyin, okul öncesinde çalışacak öğretmenin okul öncesi diplomasına sahip olması gerektiğidir. Fiziksel donanım olarak, üç anaokul dışında (Fazıl Plümer Anaokulu, Tosunoğlu Okul öncesi Eğitim Merkezi ve Gazimağusa Vakıf Anaokul), henüz tüm anaokulların özellikle de ilkokulların bünyesinde olan anasınıfların yeterli olmadığı belirtilmektedir.

iki yıldır uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programının AB ile uyumlu ve Türkiye'de uygulanan programın KKTC'ye uyarlanmış güzel bir program olduğu söylenmektedir. Bu program, biri AB eğitim konularıyla ilgilenen bir profesör olmak üzere yedi profesörün ortak çalışmasıyla oluşturulduğu dile getirildi. Ancak uygulamada bazı sorunların olduğu da kabul edilmektedir. Bu sorunların en büyüğünün, okul öncesinde çalışan her öğretmen tarafından programın tam olarak anlaşılmadığıdır. Yetkiliye göre, okul öncesinden mezun olmuş öğretmenler tarafından program eksiksiz ve layıkıyla uygulanırken, okul öncesi eğitimi almamış ya da özellikle ilkokulların bünyesindeki öğretmenlerin dönüşümlü bir şekilde anasınıf öğretmenliği yapanlar tarafından iyi anlaşılmadığı belirtiliyor. Bu konuda hizmet içi eğitimlerin yapıldığını ve yapılmaya devam edeceğini ve internete etkinlik çalışmaları ve haftalık çizelgelerle ilgili örneklerin verileceği de belirtildi.

Son dönemde denetmenlerin alınmasıyla denetim işinin yapılmaya başlandığını; ancak denetmenlerin hiç birinin okul öncesi çıkışlı olmadığını, bu yüzden de programı anlamakta güçlükleri olduğu da söylenmektedir. Bu durumu gidermek için denetmenlere özel, 4-6 yaş okul öncesi ile ilgili kursların verileceği de eklenmektedir. 0-3 yaş arası kreşlerin ise sağlık yönünün Sağlık Bakanlığı, eğitim yönünün ise Eğitim Ortak Hizmetler Dairesi tarafından denetlendiğini; ayrıca özeldeki anaokul ve kreşlerin de aynı yöntemlerle denetlendiği söylendi.

Okul öncesinde, 1. sınıfın bazı konularının (örneğin, okuma-yazma gibi) verilmesi konusunda Bakanlık olarak görüşlerinin çok katı olmadığını, çocuğun hazır bulunuşluğuna, ihtiyacına göre çocuğun almak istediği konuların verilebileceği yönündedir. Çünkü okul öncesinde bireysel eğitim ön plandadır. Katılmadıkları nokta ise, çocuk hazır olmadan, zorlamayla bazı konuların verilmeye çalışılmasıdır.

Son olarak program geliştirmecilerin müfredatın sürekli gözden geçirilip geliştirilmesi ve güncelleştirilmesi gerektiği konusunda çalışmalarının da olduğu belirtilmiştir.

Tüm bu açıklamalara kişisel görüş olarak katıldığımı öncelikle belirtmek isterim. Ancak belki de yaptırım gücünü elinde tutan KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı bunu tam olarak kullanamamaktadır. Gerçekten de söylenildiği gibi

'zihniyet' veya 'alışkanlıklar' kolay kolay değişmez. Hele bunlar yerleşmiş ve hatta tabulaşmış gibi bir durum almışlarsa hiç de kolay olmaz; ancak imkansız da değildir. Bunun için başta, belki öğretmen sendikalarını, sonra öğretmenleri ikna etme yoluna gidilebilirse, daha yaygın bir şekilde, yapılması düşünülenler anlatılabilirse varılmak istenen yere daha çabuk ulaşılabilir. Öğretmene de rehber olacak olan denetmenlerin gerçekten okul öncesi müfredatı, programı iyice benimseyip özümsemiş, okul öncesinde, öğretmenlik yıllarında çalışmış ya da bu konuda araştırmalar yapmış kişilerden seçilmesi de öğretmene güven verecektir ve de söylenenler daha çabuk kabul edilebilecektir. Ondan sonra topluma, öğretmen aracılığı ile ulaşılabilir. Geleceğimizin güvencesi olan çocuklarımızın en iyi bir şekilde gelişmesine fırsat vermek, daha yaratıcı, özgür düşünceli yarınlara için, bireysel düşüncelerden, bireysel davranışlardan vazgeçilmesi gerekmektedir. Buna model teşkil edebilecek, elinde erk bulunan bireyler ya da birimler, durumu çok iyi değerlendirip bir an önce önlem almalıdırlar, diye düşünmekteyim,

Grigory Petrov 'Beyaz Zambaklar Ülkesinde' (2006) adlı eserinde şöyle demiştir: Böcekler gibi, önemsiz, kişisel uğraşlarınızın ve dertlerinizin batağı içinde kıvrınmayınız. Bunun yerine devletin temellerinin yenilenmesini ve toplumun bundan sonra alacağı eğitimin yönetimini düşününüz. Bu sözün anlamını, hem elinde erk bulunanlar hem de toplum çok iyi değerlendirmelidirler inancındayım. Çünkü bu toplumdan çıkan çocuklar, geleceğimizi güvenle yaratabilecek çocuklar olmalıdır.

Okul Öncesi Eğitimde Bazı Yaklaşımların KKTC'de Uygulanışı

Lefkoşa'da eğitim-öğretim çalışmalarını devam ettiren 8 anaokul ve 1 anasınıf yöneticisi ile yapılan görüşme sonunda, ele alınan yaklaşımların okul öncesinde uygulanış şekli, yöneticilerin bakış açısıyla incelenmiştir. Bu okulların hem devlet hem de özelde eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdüren okullar arasından seçilmesine özen gösterilmiştir.

1.- High / Scope Eğitimi (David Weikart): Bu eğitim yaklaşımında temel ilke, etkin öğrenme ilkesidir. Etkin öğrenmenin gerçekleşebilmesi için çocuğun önünde materyaller olması gerekir. Bu materyallerle, tüm duyu organlarıyla algılayabilir, kullanarak hissedebilir. Bir iş yapacağında hangi materyalle ne yapacağına, nasıl yapacağına kendisi karar verir. örnek olarak; sınıftaki küpler, dikdörtgenler prizması, üçgen prizmalar mevcutsa ve bir ev yapılması isteniyorsa bu materyallerden hangisini, nerede, nasıl kullanacağına çocuk kendi karar vermeli.

Ayrıca High/Scope'da bazı etkinliklerde günlük planın oluşturulması için sabahleyin, o gün içinde çocuklara ne yapmak istedikleri sorularak gün planlanır ve bu da çocuğa karar alıp uygulayabilen birey olarak yetişmesini sağlar. Bu eğitimin anasınıflarda uygulanması düşüncesine nasıl bakarsınız?

High/Scope'da öğretmenin amacı; çocuklara materyallerden uygun ortam sağlamak ve çalışma zamanlarında da yol göstermektir. Sizce bunu uygulamanın faydaları ne olabilir?

...

Yapılan bu açıklamadan ve sorulan bu sorulardan sonra eğitim yöneticilerinden alınan cevaplardan çıkan sonuçta; High/Scope yaklaşımının okul öncesinde büyük ölçüde uygulandığını görebiliriz. Sadece bir yönetici zaman darlığı nedeniyle bu yaklaşımı çok fazla kullanamadıklarını, ama yararına son derece inandıklarını dile getirmiştir. Uygulanmasını destekleyen yöneticiler, burada öğretmenin pozisyonuna özellikle dikkat çekip yol gösterici olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu yaklaşımın uygulanmasının, çocuğun yaratıcılığının, özgüveninin, becerilerinin gelişmesine destek olacağını söylemişlerdir.

Aslında yaşantımızın kesitinin parçası olan High/Scope yaklaşımı ile çocuklar hayatı maketlerle yaşayıp bir tatbikini yaparmış gibi olurlar. Bu da ilgilerinin yönünü saptayabilmede, ilgilendikleri konudaki bilgileri, başarıları, eksikleri ve de gelişimleri gözlenebilir; buna göre de yönlendirilebilir. Bir yöneticinin zaman darlığı nedeniyle uygulama fırsatını çok az yaratabilmelerini söylemesi, bir başka bakış açısı ile, bu yaklaşımla çocuğun gelişiminin alacağı yol düşünüldüğünde, yeterli oranda uygulanmaması, belki de bir zaman kaybı olabilir. Çünkü High/Scope yaklaşımına uygun olarak yaratılan eğitim ortamlarında, çocuğu gözlemleyerek onun gelişimi hakkında çok daha kolay ve çabuk karar verilebilme şansı olabilir. Bu da öğretmene

çocuğu tanımada zaman kazandırmış olabilir. Çocuğun yaratıcılığının, özgüveninin gelişmesinde büyük katkı sağlayacak bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir.

2- Head Start Yaklaşımı: Bu yaklaşımın amacı, sosyo-ekonomik yönden düşük olan çocukların duygusal, sosyal, psikolojik, beslenme ve sağlıkla ilgili ihtiyaçlarını karşılamaktır.

Siz okulunuzda bu durumdaki çocuklar ve aileleri için ne gibi önlemler alırsınız?

...

Yapılan bu açıklamadan ve sorulan bu sorudan sonra eğitim yöneticilerinden alınan cevaplardan çıkan sonuçta; okullarda bu durumdaki çocukların, özellikle duygusal ve psikolojik yönden eksikliği olanların sayısının, son yıllarda çok arttığı dile getirilmiştir. Bu durumla karşılaşıldığında bire bir ailelerle ve çocuklarla konuşulma yoluna gidildiği günlük beslenme konusunda yardım için okul kantinlerinden yararlanıldığı, ancak daha fazlası için okulun maddi imkanlarının bulunmadığı, bazı özel durumlarda diğer velilerden de yardım istendiği, örneğin, yangında evi yanan bir çocuğun kendi ve ailesi için velilere duyuru yapıp yardım alındığı şeklinde alınan cevaplardan bu yaklaşımın okul öncesinde uygulandığını; ancak bir de rehber ihtiyacı duyulduğunu anlıyoruz. Bununla beraber görüşme yapılan yöneticilerden birisi sosyo-ekonomik yönden düşük ve duygusal, sosyal, psikolojik, beslenme ve sağlıkla ilgili problemlerinin olmadığı için böyle bir durumu hiç düşünüp gündeme getirmediğini belirtmiştir.

Gerçekten de çocukların ilgi, sevgi, şefkat yanında bazen ekonomik sıkıntılar da yaşadığını okullarımızda görebilmekteyiz. Çocuğun gelişmesinde olumsuz bir etki yaratabilecek bu durumların ortadan kaldırılmasında ya da en aza indirgenmesinde hepimize görevler düşmektedir. Okul bünyesinde yöneticilerin önderliğinde yapılacak planlamalar ve eğitici seminerlerle bu olumsuzlukların azaltılması mümkün olabilecektir diye düşünülmektedir. Yöneticilerden birinin söylediği gibi bu durumdaki çocuklarının olmadığından dolayı böyle bir yaklaşımı dikkate almadıklarını dile getirmesi kanımca çocukların tam olarak gözlenemediğini göstermektedir; çünkü sadece çocukların değil büyüklerin bile zaman zaman yaşadığı ... çevreden,

kaynaklanabilecek uyum problemleri, ikilemler, kısacası duygusal, psikolojik ve sosyal sorunları olabilir.

3- Reggio Emilia Yaklaşımı: Bu yaklaşıma göre, okul öncesi sınıflarda çocuklarla öğretmenlerin, birlikte, gezi-gözlem-proje gibi çalışmalarla, öğrendikleri bir öğrenme yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda öğretmen kendi yaşantılarını kendi gözlemlerini aktardığında yeterli görülmez. Bu yaklaşımda çocuk kendi deneyimlerini kendi yaşayarak, gözlem yaparak ve öğretmen de, yeni şeyleri yerinde görerek kendini yeniler ve o da öğrenir.

Öğretmenin anlatması yerine çocukların öğretmenle beraber gezmesi, görmesi, gözlem yapması konusuna nasıl bakarsınız ve bunu ne sıklıkla uygulanmasına olanak bulursunuz?

Yapılan bu açıklamadan ve sorulan bu sorudan sonra eğitim yöneticilerinden alınan cevaplardan çıkan sonuçta; bu yaklaşımın çok faydalı ve öğrenmenin gerçekleşmesinde çok önemli bir yerde olduğuna işaret eden yöneticiler, mümkün olduğu kadar bunu uygulamaya çalıştıklarını; ancak bir eğitim-öğretim yılı içinde genel olarak 3 ya da 4 kez gerçekleştirebildiklerini söylüyorlar.

Bu yaklaşımın okullarda sık sık uygulama şansı bulmaması gerçekten de öğrenme ve çocuğun gelişimi için bir kayıp olarak düşünülmektedir. Çünkü bu yaklaşımla, gezi-gözlem yapılması, projelerin oluşturulması, hem değişen teknoloji ve hayatı, yerinde incelenmesine yardımcı olur, hem de öğretmen için bilgilerinin tazelenmesi ve güncelleşmesi kazancını sağlamış olur. Ancak bulunan durum düşünüldüğünde, bu yaklaşımın uygulanması okullarımız için, velilerimiz için maddi ve zaman sorunu olarak karşımıza çıkabilir. Yine de bu yaklaşımdan elde edilebilecekler göz ardı edilmeden, mümkün olduğu oranda sık sık kullanılmasında büyük yarar olduğu düşünülmektedir.

4- Çocuktan Çocuğa Eğitim Yaklaşımı: Bu yaklaşımın uygulanması konusunda ne düşünüyorsunuz ve ne gibi önlemler alıyorsunuz?

Örneğin; yanlış davranışlarını gözlemlediğiniz bir çocuğu, doğru davranışları olan gruba yönlendirmek gibi.

...

Yapılan bu açıklamadan ve sorulan bu sorudan sonra eğitim yöneticilerinden alınan cevaplardan çıkan sonuçta; bu yaklaşımın okul öncesinde uygulayıp faydalı olduğuna inanan yöneticiler yanında bu yaklaşımın ilköğretim için daha yararlı olduğu düşüncesinde olanlar yapılan görüşmeler içinde 3/9'luk bir oranı oluşturmaktadırlar. Uygulanmasını faydalı bulan yöneticiler, çocuğun bu uygulamayla yardımlaşmayı, paylaşmayı, birbirini dinlemeyi öğrenebildiği, saygı ve güven duygusunu geliştirdiği düşüncesindeyken, bu yaklaşımı uygularken çok dikkat edilmesi gerektiğini de vurgulamaktadırlar; çünkü çok ince bir çizgiyle yararın zarara dönüşebileceğini söylüyorlar. İyi gözlem yapıp dikkat edilmezse bu yaklaşımla bir çocuğu, aşırı kendine güven duyan ve hep lider pozisyonunda olan biri yaparken, diğerini de bu durumu kabullenmiş kendine güveni olmayan bir çocuk haline getirilebileceğini vurguluyorlar.

Çocuğun gelişiminde çift taraflı olumlu bir etkisi olabileceğine inandığım bu yaklaşımda, bazı yöneticilerin de dile getirdikleri gibi çok dikkatli bir gözlem olması gerekmektedir. İki çocuk arasındaki o ince çizginin sınırı sürekli kontrol edilmelidir. Aynı çocuklar, hep aynı görevler içinde bulunmamalıdır. Örneğin; bir çocuk hep öğretici, diğeri hep öğrenen durumunda olursa ikisinin de gelişimi olumsuz etkilenecektir. Biri liderliğin dozunu kaçırmış olurken, diğeri de özgüven duygusunun eksikliğini yaşayacaktır, diye düşünülmektedir.

5- Açık Okul Öncesi Eğitim Yaklaşımı: Bu yaklaşımda çocuk istediği etkinliği, ilgi ve eğilimleri doğrultusunda, seçerek onları yapar. Bu yaklaşım tümüyle çocuk merkezlidir. Toplumu oluşturan diğer bireyler de (aile bireyleri de olabilir) bilgi, beceri ve deneyimlerini paylaşmak için okula çağırılması gibi.

Bu tür etkinliklerin gerçekleştirilmesine nasıl bakarsınız, okulda bu tip etkinliklerin gerçekleştirilmesine olanak var mı ?

...

Yapılan bu açıklamadan ve sorulan bu sorudan sonra eğitim yöneticilerinden alınan cevaplardan çıkan sonuçta; bu yaklaşımla ilgili genel görüşün: **faydalı** olduğuna inanmaları yanında yıl içinde bir ya da iki defadan fazla, **uygulanabilirliği** **ve** imkanının olmaması, bir yöneticiye göre ise bunun uygulanabilirliği **ve**

sürdürülebilirliği olmadığı yönünde olmakla beraber yıl içinde böyle bir etkinliğe en az bir kez katıldıklarını ya da gerçekleştirdiklerini belirtiyorlar.

Çocuğun eğitim süreci içinde öğretmeni dışındaki kişileri de eğitiminin içinde görmesi belki de daha çabuk sosyal bir kişilik olmasına yardımcı olacaktır. Hayatın içinden başka kişilerden de alabileceklerinin olabileceğini görebilecektir. Ayrıca çocuk kendi kendini keşfedebilir, ilgilerinin nerelere, ne boyutta olduğunu anlayabilir. Bununla beraber öğretmen de, çocuğun ilgilerinin yönü ve derecesi hakkında fikir sahibi olabilir diye düşünülmektedir.

6-. Davranışçı Yaklaşım: Skinner, Watson, Bandura, Pavlov gibi düşünürlerin savunduğu davranışçı yaklaşıma göre, insan davranışlarında ölçülebilir ve gözlenebilir bir değişiklik olmuşsa, yani uyarıcı ve tepki arasında bağlantı olmuşsa öğrenme gerçekleşir. Örneğin Pavlov'un köpeklerle yaptığı deneyde zili çalınca yemek saatinin geldiğini öğrenen köpek salya akıtır. Öğrenciler için bir örnek verecek olursak; çevre bilinci hakkında işlenen bir dersin öğrenilip öğrenilmediğini, çocuğun 'yere çöp atmamak gerekir' demesiyle mi, yoksa elindeki çöpü yere atmadığını gözlemenizle mi değerlendirirsiniz?

Siz okul öncesi eğitimde davranışçı yaklaşıma göre öğrenmenin gerçekleşmesi nasıl bakarsınız?

...

Yapılan bu açıklamadan ve sorulan bu sorudan sonra eğitim yöneticilerinden alınan cevaplardan çıkan sonuçta; öğrenmenin olup olmadığının anlaşılması için davranışta bir değişiklik olduğunun elbette ki gözlemlenerek ortaya çıkacağına inanan yöneticiler, bu yaklaşımın kesinlikle okul öncesinde uygulandığını; ancak davranışın sürdürülebilir olması için de aynı davranış değişikliklerinin ailede ve çevrede de olması gerektiğini vurgulamışlardır. Tek yönlü olarak okulda gözlenen davranış değişikliğinin yeterli olmadığını bunu aile içine de yayılması gerektiğinden dolayı aile katılımının önemini de burada özellikle belirtmişlerdir. Özellikle öğretmenin çocuk için bir model olduğunu belirten bir yönetici, öğretmenin söylediklerini davranışa dönüştürmesinin çok önemli olduğunu da vurgulamıştır. Yöneticilerden birisi tüm bunlara katıldığını; ama ek olarak sevgi gibi soyut bir kavramın da

öğrenilebileceğini, gözlemleyip ölçülebileceğini savunmuştur. Bir başka yönetici ise küçük ödüller vererek davranışın devamını sağlamaya çalıştıklarını dile getirmiştir.

Kanımca öğrenmenin ölçülebilmesi idealde, elbette ki gözlem yolu ile mümkün olabilecektir. Ancak çocuğun etkilenebileceği durumların da gözlemlenmesi gerekmektedir. Örneğin olumsuz bir şekilde arkadaşından, ailesinden ya da çevresindeki her hangi bir durumdan etkilenen bir çocuk, düşebileceği ikilem yüzünden belki de kendi içinde öğrendiği, kabul ettiği durumu davranışa dönüştürmede çekingen olacaktır. Bu gibi durumların da olabileceği düşünülerek çocuğun içinde bulunduğu ve yaşadığı çevre de davranışçı yaklaşım kapsamı ile ele alınmalıdır diye düşünülmektedir.

7- Çoklu Zeki Kuramı: Siz zekayı nasıl gruplandırırsınız? Sizce zeka sözel ve sayısal olarak mı ayrılır; yoksa dil, mantık-matematik, müzik, mekan, beden-devinim, gibi zekalara da ayrılabilir mi?

Çoklu zekanın okul öncesinde kullanılması ya da kullanılmaması hakkında ne düşünürsünüz?

...

Yapılan bu açıklamadan ve sorulan bu sorudan sonra eğitim yöneticilerinden alınan cevaplardan çıkan sonuçta; yöneticiler okul öncesi için çoklu zekanın uygulanmasının büyük bir önem teşkil ettiğini; çünkü zaten okul öncesinde tüm konuların birbiri içinde ve tüm zekaların geliştirilmesine yönelik olduğunu dile getirerek, yapılan programlar ve bu doğrultuda geliştirilen planlarla çocukların her yönden gelişimi için büyük önem taşıyan çoklu zeka kuramını uyguladıklarını belirtmişlerdir. Çocuğun gelişimini ön yargısız takip edip, ona alternatif etkinlikler sunup, içindeki baskın olan zekasını seçmede yardımcı olunmalıdır. En:özenili zekanın, sosyal zekanın gelişmesi olduğunu, çevreye uyum zekası olan bu,zelrâın gelişimi ile diğerlerinin daha kolay gelişebileceği de vurgulanmışbr. Zekânın gelişimini sağlamak için sosyal etkinliklerle soru sormayı özendirmenin gerekli olduğu da belirtilmiştir. Sadece bir yönetici, zekanın iki gruptan oluştuğunu, bunların da matematiksel ve sözel olduğunu, çocuğun bu iki gruptaki zekadan yalnızca birine sahip olup geliştirilebileceğini ve diğer zekaların ise yan zekalar olup eğitimde çok da önemli olmadığını savunmuştur.

Gerçekten de yöneticilerin dediği gibi, uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programının,. çocuktaki çoklu zekanın gelişimine olanak tanır nitelikte olduğu düşünülmektedir. Yaşadığımız hayatın çok yönlü olması ve bu hayata uyum sağlayıp mutlu bir şekilde yaşantımızı devam ettirebilmemiz için, içimizde var olan tüm zekaları en üst düzeyde geliştirip kullanabilmeyi de öğrenmek gerekmektedir. Bu doğrultuda okul öncesi programlarda bu yaklaşımın aktif olarak kullanılması, çocuğun gelişimi ve hayata uyum sürecini de kolaylaştıracaktır diye düşünülmektedir.

8- Ekolojik Kuram: Çocuğun yetişmesinde bulunduğu çevrenin her tabakası etkindir. Aile içi, okul çevresi, mahallenin kültür yapısı, çevrede olan olaylar (deprem, sel, savaş, düşün,...).

Buna katılıyor musunuz? Buna katılıyorsanız çocuğun olumlu yönde gelişmesi için ne gibi önlemler alırsınız? (Örnek olarak; aile eğitimi için veli toplantısı, aile eğitimseminerleri, ...)

...

Yapılan bu açıklamadan ve sorulan bu sorulardan sonra eğitim yöneticilerinden alınan cevaplardan çıkan sonuçta; çocuğun yetişmesinde bulunduğu çevrenin her tabakasının etkin olduğuna inanan yöneticiler bu durumun çocuğun gelişimini olumlu yönden etkilemesi için; çocuğun konuşarak içindeki duyguları dışa vurmasına izin verilip, gerektiği yerde dıştan destek alınmaya çalışıldığını, sorun aile ile konuşarak giderilebilecekse aile ile temasa geçildiğini, bazı okullarda ise aile eğitim seminerleri düzenlenerek genel bir açıklama yapıldığını söylemektedirler. Bu kuramın gerekli durumlarda uygulandığını da eklemişlerdir.

Çocuğun yetişmesinde bulunduğu çevrenin her tabakası gerçekten de büyük önem taşımaktadır. Çocuğun çevresinde yaşadığı bazı olumsuz olaylar, okul tarafından giderilebileceği gibi bazen boyutu o kadar çok büyük olabilir ki bu durumda öğretmen de çaresiz kalabilir. Bilgisine başvurulup danışılacak bir rehberin okullarda bulunması gerek velilere, gerek öğretmene gerekse çocuğa büyük yarar sağlayacaktır diye düşünülmektedir.

BÖLÜM IV

Sonuç ve Öneriler

Sonuç

Yapılan araştırmada varılan sonuçta;

1- KKTC Okul öncesi Eğitim Programı'nın, ele alınan AB ülkeleri ve Türkiye Okul Öncesi Eğitim Programı, ele alınan parametreler yönünden;

Yaş: Genelde 6 yaşa kadar olduğu (Sadece İngiltere'de 5 yaşa, Finlandiya'da 7 yaşa kadar.),

Zorunluluk: KKTC, Güney Kıbrıs, Yunanistan dışında diğer ülkelerde zorunluluk kapsamında olmaması,

Genel sorumluluk: KKTC'de olduğu gibi incelenen ülkelerin genelinde de, genel sorumluluk Eğitim Bakanlığına aittir. Sadece İngiltere, Polonya, Avusturya'da yerel yönetimlere aitken, İsveç'te hem yerel hem de Eğitim Bakanlığı bünyesindedir.

Sınıf sorumluluğu: KKTC'de olduğu gibi sınıf sorumlulukları vasıflı öğretmenlerdedir. Farklı olarak, öğrenci sayısına düşen öğretmen sayısı ve yardımcı öğretmenlerde değişiklikler olmaktadır.

Yıllık eğitim döneminin süresi: Genelde KKTC'deki yıllık eğitim döneminin süresiyle benzerlik gösterdiği,

Katılım yüzdesi: Zorunlu eğitim kapsamında olan KKTC, Güney Kıbrıs ve Yunanistan'da %100 olan katılım oranının, diğer ülkelerde de, özellikle 5-6 yaşta, oldukça yüksek olduğu görülmüştür.

Programın amacı: KKTC okul öncesi eğitim programının amacı ile incelenen ülkelerin amaçları büyük oranda uyumlu olduğu gözlemlenmiştir.

2-Oluşturulan KKTC Okul Öncesi Eğitim Programı geliştirilmeye, güncelleştirmeye açıktır. Bu doğrultuda programın tanıtılması, kabullendirilmesi, kullanımını yaygınlaştırıp uygulanmasının sağlanması çalışmalarında, öğretmenlere yapılan hizmet içi eğitimler, farklı yaklaşımların uygulanış şekli ve anlatımı; ayrıca yaklaşımlar ve program hakkındaki dile gelen tartışmalar halen devam etmektedir.

3- Yapılan görüşmeler sonucunda, okul öncesi eğitimde çalışan öğretmenlerin genelde okul öncesi eğitim mezunu olmadığı ve ayrıca seçilen denetmenlerin de okul öncesi çıkışlı öğretmenlerden olmadığı ortaya çıkmıştır.

Bununla beraber okul öncesinde çalışan öğretmenlerin tümüyle bu konuda uzmanlaşabilmeleri için, yasada yapılan düzenleme ve değişiklikler sonucunda, artık okul öncesi eğitiminde çalışabilmek için, okul öncesi eğitim programı mezunları olması gerekliliği aranmaktadır. Bu uygulama ile okul öncesinde çalışan öğretmenler tümüyle bu konuda uzmanlaşabileceklerdir.

Öneriler

1- Bu programı tanıtip faydalarını anlatabilme ve uygulanabilirliğine katkı koyması bağlamında, yurt dışındaki bu programa benzer program uygulayan ülkelere ziyaretler yapılabilir ve bu ziyaretlere gidilirken yetkililerin yanında öğretmenler sendikasıdan, uygulamadaki öğretmenlerden de birer temsilcinin gitmesi, oradaki inceleme ve gözlemlere katılmasının sağlanması yararlı olabilir. Böylelikle sendikalar ve öğretmenler tarafından benimsenip uygulanan programı, toplum, daha çabuk öğrenip, okul öncesi eğitimde yerleştirilmesine çalışılan aile katılımına da katkı sağlanabileceği düşünülebilir.

2- KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın okul öncesine denetmen seçerken, okul öncesi çıkışlı öğretmenlerden alınmasına özen göstermesi, buralarda çalışan öğretmene, daha doğru ve yaşantıları ile meslekte karşılaştığı sorunları çözme önerileri ile daha kabullenilebilir ve yararlı olabileceği düşünülmektedir. Şimdi görev yapan denetmenler, dallarında çok iyi yetişmiş öğretmenlerden seçilmiş olabilir; ama ilkokul çıkışlı bir öğretmenin (sınıf ya da branş), kendi çalıştığı bölümün dışında bir eğitimi denetlemesi arzulanan verimliliğe ulaşmada sıkıntıların yaşanacağı düşünülmektedir. Dolayısı ile denetmenlerin de okul öncesinde uzmanlaşan öğretmenlerden seçilmesi, okul öncesi eğitim programının ve orada kullanılabilen yaklaşımların en iyi bir şekilde uygulanacağına inanılmaktadır.

3- Araştırma sürecinde yapılan görüşmeler sonucunda çıkan, yönetim hakkını elinde bulunduranlar, toplumun onları buraya getirdiği bilinciyle, toplumun ihtiyacına göre kişileri istihdam etmeli, ülkesine uygun bir yol çizmeli; seçmen durumundaki halk ise ülkesinin geleceği için her türlü fedakarlığı yapmaktan çekinmemelidir. Halk bilecek ki yaptığı fedakarlıklar yine kendisine olumlu bir şekilde dönecektir. Okul öncesi ile ilgili her hangi bir birime, mevkie atamalar yapılırken, yapılacak olan işe göre olan kişilerin istihdam edilmesi önerilmektedir.

4- Çocuğun karakterinin oluştuğu erken yaşlarda onlara özenli, bilinçli, doğru ve de sevgiyle bir eğitim uygulanıp bunun devamı sağlanabilirse, geleceğimizi bir anlamda güvence altına almayı da başarmış oluruz. Bu doğrultuda, önce KKTC'ne uygun düzenlemeler KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından yapıldıktan sonra, uygulayıcı pozisyonunda olan öğretmenleri bilinçlendirmeli ve de öğretmen seçimlerinde özenli, titiz davranmalı, bununla birlikte aileleri de eğitime katarak onların çocuklarına yaklaşımları, eğitime bakışları, beklentileri belirlenmelidir.

5- KKTC'de 5 yaş grubu zorunlu eğitim kapsamında değilken bile, %100'e yakın bir oranda katılımı mevcuttu. Buradan da velilerin eğitime verdikleri önem görülebilmektedir. Ancak gerek öğretmenlerin, gerekse velilerin çocuklar ile ilgili bazı durumlarda, doğru, kararlı, etkili tutum ve davranışlar sergilemelerine olanak sağlayabilecek yol göstermeye olanak sağlayacak profesyonel yardım almaya, ihtiyaç duyabilecekleri dönemler olabilmektedir. Yapılan görüşmelerden çıkan sonuçta, bu dönemlerde, öğretmenlere ve velilere ihtiyaç duydukları yönlendirme ve yardımı sağlayabilecek rehber öğretmenlerin okullara atanmasının, eğitime olumlu yönde bir katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

6- Çocuklarımızı yetiştirirken onlara kontrollü özgürlük, kendilerine ve çevrelerine saygılı olma özelliklerini de vermeliyiz. Çocuklarımızın her dediklerinin, her istediklerinin, her kaprislerinin yerine getirilmemesi ve onları sorumluluklarıyla yüz yüze getirerek her şeyin nedenini anlatmak gerekmektedir. Çocuklar, kendilerine örnek oluşturacak bir eğitici eşliğinde, özgür; ama kendine ve başkalarına saygı duymayı bildiği bir ortamda, potansiyellerini geliştirme, kendilerini düzen altına alıp çevreye uymayı da öğrenirler.

7- Eğitim-öğretim çalışmalarında bu sözü de unutmamak gerekmektedir diye düşünülebilir: Herkes istediğini yapmada özgürdür; ama senin özgürlüğün bir başkasının özgürlüğünün başladığı yerde biter. Eğer çocuklarımıza başkalarına ve kendine saygıyı, birbirimizi dinlemeyi öğretebilirsek, eğitim-öğretim çalışmalarında da büyük bir yol alınmış olunacağına inanılmaktadır. Ancak bunları kazandırmaya çalışırken bir başkasının düşüncelerini, davranışlarını, duygularını aynen düşünmesini, davranmasını, söylemesini beklememek ve çocuk kendi özgünlüğünü kaybetmeden eğiticiler ona iyi bir model oluşturmalıdır.

8- Son olarak; çocuğun bir sorunu varsa onu ertelememek, geçiştirmemek, ciddiye almak, sorularını cevapsız bırakmamak ve her fırsatta onu gerçekten sevdiğini göstermeyi, hissettirmeyi unutmamak önerilmektedir. Sevginin ve saygının pek çok sorunun çözülmesinde, yaşamımızın mutlu devam etmesinde, en önemli iki soyut kavram olduğu düşünülmektedir. Çocuklarımız bizler için son derece önemlidirler. Onlar için, veli olarak, eğitimciler olarak hep en iyisini, en doğrusunu yapmaya, onlara güzel bir gelecek sağlamaya çalışırız. Bunları başarmak aslında hiç de zor olmamasına rağmen kolay da değildir. Çünkü öncelikle çocukla bire bir iletişimde olan anne, baba veya eğitimci olsun, kendini en iyi bir şekilde bu olaya adanmalı ve bu konuda kendini çağa uydurup geliştirmelidir inancındayım.

Kaynakça

*Aral, Neriman, Kandır, Adalet ve Yaşar, Münevver Can. (2002). Okul öncesi Eğitim ve Okul öncesi Eğitim Programı. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

* Ataman, Ayşegül (2004). Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık Ümit Ofset Matbaacılık 2. Baskı.

* Aral, Neriman, Gürsoy, Figen ve Köksal, Aysel (2001). Okul Öncesi Eğitimde Oyun. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

* Sevinç, Müzeyyen (2003). Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

* Oktay, Ayla (2002). Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem. İstanbul: Epsilon Yayıncılık 3. ve 6. Baskı.

* Oğuzkan, Şükran ve Oral, Güler (1987). Okulöncesi Eğitimi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi 2. Baskı.

* Yavuzer, Haluk (2001). Çocuk Eğitimi El Kitabı. İstanbul: Remzi Kitabevi AŞ. 12. Basım.

* Oğuzkan, Şükran, Demiral, Özgör ve Tür Gülseren (2001). Okul Öncesinde Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri. İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık Turan Ofset.

* Oktay, Ayla ve Unutkan, Özgül Polat (2005). Okul öncesi Eğitimde Güncel Konular. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Yaylacık Matbaacılık.

* Oktay, Ayla; Gürkan, Tanju; Zembat, Rengin ve Unutkan, Özgül Polat (2003). Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum Nasıl Yapmalıyım?. İstanbul: Ya-Pa Yayınları Turan Ofset.

- * Erdoğan, İrfan (2003). Çağdaş Eğitim Sistemleri. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- * Başat, Handan Asude (2005). Okul öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- * Oktay, Ayla, Gürkan, Tanju, Haktanır, Gelengül, Güven Yıldız, Zembat, Rengin, Mertoğlu, Münevver, Unutkan, Özgül Polat, Bilgin, N. Hülya ve Torun Kürşat (2005). Okul öncesi Eğitim Denetim Rehber Kitabı. İstanbul: Ya-Pa A.Ş. Melisa Matbaacılık.
- * Bilir, Şule (1994). Okul Öncesi Eğitimcileri İçin El Kitabı. İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık Turan Ofset.
- * Güven, Nergis ve Bal Servet (2004). Dil Gelişimi. İstanbul: Epsilon Yayıncılık 3.Baskı.
- * Okyay, Ayla ve Unutkan, Özgül Polat (2007). İlköğretimde Alan Öğretimi. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Ş. Yaylacık Matbaası.
- * Aral, Neriman ve Tuğrul Belma (2006). Avrupa Birliği Sürecinde Okul öncesi Eğitimin Geleceği Sempozyumu. Kıbrıs 1. Cilt. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama Sanayi ve Tic. A.Ş. Melisa Matbaası.
- * Öztürk, Ferda (2002). Okul Öncesi Dönem Müzik Eğitiminde Drama. Ankara: Ya-Pa A.Ş.
- * Şahin, Fatma (2000). Okul öncesinde Fen Bilgisi Öğretimi ve Aktivite Örnekleri. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama San. Tic. A.Ş. Turan Ofset.
- * Temel, Fulya, Kandır, Adalet, Erdemir, Nilay ve Çiftçi başı Hale KQçierı~.~ Yaklaşımı ve Program örnekleri. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Ş.
- * KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi (2005). Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi. Lefkoşa.

* TC Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2002). 36-72 Aylık Çocuklar için Okul Öncesi Eğitim Programı. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

* TC Milli Eğitim Bakanlığı Okul öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü. Okul öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar için) Öğretmen Kılavuz Kitabı. Ya-Pa Yayıncılık.

* Petrov, Grigory (2006). Beyaz Zambaklar Ülkesinde. İstanbul: Hayat Yayıncılık. 2. Baskı.

* Liebeck, Pamela (1984). How Children Learn Mathematics. England: Penguin Books. (Çeviri yapılmıştır.)

* Good, Ronald G. (1997). How Children Learn Science. New York: Macmillan Publishing Co., Inc. (Çeviri yapılmıştır.)

* Türk Dil Kurumu (1988). Türkçe Sözlük 2 K-Z. Ankara:Türk Tarih Kurumu Basım Evi.

*<http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=5484&baslik=ogrenme&i=ogrenme>
(5.8.2007)

* <http://stu.inonu.edu.tr/web/e040040006/ramazan-zulfiye.htm> (5.8.2007)

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=DE&lang=EN&fragment=43>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=UN&lang=EN&fragment=102>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=PL&lang=EN&fragment=26>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=EL&lang=EN&fragment=47>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=AT&lang=EN&fragment=83>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=ES&lang=EN&fragment=51>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=RO&lang=EN&fragment=34>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=FR&lang=EN&fragment=53>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=SE&lang=EN&fragment=100>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=FI&lang=EN&fragment=43>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=CY&lang=EN&fragment=62>

*<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=TR&lang=TR&fragment=85>

* <http://www.okuloncesi.gen.tr/modules/sections/index.php?op=listarticles&secid=1>
(16 Temmuz, 2006)

EKLER

Okul öncesi eğitim programlarını araştırırken bazı AB ülkelerinin Eğitim Bakanlıklarına gönderilen e.posta aşağıdaki gibidir.

Dear Sir/Madam

I am a master degree student in the Near East University located in North Cyprus and have been a primary school teacher by profession since 1990, I have been in the process of preparing my master thesis entitled "From the Perspectives of Educational Executives: The Analysis of Educational Practices in the EU Pre-Schooling System and Their Comparison with the Pre-Schooling System in North Cyprus". My study will cover suggestion for the improvement of the pre-schooling system in North Cyprus and for its harmonization with the standards in the pre-schooling system adopted in the EU.

In order to finalize my master thesis, I need to have a curriculum and the General Structure of the Educational System of your country, which will constitute examples to compare them to that of in effect in North Cyprus. A copy of the General Structure of Educational System in North Cyprus is attached here with for your consideration.

It would be appreciated very much if you provide me the information and any related matters that you deem in necessary for the completion of my master thesis. I remain,

Your sincerely,
Selen Demirag

e-mail: bogacan@analiz.net